ŽNICA

Dr. Josip Walter.

Presveti Oltarski Sakramenat,

prava hrana duše.

Preveo

Stjepan Gjanić,

počasni komornik Njegove Svetosti Pape,
duhovnik u samostanu sestara milosrdnica.

Izdalo uredništvo Glasnika sv. Josipa.

NADBISKUPSKA TISKARA – ZAGREB 1919.

Barica Dienjančević
u Ivanovci

Ana Dienjančević

ASKETSKA KNJIŽNICA

Dr. Josip Walter.

Presveti Oltarski Sakramenat, prava hrana duše.

Preveo

Stjepan Gjanić,

počasni komornik Njegove Svetosti Pape, duhovnik u samostanu sestara milosrdnica.

Izdalo uredništvo Glasnika sv. Josipa.

NADBISKUPSKA TISKARA – ZAGREB 1919.

Ordinariatus Archidioecesis Zagrabiensis

Nrus. 8540./1919.

Nihil obstat.

Dr. Josephus Lončarić,
censor.

Imprimatur.

Datum Zagrabiae, die 8. Augusti 1919.

Vicarius generalis:
Dr. Dominicus Premuš, *m. pr.,*
Cons. Eppus.

Predgovor.

Isus Krist u presvetom oltarskom Sakramentu!

Pravi Bog i čovjek pod tajanstvenom koprenom prilika kruha i vina . . .

„Među vama stoji, kojega vi ne znate.“ (Iv. 1. 26).

Da biste ga znali, ne biste ga sama ostavljali u njegovim crkvama.

Nema u nas žive vjere!

„Hodite k meni svi, koji ste umorni i opterećeni i ja ću vas odmoriti.“ (Mt. 11, 28) Tako nas poziva Isus Krist s oltara.

Sav je svijet u bijedi i nevolji . . .

Malo ih se odaziva pozivu Spasiteljevu . . .

Ne znadu ga . . .

Nema u nas čvrstoga uľanja!

„Uzmite i jedite; ovo je tijelo moje!

Pijte svi; jer je ovo krv moja!“ (Mt. 26, 26.)

„Ko jede tijelo moje i pije krv moju, ima život vječni, . . . ostaje u meni i ja u njemu . . . i on će živjeti mene radi . . . živjet će uvijek.“ (Iv. 6, 55.)

O ljubavi neljubljena, o ljubavi nepoznana.

Nema u nas žarke ljubavi!

Šaljemo ovu knjižicu u hrvatski narod, da se „upozna s iznašašćima njegovim“ (Is. 12. 4.) da se

naime upozna s izvorom ljubavi u presv. oltarskom Sakramentu, da iz njega crpe živu vjeru, čvrsto ufanje i goruću ljubav k njemu i da mu taj izvor — Isus Krist — u svemu bude: put, istina i život. (Iv. 14. 6.)

Drage pak čitače molimo, da se u molitvama spomenu onoga, koji je ovu knjižicu zaodjeo u hrvatsko ruho i — ostavio svijet, prije negoli je bila dotiskana, da što prije — ako mu ta sreća sada možda još nije udijeljena — ugleda Isusa Krista, kojemu se toliko puta klanjao sakrivenomu pod tajanstvenom koprenom, i gledajući ga licem u lice uživa vječno blaženstvo.

U ZAGREBU dne 5. prosinca 1919.

M. S.

SADRŽAJ.

Strana.

Predgovor . . . . . III.

Prvi dio.

Bistvo i učinci presv. Sakramenta.

Glava prva.

Nagovještanja i obećanje presv. olt. Sakramenta.

I. Za uzdržavanje našega dvostrukoga života treba nam i dvostruke hrane.

1. Kao što treba hrane tijelu tako i duši 1
2. Hrana je duše duhovna i svrhunaravska 2
3. Sam Bog je onaj, koji hrani dušu svojom riječi i svojom milosti 3

II. Pralici one daleko izvrsnije duševne hrane, što nam je Krist Gospodin daje u presvetom Sakramentu.

1. Drvo života 5
2. Vazmeno janje i mana 6
3. Izloženi hljebovi i Ilijina pogača 8
4. Dva umnoženja kruha kao predigra čudesnoga hljeba u presvetom Sakramentu 10

III. Obećanje presvetoga Sakramenta.

1. Božanski Spasitelj jasno kazuje, da će svoje tijelo i svoju krv dati cijelom svijetu kao hranu . . . 11
2. Uza sve mrmljanje Židova i otpad jednoga dijela učenika traži Gospod, da se te njegove riječi imadu razumijevati u pravom i vlastitom značenju . . . 12

Strana.

Glava druga.

Naregjenje presv. oltarskog Sakramenta.

I. U kakovim je okolnostima naregjen presv. oltarski Sakramenat?
1. Vrijeme naregjenja 15
2. Vazmena večera 17
3. Pranje nogu 19
4. Spasitelj se tuži na izdaju Judinu 21
II. Krist Gospodin kod posljednje večere pretvara kruh i vino u svoje tijelo i krv.
1. Što se pri tom zbiva u njegovu presvetom srcu? . . 23
2. Kako božanski Spasitelj ispunjava tu želju srca svoga? 28
3. Kako kršćansko srce ima mnogo uzroka vjerovati, da je u presvetom Sakramentu nazočno pravo tijelo i prava krv Gospodnja 29
4. Prva sveta pričest apostola 35
III. Krist Gospodin zapovjedivši apostolima, da isto čine, što je on kod posljednje večere učinio, ostavio je svojoj Crkvi presv. olt. Sakramenat.
1. Krist je dao apostolima vlast, da pretvaraju kruh i vino u njegovo tijelo i krv njegovu 37
2. Kako se katolička Crkva držala prema presvetom Sakramentu? 41
3. Kakvom su vjerom i kakvom pobožnosti bila djeca Crkve uvijek odana tome presvetome Sakramentu 45

Glava treća.

Čudesa i imena, koja se sjedinjuju u presv. olt. Sakramentu.

I. Čudesa u presv. olt. Sakramentu.
1. Čudesna pretvorba kruha i vina u tijelo i krv Kristovu 50

Strana.

2. Način, kako je tijelo i krv Kristova nazočna u presvetom Sakramentu 52
3. Nazočnost Kristova, koja se u toj tajni u isto vrijeme nalazi na mnogim mjestima 58
4. Prilika kruha i vina ostaju nepromijenjene poslije pretvorbe bistva kruha i vina u tijelo i krv Kristovu 61
II. Imena presvetoga Sakramenta.
1. Oltarski Sakramenat i Euharistija 67
2. Kruh nebeski i kruh angjelski 69
3. Presveti Sakramenat i najveće dobro 72
4. Popudbina 74

Glava četvrta.

Čemu je naregjen presveti Sakramenat.

I. Krist Gospodin naredio je presveti Sakramenat, da nam ostavi uspomenu na svoju osobu, a osobito na svoju muku i smrt.
1. Presveti je Sakramenat izvrsna uspomena na osobu našega božanskoga Spasitelja 77
2. Krist nam je darovao presveti Sakramenat osobito kao uspomenu na svoju gorku muku i smrt . . . 83
II. Krist Gospodin naredio je presveti Sakramenat za hranu dušama našima.
1. Presveti Sakramenat pravi je hljeb kršćanskoj duši 90
2. Presveti Sakramenat proizvodi u duši slične učinke kao hrana u tijelu 94
3. Sveta pričest hrani kršćansku dušu, jer je sjedinjuje najuže s Kristom 100
4. Sveta pričest ide za tim, da nas u Krista promijeni 106
III. Presveti je Sakramenat najsigurniji zalog naše buduće slave.
1. Presveti je Sakramenat izvrsni zalog obećanja vječnoga života na nebu 112

Strana.

2. Presveti je Sakramenat siguran zalog našega budućeg uskrsnuća 120

IV. Presveti je Sakramenat znamen onoga jedinstva, koje imade obuhvatiti sve, koji ga primaju; a ujedno je i najsilnija opomena i najuspješnije sredstvo za to.

1. Presveti je Sakramenat znamen jedinstva, koje ima među nama vladati 125

2. Presveti je Sakramenat izvrsna opomena i najuspješnije sredstvo za to jedinstvo 127

Glava peta.

O učincima svete pričesti.

I. Sveta pričest umnaža i čisti.

1. Sveta je pričest osobito zato naređena, da u nama umnaža posvećujuću milost, kreposti i različite nebeske darove 132

2. Sveta pričest čisti dušu od lakih grijeha i oprašta vremenite kazne 138

II. Sveta pričest liječi i čuva.

1. Presveti je Sakramenat izvrstan lijek protiv slaboća naše pokvarene naravi 142

2. Sveta nas pričest čuva od teških grijeha 150

III. Sveta pričest mnogostruko koristi i tijelu.

1. Sveta pričest oplemenjuje tijelo 157

2. Tijelo po svetoj pričesti prima mnogostruki blagoslov 159

Drugi dio.

Primanje i štovanje presvetoga Sakramenta.

Glava šesta.

O daljnoj pripravi za svetu pričest.

I. Za primanje svete pričesti valja se dobro pripraviti.

1. To traži svetost tajne, kojoj se približavamo . . 165

Strana.

2. To traži ujedno korist duše, koju otale imamo crpsti 167

II. Daljna priprava za svetu pričest stoji osobito u čistoći srca.

1. Duša nije nikad dosta čista i dostojna, da primi taj presveti Sakramenat 169

2. Božanski Spasitelj dopušta, da ga mi grješni ljudi primamo u presvetome Sakramentu, samo ako nemamo teškoga grijeha 172

3. Tko je u smrtnom grijehu, mora prije, nego će primiti svetu pričest, očistiti svoju savjest sakramentom pokore 178

4. Valja nam nastojati, da k svetoj pričesti donesemo srce, koje je brižno očišćeno i od lakih grijeha . 182

III. Nedostojna je pričest velika opačina, koja navlači na čovjeka isto tako veliko prokletstvo.

1. Nedostojnom pričešću čovjek grozno pogrđuje presveti Sakramenat i neizrecivo vrijeđja Spasitelja, koji je nazočan u Sakramentu oltara 187

2. Kletva i propast, što je za sobom vuče nedostojna pričest, tako je velika kao i zločin, koji se njome počinja 196

3. Nitko ne smije misliti, da je siguran od pada u taj grijeh 204

4. Nitko, koji je pao u bezdan toga grijeha, ne smije držati, da je radi toga propao 208

Glava sedma.

O bližoj pripravi za svetu pričest.

I. O onom, česa se valja kod primanja svete pričesti brižno čuvati.

1. Kod primanja svete pričesti valja odstraniti svaku lijenost i ravnodušnost 212

Strana.

2. Kod primanja svete pričesti valja izbjegavati sve, što je nepristojno, bilo u ganuću srca bilo u izvanjskom vladanju 217

II. Kakovom pobožnošću valja pristupati k stolu Gospodnjemu.

1. Što je pobožnost uopće 222
2. Kako nam je cijeniti i koliko dopustiti osjetnu pobožnost 224

III. Kako se mogu probuditi čini pobožnosti prije svete pričesti i kojim redom.

1. Vjera i poklon 229
2. Poniznost i pokajanje 236
3. Ufanje i ljubav 241
4. Želja i čeznuće 245

IV. O nekim stvarima, koje nam mogu pomagati kod probugjivanja ove pobožnosti.

1. O upotrebljavanju molitvenika kod pričesne pobožnosti 252
2. Valja da imamo u pripravi stanovite molitvice i dušobudne riječi, da lakše i bolje probudimo različite čine pobožnosti 253

V. Uz dušu valja i tijelo pripraviti za sv. pričest.

1. Crkva brineći se za dužno poštovanje presvetoga Sakramenta odredila je, da se ima natašte pristupati k stolu Gospodnjem 259
2. Prema svetosti te nebeske gozbe valja da bude i odijelo i izvanjsko vladanje 262

Glava osma.

O zahvaljivanju poslije sv. pričesti.

I. O činima pobožnosti, koje valja probugjivati poslije sv. pričesti.

Strana.

1. Na koji se način imadu probugjivati ti čini pobožnosti 265
2. Kojim redom valja ovdje vršiti čine pobožnosti . 266
3. Kako se pri tom možemo okoristiti pobožnošću drugih 272

II. Pobožnost prije i poslije sv. pričesti ima osobito na to smjerati, da se s Kristom najtjesnije sjedinimo.

1. Što nam je činiti, da se kod svete pričesti veoma tijesno sjedinimo s Kristom 278
2. Molitvica: „Dušo Kristova“ veoma je zgodna, da se unaprijedi srdačno sjedinjenje s Kristom u svetoj pričesti 283

III. Najbolja zahvala poslije sv. pričesti jest živjeti za Krista.

1. Prva dužnost kršćanina, koji je svetom pričesti posvećen, jest, da čuva dušu i tijelo od svega, što je grješno 289
2. Sveta pričest traži od nas, da živimo s Kristom, za Krista i po primjeru Kristovu 294

Glava deveta.

I. O čestoj pričesti.

1. Veoma je hvale vriedno često, da, svaki dan se pričešćivati 299
2. Svakome kršćaninu bit će korisno često se pričešćivati 306
3. Tko se samo rijetko pričešćuje, upropašćuje dušu svoju 312
4. O prvoj svetoj pričesti 317

II. O mlakoj pričesti.

1. Što je mlaka pričest 320
2. Kako je mlaka pričest škodljiva bolest i kako je valja liječiti 323

Strana.

Glava deseta.

O duhovnoj pričesti te o pohagjanju i praćenju presvetoga Sakramenta.

I. Duhovna pričest.
1. Što je duhovna pričest? 328
2. Sv. misa najzgodnije je vrijeme za duhovnu pričest 330
3. Blizina presvetoga oltarskoga Sakramenta ima nas poticati na vršenje duhovne pričesti 333
4. Duhovna pričest nije vezana ni na mjesto ni na vrijeme 335
II. O pohagjanju presvetoga Sakramenta.
1. Krist Gospodin iskazao nam je neizrecivu milost postojanom nazočnošću u presvetom Sakramentu 337
2. Kakav život provodi Isus u tabernakulu 339
3. Sveti preporučuju nam pohagjanje presv. Sakramenta riječima i primjerom 343
4. Kako ti je općiti s Isusom, kada ga pohodiš . . 345
5. Kako ćeš pohagjanje Isusa u presvetome oltarskom Sakramentu upotrijebiti za svoju dušu 353
III. Pobožno praćenje presvetoga Sakramenta.
1. Valja nam sve upotrijebiti, da presv. Sakramentu priredimo sveto slavlje, kad se nosi u svečanoj procesiji 361
2. Treba da presveti Sakramenat pratimo s poštovanjem i onda, kada se bez sjaja nosi k bolesnicima 365

Dodatak.

Misna pobožnost 367
Ispovjedna pobožnost 373

Strana.

Sveta pričest 376
Pohagjanje presvetoga oltarskoga Sakramenta 381
Litanije svijuh svetih 383
Litanije o presvetom Imenu Isusovu 390

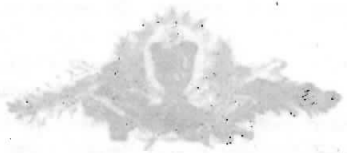

PRVI DIO.

Bistvo i učinci presv. Sakramenta.

GLAVA PRVA.

Nagoviještanja i obećanje presv. olt. Sakramenta.

I. Za uzdržavanje našega dvostrukoga života treba nam i dvostruke hrane.

1. Kao što treba hrane tijelu tako i duši.

1. U nama je dvostruki život: naravski, vidljivi, da ga čovjek tako reći može primiti, a to je život našega tijela, i svrhunaravski, sakriveni, tajinstveni život u duši, koji se zove život milosti.

Jednome i drugome treba hrane, da mu se ne dogodi kao uljenici, koja se brzo ugasi, ako postojano ne dobiva nove hrane, novoga ulja.

2. Tijelo, koje je načinjeno od praha, od zemlje, dobiva svoju hranu iz zemlje. Zemaljska mu hrana neprestano nadomješta one sokove i sile, koje se od dana do dana, od časa do časa gube. Svakidašnji kruh, što ga zemlja proizvodi, uzdržava tijelu taj zemaljski život, te čovjek imade hrani, što je svaki dan uživa, zahvaliti, da u najkraće vrijeme ne pogine od slabosti.

3. Ako dakle tijelu, da uzdrži svoj naravski život, treba postojane hrane, isto vrijedi i za duhovni, svrhunaravski život duše.

Jer toga unutrašnjega, tajinstvenog života milosti nema duša od sebe. A ako joj je taj život od Boga uliven, mora ga takogjer postojano hraniti milost Božja, te bi u onom času prestao, kad bi bio odsječen od vrela, koje mu daje hranu. Kao što se loza mora neprestano hraniti sokom čokota, tako treba da i dušu postojano hrani Krist, pravi čokot, ako ne će da poput odsječene loze umre, posuši se i propadne. Kao što tijelu treba naravske hrane, tako dakle treba i duši nadzemaljske (svrhunaravske) hrane.

2. Hrana je duše duhovna i svrhunaravska.

1. No svatko lako sam shvaća, da hrana, kruh duše ima biti posve različan od tjelesnoga kruha. Jer kao što je duša nešto posve drugo nego tijelo, kao što je život duše posve drugi nego život tijela, tako imade i hrana duše biti posve druga od hrane tijela. Kakav je život, takva je i hrana, koja ga uzdržava i obratno. Kako dakle mora biti uzvišen nad svaku zemaljsku hranu onaj kruh, koji uzdržava u duši svrhunaravski, nebeski, da posve božanski život milosti! Ali koji je to kruh, koja je to hrana duše?

2. To nam razjašnjuje sam božanski Spasitelj. Kad ga je naime u pustinji napastovao gjavao, da načini od kamenja hljebove te utiša svoj glad, rekao je ovako: *Ne živi čovjek o samom hljebu, nego o svakoj riječi, koja izlazi iz usta Božjih* (Mt. 4, 4). Tu govori Gospod, kako vidiš, o nekom drugom životu u čovjeka nego je onaj, koji se hrani zemaljskim kruhom, o životu, na koji čovjek mora da bolje misli, kako će ga uzdržati, nego na život tijela. Ujedno govori o nekom drugom hljebu nego je zemaljski, o hljebu, koji treba više cijeniti od onoga, koji utišava tjelesni glad, o hljebu, koji hrani duhovni život u duši, te kao duhovni hljeb označuje svaku riječ, koja izlazi iz usta Božjih. Riječ je dakle Božja za život duše kao hljeb, koji je hrani, jači, krijepi i nasićuje, prema onom, što je već pisao Psalmista: *Kako su slatke grlu mojem riječi tvoje: više od meda ustima mojim* (Ps. 118, 103).

3. Ali nije samo riječ Božja, nego je i svaka milost, koju Bog dade u čovječje srce, takova nebeska mrvica za ojačanje, takova kaplja nebeske rose za okrepu duše, duhovna hrana za onaj tajinstveni život s Kristom u Bogu, koji postoji u kršćanskoj duši.

3. Sam Bog je onaj, koji hrani dušu svojom riječi i svojom milosti.

1. A koga se to zapravo nasiti duša riječju vjere, koga tako slatko kuša uplivom milosti? Nije li to sam Bog? Da, on sam, koji je na drugom svijetu hrana angjela i potpuno zasćenje odabranih, on sam, koji daje sebe svetima u nebu uživati i tim uživanjem podjeljuje im vječni blaženi život; on je svojima već u ovom svijetu kruh po riječima, a po svojoj milosti okrepni izvor, koji u duši uzdržava svrhunaravski život.

Stoga je jednom i glasno povikao božanski Spasitelj u predvorju hrama: *Ko je žedan, neka dogje k meni i pije* (Iv. 7, 37). Stoga se je Gospod

onome mnoštvu, koje ga je potražilo poslije umnoženja hljeba, najprije očitovao kao hljeb života za dušu, koliko svojim božanskim naukom i svojim nebeskim milostima hrani i jači dušu za vječni život, te je rekao: *Ja sam hljeb od života; ko k meni dolazi, ne će ogladnj ti, i ko u mene vjeruje, ne će nikad ožednjeti* (Iv. 6, 35).

2. Što kažeš za taj svrhunaravski hljeb? Jesi li tim zadovoljan? Misliš li, da bi imao još više zahtijevati, da bi smio u ovom životu pravo tražiti još uzvišeniji hljeb za dušu?

Dakako neopisiv je razmak izmegju te hrane za dušu i onoga potpunog zasićenja u nebu. Razlika je kao megju sjenom i svjetlošću, kao megju noći i danom, pa te možda obilazi sakriveno čeznuće, da onoga Boga, koji u nebu sam tako milo zasićuje svete, okusiš već na zemlji, ako ne tako kao sveti tamo gore, ali ipak nesamo tamnom vjerom i skrovitom misli, nego na drugi način, na srdačniji način, koji se dade tako reći primiti. Ta nije li našoj čovječjoj naravi, u kojoj je duša zatvorena kao duh u tijelu, posve primjereno, ako se u njoj podigne čeznuće, da može već ovdje okusiti Boga u vidljivom obliku! A kako će se moći neizmjerni Bog tako daleko sniziti? Misliš li, da je takovo što samo i moguće?

A što onda, ako je Gospod Bog u svojoj mudrosti, svemogućnosti i dobroti još daleko natkrilio to čeznuće?

II. Pralici one daleko izvrsnije duševne hrane, što nam je Krist Gospodin daje u presvetom Sakramentu.

Kao što pred jasnim sunčanim svijetlom ide svitanje, tada zora, da se tjelesno oko malo pomalo privikne svjetlosti, tako je hotio Bog ponajprije nagovještanjima i manje ili više jasnim slikama pripraviti duhovno oko čovjekovo, da ga ne zaslijepe neke istine, koje su prevelike i uzvišene. Stoga govori sv. Pavao apostol o sjenama i pralicima staroga zavjeta i opaža upravo tamo, gdje govori o divnoj hrani Židova u pustinji, o mani, da bismo u njoj imali opaziti pralik onoga, što nam je Bog u svojoj dobroti odredio. Dà, taj način, da nam govori preko pralika, da nam nešto pralicima obećaje, da nas pralicima pripravlja na daleko veće tajne i milosti, nije Bog tek u starom zavjetu njegovao, nego time već u raju počeo. Stoga ću ti sada nekoje pralike spomenuti.

1. Drvo života.

1. Već u raju nalazimo prvo nagovještanje one duševne hrane, koja nas u presv. Sakramentu hrani za život vječni. Nalazimo je u drvetu života, što ga je Gospod Bog zasadio u raju i kojega su plodovi bili tako čudesni, da je njihov užitak čuvao od smrti. Dà, ovim plodom imali su prvi ljudi dobiti takovu životnu snagu, da su postojanim uživanjem njihovim ostali nesamo tjelesno u stalnoj mladenačkoj snazi, nego tajinstvenim milostima, koje su s tim bile skopčane, ne bi bili nikada izgubili ni svrhunaravskoga života u duši.

Ali nesretnici voljeli su uživati s onoga drugoga drveta, na kojem je visio plod grijeha, plod smrti, i tako su sebi i svima nama pojeli smrt. A drvo života bilo je za nas sve izgubljeno, više nitko nije mogao dosegnuti njegovih plodova.

2. Mjesto toga bi nam dan drugi plod života, koji je proizašao iz drveta križa, iz toga drveta

u vrtu Crkve tako krasan plod, da mu je onaj divni plod na stablu života u raju imao biti samo kao sjena. No ovdje nije mjesto, da ono, što opažamo na praliku, dalje razlažemo i primjenjujemo našemu plodu života. Poslije ćeš se naučiti poznavati ga — nije drugi nego presv. oltarski Sakramenat. Ovdje je dosta te pralike malo pogledati, da ih poslije, kad malo po malo prodremo u tajnu presvetoga oltarskoga Sakramenta, možemo odmah navesti kao stare poznance. Bili su sjene, te ih moramo ovdje kao sjenovite slike opisati. Prelazimo stoga na daljne pralike.

2. Vazmeno janje i mana.

1. Drugi pralik presvetoga Sakramenta pruža nam vazmeno janje, što su ga Izraelci uživali kao prvu popudbinu za svoje putovanje u obećanu zemlju, i mana, koja im je bila tako dugo hrana za lutanja u pustinji, dok ne okusiše prvih plodova u zemlji obećanja.

Mana je svakako najljepši i najzgodniji megju svim tim pralicima, stoga je i božanski Spasitelj, govoreći prvi puta o presv Sakramentu, pokazao na manu izraelsku. Ali nam je pri tom dao razumjeti, da će onaj hljeb, što će nam ga on dati, daleko nadmašiti toliko hvaljenu manu. *Ovo je hljeb,* govoraše za sebe, *koji s neba sigje; ne kao što oci vaši jedoše manu, i pomriješe. Ko jede ovaj hljeb, živjet će uvijek* (Iv. 6, 59).

2. No pitaš li me, kako je mana bila tako krasan pralik presv. Sakramenta, treba samo da te na koješta sjetim, što ti je već poznato. Jer tko ne zna, da je mana bio hljeb nebeski, hljeb, koji

nije kao drugi rastao iz zemlje, nego je poput rose nebeske padao na zemlju. Zato ga i nazivlje Psalmista *kruh nebeski* (Ps. 77, 24). Osim toga isti ga Psalmista zove i *kruh angjelski* (Ps. 77, 25), i to posve pravo. Jer ga nisu priugotavljale ruke čovječje, nego ruke angjelske, koje je Bog upotrijebio, da ljudima dade taj hljeb.

3. Bijaše to ujedno čudesni hljeb, komu ne bijaše nijedan drugi jednak. Jer tko je više sabrao nego odregjenu mjeru, nije više imao, a tko je manje sabrao, nije imao manje, nego je svaki imao upravo toliko, da se njime nasitio.

I tek toga hljeba imagjaše nešto posebno. Imagjaše naime svaki okus, pa se po tom prilagodio želji i težnji pojedinaca, da je svaki osjećao upravo onaj tek, za kojim je težio. Pri tom mogla se opaziti velika razlika izmegju onih, koji su taj nebeski hljeb uživali s vjerom i pobožnošću, i onih, koji su ga jeli ravnodušno ili pače srca okrenuta od Boga. Prvi bo su pri tom okusili *svaku slast* (Mudr. 16, 20), dok su zadnji ćutili takovu dosadu i ogavnost u toj nebeskoj hrani, da su radi toga mrmljali i vikali: *Već nam se ogadilo ovo lako jelo* (IV. Mojs. 21, 5).

Isto tako bijaše čudnovata i ta okolnost, da se mana, koja bijaše slična bijelim i s neba palim mrvicama, odmah rastopila i iščezla, čim je pao na nju prvi sunčani trak, tako da pospanci i lijenčine nijesu više ništa našli, dok se ipak mogla pri žaru vatre posve dobro kuhati.

Ne će se manje čudnovato činiti i to, da je, kako već spomenusmo, prestala padati upravo onaj dan, kad su Izraelci zauzeli obećanu zemlju.

Bila im je dakle upravo popudbina na putovanju u obećanu zemlju, ali u nju nije više išla s njima.

U tom hljebu pralika nalaziš sam neko nišanjenje na presveti Sakramenat; promisli malo — česa ipak sada ne pronagješ, samo će od sebe doći, kad se naučiš točnije poznavati bistvo i svojstva našega nebeskog hljeba.

3. Izloženi hljebovi i Ilijina pogača.

1. Ne smijemo mimoići u ovom redu pralika tako zvane izložene hljebove, koji su se prema broju plemena izraelskih čuvali u svetištu hrama na veoma dragocjenu stolu. Bili su od vremena do vremena mijenjani i novi su imali biti doneseni pred šator posve topli s vatre.

Taj je hljeb bio smatran kao sveti hljeb, te ga se nije smio svatko dotaknuti niti svatko jesti. Samo su Bogu posvećene osobe, svećenici, smjeli se dotaknuti tih hljebova i jesti ih, i to samo u svetom prostoru hrama. Iznimku od toga čitamo samo za Davida i njegove pratioce, kojima je veliki svećenik Ahimeleh u nuždi dopustio od toga hljeba jesti uz uvjet, da budu svakako slobodni od ljage putene naslade.

2. Što ovaj pralik presvetoga Sakramenta hoće, već si valjda odgonenuo. Ima nam biti kazalo, kako svet i čist ima biti onaj, koji hoće da blaguje presveti Sakramenat, naš sveti hljeb, sa stola u svetištu naše kuće Božje. Topli hljebovi, koji su bili prema broju plemena, dakle kao zastupnici tih plemena, pred škrinjom zavjetnom obnavljani svake nedjelje, imali su nas osim toga sjećati na obnavljanje duha i na srce, koje gori

pobožnošću i ljubavlju, kojom imamo pristupati k svetom stolu, da primimo presveti Sakramenat, kad se onaj, kojega primamo kao hljeb života, nama daruje uvijek novom, žarkom ljubavi.

3. Završujem red tih pralika s pogačom Ilijinom. Tu sivu pogaču našao je pod svojom glavom Ilija, veliki prorok, kad je progonjen i u stisci pred Jezabelom legao umoran pod grm u pustinji i zaspao, ne znajući odakle je potekla i ko mu ju je donesao. Pri tom je opazio uza se angjela, koji ga probudi i reče: *Ustani i jedi.* Ustane te jede od hljeba, ali odmah radi umornosti opet zaspi. Tada dogje angjeo po drugi put, probudi ga i reče: *Ustani, jedi, jer ti je put dalek.* Kad je dakle prorok po drugi put jeo od toga hljeba, osjećao se tako jak i okrijepljen, da je snagom te hrane putovao neprekidno četrdeset dana i četrdeset noći do gore Božje Horeba, do onoga brda, gdje je smio Boga gledati, koliko je već to moguće na ovom svijetu. Ovim pralikom hoće nam se osobito navijestiti divna snaga, koju kruh života u presvetom Sakramentu ulijeva duši, da neprestano putuje k visinama nebeskim, gdje će gledati Boga licem u lice.

4. Vidiš dakle, kako je zgodno Gospod Bog unaprijed pravi plod života, pravi nebeski hljeb, presveti, hljeb jakih, što nam je opredijelio već unaprijed, orisao različitim pralicima, manje više tamnim crtama, ali koje se uvijek dosta raspoznaju. Dobro promisli, da naša nebeska duševna hrana u sebi sjedinjuje sve vrline, koje vidimo u pojedinim pralicima, i opet svaku vrlinu, koja se ističe u pojedinim pralicima tako daleko, pače još više nadilazi, nego svijetlo sjenu, nego živo

tijelo svoju mrtvu sliku — te možeš imati neku malu predodžbu o uzvišenosti, sili i punini milosti onoga nebeskoga hljeba, što ga Gospod za nas pričuvao. O kakav mora da je taj nebeski hljeb! Kako moraju sretni biti oni, koji se njime mogu nasititi.

4. Dva umnoženja kruha kao predigra čudesnoga hljeba u presvetom Sakramentu.

1. Neka mi bude još dopušteno priklopiti tim pralicima dva čudesna umnoženja kruha, što ih je Gospod učinio u pustinji. Jer premda se ne mogu nazvati baš pralicima, ipak ih je božanski Spasitelj izvršio s obzirom na onaj nebeski hljeb, kojim je htio da nahrani naše duše. Imadu u sebi mnogo toga, što se ima smatrati kao predigra divne hrane kršćanskoga puka, kad blaguje nebeski hljeb u presvetom Sakramentu.

2. Promotri sam, kako se to zbivalo kod ona dva umnoženja hljeba. Isus je najprije zatražio, da mu donesu nekoliko hljebova, što ih imadoše, tada pogleda zahvaljujući prema nebu, blagoslovi ih, prelomi i dade apostolima, da razdijele megju puk. I hljeb se umnažao u rukama apostola, te ga nije nestalo, dok se ne nahraniše nazočne tisuće ljudi. Dà, još je ostalo sabranih komadića jednom sedam košarica, a drugi put dvanaest, premda su se tisuće nasitile.

A naš duševni hljeb u presvetom Sakramentu! Nije li ga Isus takogjer blagoslovio i predao ga apostolima u ruke te se pobrinuo, da ga nikad ne uzmanjka, makar se njime nasitili toliki milijuni?

3. Vidiš dakle, dragi kršćanine, kako je Gospod Bog malo pomalo i na različne načine pripravljao ljude na onaj nebeski hljeb, što ga je u svojoj neizmjernoj ljubavi i dobroti odlučio nama dati. Hotio je pralicima i posve čudesnim djelima probuditi u ljudima tamno naslućivanje i želju za višom nebeskom hranom. Nezadovoljan time, hotio je tada kasnije, godinu prije svojega odlaska k Ocu, i očito na to upozoriti i jasnim obećanjem te hrane napuniti srca svojih izabranika daleko srdačnijom čežnjom za njom.

III. Obećanje presvetoga Sakramenta.

1. Božanski Spasitelj jasno kazuje, da će svoje tijelo i svoju krv dati cijelom svijetu kao hranu.

1. Drugi dan, kako je božanski Spasitelj čudesno nahranio pet tisuća ljudi u pustinji, potražiše ga neki, te ga nagjoše u Kafarnaumu, kad je baš hotio da u sinagogi naučava. Gospod ih je odmah prepoznao; no njegovo je božansko oko proniknulo još dublje sve do njihova srca, te je opazio, kako ga oni nijesu potražili toliko od glada za njegovom spasonosnom naukom, nego mnogo više, jer su se nadali i mislili, da će ih još jednom nahraniti tjelesnim kruhom.

Stoga ih je opomenuo, da ne budu toliko zabrinuti za tjelesnu hranu, nego neka se staraju za onu hranu, koja ne propada, i hrani dušu za život vječni. Ta hrana, taj hljeb života, nastavi, kod njega se nalazi, da, on je sam taj hljeb života, jer im daje riječ vjere i milost spasenja. Tada zaključi ovaj govor riječima: *Zaista, zaista vam*

kažem: Ko vjeruje u mene, ima život vječni. Ja sam hljeb od života (Iv. 6, 47. 48).

2. Židovi se još nijesu osvijestili od utiska, što ih na njih učiniše te riječi, i već poče Isus nanovo govoriti o hljebu života, koji je ipak posve različan od onoga što ga prije napomenuo. Najednom govori o hljebu, što ga mora čovjek jesti, da duševno ne umre; označio je sama sebe kao živi hljeb, koji je s neba sašao, da, tko jede od njega, uvijek živi, te je napokon dodao riječi: *Hljeb, koji ću ja dati, tijelo je moje za život svijeta* (Iv. 6, 52).

3. Tim je riječima božanski Spasitelj otvoreno i jasno rekao, da nije samo hljeb života po riječima vjere i milostima spasenja, koje dolaze od njega; dakle nesamo u slikovnom smislu, nego da on hoće u buduće biti hljeb života u posve drugom, pravom značenju, jer će im dati svoje tijelo, samoga sebe, svoju vlastitu osobu kao hljeb, kao jelo za uživanje. Ove posljednje njegove riječi nijesu se mogle drukčije razumjeti, pa ih ni Židovi nijesu drukčije razumijevali. Ali jer nijesu ni slutili, na koji će način Spasitelj to izvesti, i jer su taj obećani hljeb pomišljali na posve surovi način, ne obazirajući se na Božju mudrost i svemogućnost, dogodilo se, da su mrmljali i prepirali se, govoreći: *Kako može ovaj dati nama tijelo svoje da jedemo?* (Iv. 6, 53).

2. Uza sve mrmljanje Židova i otpad jednoga dijela učenika traži Gospod, da se te njegove riječi imadu razumijevati u pravom i vlastitom značenju.

1. A što učini sada naš Gospod i Spasitelj? Možda da opozivlje koju svoju riječ? Možda

razjašnjuje mrmljajućem narodu, da se riječi, koje im je malo prije rekao, ne imaju uzeti u onom pravom značenju, u kojem su ih oni shvatili? Nipošto; nasuprot traži on još samo jače bezuvjetnu vjeru u ono, što im je baš sad obećao i to isto opetuje još izrazitijim riječima nastavljajući: *Zaista, zaista vam kažem: ako ne jedete tijela Sina čovječjega i ne pijete krvi njegove, ne ćete imati života u sebi. Ko jede tijelo moje i pije krv moju ima život vječni, i ja ću ga uskrisiti u posljednji dan* (Iv. 6, 54. 55). A da ne bude jasnoći govora ništa manjkalo, dodaje još: *Jer tijelo moje doista je jelo i krv moja doista je pilo* (Iv. 6, 56). A što se sad dogodi? Jesu li možda te riječi sklonule Židove na vjeru u tako rijetku, čudnovatu, nečuvenu hranu duša tijelom i krvlju Sina Božjega? Ne. Nasuprot počeli su sada i učenici njegovi mrmljati, te su željeli, da njihov Gospod i Učitelj opozove te riječi, jer da su pretvrde, da ih nije moći razumjeti, niti slušati, niti podnositi.

2. A Spasitelj?

Ne dopušta, da se po istini, što ju je rekao, prekapa, ne dopušta, da se oslabi, iz njegovih se ustiju čuje uvijek samo ponovno utvrgjenje. A da ipak tvrdokorne ćudi, koliko se još dade, navede na bolje mišljenje, naviješta im, da je ovdje govor o hrani duša, koje se način radi ograničenosti njihova shvaćanja ne može sada dalje razjašnjivati, da je ovdje govor o tajni, koja daleko nadilazi čovječji razum, da nitko bez nebeskog prosvjetljenja ne može šta razumjeti od toga obećanog nebeskog hljeba. Ali uzalud. Veli sveto evangjelje: *Otada mnogi od učenika njegovih otidoše natrag, i više ne igjahu s njim* (Iv. 6, 67).

Manjkala im je bezazlenost i poniznost vjere, koja im je nužna, da se shvati ta tajna, i Gospod ih pusti, neka idu; teškim srcem gledao je, kako mu legja okreću u onom času, u kojem im je obećao, da će im kao najveći dokaz svoje ljubavi dati sebe za hranu. Ali mu ne treba učenika, koji srdačno ne vjeruju te tajne. Stoga se odmah obraća k apostolima i premda su oni bili još gotovo jedini, koji su ostali uz njega, govori im: *Hoćete li i vi da otidete?* (Iv. 6, 68). Tada mu Petar odgovori u ime drugih: *Gospode, kome ćemo ići? Ti imaš riječi života vječnoga! I mi vjerovasmo i poznasmo da si ti Krist, Sin Božji* (Iv. 6, 69. 70).

3. Dragi kršćanine! Sad si čuo iz ustiju samoga svojega Spasitelja, što je rekao o hljebu, kojim hoće da unaprijed hrani duše za život vječni. On je tebe kao onaj narod opetovanim uvjeravanjem osigurao, da taj hljeb nije ništa drugo nego njegovo vlastito tijelo. *Hljeb, koji ću ja dati, tijelo je moje za život svijeta.*

A što ti na to? Hoćeš li mu riječi vjerovati ili sumnjati i mrmljati poput okorjelih Židova? Nipošto, daleko to bilo od tebe! Radije ogrli radosnom vjerom ovo obećanje, koje nadilazi svaki pojam; ta ti znadeš, ko je onaj, koji ti ga daje, znadeš, ko ti to obećava. To je onaj, čija riječ ne vara, onaj, čija je riječ isto tako moćna kao istinita. Ako taj tebi kaže: *Hljeb, koji ću ja dati, tijelo je moje za život svijeta,* treba da s Petrom u poniznosti i vjeri pred njega klekneš i govoriš: *Gospode, kome ćemo ići? Ti imaš riječi života vječnoga. I mi vjerovasmo i poznasmo, da si ti Krist, Sin Božji.*

GLAVA DRUGA.

Naregjenje presv. oltarskog Sakramenta.

I. U kakovim je okolnostima naregjen presv. oltarski Sakramenat?

Bez sumnje je u božanskom srcu našega Gospoda i Spasitelja, kad je tako važnim riječima obećao tu nebesku duševnu hranu, gorjela i najsrdačnija želja, da je u brzo pruži svim ljudima. Uza sve to čekao je još godinu dana, prije nego je ispunio svoje obećanje, dok nije došlo pravo vrijeme i druge za to zgodne okolnosti.

Na sličan način moramo i mi još malo pričekati sa pobližim razlaganjem te velike tajne i prije još uočiti neke okolnosti, koje su pratile naregjenje presv. Sakramenta, a osobito jer su od velike važnosti, te će nam i poslije od zgode do zgode trebati za pouku i pobudu.

1. Vrijeme naregjenja.

1. Prva važna okolnost, na koju se moramo osvrnuti kod naregjenja presv. olt. Sakramenta, jest vrijeme, u koje je hotio Gospod nama sebe dati za hljeb života.

No kakov je čas bož. Spasitelj zato izabrao? Dragi kršćanine, pravi čas, naime onu uru, u koju se spremao, da ostavi svijet, te da se vrati k svome Ocu. Nešto ga silno vuklo gore k Ocu, kojega je njegovo srce obuhvatalo neizmjernom ljubavi, a s druge strane ne manje ga zaustavljala na zemlji njegova neizreciva ljubav k nama ljudima.

Zato je on, da zadovolji jednom i drugom, da oboje izvede, upravo u onu uru, u koju je naumio poći k Ocu, ostavio nama sebe na tajinstveni način u presv. olt. Sakramentu.

To je učinio, premda je znao, da ljudi u svojoj nezahvalnosti i u svojoj zlobi nijesu tada ni na što drugo mislili, nego kako bi ga mogli sramotnom smrti maknuti sa svijeta.

Bijaše to dakle i posljednja ura na zemlji, u kojoj je tako reći bio još sam svoj, te mogao odregjivati svojim presvetim tijelom, jer se od tada predao posve rukamu svojih neprijatelja.

Tu je dakle uru upotrijebio još, da nam zapiše svoje tijelo i svoju krv — tu je uru upotrijebio, da ispuni svoje obećanje, da će nam dati svoje tijelo za jelo, a svoju krv za pilo — tu uru oprosne gozbe odabrao je, da nam pripravi u presv. Sakramentu gozbu, koja će trajati do njegova drugoga dolaska, i zajedno ostavi uspomenu, koja nadilazi svaku drugu. A sada sudi sam, da li je Gospod mogao izabrati zgodnije vrijeme, prikladniji čas za naregjenje presv. olt. Sakramenta.

2. K tomu još pridolazi, da je on odredio, te ovaj Sakramenat bude uspomena na njegovu gorku muku i smrt. Što je dakle bilo prikladnije, negoli ga načiniti u uru prije svoje muke? Tu svoju namjeru daje božanski Spasitelj jasno opaziti, kad kod posljednje večere govori svojim apostolima: *Vrlo sam želio, da ovu pashu jedem s vama prije nego muku podnesem* (Lk. 22, 15). To naglasuje i apostol Pavao tamo, gdje govori o naregjenju presv. olt. Sakramenta, izrično opažajući, da nam ga je božanski Spasitelj ostavio na uspomenu onu noć, *u koju bi izdan* (I. Kor. 11, 23). Pa tako je i bilo;

jer u onu večernju uru, u kojoj je Gospod ostavio svoje tijelo i svoju krv u Sakramentu oltara, bijaše već izdan i prodan; njegovo božansko srce, koje se kod naregjenja toga Sakramenta posve rastapalo od ljubavi i čežnje, već je ćutilo, kako se približava ura muke; da, već su tu počele da u njegovo srce prodiru gorke kapljice kaleža muke, i ura, u kojoj nam je darovao hljeb života, bijaše za njega ura, kad je polazio u smrt. Stoga je i ustao od svete gozbe riječima: *Da pozna svijet, da ljubim oca . . . ustanite, hajdemo odavle!* (Iv. 14, 31). Od večere išlo se ka kalježu muka.

Na taj način hotio je božanski Spasitelj svoju gorku muku i smrt najtjesnije spojiti s naregjenjem presv. Sakramenta, da nas tako bolje sjeća na njegovu muku.

Tko da se tu ne divi premudroj providnosti u izboru vremena, u koje nam je Gospod hotio dati hljeb života! Ako dakle Psalmista gledom na tjelesnu hranu stoga slavi Gospoda, jer je daje svima *u pravo vrijeme,* imademo mi još dakle više uzroka slaviti i hvaliti Gospoda, da nam je tu tako izvrsnu duševnu hranu dao upravo u pravu, najzgodniju uru.

Nijesu manje važne nego vrijeme i ostale okolnosti, koje prate naregjenje presv. Sakramenta. Promotrimo dakle i te okolnosti veoma pažljivo.

2. Vazmena večera.

Prva okolnost, koju je vrijedno ovdje spomenuti jest, što je božanski Spasitelj naregjenje presvetoga Sakramenta sjedinio s vazmenim janje-

tom ili pashom, kako su to Židovi zvali, slaveći u istoj uri jedno iza drugoga, najprije obavivši pralik a onda na istom stolu njegovo ispunjenje.

Tà, vazmeno janje, što su ga Izraelci ubijali u Egiptu, bijaše, kako ti već rekoh, pralik, slika presvetoga Sakramenta, jer je kod prve svoje slave služilo im za okrepu na putu u obećanu zemlju, a osim toga svojom krvi, kojom su bili namazani dovratnici u njihovim kućama, štitilo ih od angjela, koji je obilazio i morio prvence. Taj se pralik sada divno ispunio presvetim Sakramentom, u kojem nam Krist Gospodin, pravi jaganjac, daje svoje tijelo i svoju krv. Jer presv. Sakramenat s jedne strane krijepi duše na njihovu putovanju u nebesku domovinu, pravu zemlju obećanja; s druge strane tjera u strah opakoga neprijatelja božanskom krvlju, kojom se kod sv. pričesti bi reći okvase dovratnici duše, tako da se on više ne usuđuje tako lako i tako drzovito pristupiti.

2. No u koliko se vazmena večera obnavljala svake godine, imala je biti zahvalno sjećanje na veliko dobročinstvo Gospodnje, kad je u angjelu, koji je kaznio i morio, mimo prolazio šetedći kolibice Izraelaca i jakom ih rukom oslobodio iz ropstva egipatskoga. I u tom odnošaju stupa presv. Sakramenat na mjesto vazmenoga janjeta opominjajući nas daleko većega dobročinstva, kako nas je pravi Jaganjac Božji oslobodio od angjela smrti vječne svojom na križu prolivenom krvlju i svojim krvavim povratkom k Ocu, izveo iz ropstva gjavolova, da nas učini dijelnicima nebeskoga kraljevstva. *Spomenik je učinio divnih djela svojih milosrdni i milostivi Gospod* (Ps. 110, 4).

3. Ali nije samo vazmeno janje imalo značenja za tajnu presvetoga Sakramenta, nego i sve, što je bilo u savezu s vazmenim janjetom, napose nekvasni hljeb, koji se zajedno s janjetom stavljao na stol.

To nam kaže Apostol, kad nas upozoruje, da se beskvasnim hljebom, koji se pri tom upotrebljava, nišanilo na svojstva i uregjenje srca, koje imamo sa sobom donesti kad primamo našu novu pashu: *Jer pasha naša žrtvova se Krist. Dakle blagujmo ne u kvascu starom, ni u kvascu pakosti i bezakonja, nego u prijesnom hljebu čistoće i istine* (Kor. 5, 7, 8).

Tako dakle kod posljednje večere igjaše poučni pralik pred ispunjenjem, te je staru pashu isti Gospod, koji ju je na večernjem stolu proslavio, ukinuo u pashi novoga zavjeta, koju je iza toga naredio za sva vremena u svojem vlastitom tijelu i krvi. O kako je divno sve udesio Gospod naregjujući ovaj presveti Sakramenat, kolike je i zgodne okolnosti pri tom sjedinio, da apostole i nas bolje pripravi za razumijevanje takove tajne.

3. Pranje nogu.

1. Pranje nogu svakako je jedna od najgaćutljivijih okolnosti, koje su se zbile iza blagovanja vazmenoga jaganjca, a kako se misli, neposredno prije naregjenja presvetoga Sakramenta.

Na Istoku, gdje većinom ljudi idu bosi, kako ti je već poznato, bijaše običaj, da je onaj, koji je pozvao na gozbu, sam svojim rukama oprao noge dragim i časnim gostima, da ih tako oslobodi neugodnoga praha, te se mogu bez ikakove zapreke

krijepiti kod gozbe. Tako sada čini i Isus, jer hoće da sada slavi onu gozbu, na koju je pozvao apostole i sve nas, onu gozbu, koja pravom zaslužuje, da se zove njegovom gozbom, onu gozbu, u kojoj hoće da sebe dade za hranu. Ovdje se očituje kao onaj bogati čovjek u paraboli, što ju je sam pripovijedao, koji poziva k sebi mnoge, dà, sve. Spremajući se na tu gozbu, ustaje, snima sa sebe gornje odijelo, opasuje se kao najmanji sluga ručnikom, ulijeva sam vodu u posudu, tada klekne k nogama svojih apostola i počinje im redom noge prati.

Kolike li poniznosti! kolikoga poniženja! Sin Božji baca se u prah pred svojim apostolima, tada još siromašnim ribarima, da im s nogu opere prah! Čini to, kako piše Ivan, *znajući da mu Otac sve dade u ruke, i da od Boga izigje i k Bogu da ide* (Iv. 13, 3). I u tom potpunom poznavanju svojega dostojanstva, koje seže u najviše nebo, ponizuje se duboko do zemlje! Tu se uči ponizan biti.

Zajedno promatraj ljubav, koja se do takove službe snizuje i pri tom ne mimoilazi onoga, koji ne bijaše sakriven oku Gospodinovu kao njegov neprijatelj i izdajnik. Kako se važne pouke skrivaju u tim djelima! Kako li jako zaslužuju, da si uzmemo k srcu i slijedimo osobito prije svake svete gozbe (pričesti), a osobito kad je i Gospod poslije dovršenoga pranja nogu izrično rekao: *Dadoh vam primjer, da kao što ja učinih vama, tako i vi da činite* (Iv. 13, 15).

2. Ali to pranje nogu imagjaše još drugo, više odregjenje, koje je Gospod dao da se opazi. Apostoli su naime imali ovim izvanjskim pranjem rukama božanskoga Spasitelja biti unutri

očišćeni i tako pripravljeni za dostojno primanje presvetoga Sakramenta. Stoga je i Gospod Petru, kad je posve posramljen, da mu njegov učitelj pere noge, zavapio: *Gospode, zar ti meni da pereš noge?* odgovorio: *Ako te ne operem, ne ćeš imati dijela sa mnom* (Iv. 13, 6, 8). S istoga razloga dodao je govoreći svima apostolima: *I vi ste čisti, ali ne svi* (Iv. 13, 10), misleći na Judu, jer njegova okorjela srca nije mogla ganuti ni tolika poniznost i ljubav Spasiteljeva, te mu crne duše nije mogla očistiti niti ruka Spasiteljeva, pa se Gospod već sada počeo zgražati, da će uniči u njegovo zlobno srce.

Eto, kakvu skrb upotrebljava Spasitelj, da očisti srca svojih apostola prije nego li ih nahrani onim hljebom, koji u sebi sadržaje njega, Najčistijega, najsvetijega! Eto, kako ti se pobrinuti, da očistiš svoje srce, kadgod se približiš toj svetoj gozbi.

4. Spasitelj se tuži na izdaju Judinu.

1. Kad je božanski Spasitelj apostolima oprao noge poniznošću i nježnošću, koje bi mogle svakoga ganuti do suza, opet je obukao svoje gornje odijelo te sjeo k stolu megju apostole. Ali tada mu se najednom promijeni cijela vanjština, ražalosti se, crte lica pokazaše bol, riječ kao da mu zadrhtala na jeziku, srcem kao da mu je zavladalo nekakovo zgražanje, strah i užas, koji se ne da shvatiti. Što će to biti? Dok se tako apostoli pitaju i zbunjeno pogledavaju, otvori usta i očituje im žalosnu tajnu, radi koje se tako zgraža njegova duša, veleći im: *Zaista, zaista vam kažem, jedan izmegju vas izdat će me* (Iv. 13, 21).

Apostoli na te riječi kao gromom ošinuti gledaju jedan drugoga puni zabune radi takova djela, kao da bi htjeli reći: „Je li moguće, jedan od nas da izda dragoga Gospoda i učitelja?“ Ali to im nije dosta. Tjeskobom pritisnuti približavaju se sada redom Gospodu i premda ih savjest ne kori, pita svaki za sebe: *Zar sam ja Gospode?* (Mat. 26, 22). I Juda se usugjuje, da ne bude otkriven, s njima pitati Gospoda. Ali Gospoda nije mogao zavarati. Odgovorio mu je tako, da drugi nijesu čuli, a da je on mogao posve dobro razumjeti: *Ti kaza* (Mat. 26, 25). Da, ti si moj izdajnik. Gospod je tako poštedio Judu, da pače upitan od Ivana, koji je megju njima izdajnik, nije odlučno odgovorio, nego jednostavno kazao: *Onaj je, komu ja umočena hljeba dam* (Iv. 13, 26).

Tako ostaje sakriveno i mnogo izdajstvo, što ga čovjek počini prema Gospodu nedostojnom pričesti. Mogli bismo misliti, da bi pričesni stol imao uzdrhtati, zemlja se pod nogama izdajnika otvoriti, ili da bi Gospod morao takova bezbožnika, kako stoji pisano, dahom svojih ustiju ubiti — ipak daje, da se na ovom svijetu vrši nad njim izdajstvo, a da ga ne otkriva — ali na drugom svijetu? — Hoće li i tamo ostati sakriveno? —

2. Možda ćeš sada već naslućivati, zašto je božanski Spasitelj nakon pranja nogu, koje se ipak neposredno protezalo na naregjenje presvetoga Sakramenta i s njime spojenu prvu svetu prišest, htio spomenuti izdajstvo Judino. Već si proniknuo, da izdajstvo Judino često stoji preblizu svetoj pričesti. Jer je izdajstvo Judino, ako se tako smije kazati, na žalost tužni pralik onih, koji

svetu pričest nedostojno primaju. Hotio je dakle Gospod odvratiti od takova izdajstva neposredno pred naregjenjem presvetoga otajstva, govoreći za Judu strašnu riječ: *Teško onomu čovjeku, koji izda sina čovječjega; bolje bi mu bilo, da se nije čovjek onaj rodio* (Mat. 26, 24).

Megjutim trebalo bi još razmisliti, da li se Gospod u onom času više zgražao radi izdajstva za 30 srebrnika, za koje je Juda prodao njegovu krv ili radi onoga drugoga izdajstva, koje je osim toga htio baš sada počiniti nedostojnim primanjem njegova tijela i krvi. Svakako bijaše tada duša našega Gospoda skroz na skroz puna zgražanja radi jednog i drugog izdajstva, i to više, što je s Judinim izdajstvom zajedno vidio sve one nedostojne pričesti, kojima će se to prvo izdajstvo obnavljati. Koliki su mu taki izdajnici lebdili pred očima? Kako mnogi možda imadu uzroka da pitaju: *Zar sam ja, Gospode?*

No zamalo navraća Gospod na nove misli i čuvstva, jer je došao čas, za kojim je on dugo čeznuo, čas, da naredi presveti Sakramenat.

II. Krist Gospodin kod posljednje večere pretvara kruh i vino u svoje tijelo i krv.

1. Što se pri tom zbiva u njegovu presvetom srcu?

1. Pogji sa mnom u duhu u dvoranu posljednje večére nesamo zato, da još bolje cijeniš onaj sveti čas, u koji je božanski Spasitelj ostavio svoje vlastito tijelo i krv u Sakramentu oltara za hranu našim dušama, nego i zato, da, koliko ti je to

samo moguće, uznastojiš proniknuti u nutrašnjost božanskoga srca Isusova. Pa šta ćeš tu vidjeti i zamijetiti?

Ništa nego ljubav i opet ljubav, vatru i žar ljubavi k nama, bijednim grješnicima. Ljubav dobroga pastira, koja ga je silila, da za svoje ovčice dade krv i život, prelazi u tom času u najnježniju materinsku ljubav, koja ga silila, da svoje nahrani svojim vlastitim tijelom i napoji krvlju svojega srca. Dà, što velim, sve ljubavi pastirske, sve ljubavi materinske nestaje posvema prema ljubavi, što je tada u srcu nosio božanski Spasitelj k nama. Stoga o tom lijepo i istinito piše sveti Hrisostom: „Koji pastir hrani ovce svoje svojom vlastitom krvlju? No, što govorim", nastavlja, „o pastiru? Imade pače matera, koje svoju vlastitu djecu daju drugima hraniti. Ali toga on nije mogao učiniti, nego nas hrani svojom krvi i sjedinjuje se najtjesnije s nama!" (S. Chrys. hom. 60. ad pop. Antioh). Dà, duše, za koje je dobri pastir svoj život dao, bijahu mu odviše mile i drage, a da njihovo njegovanje prepusti tugjincima, hotio ih sam osobno da hrani, i jer nije mogao naći ništa bolje, da ih za život vječni nahrani, okrijepi i sačuva, nego svoje vlastito tijelo i krv, nije im htio ni toga uskratiti. Kao što je svoje tijelo i svoju krv posvema žrtvovao za spasenje svih duša, tako je hotio svakoj pojedinoj duši pružiti kao hranu isto tijelo, kojim ju je spasio, istu krv, kojom ju je kupio.

2. Dobri pastir osjeća osim toga, da se približava onaj čas, u koji će ga krvava smrt za spasenje oteti njegovim dragim ovčicama. No on ne može da podnese, te živi odijeljen od njih, i

hoće da ostavi sebe pod koprenom Sakramenta, ali tako, da bude prisutan nesamo na jednom mjestu zemlje, nego svuda, gdjegod se nalazilo ma i maleno stado njegovih ovčica. Da, on hoće, da još bliže dogje svakoj pojedinoj ovčici, hoće da unigje u njezino srce, hoće da se sa svakom dušom najtjesnije združi, „jer takovi, koji se vrlo srdačno ljube", opaža sv. Hrisostom, „hoće i da budu veoma blizu zajedno". Kakovom li je ljubavi moralo u ovaj čas gorjeti srce našega Spasitelja, kad je, da se veoma tijesno s nama sjedini, hotio pače nama se dati pod prilikom kruha, kao hrana, koja se s onim, koji je uživa, na neki način stapa, da se na tom svijetu ne može ni pomisliti tjesnije sjedinjenje!

3. Dragi Spasitelj vidi ujedno, da se približava čas, u koji će ići u smrt, te hoće u tu posljednju uru da napravi oporuku (testamenat), da svim svojim učenicima i djeci nešto ostavi. Ali što da nam ostavi? Ta, nema ništa nego svoju odjeću, i ta je već bila prema riječima prorokovim odregjena onim krvnicima, koji su ga imali raspeti. Pa da je naš Spasitelj bio još tako bogat, kako bi mogao njegov imutak doteći tolikim milijunima i milijunima, koji će do konca svijeta u nj vjerovati? A tko bi takogjer tu baštinu svima tima jednako podijelio? Ipak Gospod uza sve svoje siromaštvo u svojoj ljubavi, mudrosti i svemogućnosti nalazi sredstvo da napravi oporuku, koja svaku drugu nadmašuje, koja svima dostaje, ko a se svih jednako sjeća, kad sama sebe s dušom i tijelom, s tijelom i krvi, s Božjom i čovječjom naravi na najsvečaniji način zapisuje u presvetom Sakramentu nama svima i svakomu od nas, pred dvanaest svjedoka, pred dvanaestoricom apostola.

Kršćanine, kakovom li je ljubavi k nama ljudima moralo biti prepunjeno božansko srce Isusovo, da načini takovu oporuku, da sebe kao dijel i baštinu, kao posjed i vlasništvo ostavi svakoj duši!

4. Kako je bila velika ljubav, tako je bila i velika želja, da tu oporuku kaže, da taj Sakramenat naredi, da kao duševna hrana unigje u srca i s njima se najtjesnije sjedini. Stoga je i rekao apostolima: *Vrlo sam želio, da ovu pashu jedem s vama prije nego muku podnesem* (Lk. 22, 15). Ta želja, što je Gospod apostolima kazuje, nije se ograničavala u onoj uri samo na krug onih, koji su tada s njime sjedili za stolom. Nasuprot su božanskom srcu bili u onom času duhovno prisutni svi oni, koji su imali tijekom godina i stoljeća sve do konca svijeta sudjelovati kod te nebeske večere. Dà, sve pričesti, koje će svaki pojedinac primiti, lebdjele su mu tada pred očima, i to sa svim okolnostima, koje će ih pratiti, s vjerom, čistoćom srca, poniznosti i ljubavi, čežnjom i odanosti, kojima će svaki pristupati k njegovu svetom stolu. I milosti, utjehe, okrepa i jakost, kojima će tada pojed nu dušu usrećiti, sav blagoslov, sve spasenje, što će ga taj Sakramenat širiti na zemlji, pregledavao je u najtanje sitnice u onu uru.

Kakovu je čežnju mogao tada Spasitelj osjećati, da ugje u ovo ili ono srce, da se s ovom ili onom dušom tijesno združi, da obavi s ovim ili onim istu večeru, što će je evo na sad obavljati s apostolima! I za te je rekao već tada riječ: *Vrlo sam želio, da ovu pashu jedem s vama!* U onom času jako je želio i čeznuo za veoma mnogim

srcima i dušama, koje su ga imale primiti po svetoj pričesti, dà, u duhu je kucao na sva srca i svako tajinstveno pozvao: *Eto stojim pred vratima i kucam: tko čuje glas moj i otvori mi vrata, uniđi ću k njemu i večerat ću s njime i on sa mnom* (Otkr. 3, 20).

5. Dakako lebdjeli su mu tada pred očima mnogi drugi, koji k njegovu stolu dolaze samo mlako i lijeno, s malo poštovanja i ljubavi, takovi, koji se od dosade drže pače daleko od njega. Dakako vidio je on već tada sva obeščašćenja, koja će mu se nanesti u presvetom Sakramentu — i što bijaše za nj najgroznije, njegovi su pogledi susretali pače mnoge, koji će ga poput Jude primati svetogrdno grješna srca — ali njegova čežnja, da se vjernim dušama u tom Sakramentu daruje, bijaše tako velika, da ga šta takova nije moglo uzdržati ili uplašiti, a da ga ne bi naredio; dà, bila je tako velika, da bi ga bio uza sva ta osramoćenja i tada naredio, kad bi vidio, da će samo malo duša, da će samo tvoja duša primati taj Sakramenat s vjerom i ljubavlju, s počitanjem i pobožnosti za svoje spasenje.

Dragi kršćanine, nastoj dakle, da u to srce svojega Spasitelja, koje puno ljubavi želi tebi se darivati u presvetom Sakramentu, nastoj u nj prodrijeti, dà, u njemu se posve utopiti. Jer ako tu vidiš i osjećaš i kušaš, kakav glad ima Gospod u sebi, da nahrani tebe sobom kao hljebom duše, probudit će se i u tebi slična želja, sličan glad za sjedinjenjem s Isusom u svetoj pričest, i tvoje će se srce rasplamtjeti u ljubavi k Spasitelju u Sakramentu ljubavi.

2. Kako božanski Spasitelj ispunjava tu želju srca svoga?

1. Što se tada zbivalo u božanskom srcu, nije moglo ostati u njem dugo sakriveno, već se zamalo pokaza i izvana. Njegovo se sveto lice posve preobrazilo, a držanje njegovo bijaše tako puno časti i dostojanstva, da ga apostoli nijesu mogli gledati bez srdačne pobožnosti i nijemoga udivljenja. Tako ga još nijesu nikad vidjeli. Vidjeli su ga, kako propovijeda kao onaj, koji imade vlast nad srcima, gledali su ga, kako se moli kao onaj, koji je smio angjele s neba sazvati, da se zanesu — ali tako nebeski uzvišena, tako ražarena ljubavlju i pobožnosti, tako posve božanstvena kao u tom času, nijesu ga vidjeli još nikada. Što to ima da znači, što je naumio, što će se sada dogoditi? To bijahu pitanja, koja su se mogla čitati u udivljenim pogledima apostola.

2. Tada uzima božanski Spasitelj kruh u svoje svete ruke, u one ruke, koje su učinile tolika čudesa, u koje je Otac sve postavio, koje je opremio svojom potpunom svemogućnosti, pogleda pun svetoga žara k nebu, zahvali svom nebeskome Ocu tako srdačnim i uzvišenim riječima, da su apostoli bili posve ganuti i uzneseni. Na to ga blagoslovi, ali blagoslovom posve druge vrste nego je bio onaj, kojim je umnožio u pustinji pet ječmenih hljebova. Ta, valjalo je sada pripraviti čudesni hljeb posve druge vrste, ustanoviti čudesni hljeb, prema kojemu je bio prvi jedva sjena; tà, valjalo je dati blagoslov, koji bi bio dosta nesamo za pet tisuća u pustinji, nego za milijune i milijune sve do konca svijeta.

3. A što ima značiti taj blagoslov, imale su zamalo navijestiti riječi Gospodove. Jer sada uzdiže svoj glas te govori svečano i važno nad hljebom: *Uzmite i jedite, ovo je tijelo moje, koje će se za vas predati.* Tada prelomi hljeb i dade ga apostolima jesti kao onaj hljeb života, za koji je jednom rekao: *Hljeb, koji ću vam dati, tijelo je moje za život svijeta.* Isto tako govori nad čašom s vinom: *Pijte iz nje svi, jer je ovo krv moja novoga zavjeta, koja će se proliti za mnoge na otpuštenje grijeha,* i pruži im je da piju, kao što im je obećao: *Krv moja zaista je pilo.*

A sada, dragi kršćanine, pazi, kakovu je riječ rekao tvoj Gospod i Spasitelj nad hljebom i vinom. Što je uvjeravao o onom hljebu, što ga je blagoslovio i razlomio? Nije li uvjeravao, da je njegovo tijelo? A šta je uvjeravao o vinu u čaši? Nije li, da je njegova krv? Treba li ti još više, da se uvjeriš, te u onom času hljeb nije više bio hljeb, nego se pretvorio u tijelo Gospodnje, te poslije tih riječi nije bilo više u čaši vino, nego krv Gospodnja, u koju je svojom svemogućom riječi pretvorio vino? Kako sada vidiš divno ispunjene riječi Gospodnje: *Tijelo je moje doista jelo, i krv moja doista pilo!* Vjeruješ li cijelim srcem u istinitost te tajne?

3. Kako kršćansko srce ima mnogo uzroka vjerovati, da je u presvetom Sakramentu nazočno pravo tijelo i prava krv Gospodnja.

1. Da vjeru u ovaj presveti, posve čudesni Sakramenat veoma duboko utisneš u svoje srce, promišljaj samo više te više, tko je onaj, koji je

tako jasno i svečano izgovorio te riječi nad hljebom i čašom, pa ne ćeš i ne možeš ni najmanje posumnjati o pravoj i istinitoj nazočnosti tijela i krvi Kristove pod prilikama kruha i vina, koje su ostale. Ili reci mi, komu da još vjerujemo, ako ne vjerujemo svome Gospodu i Bogu? Kako bismo mogli o nečem sumnjati, što je on tako jasno i razumljivo, tako sigurno i svečano izrekao? „Ako je ovaj", piše nevjerojatnom jednostavnosti i silom, koja uvjerava, sveti Ćiril Jerusalemski (Cath. mist. 4), „uvjeravao i rekao o hljebu: to je tijelo moje; tko će se tada još usuditi da dvoji o tome? I budući da je isto tako krepko rekao: to je krv moja; tko će se tada još usuditi da posumnja ili pače da kaže, da nije krv? U Kani Galilejskoj jednom je pretvorio vodu u vino, i onda da nam ne bude dosta vrijedan, te mu vjerujemo, da je pretvorio vino u krv svoju."

Sveta Ivana Franciska Šantal bila je posve proniknuta tim mislima, te je još kao malena djevojčica nekoga kalvina, koji je nijekao pravu prisutnost Kristovu u presvetom Sakramentu, ukorila i prisilila da zašuti, veleći mu puna svete zlovolje: „Šta? Vi ne ćete toga vjerovati, hoćete tjerati u laž Gospoda, koji je rekao: to je tijelo moje?" Tu odanu vjeru Gospod joj kasnije nagradio tako, da je bi reći osjećala nazočnost Krišovu u presvetom Sakramentu.

2. Ali će mi možda tko odgovoriti: A kako je to moguće? Kako može iz hljeba postati tijelo a iz vina krv Kristova, kako pod prilikama kruha i vina može biti nazočno Gospodnje tijelo i krv? Dragi kršćanine, kad si već počeo tako pitati, dopustit ćeš mi svakako, da isto tako nastavim i

ja tebe pitati: Kako je to moguće, da iz sitnog pšeničnog zrna izraste čitavi klas? Možeš li mi to razjasniti? Kako je moguće, da se hljeb, što ga ti uživaš, pretvara u tvoje tijelo i krv? Možeš li mi to razjasniti? Kako je moguće, da od crvića nastane čahurica, a iz osušene čahuriče izlazi krasan leptir? Možeš li tu promjenu razjasniti, možeš li je shvatiti? To pitanje: *Kako može to biti* (Iv. 3, 9)? stavio je već Nikodem na Gospoda, a što mu je on odgovorio? *Kad vam kazah zemaljsko, pa ne vjerujete, kako ćete vjerovati, ako vam kažem nebesko*" (Iv. 3, 12)?

Dà, dragi kršćanine, ako ne razumiješ zemaljskih stvari, stvari, koje svaki dan imaš pred očima, stvari, koje se u samom tebi zbivaju, kako ćeš tada razumjeti nadzemaljsko, nebesko, koje je uzvišeno nad sva nebesa, presveti Sakramenat? Promisli, da se ovdje radi o djelu Božjem, pri kojem je on upotrijebio svu svoju mudrost, umjetnost i svemogućnost! I ti hoćeš, da to razumiješ? Angjeli ne dosižu toga svojim razumom, i ti hoćeš da razumiješ? Idi i ne misli tako nisko o djelima Božjim! „Vječni i neizmjerni Bog s beskrajnom snagom čini na nebu i na zemlji djela velika, koja se ne mogu istraživati, niti se može ući u trag divnim djelima njegovim. Kad bi djela Božja bila takova, da bi ih ljudski razum lak shvatao, ne bi se moglo reći, da su divna i da se ne dadu izreći" (Naslj. Krista IV: 18, 5).

3. No zapitaš li me opet: Kako je to moguće? odgovaram ti na to onim riječima, kojima je Gospod na slično pitanje apostolima odvratio veleći: *Kod ljudi je ovo nemoguće, ali kod Boga je sve moguće* (Mt. 19, 26). Ne zaboravi dakle nikad,

tko je onaj, koji je kod posljednje večere rekao ovu riječ: To je tijelo moje; to je krv moja — Isus je to, Sin Boga živoga. „A kakova je to riječ, riječ Kristova?“ pita sv. Ambrozij i odgovara na to: „To je ista riječ, po kojoj je sve stvoreno“ (S. Sac. 1, 4. c. 4). Gospod je zapovjedio, i nebo se stvorilo; Gospod je zapovjedio, i stvorila se zemlja; Gospod je zapovjedio, i more je postalo; Gospod je zapovjedio, i svi su stvorovi postali. Tu gledaj, kako je djelotvorna riječ Kristova. A ako je tolika moć u riječi Gospoda Isusa, da i stvari, kojih nije bilo, počinju bitisati, kako će još više imati jakost, da se ono, što već jest, pretvori u nešto drugo! Ne bijaše neba, i ne bijaše mora niti zemlje. No sad čuj, kako je u Pismu: Rekao je i zbilo se; zapovjedio i stvorilo se. Stoga ti odgovaram: Prije konsekracije (pretvorbe) ne bijaše dakako tijelo Kristovo, ali „poslije konsekracije, velim ti, da je tijelo Kristovo. On je rekao i zbilo se, on je zapovjedio i stvorilo se“. Taj veliki crkveni otac upućuje na stvaralačku silu Gospoda, koji svojom riječi isto tako lako pretvara hljeb i vino u svoje tijelo i krv svoju, kao što je i riječju iz ništa proizveo nebo i zemlju.

4. Stoga, dragi kršćanine, pouzdaj se djetinjom bezazlenosti u tu neizmjernu istinu i isto tako neizmjerno moćnu riječ Gospodnju i budi uvjeren, da je u takim stvarima bezazlena vjera najveća mudrost. „Jer što se tiče presvetoga Sakramenta“, prelijepo piše sv. Hilarij: „sve je, što se može o tom reći, ako se ne da poučiti od Gospoda, ludo i bezbožno brbljanje. No on je rekao: Tijelo moje zaista je jelo i krv moja zaista je pilo. Stoga ne

može biti nikakove sumnje o pravoj nazočnosti njegova tijela i krvi.“

Ili reci, kakovo možeš još željeti veće jamstvo za nazočnost Gospodovu u presvetom Sakramentu? Što možeš sigurnije vjerovati? Ljudi te dakako mogu prevariti i sjetila te tvoja zavarati, ali ta riječ ne može varati. Ona čini, te smo tako sigurni, kao da bi u tijelu gledali Gospoda pod prilikama presv. Sakramenta: dà, pruža nam ona još veću sigurnost, jer je svaka prevara posve isključena. Ili reci mi, kad bi ti se kod svake sv. pričesti Gospod sam pokazao i dok ti svećenik pruža sv. hostiju, govorio: „Dijete moje, znaj, da je to tijelo moje“, zar bi mogao još koji čas dopustiti, da ti se diže misao, da možda ipak nije tako? No gle, Gospod je to jednom i to prvi puta rekao, kad je sv. pričest pružao, i to ti može biti dosta, on to ne treba dva puta opetovati. U vrijeme sv. Ambrozija, kad se davala sveta hostija, govorio je svećenik: „Tijelo Kristovo“. No istu riječ rekao je već dragi Spasitelj za sve i svakoga, koji se pričešćuje — a i za tebe. Vjeruj mu dakle, kadgod taj presveti Sakramenat primaš!

5. Stoga ni od mene ne očekuj, da ti, kako to biva u mnogim knjigama, za potvrdu prave nazočnosti Isusove u presv. Sakramentu pripovijedam mnoga čudesa o svetim hostijama, u kojima se moglo vidjeti dijete Isus, ili koje su se zakrvavile, ili je iz njih krv kapala, ili koje su u zraku lebdile i sjale se u nebeskom sjaju i slično. Jer ako su i ta i druga slična čudesa izvan svake sumnje i stotine ih, koji su to svojim očima gledali, zasvjedočuje njihovu istinitost, ipak to sve još nije pravi oslon naše vjere u pravu nazočnost

tijela i krvi Kristove u Sakramentu oltara. Jer riječ Kristova, na koju se oslanja naša vjera, ne treba potpore i ne postaje jača stotinama čudesa i tisućama svjedoka, jer ona sama neizmjerno više zajamčuje nego sve drugo. Stoga i nije hotio sv. kralj Ljudevit ni gledati djeteta Isusa, koji se u njegovo vrijeme vidio u hostiji, misleći, da ne može biti većega jamstva za istinitost nazočnosti Isusove u presv. Sakramentu negoli je njegova vlastita riječ.

Jednostavna riječ Kristova neka ti stoga bude dosta, da se čvrstom, radosnom a srdačnom vjerom pokloniš toj velikoj tajni i da je obuhvatiš i da se uvjeriš, te ne može biti ništa sigurnije nego istinita nazočnost Isusova u presvetom Sakramentu. O Bože, kakovim bi pouzdanjem zaručnica plemenita, velikodušna kralja, kad bi joj on podao njezin svadbeni nakit zatvoren u kovčežiću, da ga otvori na dan svadbe, vjerovala, da se u njem ne nalazi ništa drugo nego zlato i dragocjeno kamenje i kneževski ures, kako ju je njezin plemeniti zaručnik uvjeravao! A zašto? Jer bi držala nemogućim, da bi je takav zaručnik mogao zaluditi i prevariti. I ti da manje čvrsto i srdačno vjeruješ u ono blago, što ti ga je u presveti Sakramenat zatvorio tvoj nebeski, božanski zaručnik? Stoga ne budi zavidan onima, kojima bijaše dopušteno gledati u presvetom Sakramentu svakovrsna čudesa, jer ti, a da nijesi vidio takovih stvari, nijesi manje siguran, da se svome Spasitelju pod prilikama hljeba klanjaš i njega primaš. Tebi ostaje veća zasluga i osobitija utjeha, da si se u vjeri za ovu tajnu posve predao riječi Gospodovoj. Tada i za tebe vrijede riječi Gospodove: *Blago onima, koji ne vidješe a vjerovaše* (Iv. 20, 29).

4. Prva sveta pričest apostola.

1. Sad, dragi kršćanine, svrati svoj pogled na svete apostole, koji svetom pobožnošću prate svaku kretnju božanskoga Spasitelja i slušaju svaku njegovu riječ. Oni istina nijesu vidjeli svojim očima, kako se pred njima čudo zbiva, ali su vjerovali, a da nijesu vidjeli, da se sada na stolu, za kojim su sjedili, izvršilo najveće čudo; da je sada pod prilikama kruha zaista nazočno tijelo Gospodovo kao jelo i u kaležu zaista krv Gospodova kao pilo. Iza tolikih čudesa, što ih je Gospod njima na očigled učinio, kako su upoznali, da je on Krist, Sin Boga živoga, bijaše im upravo nemoguće dvojiti o istinitosti njegovih riječi, što ih je upravo sada svečano izgovorio. I Juda izdajnik vjerovao je to, dok su ostali sjećajući se riječi njegova prijašnjeg obećanja, osjećali još osobitu vjersku utjehu u tom, što su vidjeli, kako je veoma vjerno i prema našoj naravi božanski Spasitelj ispunio svoju tadašnju riječ: *Hljeb, koji ću vam dati, tijelo je moje za život svijeta.*

2. Možeš si misliti, što se sada zbivalo u srcima apostola, kad se Gospod spremio redomice ih nahraniti svojim svetim tijelom i napojiti ih svojom dragocjenom krvlju. Kakovom li se vjerom, kakovom poniznošću, kakovom pobožnošću baciše na koljena, da tijelo i krv svojega Gospoda iz njegove ruke prime.

A koji bi mogao biti prvi, koga je ta sreća zapala? Možda učenik-ljubimac Gospoda, kojemu je dao kod te večere otpočinuti na svojim grudima! Jer čistoća, nevinost i ljubav imadu kod te gozbe prvo mjesto. Iza njega dolazi svakako Petar,

pun vjere i žarke ljubavi, Andrija, zaduben u nebesku pobožnost, Filip, pun svete bezazlenosti, Matej, pun poniznosti i kajanja, svijestan, da je jednom bio carinik i javni grješnik, i tako ostali — napokon i Juda, koji se ipak pri tom vrlo različito vlada od ostalih apostola. Po vanjštini postavlja se ravnodušno i pokazuje malo poštovanja, u nutrinji pun je tjeskobe i grižnje savjesti i osjeća veliki pakao u sebi. Stoga i ne može da dulje ostane u dvorani s drugima i bježi, kad je česticu primio, kao očajnik, kao da je umjesto da s drugima uživa hljeb života, progutao za sebe otrov vječne smrti. Stoga je i napisano: *I po zalogaju ugje u nj sotona . . . I izigje odmah. A bješe noć* (Iv. 13, 27. 30). I pravom dodaje evangjelist tu opasku. Hoće nam time naznačiti, kako je sada nastala mrkla noć u duši Judinoj; hoće da pokaže i na onu vječnu noć i tminu, u koju je zamalo imao biti Juda bačen.

3. Ali odvratimo se od te žalosne slike, i bacimo još jedan pogled na apostole proniknute prvom svetom pričešću i zadubene u pobožnosti i ljubavi. O, kako se osjećaju sretnima, presretnima, da mogu svoga dragog učitelja, svojega Gospoda i Boga na srce svoje pritisnuti, dà, u srcu svome ogrliti! Kakav li je to bio blaženi čas, kakva li nebeska slast, kakva li rijeka milosti, kojim bijaše tada napunjeno i prepuno njihovo srce!

Možda si pritom misliš: Kolika sreća za apostole! O, da je i nama bilo dopušteno sudjelovati kod te nebeske gozbe, pri tom stolu uživati hljeb života, kušati tijelo i krv dragoga Spasitelja! Kako bismo se rado bili bacili na koljena, da pokupimo

mrvice s onog svetog stola, i za okrepu naše duše kao zalog našega vječnoga spasenja uživali najvećom zahvalnosti i srdačnosti srca!

No eto, Gospod ti toga ne brani. Dà, nesamo da ti dopušta mrvice s toga svetog stola, nego ti pače dopušta, da se s apostolima približiš k istomu stolu, da se kod istoga stola okrijepiš i nasitiš istim presvetim tijelom i krvlju. Jer je on apostolima i njihovim nasljednicima radi tebe predao da vrše tajne njegova svetog tijela i krvi, kako ih je on na posljednjoj večeri obavio i izvršio.

III. Krist Gospodin zapovjedivši apostolima, da isto čine, što je on kod posljednje večere učinio, ostavio je svojoj Crkvi presv. olt. Sakramenat.

1. Krist je dao apostolima vlast, da pretvaraju kruh i vino u njegovo tijelo i krv njegovu.

1. Kao što je božanski Spasitelj kod čudesnoga umnoženja hljeba hljebove, što ih je blagoslovila i razlomila njegova ruka, predao rukama apostola, da tada tim čudesnim hljebom nahrani puk u pustinji, tako je i taj još veći čudesni kruh, što ga je blagoslovio i lomio kod posljednje večere, predao rukama apostola i njihovih nasljednika. Od toga hljeba imali bi oni dijeliti kršćanskome puku sve do konca svijeta, koliko mu samo treba, tolikima, koliko ih samo za njim gladuje, tolikima, koliko ih samo za njim ruke pruža. To je izveo, kad je poslije izvršene tajne svojega svetog tijela i krvi dodao riječi pune sadržaja: *To činite na moj spomen.* (Lk. 22, 19).

2. Apostoli su tim riječima primili od Gospoda zapovijed, da na vječni spomen njegov čine isto, što je on upravo sad njima na očigled učinio. Oni su dakle imali uzimati u svoje ruke kruh i vino, zahvaljujući oboje blagosloviti, govoriti nad kruhom i vinom iste riječi, što ih je on, Gospod i učitelj njihov, govorio, i tada dati vjernicima, da jedu, kao što je njih Gospod time nahranio. Božanski je Spasitelj time šuteći opetovao apostolima onu uputu, koju im je jednom dao u jednoj od onih dviju spomenutih zgoda, kad je ljude čudesno nahranio, veleći im: *Podajte im vi jesti* (Mt. 14, 16).

A nije li tada, kad je nahranio pet tisuća ljudi, nadmašivala ta zapovijed sile apostola? Svakako. Stoga je i odgovorio jedan od njih, koji je znao, da je samo par hljebova, što bi se moglo ponuditi tolikim tisućama ljudi: *Otkuda ćemo uzeti hljeba ovdje u pustinji, da ih nahranimo* (Mk. 8, 4)? kao da bi hotio reći: Mi toga ne možemo. A ipak su to mogli, ipak su apostoli svu množinu naroda nahranili pače bez poteškoće. Pa kako je to bilo? Jednostavno tako. Svemoguća ruka Gospodova kao da bijaše u ruci apostola, njegova je ruka lomila hljeb rukama apostola, on je nevidljivo pratio dijeljenje hljeba po apostolima svojom čudotvornom moći.

3. Drukčije nije ni gledom na još čudesniji hljeb, što ga je Gospod na posljednjoj večeri lomio i predao apostolima, da ga oni sami i njihovi nasljednici sve do konca svijeta pružaju kršćanskomu puku kao hranu duše. Oni imaju po nalogu Gospodovu činiti, što je on kod večere učinio, a Gospod, koji im je to zapovjedio, brine

se za to, da se zaista isto uvijek dogagja, što se je kod posljednje večere izvršilo. A da se uistinu isto dogagja, a ne da se vrši kakovo posve nedostojno, samo vanjsko oponašanje, Gospod se obvezao, kad apostoli i njihovi nasljednici u svećeničkoj službi izvana isto čine, što je on učinio, da će se nevidljivo u skrovitom opetovati isto čudo pretvaranja hljeba u njegovo sveto tijelo i vina u njegovu svetu krv, koje je on kod posljednje večere prvi put učinio. I ovdje je njegova ruka u ruci svećenikâ, jer on njihovom rukom blagoslivlje i lomi hljeb, kao da bi to vidljivo svojom vlastitom rukom činio. „Stoga ne misli“, piše sv. Ivan Zlatousti, „da svećenik to čini, nego budi uvjeren, da to izvršuje nevidljiva ruka Kristova“ (Hom. 8, in Mat.). Isto tako je njegova svemoguća riječ na jeziku njegovih svećenika, kadgod po njegovu nalogu i njegovoj zapovijedi govore nad hljebom i vinom iste riječi, koje je on kod posljednje večere govorio. „To nije“, piše isti sv. Hrisostom, „djelo ljudsko, što je pred nama; onaj, koji ga je kod posljednje večere izvršio, vrši ga još uvijek. Mi smo mu uvijek samo kao orugje; no on je onaj, koji te tajne posvećuje i pretvara. Nemoj misliti, da je onaj stol spremio Krist, a ovaj ovdje samo čovjek. Krist sprema još i sada ovaj kao i onaj“ (Hom. 60. ad pop. Ant.).

Tako se zaista dogagja, kadgod svećenik po naredbi Kristovoj obavlja tu tajnu, isto, što se zbilo kod posljednje večere, te na našim oltarima leži isto tijelo i ista krv Gospodova pripravljena dušama za hranu, koje je Gospod pružio apostolima sa stola posljednje večere.

4. I zaista! Ta nije bila nakana Gospodova kod posljednje večere, da samo apostole svoje, prije nego će otići k svome Ocu, jednom nahrani svojim tijelom i svojom krvlju, nego mu je bilo do toga, da naredi neprestanu, nekrvnu žrtvu, koja bi imala biti postojani spomen na njegovu krvnu žrtvu na križu; bilo mu je do toga, da naredi Sakramenat, po kojem će sve otkupljene duše neprestano hraniti svojim tijelom i svojom krvlju za život vječni. Svi, za koje je svoje tijelo dao u smrt, svi, za koje je tako obilno prolio svoju krv, imali su takogjer u njegovu tijelu primiti hranu, u njegovoj krvi okrepu, i to kolikoput su samo htjeli. Jer Gospod nije tu hotio stavljati granica, niti granica vremenu, niti granica mjestu, niti granica osobama. Kao što je kod onoga umnoženja kruha dao, da se dade svima toliko, koliko su sami htjeli, tako on hoće i hljeb, za koji je rekao da je njegovo tijelo *za život svijeta,* bez ustezanja dati čitavome svijetu za vječna vremena, koliko bi to bilo korisno i potrebno za život milosti i njihovo spasenje.

Vidiš dakle, dragi kršćanine, da ti ne treba više zavigjati apostolima radi stola posljednje večere; jer je takav gozbeni stol svaki oltar, svaka pričesna klupa. Tu prima svaki kršćanin istoga Spasitelja, koga su apostoli kod posljednje večere primili iz njegove vlastite ruke, tu mu se pruža isto tijelo i krv Gospodova, koje je onda Gospod vlastitom rukom pružio apostolima. Stoga pravom i nazivlje sv. Efrem presveti Sakramenat „hljebom, koji ostaje bez kraja, i kaležem, koji se ne će nikada ispiti".

O tko shvaća takovu ljubav, darežljivost i sniženje Gospodovo! Kolika ga hvala ide za naregjenje takova Sakramenta! Kako da ne bude duša sva izvan sebe, kadgod na to pomisli! Stoga pravom vapi pobožni Toma Kempenski: „O divne li ljubavi tvoje, koje si nas udostojio, gdje si ti, Gospode Bože, stvoritelju i oživljavatelju sviju duhova, izvolio doći k duši siromašici i s cijelim božanstvom svojim i čovječanstvom gladnu je nahraniti" (Nasljeduj Krista IV. 3, 4.).

2. Kako se katolička Crkva držala prema presvetom Sakramentu?

1. Kako su Židovi pravim ponosom gledali na svoj zavjetni kovčeg i u njemu štovali svoje najveće blago, svoj najobilniji izvor blagoslova, svoju najvišu svetinju, tako je i Crkva od postanka svojega smatrala presveti Sakramenat kao svoje najslavnije blago, svoje najveće dobro, svoje najsvetije, kao svoju posebnu utjehu, kao svoju plemenštinu i slavu. Pa zaista! Ako su mogli Židovi za svoj zavjetni kovčeg, u kojem se čuvala samo mana kao pralik presvetoga Sakramenta, i nad kojim se je ovda onda pokazao Gospod u oblaku, ako su dakle oni mogli uskliknuti: *Nema drugoga naroda tako velikoga, kojemu bi bili bogovi tako blizu, kao što je Bog naš u svim prošnjama našim* (V. Mojs. 4, 7), to ima kršćanski puk, Crkva, kud i kamo više uzroka, da diveći se i zahvaljujući istim riječima dade oduška svojemu veselju: Gdje je koji drugi narod, kojemu je njegov bog tako blizu, kao što je naš Bog nama! Ta, crkva ima u ovom presvetom Sakramentu svojega Gospoda i Boga, sakrivena pod prilikama kruha, zaista i bistveno uvijek u svojoj sredini.

2. Dobro je znala, kakvo joj je blago Gospod kod posljednje večere zapisao i ostavio, zato se je i u svako vrijeme brinula, da ga brižno čuva, visoko štuje i obilno izrabi. Stoga nije ni apostolima bilo do ničesa toliko, koliko da izvrše nalog Gospodov: *To činite na moj spomen* i da vjernike ujedno pouče, kakovom pripravom i čistoćom srca valja to obaviti, da se ta sveta gozba ne obeščasti a onima, koji je uživaju, da ne bude na propast. Stoga već apostol Pavao opominje Korinćane, pošto je u listu na njih izrično spomenuo naregjenje toga presvetoga Sakramenta, ovako: *Dakle kojigod uzjede hljeb ovaj ili uspije čašu Gospodnju nedostojno, kriv će biti tijelu i krvi Gospodnjoj* (I. Kor. 11, 27). Isto tako nijesu se već prvi kršćani ni za što tako brinuli kao da dobro prihvate poziv Gospodov: *Jedite svi od njega, jer je to tijelo moje.* Stoga jedva što je Crkva dolaskom Duha Svetoga počela živjeti, prva joj je briga bila vršenje tih svetih tajna. Vršila ih je najprije u stanovitim kućama, gdje su se prvi kršćani sakupljali, da prisustvuju svetoj žrtvi i da nahrane svoje duše tijelom i krvlju Sina Božjega. Pod pritiskom krvavih progona, kad se Crkvi nije dalo za to mjesto na zemlji, obavljala ih je pače i u najdubljim špiljama, katakombama.

Kad je prošlo vrijeme krvavih progona, stupila je tada i Crkva na otvoreno svijetlo dana sa svečanošću te nekrvne žrtve i nebeske gozbe, da taj Sakramenat časti i slavi u veličanstvenim kućama Božjima na urešenim oltarima, dragocjenim posugjem, pobožnim pjesmama i uzvišenim svetkovinama.

3. No prije svega je nastojala, da vjeru, štovanje i ljubav prema ovome presvetom Sakramentu duboko i brižno ucijepi u srca svoje djece. To se u početku zbivalo posve potajno stranom iz svetoga straha prema tako velikoj tajni, stranom iz opreznosti, da se ne izda tajna poganima i time ne izvrgne obeščašćenju s njihove strane. Zato je samo iskušane i pokrštene poučavala o toj najvećoj od svih tajna i samo tima dopuštala prisustvovati, kad se tajna obavljala. No kad se Crkva mogla posvuda slobodna pokazati, nije takogjer više oklijevala otkriti to sakriveno blago, te je navješćivala cijelome svijetu nauk, da imade sakramenat, u kojem je pod prilikama kruha i vina Gospod doista i bistveno nazočan, da ga vjernici uzimaju kao hranu dušama svojima.

Ta je istina u cijelom kršćanskom svijetu bila tako sigurna i neoboriva, da uza sve tolike krivovjerce, koji su se prvih stoljeća u Crkvi pojavili, nije se nijedan od njih usudio napasti pravu nazočnost Kristovu u presvetom Sakramentu. Tek nakon tisuću godina usudio se jedan drukčije o tom govoriti, izvraćati riječ Gospodovu, Crkvi otimati to blago, duhama uskratiti tu nebesku hranu — a bio je to krivovjerac Berengar. Ali tada ustade cijela Crkva kao jedan čovjek protiv njega i dokaza mu njegovu ludost i drzovitost riječima Gospodovima, naukom apostola i dotadanjom nepomućenom vjerom u pravu nazočnost Gospodovu u presvetom Sakramentu. Da, sveta Crkva tek se onda osjećala umirenom, kad je on javno opozvao svoju bludnju i prisegao na ovu vjersku formulu o presvetom Sakramentu: „Priznajem, da je hljeb na oltaru poslije konsekracije pravo tijelo Krista, koji je rogjen od Marije, na

križu umro i sjedi o desnu Oca; isto tako, da je vino na oltaru iza konsekracije prava krv, koja je tekla iz boka Kristova". (Sinod u Rimu g. 1078.)

4. Od toga se vremena dugo nije više nitko usudio dirati u vjeru u tu presvetu tajnu, dok napokon nijesu krivovjerci posljednjih stoljeća, koji su osim toga još nevigjenom drzovitošću nijekali sve sveto, drsko napali i na nauku Crkve o presvetom oltarskom Sakramentu. Tako Luter, koji je nazočnost Kristovu u presvetom Sakramentu dopuštao samo za čas primanja i izjavio, da je tu Krist nazočan zajedno s bistvom hljeba pod prilikom hljeba. No kako se bludnje megjusobno pobijaju, učio je u isto vrijeme s Luterom drugi krivovjerac, imenom Kalvin, da Krist nije u ovom Sakramentu nikako nazočan, nego samo da je znak tijela i krvi Kristove. No dok su se ovi megjusobno prepirali i jedan drugoga optuživali s krivovjerja, opet ustade Crkva, te glasno osudi sva ta bezbožna krivovjerstva, te svečano izjavi na svetom crkvenom saboru u Tridentu, da je u Sakramentu oltara tijelo i krv, sjedinjena s dušom i božanstvom Gospoda našega Isusa Krista, dakle cijeli Krist uistinu, doista i bistveno nazočan, i da se pritom cijelo bistvo hljeba i vina pretvara u tijelo i krv Kristovu, dok ostaju samo izvanjske prilike kruha i vina. (Trid. Sess. XIII. Can. 1. et 2).

I kao što božanski Spasitelj, kad je obećao taj hljeb života, nije hotio trpjeti megju svojim učenicima nijednoga, koji nije od srca vjerovao, da će nam on dati svoje tijelo za jelo i svoju krv za pilo, tako nije hotjela ni mogla Crkva trpjeti u broju svoje djece nijednoga, koji ne bi ovu njezinu svečanu potvrdu i razjašnjenje te tajne

vjerujući primio, pa zato svakoga, koji bi se usudio protiviti toj istini vjere, isključuje iz svoje zajednice.

3. Kakvom su vjerom i kakvom pobožnosti bila djeca Crkve uvijek odana tome presvetome Sakramentu.

1. Da te uvjerim o tome, kakvom su vjerom i kakovom pobožnosti bila odana djeca Crkve tome presvetom Sakramentu, hotio bih te danas povesti u kuće, u kojima su prvi kršćani uživali taj hljeb, što su im ga lamali apostoli, u one podzemne jame, u kojima su nasljednici apostola isto činili, da tijelom i krvlju Gospodnjom okrijepe vjernike; tada dalje u sve crkve na svijetu, u kojima toliki svećenici hrane kršćanski puk hljebom života. Pogledaj sada nepreglednu množinu svih onih, koji su na tom stolu izabranika tražili okrepu za svoju dušu.

Počni od prvih kršćana, koje je ta nebeska hrana tako privlačila, da su jedva koji dan propustili, a da ne bi puni srčane vjere uživali hljeba života. *Svaki dan*, veli se, *ustrajaše jednodušno u hramu i lomeći hljeb po kućama primahu hranu s radošću i u prostoti srca* (Djel. ap. 2, 46).

Pogledaj der na one vjerne potomke prvih kršćana, koji su uz smrtnu pogibao silazili u katakombe, da uzmognu sudjelovati kod svetih tajna, i radije svoj život na kocku stavljali, neg da bi se uzdržali od hljeba života. Pogledaj tada na milijune mučenika, koji su iz svete pričesti crpali snagu, da zametnu tako krvavu smrtnu borbu za Gospoda. Ta, mnogi izmegju njih za vjeru u pravu

nazočnost tijela i krvi Kristove u presvetom Sakramentu pače dragovoljno dadoše svoje tijelo na najokrutnije muke i radosno žrtvovaše svoju krv, da zapečate tu istinu.

2. Poslije ovih opazit ćeš mnoštvo, kojega ne može nitko prebrojiti, iz svih plemena, naroda, jezika, koji kleče kod toga svetog stola; megju njima vladare, pred kojima se svijet klanjao, koji su uza sve to kao vjernici koljena svoja ponizno sagibali pred tim Sakramentom; učenjake, kojih je učenost zadivila svijet, koji su k njemu pristupali s vjerom i bezazlenošću, a puni poštovanja; bogataše, koji su imali svega u izobilju, a pritom uzdignutim rukama prosili taj nebeski hljeb. Čete kršćanskih muževa i žena, čete bogobojaznih mladića i bogoljubnih djevica; čete nevine i pobožne djece približavale se, kako dugo postoji Crkva Božja, godinu za godinom, dan za danom, k toj nebeskoj gozbi, proniknute srdačnom vjerom, da tu pod prilikama hljeba ništa drugo ne primaju, ne obuhvataju i ne uživaju, nego samoga svoga božanskog Spasitelja. Pa s kakovom su pobožnošću, s kakvim su poštivanjem, s kakovim čeznućem, s kakovom ljubavi pristupali toliki od njih, i kako su se od toga stola vraćali nasićeni, ojačani i okrijepljeni!

Koliki su se zadržali satove i satove u crkvi, da se istome Spasitelju u presvetom Sakramentu poklone, da se s njime porazgovore, kod njega potraže utjehe, svjetlosti i pomoći!

3. Što veliš na to? Ne opažaš li, kako se tvoje srce osjeća ojačanim i okrijepljenim u vjeri, kada se u vjeri, klanjanju i srdačnom primanju božanskog Spasitelja u presv. oltarskom Sakramentu smiješ

priključiti tima nebrojenim visokima, učenima, pobožnima, svetima, čitavoj katoličkoj Crkvi od vremena apostolskoga sve do dana današnjega? O da bi mogao samo sve te jednim pogledom pogledati u njihovoj pobožnosti punoj vjere u presveti Sakramenat, kako bi te to prisililo, da padneš na koljena, kakva bi se vjera, kakva pobožnost pri tom probudila u tvojemu srcu! „Žarke li vjere njihove“, vapije časni Toma Kempenac, „dovoljna dokaza svete nazočnosti tvoje!“ (Naslj. Kr. IV. 12, 2.)

Godine 1666. putovao je danski protestant i veoma glasovit učenjak, Nikola Stenon, po gradovima Italije, te se baš na Tijelovo slučajno nalazio u gradu Livornu. Kada je pregledavao ulice gradske, približi mu se svečana procesija, tijelovska procesija. Potraži mjesto, odakle je mogao sve točno promatrati, pa što je tu vidio? Vidio je, kako svi u redu, tako čedno, tako pobožno i oduševljena srca mimo prolaze: djeca, mladići, djevojke, muževi i žene, da im se s lica čitala živa vjera u nazočnost Kristovu u presvetom oltar. Sakramentu. Po tom vidi svećenike, kako s kadionicama i svijećama tako puni štovanja prate Presvetoga i napokon biskupa, koji ga nosi, posve udubljena u klanjanje i pobožnost, da mu je pri tom bilo posve čudnovato pri srcu. Na koncu igjaše kneževski dvor, kojega se pobožno vladanje isto tako duboko dojmilo.

Svi ovi, mišljaše u sebi, čvrsto su i u srcu uvjereni, da je Isus Krist doista nazočan u svetoj hostiji. Kad ta njihova vjera ne bi bila istinita, tada bi svi ovi bili prevareni, svi bi ti bili prevareni lugjaci, sve bi to bilo čista lakrdija. No to je, zaključi u sebi, nemoguće. Ta pobožnost, to

strahopočitanje, ta vjera tolikih, a megju njima tako visokih, tako učenih, tako pobožnih osoba, ne može se osnivati na prevari. Ta hostija, kojoj se oni klanjaju, ne može biti jednostavni kruh; vjera katolika, da je Isus Krist pod prilikama hljeba doista nazočan, mora biti istinita.

Take i slične misli prodirale su mu sve dublje u srce, što mu se više približavao Presveti; a kad ga nošahu mimo njega, nešto ga silom povuklo na koljena, te nije mogao više odoljeti sili, morao je s drugima vjerovati i klanjati se. No pri tom prvom traku svijetla vjere i milosti nije ostalo. Odsele je mnogo i srdačno molio, a nije manje ni proučavao knjige bogoslova, postade katolik, svećenik i napokon umre kao biskup hanoveranski.

No kad je mali broj vjernika u gradu Livornu učinio tolik utisak, u njemu proizveo takovo vjersko uvjerenje o bitnoj nazočnosti Kristovoj u presvetome Sakramentu, kakovu tek mora sigurnost i radost vjersku proizvesti pogled na vjeru i štovanje presvetoga Sakramenta, što sam ti ga prije otvorio? Jer tu se pred očima tvojima razvija procesija, koja traje već devetnaest stotina godina, procesija, kojoj se priključilo tisuće milijuna, kod koje se očituju vjera i pobožnost, koje mogu polaziti samo od istine, milosti, s neba, samo od Boga.

4. Megjutim ne odlučuju ovdje milijuni i milijuni, koji su prije tek klanjali se tome Sakramentu, i koji s tobom kao vjernici kleče kod pričesnoga stola, nego nasuprot misao, da je Crkva, koju ti božanski Spasitelj daje kao učiteljicu, da je Crkva, koju je postavio za nepogrješivu tumačiteljicu i dijeliteljicu svojih tajna, da je Crkva,

koju je svojom pomoći i Duhom istine, koga joj je poslao, učinio *stupom i temeljem istine,* uvijek vjerovala, uvijek učila, uvijek uvjeravala, da je u ovom presvetom Sakramentu pod prilikama kruha i vina tijelo i krv Gospodova, Gospod s dušom i tijelom, s tijelom i krvlju, s božanskom i čovječjom naravi, doista i bistveno nazočan.

Tako dakle imadeš dva svjedoka, koji vrijede milijune i milijune drugih, dva svjedoka, koji ti pružaju najpotpuniju sigurnost o pravoj nazočnosti Gospodovoj u presvetome Sakramentu.

Prvi je od njih Isus Krist, koji sam za sebe uvjerava, da je u ovom Sakramentu doista nazočan. Drugi je tvoja sveta majka, nepogrješiva Crkva, koja svjedoči za ono, što joj je Krist Gospodin sam povjerio i predao kao najveće blago. Što možeš još zahtijevati? Što ti može još veću sigurnost pružiti? Jesam li dakle previše kazao, kad sam te uvjeravao, da nije ništa sigurnije nego nazočnost Kristova u presvetom Sakramentu?

Sretnih li nas, kojima je pruženo toliko jamstvo za vjeru u pravu nazočnost Kristovu u presvetom Sakramentu! Megjutim i treba nam takovih svjedoka i jamstva, jer su prevelika čudesa, što ih imademo pri tom vjerovati.

GLAVA TREĆA.

Čudesa i imena, koja se sjedinjuju u presv. olt. Sakramentu.

I. Čudesa u presv. olt. Sakramentu.

Čudo je, kako dobro znadeš, nešto, što nadilazi sile naravske i protivi se običnom tijeku i zakonima naravi.

Čudo u pravom značenju može dakle samo i jedino Bog učiniti, jer je jedino njemu moguće tu i tamo razriješiti zakone naravi, zadržati naravsko djelovanje i bez sila naravi svojom vlastitom punoćom moći proizvesti stvari, koje nadilaze sve naravske sile. Pri tom dakako nije to nikakovo čudo, što Bog može i takove stvari. Ili, zar da onaj, koji je dao naravi stanovite zakone, ne bi mogao iste ukinuti, kadgod mu se hoće? Zar da ne bi mogao onaj, koji je naravi podijelio neke sile, njima takogjer vladati u njihovu djelovanju? Zar da ne bi mogao Svemogući proizvesti neizmjerno većih i divnijih stvari negoli sve naravske sile zajedno? S obzirom na Boga ne treba nam ni mnogo razlikovati izmegju manjih i većih čudesa, jer je njemu najveće isto tako lako kao najmanje, kao što za njega ne bijaše teže cijeli svijet načiniti nego stvoriti sitno zrno pijeska. Stoga ne treba, da te ni velika ni mnoga čudesa, što ih presveti Sakramenat u sebi ima, ni najmanje smućuju, ta, Bogu je i veliko i malo, mnogo i malo jednako moguće i lako. No pogledajmo sada pobliže čudesa u presvetom Sakramentu.

1. Čudesna pretvorba kruha i vina u tijelo i krv Kristovu.

1. Prvo čudo, što ga u presv. Sakramentu treba da promotrimo, jest pretvorba kruha i vina u tijelo i krv Isusa Krista. To je pretvorba, koja je kud i kamo čudesnija negoli pretvorba vode u vino, što ju je Gospod izvršio na svadbi u Kani. Jer kod pretvorbe kruha u tijelo Gospodovo ne pretvaraju se samo bitne vlastitosti kruha

nego i bistvo i bitak kruha. A to biva tako, da bistvo i bitak kruha na riječ svećenikovu kod riječi konsekracije prestane posvema bitisati; ali se pritom jednostavno ne uništava, nego tako prestaje bitisati, jer na mjesto njega stupa bistvo ili bitak tijela Kristova i sada je ovaj pod istim prilikama nazočan i pod istim se prilikama prikazuje, pod kojim je bilo prije nazočno bistvo kruha i prikazivalo se našim sjetilima.

2. Stoga ova pretvorba uključuje u sebi osobito dva čuda, naime što je posvema prestalo bitisati bistvo kruha, a njegovo mjesto zamijenilo je bistvo tijela Kristova. Obadva su moguća samo svemogućnosti Božjoj. Jer samo onaj, koji može stvoriti, može takogjer, što je stvoreno, u ništa obratiti. Stoga samo svemogućnost Božja može učiniti, da tako prestane bistvo kruha, te ništa, upravo ništa, od njega ne ostane. Ako je već to djelo svemogućnosti Božje, veće još susrećemo, ako gledamo na to, što je tom pretvorbom pod prilikama kruha, koje su ostale, nazočno na mjestu kruha. Jer po izričnoj nauci Crkve postaje po toj čudesnoj pretvorbi isto tijelo Gospodovo svojim bistvom nazočno pod prilikama kruha, koje gore u nebu stanuje u potpunoj svojoj slavi. To se zbiva uistinu stvaralačkim činom. Ta, kako vele bogoslovi, riječima konsekracije, koje proizvode tu pretvorbu, ne saziva se možda jednostavno tijelo Isusa Krista s visine nebeske, nego se na neki način stavlja mjesto bistva kruha, da bez obzira na svoje drugojačije prebivanje u nebu postaje već po riječima konsekracije odmah nazočan u Sakramentu pod prilikama kruha. To isto vrijedi jednako za pretvorbu vina u krv Kristovu.

Dragi kršćanine, divi se tim čudesima, što ih Bog svaki dan na našim oltarima čini iz ljubavi k tebi; ali se ne usugjuj istraživati ih radoznalo i preuzetno, da ti se ne dogodi što i onima, koji se previše nagiblju nad ponor i od vrtoglavice padaju u nj; ne usugjuj se slabo oko svojega uma upirati u svijetlo tako nebeskih stvari, da ne oslijepiš.

3. No hoćeš li ovdje da što veoma korisna razmisliš, pozivam te, da pogled svoj baciš na uzvišenost svećeničke časti. Ili zar nijesi taj čas čuo, da se to veliko čudo pretvorbe kruha i vina u tijelo i krv Kristovu, i ako je djelo svemogućnosti Božje, ipak vrši riječju i moći svećenika? Kako je dakle veliku moć stavio Gospod u njihove posvećene ruke, pa da ih onda ne štuješ? Kako je dragocjenu hranu, kako krasan napitak za tvoju dušu povjerio Gospod njihovim rukama? Po njihovim i to samo po njihovim rukama možeš primati kruh života, tijelo i krv Kristovu, svojega Gospoda i Spasitelja! I te ruke da ne bi zaslužile biti cjelivane iz zahvalnosti i poštivanja? Zar da kršćanski puk djetinjskom ljubavi ne prianja uz svećenike, koji su mu pravi domaćine i hranitelji? Zar da kršćanskome puku uzmanjka djetinjske poslušnosti prema onima, na čiju riječ Svevišnji silazi s neba, da bude na oltaru kao žrtva i hrana? Jesi li kada na takovo što ozbiljno pomišljao?

2. Način, kako je tijelo i krv Kristova nazočna u presvetom Sakramentu.

1. Drugo je čudo način, kako je Krist Gospodin nazočan u presv. Sakramentu. On je u

njemu posvema nazočan, ma bila sveta hostija još tako malena; i to nesamo u cijeloj hostiji, nego i u najmanjem njezinu dijelu. Da ti to bude jasnije, moram te sjetiti na ono, što sam malo prije spomenuo, naime da čudesnom pretvorbom kod konsekracije na mjesto bistva kruha stupa bistvo tijela Kristova. Po tom mora bistvo tijela Kristova biti posvuda, gdje je bilo prije bistvo kruha, svagdje ga mora zamjenjivati, kamogód se protezale prilike kruha, jer odsada ne imadu biti više pojave tjelesnoga kruha, nego znakovi svrhunaravskoga kruha duše. A taj hljeb duše jest tijelo Gospoda, koji je sam rekao: *Hljeb, koji ću vam ja dati, tijelo je moje za život svijeta.* Stoga mora biti u najmanjem dijelu toga znaka ono, što imade značiti, naime kruh duše, tijelo samoga Gospoda Isusa Krista.

2. Opet ćeš me pitati, kako je to moguće, kako može tijelo Gospodovo naći mjesta i u mrvici sakramentalne prilike. No kako da ti nešto rastumačim, čega sam ne mogu shvatiti? Čuj megjutim, što ti na to bogoslovi odgovaraju. Oni vele, da je tijelo Gospodovo nazočno u ovom Sakramentu na način, koji nije vlastit tijelu po njegovoj naravi, da je u presvetom Sakramentu nazočno bez protezanja u prostoru. To je način bivovanja, koje je samo duhovima vlastito, koji se nalaze u prostoru, a da se ne protežu u prostoru. No da takov način bivovanja, i ako nije moguć u naravskom redu, ipak se dade pomisliti u višem redu, a da se narav tijela time ne uništi, priznali su pače i učenjaci inovjerci. Na taj način, koji je inače samo duhovima vlastit, dakle na svrhunaravski, posve čudesan način, nazočno je tijelo

Kristovo pod prilikama kruha. To je gotovo tako kao nazočnost naše duše u tijelu. Jer kao što je naša duša kao duhovno biće bez protezanja u prostoru sva nazočna u cijelom tijelu i svakom dijelu njegovu, tako je i tijelo Gospodovo pod prilikama kruha bez protezanja u prostoru nazočno cijelo u cijeloj svetoj hostiji i cijelo u svakom dijelu. Možeš stoga veoma lako shvatiti, što je u savezu s nazočnosti Kristovom u presvetome Sakramentu. Dakako tijelo Gospodovo ovim načinom bistvovanja, u koliko je nazočno u Sakrakramentu, nije samo lišeno sve svoje nebeske slave, nego mu je tu zapriječeno pače i svako gibanje uda, da, po sebi bilo bi mu u ovome stanju uskraćeno upotrebljavanje sjetila, kad mu ne bi novim čudom bili omogućeni čini sjetilnih opažanja, kao gledanja, slušanja i t. d. Ali to stanje tijela Kristova upravo je posve prema svrsi, za koju nam ga hoće Gospod da dade. Ta, on ima biti hrana, kruh dušama našim, stoga nam se ima dati ne u svojoj naravskoj prilici, ne kao živo biće, nego u stanju uništ nja, poput samlivene pšenice.

3. Ali to je još malo. Mala hostija i najmanji dijel njezin ima u sebi još mnogo više, nego tijelo Kristovo. Jer ako i jest po riječima konsekracije: To je tijelo moje, pod prilikama kruha nazočno samo tijelo Kristovo, pri tom se ipak ne smije zaboraviti, da tijelo Gospodovo, koje je tu nazočno, nije drugo nego ono, koje živo i slavno stanuje u nebu. Po tom nije mrtvo tijelo, bez duše, bez krvi kao na križu nego je ono tijelo Kristovo, koje je napunjeno dragocjenom krvi Gospodovom, koje je proniknuto blagoslovenom njegovom dušom i najtjesnije združeno s božanstvom. Po tom su s tijelom našega Gospoda u presvetome Sakramentu, jer zajedno spadaju, nazočni kao pratnja krv i duša, pače i božanstvo, koje je osobno združeno s čovječjom naravi Kristovom, u najmanjem dijelku svete hostije. Isto, što smo ovdje rekli za tijelo Gospodovo pod prilikom kruha, vrijedi i za krv Kristovu pod prilikom vina, koja, sjedinjena s tijelom, dušom i božanstvom Gospodovim nazočna je sva pod svakom kapljicom prilike vina.

4. A sada, dragi kršćanine, promisli, kako se malenim učinio tvoj Spasitelj, tvoj Gospod i Bog, da unigje u tebe! Tako se malenim učinio, da je sa svojim božanstvom i proslavljenim čovječanstvom u malenoj hostiji, dà, u mrvici njezinoj. Promisli, kako u tome Sakramentu, da tako kažem, uništuje svoju svetu čovječju narav, da ga kao kruh duše pod prilikom kruha uživaš.

Ali pri tom poniženju tvojega Gospoda ne zaboravi njegove veličine. Jer ako se iz ljubavi k tebi i učinio tako malenim u tome Sakramentu i bi reći uništio, ipak je u njemu nazočan kao tvoj Gospod i Bog i stoga ti je pred njim na koljena pasti i klanjati mu se. „Jer stoga“, opaža sveti sabor tridentski, „šta sebe u tome Sakramentu daje nama za hranu, nije manje vrijedan, da mu se klanjamo“. (Sess. XIII. cap. 5.). Da, nasuprot to smo više dužni, da ga najdublje štujemo u tome Sakramentu, što se on radi našega spasenja više lišio sve slave. Kako bi i mogao, kad ga u presvetome Sakramentu gledaš pred tobom i za tebe tako malena i ponižena, pred njime se dosta poniziti i što drugo nego mu se pokoriti i do praha se poniziti?

5. Pri tom ne valja pregledati ove druge utješ-

ljive istine, da naime svećenik kod oltara u svojoj velikoj hostiji ne prima više nego ti u svojoj malenoj, dà, da on pače primajući krv pod prilikama vina ništa drugo ne prima, nego što si ti blagovao u svojoj malenoj hostiji. Ta, ti si u njoj blagovao s tijelom Gospoda tvojega i svu njegovu krv, postao si dijelnikom svih milosti, koje se samo mogu namijeniti duši blagovanjem tijela i krvi Kristove.

Možda ti se tu namiče pitanje, zašto nam je tada božanski Spasitelj hotio ostaviti svoje tijelo i krv u presvetome Sakramentu pod dvjema prilikama, ako i u jednoj od njih primamo sve, što je pod obadvjema sakriveno?

Odgovaram na to ovo: Božanski je Spasitelj hotio, da ovaj presveti Sakramenat bude zajedno nekrvna žrtva, po kojoj nam se iskupljenje tako jasno predočuje njegova krvna žrtva na križu kao i obilno nam namjenjuje. No da se jasnije očituje krvna žrtva i dijeljenje krvi od mrtvoga tijela, koje se pri tom zbilo, bilo je zgodno, da se kod spomena na tu žrtvu posvećuje i žrtvuje tijelo i krv Gospodova pod rastavljenim prilikama.

Osim toga hotio je božanski Spasitelj po dvostrukim prilikama kruha i vina navijestiti nam, da u tome Sakramentu potpuno krijepi duše, da dušama u tome Sakramentu daje nesamo ono, što je kruh za gladne, nego i ono, što je pilo za žedne. Kao što dakle potpuna hrana tijela u sebi sadržaje jelo i pilo, tako je hotio Spasitelj taj Sakramenat, koji je odredio za hranu duša, dati nam kao jelo i pilo, da nas osigura, te svi, koji se približavaju njegovu svetom stolu, dobiju pri tom potpuno nasićenje i okrepu. Stoga nas je i

pozvao k sebi lijepim riječima: *Dogjite k meni svi, koji ste umorni i opterećeni, i ja ću vas okrijepiti.* (Mt. 11, 28).

6. No za to se nipošto ne zahtijeva, da vjernici primaju tijelo i krv Gospodovu pod obim prilikama, jer te duhovne sitosti i okrepe ne proizvode prilike, nego ono, što se po njima predočuje i što je u njima sakriveno.

Ali i ono, što se u presvetome Sakramentu daje kao pilo koje krijepi, krv Gospodova, nazočna je pod prilikom kruha i po tom te krijepi uživana pod tom jednom prilikom, upravo tako, kao da bi je pio sa svećenikom iz kaleža.

Iz toga razloga i drugih obzira, koji zahtijevaju strahopočitanje prema tima presvetim tajnama, odstupila je i sveta Crkva od prijašnjega običaja, da se i vjernicima daje sveta pričest pod dvjema prilikama, te je kršćanskome puku dopustila svetu pričest samo pod jednom prilikom, pod prilikom kruha. Ta, znala je, da time ne uskraćuje dušama milosti, jer i pod jednom prilikom primaju cijeloga Krista kao izvor svih milosti. Ta, i Gospod nas je sam uvjeravao, da se život duše dostatno hrani po svetoj pričesti pod jednom prilikom veleći: *Hljeb, koji ću vam ja dati, tijelo je moje za život svijeta.*

Kako li je utješljiva ta nauka! Kako se pri tom stolu više nitko ne osjeća zapostavljen, gdje i zadnji, kojemu možda svećenik iz pomanjkanja hostija može dati još samo dijelak male hostije, toliko prima kao svi prije njega, pače toliko kao svećenik kod oltara svojom velikom hostijom i kaležem sa svetom krvi! Eto, kako božanski Spasitelj sve svoje ovčice jednako ljubi,

jednako njeguje, hoće svima jednako pripadati — svima namjenjuje jednaku baštinu! Kako se i tu na svoj način opetuje ono, što sam ti odmah u početku ove knjižice pripovijedao o mani u pustinji, kod koje onaj, koji je više sabrao, nije imao više, i onaj, koji je manje sabrao nije imao manje, nego svaki toliko, koliko mu je trebalo, da bude sit! Tako je dakle i kod ove nebeske mane; koji prividno više dobije, veću hostiju primi, nema više, i koji prividno manje primi, možda maleni komadić svete hostije, taj ne primi manje, nego svaki toliko, koliko je dosta, da mu posvema dušu nasiti.

3. Nazočnost Kristova, koja se u toj tajni u isto vrijeme nalazi na mnogim mjestima.

1. Treće čudo, što ga susrećemo u presvetome Sakramentu, jest, što je Krist Gospodin u isto vrijeme nazočan na tako mnogim i na tako jedno od drugoga udaljenim mjestima zemlje. To je čudo, jer po naravnom redu stvari može se tijelo nalaziti samo na jednom mjestu, samo prema onim tjelesima, koja ga okružuju, dolazi u takav odnošaj, te se može reći, da se tamo nalazi. No što nije na naravski način moguće, zar da ne bude moguće na svrhunaravski način Božjim moćnim djelovanjem? Zar da zbilja bude nemoguće, da tijelo takvim izvanrednim uticajem Božjim dogje u onaj odnošaj, kojim tijelo postaje nazočno u prostoru, nesamo s tjelesima, koja ga okružuju, nego i s drugima, da, s mnogima i udaljenim tjelesima? Bistri duhovi nijesu toga držali nepojmljivim.

No tada će se to više imati priznati mogućom nazočnost Kristova u presvetome Sakramentu na mnogim mjestima, ako se pri tom promisli, da tijelo i krv našega Gospoda pod prilikama kruha i vina nije nazočno poput tjelesa u prostoru nego na način duhova. No mi znamo, da se duhovi i na naravski način nalaze cijelim svojim bistvom na mnogim mjestima u isto vrijeme, tako cijela duša, kako je već rečeno, na mnogim mjestima tijela, tako i angjeli sa svim svojim bistvom na tolikim točkama u prostoru, u kojem vrše svoju djelatnost, tako Bog na svim mjestima, što ih samo može biti, i što sebi samo pomisliti možeš. Ako je dakle tijelo Isusa Krista u presvetome Sakramentu čudom svemogućnosti Božje nazočno na način duhova, tada se više ne smijemo čuditi, da je onaj, koji u nebu slavno stoluje, nazočan i na zemlji i to na nebrojenim mjestima u isto vrijeme. Da ti to bolje predočim, upućujem te na ono, što smo prije rekli o nazočnosti Gospodovoj u svetoj hostiji, da je on naime sav nazočan i pod najmanjim dijelkom njezinim. Jer ako se to jednom dopustilo, iz toga neposredno slijedi, da on, ako se sveta hostija uistinu razdijeli, ostaje i pod rastavljenim dijelovima nazočan. No sada daj, da koji svećenik odnese jedan dijel svete hostije u onu stranu svijeta, drugi u drugu stranu i tako svetu hostiju u njezinim dijelovima raširi po čitavom svijetu, to ćeš po tome naći dragoga Spasitelja u presvetome Sakramentu nazočna na mnogim mjestima na zemlji.

2. A da se još dalje bolje razjasni ta pomnogostručena nazočnost Gospodova u presvetome Sakramentu, obično se služi nekim prispodobama,

Tako nas upućuju na pr. na sunce, koje je na nebu samo jedno, a ipak se nalazi u očima sviju na zemlji, koji u nj gledaju. Na isti način upućuju nas na glas, na riječ, koja izrečena samo je jedna, a ipak je u isto vrijeme nazočna u ušima svih nazočnih, koji je čuju. Svima poznati, isto tako pobožni kao duhoviti pisac Alban Stolz, da razjasni tu mnogostručnu nazočnost, upotrebljava ovu prispodobu. On veli, da je to tako kao s knjigom, koja se tiskom umnaža, koja je uvijek i ista, a ipak može biti raširena po cijelom svijetu.

No takove prispodobe, kao što i prijašnje slabo razjašnjenje, da je moguća takova mnogostruka nazočnost, naravski ne bi mogle pružiti nam samo i najmanje jamstvo za toliko čudo. Naša se vjera oslanja jedino na riječi Gospodove i na svemogućnost Božju, kojoj nije ni jedna stvar nemoguća. Jer „Bog je tu glavni pročelnik i nevidljivi tvorac," kako piše časni Toma Kempenac, „kojemu je sve podloženo po volji i pokorno po zapovijedi" (Naslj. Krista IV. 5, 1). On, stvoritelj prostora i vremena, nije podvrgnut zakonima prostora i vremena.

3. A što da se osobito naučimo iz te nazočnosti Kristove u presvetome Sakramentu na tolikim mjestima, u tolikim crkvama, na tolikim oltarima u tolikim hostijama? Što drugo nego nepojmljivu ljubav našega Gospoda k nama. Stoga ne kaže uzalud sveti sabor tridentski (Sess. XIII. c. 2.), da je na taj Sakramenat prosuo blago svoje božanske ljubavi. Ta, već bi to bila velika milost, kad bi htio biti nazočan na jednom mjestu na zemlji, kao što je u starom zavjetu htio počivati samo u hramu Jerusalemskom na škrinji zavjeta

kao zaštitnik i djelitelj blagoslova. Ali to ne bijaše dosta njegovoj ljubavi. Hotio je da prebiva u Sakramentu posvuda, gdje je njegovih ovčica, da se posvuda u tome Sakramentu za njih žrtvuje, da im se posvuda daje kao hrana, da posvuda megju nama stanuje, te uslišava, tješi, blagoslivlje sve, koji u njega traže utočišta. *Jer milina mi je,* veli on, *biti sa sinovima ljudskim* (Prič. 8, 31).

No dakle, dragi moj kršćanine, promotri, što je sada tvoja dužnost, ako se tvoj Spasitelj prema tebi tako vlada. Vidiš, kako bi on veoma rado bio kod tebe, a budi i ti veoma rado kod njega; potraži ga i ne uklanjaj mu se! Ostani kod njega u sabranoj pobožnosti; ta, i on hoće, da kod nas bijednih ljudi stanuje i ostaje dan i noć.

4. Prilika kruha i vina ostaju nepromijenjene poslije pretvorbe bistva kruha i vina u tijelo i krv Kristovu.

1. I glede prilika kruha i vina dogagjaju se u ovome presvetom Sakramentu čudesne stvari. Naravskim bo načinom imalo bi nestati prilika kruha i vina zajedno s bistvom kruha i vina, koje prestaje biti. Ta. one su njegove naravske pojave, koje proistječu iz bitka ili bistva, koje imadu svoj korijen u svojem bistvu, te su od njega ujedno podupirane i uzdržavane. No u presvetome Sakramentu, pošto je bistva kruha i vina posvema nestalo, ostaju njihove prilike i vanjske pojave, a da ih nikako bistvo ne podupire i ne uzdržava, budući da tijelo i krv našega Gospoda, u koje se pretvorilo bistvo kruha i vina, ne služi zaostalim

prilikama kao bistvo, na koje bi se mogle prisloniti. Njihova je jedina potpora svemogućnost Božja, koja ih posve čudesno bez podloge kakova bistva uzdržava slobodno i samostalno.

To je čudo slično onome, koje nam se pripovijeda u životu sv. Petra Alkantarskoga, kad se neke burne zimske noći zavukao u nekakovu gradinu, da tu potraži obranu proti snijegu, misleći, da će u ruševini, u koju je zašao naći krov, koji će ga štititi. Ali što se dogodi? Svemogući Bog, koji je vidio pogibao svojega sluge a nije htio dopustiti, da ga težina snijega uduši i zgnječi, učini, da je snijeg nad njegovom glavom i bez krova ostao lebdjeti u zraku i tako mu i bez potpore postao krov za zaštitu. Kako je u ovom primjeru snijeg, koji inače bez podloge ne može lebdjeti u zraku, nošen svemogućnosti Božjom u ovom čudesnom slučaju bez potpore stajao kao čvrsti krov, tako i u presvetome Sakramentu prilike, koje na naravski način ne mogu postajati bez potpore i podloge svojega vlastitoga bistva, Božja svemogućnost uzdržava čudesno i bez njega.

2. No ako tijelo i krv Kristova, kako malo prije gore opazismo, i ne služi zaostalim prilikama kao potpora ili podloga, to ove prilike ipak služe tijelu i krvi Gospodovoj, koliko su im sakramentalni znakovi, koji nam naznačuju, da je pod njima sakriven pravi hljeb i pravo pilo za našu dušu. Da, vidljive prilike kao da prelaze iz službe zemaljskoga kruha i pila, u službu toga božanskoga kruha i pila, postajući odsada sakramentalnim znakovima našoj nadzemaljskoj duševnoj hrani, kako su prije bile naravski znakovi zemaljske hrane. Iz ovoga je posljednjega očevidno,

zašto bistvo kruha i vina prestaje biti, da pusti mjesto bistvu tijela i krvi našega Gospoda. Jer po sebi moglo bi tijelo i krv Kristova isto tako imati mjesta pod prilikama kruha i vina, ostalo ili prestalo biti bistvu kruha i vina, jer je upravo tijelo i krv Kristova u tome svetome sakramentu nazočna bez protezanja u prostoru. No da pak prilike kruha i vina mogu bit sakramentalni znak te nebeske duševne hrane, valjalo im je prije napustiti svoje značenje kao znakovi zemaljske hrane. a to se moglo samo tako dogoditi, da pod tima prilikama dosada nazočno bistvo kruha i vina prestane; jer dok je još ovo nazočno, ostale bi one uvijek njegovi znakovi.

Kako se ipak ovdje divno „spaja zemaljsko s nebeskim“ (Exultet), da čovjeka veoma tijesno združi s Bogom i s te zemlje uzdigne ga k nebu!

3. Iz ovoga, što je rečeno, slijedi sad, da se sve, što se sa svetom hostijom čini, bilo da se prelomi ili zubima grize ili, što Bog otklonio, pače nogama pogazi ili drukčije obeščasti, izvršuje samo na vanjskoj prilici; jer tijelo našega Gospoda, koje je pod prilikom kruha nazočno na način duhova, ne može se lomiti ni pogaziti kao ni duh. Ako se stoga pripovijedaju neoprovrziva čudesa o probodenim hostijama, kod kojih je iz uboda paklenom zlobom zadanih protekla jasna krv, to ne misli, da je tim zločinom igdje ozlijegjeno ili ranjeno tijelo Gospodovo. Ta protekla krv bijaše samo čudo, što ga je Gospod u svojem neizmjernom milosrgju učinio, da nam veoma očito pokaže svoju pravu nazočnost u presvetom Sakramentu kao što i da još obrati one bezbožne oskvrnitelje Boga.

Kako je dakle ipak neizmjerno mudro uredio Gospod svoju presvetu nazočnost u Sakramentu oltara! S jedne strane daje se on svojim vjernima bez suztezanja, da mu se klanjaju, da ga žrtvuju, primaju i uživaju, i pušta da ga posvema za svoje spasenje izrabe; a s druge strane posvema je nepristupačan svojim neprijateljima, jer ga ne mogu dosegnuti, ništa mu nanesti, ni najmanje mu šta učiniti. Njima se dogagja pri takovoj svetogrdnoj opačini kao Židovima, kad su dragoga Spasitelja hotjeli strmoglaviti s visoke pećine u ponor. Jer upravo kad su htjeli da ga prihvate i bace u dubinu, nestalo ga njihovim očima i rukama, te mu nijesu mogli ništa više učiniti. Tako se izmakne božanski Spasitelj u presvetome Sakramentu svakoj drskoj ruci. Ne može ga ni jedna doseći, ni jedna mu šta na žao učiniti; on je nepristupačan svim napadajima na njegovu osobu.

4. Glede prilika kruha i vina još nam je napokon nešto opaziti, naime, ako ih posve čudesno odijeljene od njihova bistva i uzdržava svemogućnost Božja, da ipak ostaju podvržene istim uticajima, kao da bi još bile združene s bistvom kruha i vina. Ta, svemogući je Bog upravo hotio biti nazočan pod takovim prilikama, kojih je narav podvržena takovim uticajima i promjenama, a nije hotio njihove naravi uništiti nego samo čudesno uzdržati bez bistva, kojemu pripadaju.

Mogu se stoga te prilike trošiti, kako se to zbiva kod blagovanja presvetoga Sakramenta; a mogu se i inače promijeniti. A ako je promjena, koja se zbila, takova, da prilike ne odgovaraju više bistvu kruha i vina, na primjer, ako se sveta hostija požarom pretvori u pepeo ili ako se vino

primiješavši mu vode rastvori, tada prestaje tu i nazočnost Kristova. Jer od časa, kad prestanu sakramentalni znakovi, prestaje i Sakramenat i nazočnost onoga, koji nam se u tome Sakramentu ostavio. Ta, Krist Gospodin naredio je presveti Sakramenat tako, da je nazočno tijelo njegovo i krv pod tim prilikama, čim se dakle te istroše, nestane ih, prestaje i njegova nazočnost; dok one ostaju, traje i njegova sakramentalna nazočnost.

A ako se kod svete pričesti potroše sakramentalne prilike, to se time nipošto ne potroši ono, što je pod tim prilikama sakriveno. Tijelo i krv Kristova istina se blaguju kod svete pričesti, ali ostaju pri tom netaknuti. Ta, nijesu hrana tijelu nego samo duši. Stoga se i kaže u onom krasnom slavospjevu presvetome Sakramentu od sv. Tome Akvinca glede tijela Kristova kod svete pričesti: „Kada se prima, Krist je cijeli, — Nit se lomi, nit se dijeli. — Čitav on uzima se.“*)

Stoga je priznao već i sveti apostol Andrija pred poganskim sucem Aegejom, da kršćanski puk blaguje tijelo neokaljanoga Jaganjca i njegovu krv pije, ali da on uza sve to ostaje uvijek neozlegjen i živ. Na taj način samo se uvijek troše prilike, dok hljeb života, koji one sakrivaju ostaje sveudilj sačuvan. Kako je ipak sve u tome presvetom Sakramentu čudesno, a ipak u isto vrijeme prema ovome nebeskom hljebu, koji ima biti hrana duši našoj! Ako je što takova mogla samo svemogućnost učiniti, samo ljubav dati, mogla je takova što takogjer samo neizmjerna mudrost iznaći.

*) A sumente non concisus, — non confractus, non divisus. — integer accipitur (Lauda Sion).

5. Tu sad imadeš, dragi kršćanine, nešto od onoga, što su pobožni i prosvijetljeni muževi, pomagani svijetlom vjere, napisali o najvećem čudu Božjem na zemlji, o presvetome Sakramentu. Možda si samo malo od toga razumio, a možda baš ništa. Ako je tome tako, ne budi radi toga žalostan i malodušan. Jer ono, što su ti prosvijetljeni muževi, vogjeni svijetlom vjere u svojim visokim istraživanjima, od te čudesne tajne nešto shvatili, uvijek je nešto tako manjkavo i maleno, da samo malo više žive vjere daleko nadmašuje to sve oštroumno razumijevanje. — Pa i nije dublje razumijevanje te tajne potrebno ni za blaženstvo ni za pobožnost, te je kud i kamo bolje vjerno i pobožno upotrebljavanje toga presvetoga Sakramenta, nego sve znanje. Jer Božanski Spasitelj nije obećao onima vječni život, koji shvaćaju čudesne stvari toga Sakramenta, nego onima, koji ga veoma često i pobožno primaju veleći: *Ko jede tijelo moje i pije krv moju, ima život vječni* (Iv. 6, 55). Takav će tada jednom i u nebu neizmjerno bolje i milije poznavati i razumjeti tu tajnu nego svi bogoslovi ovoga svijeta.

II. Imena presvetoga Sakramenta.

Stanovite velike i uzvišene stvari ne može čovječji duh da jednim pogledom shvati, čovječji jezik da jednom riječi izreče. Mora stoga uzeti različitih riječi, nagomilati više izričaja, da ih predoči prema njihovim različitim odnosima. To je osobito slučaj kod presvetoga Sakramenta, čija ćemo različita imena sada, pošto smo već nešto promatrali tu uzvišenu tajnu u sebi, nešto bolje

razumjeti. A imena, kojima se označuje taj čudesni sakramenat, jesu ova:

1. Oltarski Sakramenat i Euharistija.

1. Prvo ime, Oltarski Sakramenat, puno znači. Time nam se naime naznačuje, da tijelo i krv Kristova pod prilikama kruha i vina nije samo veoma svet sakramenat, nego, kako već natuknusmo, da je još i presveta žrtva, koja se na oltaru Bogu prikazuje. Pa zaista, bi reći, da je najprije žrtva, a onda tek sakramenat, budući da se tijelo i krv našega Gospoda najprije pojavljuje na oltaru pred Bogom kao žrtva, a onda se tek dijeli kao hrana dušama vjernika.

Jer je božanski Spasitelj kao svećenik po redu Melkisedekovu kod posljednje večere ustanovio svoje tijelo i svoju krv pod prilikama kruha i vina kao onu pomirnu i nekrvnu žrtvu, o kojoj je već prorok Malakija prorekao, da će zauzeti mjesto žrtava staroga zavjeta i prinositi se od istoka sunca do zapada po cijeloj zemlji (Malach. 1. 10, 11).

2. No kod žrtava pomirnih dobivahu oni, koji su žrtvu prinesli, kao znak mira i svojega prijateljstva i zajednice s Bogom jedan dijel žrtvenoga dara za blagovanje. Time je božanski Spasitelj kod posljednje večere na uspomenu onoga pomirenja, onoga mira megju Bogom i ljudima, što ga je obnovio svojom krvnom žrtvom na križu, hotio narediti žrtvu, kod koje bismo smjeli mi svi najtjesnije sudjelovati blagujući žrtvene darove, blagujući njegovo žrtvovano tijelo i krv pod prilikama kruha i vina; a to sudjelovanje imalo bi biti postojani znak našega mira s Bogom, kao što

takogjer sve više utvrgjivati taj mir i sjedinjenje s Bogom.

Svaka je sveta pričest prema tome sudjelovanje kod svete žrtve, žrtvena gozba, koja se slavi na podnožju oltara, na kojemu je žrtva uzvišena. Stoga u početku nije kršćanski puk ni primao inače svete pričesti nego na stubama oltara za žrtvovanja poslije pričesti svećenikove od onih čestica, što ih je upravo sad kod žrtvovanja konsekrirao. A ako se sada za veću udobnost vjernika i dijeli sveta pričest izvan svete mise, na stvari to ništa ne mijenja. Jer sveta hostija, koju na taj način primaš, već je kod prijašnje mise počivala kao žrtva na oltaru i bila dijel one žrtve, kod koje je svećenik molio, „da se svi koji primaju presveto tijelo i krv Sina Božjega učestvujući kod ovoga žrtvenika napune nebeskim blagoslovom i milošću“ (Molitva poslije podizanja).

Stoga se i svaka čestica, što je svećenik kod svete pričesti pruža vjernicima, zove hostija: riječ je latinska, a znači žrtveni dar. To nas naime imade uvijek sjećati, da je duševna hrana, što je uživamo na stolu Gospodnjem, bila prije kao žrtveni dar na oltaru Gospodnjem. Da se na to još življe sjetimo, Crkva je stoga i kod dijeljenja sv. pričesti izvan mise zapovjedila, da svećenik prije pokaže hostiju narodu i pri tom govori: Ecce agnus Dei . . . to jest: „Evo Jaganjca Božjega, koji uzima grijehe svijeta!“ Time se naime imadu vjernici upozoriti, da im se u svetoj pričesti daje za hranu Spasitelj, koji se žrtvovao na križu krvnim načinom a u sv. misi nekrvnim načinom. Da, riječima „Ecce agnus Dei“, što ih svećenik govori prije svete pričesti, vjernici, koji se pričešćuju, kao da se prenose u svetu misu i kao da se jedan dijel njezin opetuje, ta, u svetoj misi uvijek*) dolazi „Agnus Dei“ prije svete pričesti.

Vidiš dakle, kakovim se pravom taj sakramenat zove oltarski Sakramenat.

3 S time je u savezu drugo ime: Euharistija. To je naime grčka riječ, koja znači zahvala, a Crkva je upotrebljava, da označi zahvalnu žrtvu, koja se slavi u svetoj misi. Ta riječ, koja je služila za oznaku svete žrtve, bi prenesena na presveti Sakramenat, jer se taj sakramenat ne da odijeliti od žrtve.

Mcgjutim ne treba da se čudiš, što su se u prva kršćanska vremena tako uzvišenim stvarima, kao što je sveta misa i presveti Sakramenat, davala imena, koja su, kao što upravo Euharistija ili zahvala, jedva dala naslućivati velike tajne, koje su se imale njima označiti. Jer se u ono vrijeme upravo namjerice nastojalo sveto pod takovim imenima, kojih su pravo značenje znali samo vjernici, sakriti, da ne bude bačeno psima, da ne bude izvrgnuto pogrgjivanju pogana.

Stoga je bio presveti Sakramenat tu i tamo nazivan takogjer jednostavno sveti kruh, ili na istoku, gdje se za nj uzima kvasni hljeb, ferment ili kvas.

2. Kruh nebeski i kruh angjelski.

Ta su dva imena uzeta od mane židovske, onoga divnoga pralika presvetoga Sakramenta, no u ovome imadu kud i kamo viši smisao i uzvišenije značenje.

*) Osim na Veliku subotu, jer se tada pjeva neposredno prije sv. mise. (Prevodilac).

Jer se mana, kako je već spomenuto, samo u toliko zvala kruh nebeski, u koliko nije rasla na zemlji, nego je poput rose i kiše padala iz zračnih visina. No to je posve drukčije kod onoga nebeskog hljeba, što nam ga pruža Gospod u presvetome Sakramentu. Jer i ako jest izvanjska prilika uzeta od kruha ove zemlje, to ipak ono, što je pod njom sakriveno za hranu duši našoj, nije možda samo palo iz zračnih visina, nije samo sišlo sa zvijezda na zemlju, nego je k nama sašlo s najvišega neba, s neba nad nebesima, s desne nebeskoga Oca. Jer tu stoluje Sin Božji, koji je u presvetome Sakramentu nazočan kao Bog i čovjek. Iz krila očeva, iz najgornjega neba sišao je kod svojega utjelovljenja, a tamo se i opet vratio, da uvijek kao hljeb života k nama silazi. Stoga je i govorio božanski Spasitelj nišaneći na taj presveti Sakramenat: *Zaista zaista vam kažem, nije vam dao Mojsije kruh s neba, ali moj Otac daje vam uistinu kruh s neba.* I opet: *Ja sam hljeb živi, koji s neba sigjoh* (Iv. 6, 33, 51).

Megjutim može se presveti Sakramenat i u drugom značenju zvati pravi kruh nebeski, u koliko je naime hljeb, koji imade u sebi sve milosti, sve blago, svu ljepotu neba, da, užitak neba. Ili kako da se ondje, gdje je Kralj neba nazočan, ne nalazi i nebo?

2. No kako presveti Sakramenat daleko više zaslužuje nego mana, da se zove kruh nebeski, to ga i ime kruh angjelski ide u daleko višem značenju. Jer se mana, kako je već prije kazano, samo u toliko nazivala kruh angjelski, jer ga je Gospod po angjelima dao pripraviti. Posve je drukčije s našim kruhom angjelskim. Da se taj

priugotovi, nijesu dosta sile svih angjela; samo svećenici, kojima se Bog služi kao orugjem svoje svemogućnosti, mogu nam ga pribaviti.

A zašto se ipak zove kruh angjelski? Iz mnogo višega razloga, jer naime ima u sebi onoga, koji je u nebu uživanje angjela. Jer isti Bog, u kojem u nebu nalaze angjeli potpuno svoje zasićenje, sakriven je pod onom prilikom kruha, koja okružuje našu duševnu hranu. Prema tomu je isti hljeb, koji nas ovdje na zemlji hrani a gore angjele nasićuje, isti je stol, kod kojega se s angjelima krijepimo, samo oni sjede gore, dok mi još dolje imamo svoja mjesta i moramo se češćim dostojnim blagovanjem Gospoda u Sakramentu pripravljati tek za onaj potpuni užitak, koje angjele gore već blaženima čini. Shvaćaš li sada, u kako se uzvišenom značenju presveti Sakramenat zove kruhom angjelskim? Shvaćaš li takogjer sada, radi čega su nas sveti oci mnogo puta uvjeravali, da angjeli oblijetavaju taj presveti Sakramenat i s nama se puni strahopočitanja njemu klanjaju, da, malo te nam za nj ne zavide, jer naš način, uživati Gospoda pod prilikama kruha, ako i nije uzvišen kao njihov, ipak se čini još gotovo povjerljiviji?

Kad je stoga Psalmist gledajući manu, koju je Bog davao narodu izraelskomu kroz četrdeset godina u pustinji, udivljeno zavapio: *Daždio im je manom za hranu, i kruh nebeski dao im je, kruh angjelski jede čovjek* (Ps. 77, 24, 25); kako tek sada moramo mi gledajući na hljeb za duše, što nam ga Gospod dariva, daleko srdačnijom hvalom i dubljim udivljenjem opetovati riječi Psalmista i klicati: *Kruh s neba dade nam, kruh angjelski blaguje čovjek!* A kakav dolikuje život

onima, koji blaguju takav hljeb? Zar ne posve nebeski, uistinu angjelski! Jer taj hljeb, veli se u jednoj pjesmi, čini jednakim čovjeka i angjela.

3. Presveti Sakramenat i najveće dobro.

1. Tijelo i krv Kristova pod prilikama kruha i vina bez sumnje je sakramenat u pravom značenju te riječi. Jer se tu nalazi vidljivi znak, koji naznačuje i daje nevidljivu milost. A posebna milost, koja se kod toga Sakramenta naznačuje, jest hrana i okrepa duše. Jer kako se uživanjem prilika kruha i vina izvana predočuje tjelesna hrana, tako se tijelom i krvlju Kristovom sakrivenom pod prilikama proizvodi u duši milosno hranjenje i nasićenje.

No premda se ovaj presveti Sakramenat u tom pogledu posvema slaže s ostalim sakramentima, budući da se ono, što se izvanjskim znakom naznačuje, unutra milošću u srcu vrši, to se opet razlikuje od njih u mnogočem. Jer kod ostalih sakramenata izvanjski znak proizvodi unutrašnje posvećenje i dijeli milost; nije tako kod sakramenta, o kojem ovdje govorimo. Jer tu prilike kruha i vina, pa niti njihov užitak ne proizvode milost, nego tu milost daje tijelo i krv Kristova, koja je sakrivena pod tim prilikama. Gospod je sam onaj, koji u tome Sakramentu svojim božanskim, preobraženim tijelom i krvi daje svoje milosti.

Ovdje mi je svakako upozoriti na veliku ljubav, koja se pokazuje u tome Sakramentu. Jer je božanski Spasitelj mogao ga posve dobro i tako urediti, da kao što se kod krsta proizvodi preporogjenje vodom milosti, tako i ovdje pobožnim i

punim vjere blagovanjem kruha i vina dobijemo one milosti, što nam ih pruža presveti Sakramenat; ali toga on nije hotio. Hotio je svojim vlastitim tijelom i krvi krijepiti našu dušu i sam u vlastitoj osobi joj osobno davati one milosti, koje ju hrane za život vječni. Kao što ljubezna majka, koja hrani dijete svoje na vlastitim grudima, tako on sam hrani svaku dušu u tome Sakramentu za život vječni. Pravom se stoga zove i Sakramentom ljubavi.

2. Iz toga takogjer slijedi, da u tome Sakramentu nije samo jedna odregjena milost kao u drugima, nego da nam se otvara izvor svih milosti, jer je u njemu Isus Krist, početnik svih milosti. Možeš si stoga lako predočiti, kako obilne milosti čovjek polučuje dostojnim primanjem toga presvetoga Sakramenta, ako se u njem diže do izvora svih milosti i pri tom postaje dijelnik milosti ne možda preko ruke svećenika ili po vanjskom znaku, nego ih prima neposredno iz ruke božanskoga Spasitelja. No što su obilnije milosti, koje Sakramenat u sebi ima, to nam mora biti svetiji.

No to još nije pravi razlog, zašto se taj Sakramenat zove Presveti. Razlog je tomu više taj, što je u tome Sakramentu sam Krist, početnik svake kreposti, bistveno nazočan sa svojim svetim čovječanstvom i presvetim božanstvom. Ne može dakle biti šta svetijega niti na zemlji niti na nebu od onoga, što je sakriven u tome Sakramentu. Stoga imadu angjeli nebeski takogjer isto tako razlog, da pred našim tabernakulom pjevaju svoj trostruki svet, kao što pred prijestoljem Božjim, a mi imademo uzroka, da pred njim padamo na koljena i klanjajući se govorimo: „Hvaljen i slavljen presveti oltarski Sakramenat“.

3. Prema tome se lako tumači i daljne ime: najviše dobro ili najveće blago. Jer gdje je Bog, tamo je i najviše dobro, najveće blago, koje u sebi obuhvata neizmjerno, nepregledno more savršenosti i zajedno neizmjeran bezdan ljubavi i dobrote. A to sve nalaziš u presvetome Sakramentu sadržano ali ne zaključano. Jer je to najveće dobro nazočno u presvetome Sakramentu zato, da se podijeli svima, koliko je to na zemlji moguće; ono je tu nazočno kao more, iz kojega može svatko crpati; ono nam se osim toga u tome Sakramentu daje kao zalog njegova vječnog posjedovanja i uživanja u nebu. Tamo ćemo tek pravo upoznati, kakovo bijaše to najveće blago, kojemu smo se na zemlji tako često klanjali i primali ga. Ne daj se stoga zavarati malenom, neuglednom prilikom Sakramenta, te se uvijek sjećaj, što je pod njom sakriveno.

4. Popudbina.

1. Jasno je, da i ova riječ dobro označuje presveti Sakramenat. Jer što bijaše mana za Židove na putovanju njihovu kroz pustinju, to je za naše putovanje kroz pustinju te zemlje u nebesku domovinu presveti Sakramenat. On je popudbina, bez koje bi malaksala duša naša na tom kako pogibeljnom, tako teškom putovanju. Jer što svijet nudi duši, trnje je i korov pustinje, mamljenja su i pogibli, zapreke su i strahote. Stoga joj mora doći hrana s neba, koja će je jačiti na putu u nebo; kruh nebeski njezina je popudbina u nebo.

2. Megjutim presveti se Sakramenat obično tada zove popudbina, kada služi, da okrijepi umirućega za njegov posljednji put u vječnost. Jer tu nam je ta popudbina osobito nužna, tu se očituje i pokazuje

presveti Sakramenat osobitim načinom kao okrepljujuća hrana, koja daje pače i na smrt slabima snagu i odvažnost, da stupaju kroz strahote smrti i govore sa Psalmistom: *I ako budem prolazio sred sjene smrti, ne ću se bojati zla, jer si ti sa mnom* (Ps. 22, 4).

I pravom može kršćanin, opskrbljen tom popudbinom, tako govoriti. Jer kao što je kruh ispod pepela (pogača) krijepio proroka Iliju, da se uspeo na goru gledanja Boga, tako će tijelo Gospodovo u presvetome Sakramentu čudesno jačiti onoga, koji s ovoga svijeta polazi na posljednji strmi, trnoviti put u vječnost; kao što je krv vazmenoga jaganjca sačuvala Izraelce od angjela, koji je tjelesa ubijao, tako će krv Gospodova, koju umirući prima u presvetome Sakramentu, čuvati njegovu dušu od angjela vječne smrti; da, kao što je sam Bog išao u stupu od oblaka pred svojim narodom, kad je izlazio iz Egipta, i pratio ga zaštićujući ga, tako će Isus Krist, kojega sakrivena u prilici kruha kao oblakom obavita prima duša u presvetome Sakramentu, zaštićujući je pratiti, kad bude izlazila iz Egipta toga svijeta. On će je svojom rukom provesti kroz tjesnac smrti, svojim jakim mišicama prenesti preko onoga groznoga jaza, koji vodi iz vremena u vječnost, i tada je uvesti u obećanu zemlju blaženih tamo gore.

Stoga se ne plaši, kad ti jednom pokuca smrt na vrata, kad bude poći na put u vječnost, kad bude prolaziti kroz tijesna vratašca smrti, kad bude prekoračiti veliki jaz između vremena i vječnosti, nego se ogledaj za taj sat, za taj posljednji trnoviti put za onom popudbinom, što nam ju je božanski Spasitelj ostavio u presvetom Sakramentu.

Jer njome okrijepljen, pogodit ćeš put onamo, korak tvoj ne će kolebati, sigurno ćeš prispjeti na vrata vječnoga spasenja. No budući da je primanje te nebeske popudbine osobita milost, valja za nju i često i srdačno moliti. No hoćeš li za nju veoma srdačno moliti, ne mogu ti ovdje u usta staviti ljepših riječi nego što su ove, koje su uzete iz pjesme presvetome Sakramentu:

„O dobroto neizmjerna,
Mi te grješni molimo:
Gr'jehe nama sve oprosti,
Da po vjeri živimo!
A na smrtnom času nama,
Kriste, svetu pričest daj,
Da nam bude popudbina
K tebi u nebeski raj".

GLAVA ČETVRTA.

Čemu je naregjen presveti Sakramenat.

Ne treba posebice spominjati, da je božanskome Spasitelju, kad je htio narediti presveti Sakramenat, lebdjelo pred očima veoma mnogo važnih razloga, te nam ostavi svoje vlastito tijelo i krv pod prilikama kruha i vina. Ne ćemo ih nikada proučiti, no možemo ipak jednu ili drugu svrhu te božanske ustanove izvaditi iz onoga, što je sam o tom rekao. A odatle proizlazi, da je taj presveti Sakramenat naredio osobito u trostruku svrhu, što ju je Crkva u svojim časovima veoma lijepo sastavila u ove riječi: „O sveta gozbo, na kojoj se Krist prima, čini se spomena muke njegove,

um se napunja milosti i došaste se slave nama zalog daje". Pri tome ne smijemo pregledati i četvrte svrhe, što ju je takogjer Spasitelj imao pred očima, naime tijesno sjedinjenje vjernika megjusobno.

Svrha toga naregjenja po tom je osobito smjerala, da nam presveti Sakramenat ima biti
uspomena na njega i njegovu gorku muku,
hrana za naše duše,
zalog naše slave i
znak i sredstvo jedinstva.

Ovo ćemo redom raspraviti.

I. Krist Gospodin naredio je presveti Sakramenat, da nam ostavi uspomenu na svoju osobu, a osobito na svoju muku i smrt.

1. Presveti je Sakramenat izvrsna uspomena na osobu našega božanskoga Spasitelja.

1. Da je Božanski Spasitelj taj presveti Sakramenat ostavio kao uspomenu, slijedi već iz riječi naregjenja: *To činite na moj spomen.* Malo riječi, ali nam ipak mnogo kažu.

A što misliš, koji ljudi obično daju jedan drugomu uspomene? Zar ne oni, koji su megjusobno vezani tijesnim vezama, srdačnom ljubavi, toplim prijateljstvom? Da, takovi obično kod rastanka darivaju nešto jedan drugomu, što uvijek čuva budno sjećanje, uspomenu na njih i toplu ljubav k njima, što poput stražara stoji uz njih, da tijesni vez ljubavi i prijateljstva nikada ne oslabi.

Tako daje uspomena otac ili mati svojemu dragom djetetu, ako im se rastati, ako se ne budu dulje vremena mogli vidjeti.

2. U tako tijesni odnošaj prijateljstva i ljubavi hotio je i božanski Spasitelj stupiti prema nama, da, u daleko uži, negoli je odnošaj oca i matere prema djeci njihovoj, — daleko srdačniji negoli je izmegju zaručnika i njegove ljubljene zaručnice, u daleko bliži negoli je megju bratom i sestrom ili megju prijateljem i prijateljem. Stoga je on takogjer više za nas učinio, nego su ikada svi ovi učinili za svoje, i to ljubavlju, koja se ne da izreći, ljubavlju oca i matere, ljubavlju prijatelja ili zaručnika. Ili da li bi koga našao, pa bio to otac ili mati, koji bi bio pripravan, da za tebe tako bolno žrtvuje svoju krv i život, kako je to Gospod učinio?

On stoga ima pravo od tebe zahtijevati, da ti sebe više smatraš njegovim, nego to mogu tražiti sve veze ljubavi i prijateljstva na zemlji. On stoga i nije tražio previše, kad je rekao: *Koji ljubi oca ili mater većma nego mene, nije mene dostojan* (Mt. 10, 37).

No budući da su vezovi ljubavi, što spajaju Isusa s nama i nas s njime, tako tijesni i srdačni kao nikoji drugi na svijetu, zar se tada smiješ čuditi, ako je prije svojega odlaska iz svijeta hotio svima nama i svakome od nas ostaviti uspomenu? Ili zar to nije posve shvatljivo, razumljivo? Ta, poznavao je narav ljudi, koji i prebrzo zaboravljaju na ljubav, dobročinstva, žrtve, što ih tko za njih učini, ako ne budu izvanjskim znakom na to uvijek sjećani i poticani, da uzvraćaju ljubav. Valjalo je dakle megju ljudima uvijek živo i toplo podržavati sjećanje i ljubav k njemu. No to se nije moglo nikako i nikada polučiti bez uspomene, bez osobite uspomene na njega — bez takove uspomene već bi davna hladna i nezahvalna ljudska srca zaboravila na sve, što je dragi Spasitelj za njih učinio, ljubav k njemu davno bi već na zemlji ugasnula.

Možeš li još više zahtijevati, da se uvjeriš, kako je bilo zgodno pače potrebno, da nam božanski Spasitelj odlazeći s ovoga svijeta ostavi uspomenu?

3. No kakova će to biti uspomena?

Ako pogledamo uspomene, što ih ljudi daju jedan drugom, naći ćemo megju njima stvari više ili manje dragocjenih, ali većinom neznatnih, no njihov izbor ipak uvijek daje upoznati stupanj ljubavi, što ga tko za koga goji. Uspomena, koja se cijeni više nego sve druge, jest vjerna slika dobra oca, drage majke ili inače vrijedne osobe. Jer izrazita slika sjeća nas više nego sve drugo na ljubljenu osobu, ona nam je najživlje dozivlje u pamet sa svim vlastitostima njezina plemenita srca, ona nam predočuje zajedno ljubljenu osobu i daje nam gotovo s njome općiti, kao da bi bila uistinu pred nama. Tako je s uspomenama, što ih može svijet pružiti, da uzdrži budnu megjusobnu naravsku, zemaljsku ljubav i sačuva je od ohladnjelosti.

No misliš li, da bi mogla biti dosta takova uspomena onoj ljubavi, što je ima Isus prema nama? Misliš li, da bi on mogao nešto na zemlji naći, što bi mu bilo dosta dragocjeno kao uspomena na nas? Misliš li, da bi se on u tu svrhu mogao zadovoljiti mrtvom slikom? Ta, valjalo je darovati nam uspomenu, kojom bi se sve do konca svijeta

uspaljivala i uzdržavala ljubav k njemu u svim ljudskim srcima, ljubav, pred kojom mora uzmaknuti svaka zemaljska ljubav. Svakako, za takovu svrhu ne bi bile dosta uspomene, kao što ih svijet daje i prima. Od njega, svojega višnjega Boga i svoga premiloga Spasitelja sigurno imamo očekivati dragocjeniju, izvrsniju uspomenu. I naš božanski Spasitelj u tomu je naše očekivanje nesamo ispunio nego kud i kamo nadmašio.

Jer nam on u presvetome Sakramentu daje za uspomenu ono tijelo, koje sjajem i ljepotom kud i kamo nadilazi sve plemenito kamenje: pruža nam u njemu za uspomenu svoju krv, koje samo jedna kaplja važe nesamo više od zemaljskoga zlata, nego je i dosta dragocjena, da se za nju kupi čitavi svijet i k tomu još — cijelo nebo: daruje nam u njemu cijelu svoju osobu, s dušom i tijelom, s božanstvom i čovječanstvom.

Gdje si ti, dragi kršćanine, ikada šta čuo o takovim uspomenama? Gdje je tko pri rastanku sama sebe zapisao kao uspomenu? Takovo što mogla je samo ljubav Isusova pronaći, takovo što mogao je samo Sin Božji izvršiti. Tomu treba ljubav i moć, koje su jednako neizmjerne.

Dakako, on ti se daje u presvetome Sakramentu zastrt, sakriven, zatvoren u ruhu tugjih prilika. Ali kad bi ti se pokazivao nezastrt u svojoj vlastitoj prilici, gdje bi tada bila uspomena? Ta, to ne bi više bila uspomena, nego ona blažena nazočnost Gospodova, koja nas čeka u nebu kao nagrada. Kao putnici na ovoj zemlji, kao bijedni grješnici na tom svijetu ne smijemo tako općiti s božanskim Spasiteljem kao blaženi tamo gore, koji ga gledaju u njegovoj preobraženoj prilici.

Ta, mi ne možemo ni podnositi trake njegove slave, ta, mi bismo, mjesto da mu se približimo, uplašeni bježali od njega ili pred noge njegove pali kao mrtvi poput stražara njegova groba, kad ih je pogodio trak nebeske slave. Za nas je stoga zgodnije da dragoga Spasitelja, koji je uzašao na nebo, posjedujemo na zemlji pod sakramentalnim prilikama i tako ga s jedne strane imademo posvema kod sebe, a s druge strane u Sakramentu sakrivena imamo ga kao uspomenu na njega. I sada gledaj, kako ti je dragocjenu, primjerenu, uistinu božanstvenu uspomenu ostavio dragi Spasitelj!

4. Sada se još pita, što je dopustio Isus, da činimo s tom uspomenom.

Uspomene, što ih svijet obično daje, možemo gledati, sa sobom nositi, možemo ih i cjelivati i na srce pritiskati i rado ih držimo u svojoj blizini. To ti je sve i još kud i kamo više dopušteno glede one uspomene, što ti ju je ostavio tvoj božanski Spasitelj. Jer presveti Sakramenat nalaziš u svakoj katoličkoj crkvi, svuda ti je blizu, svuda tako pri ruci, da ga i ne možeš izgubiti. Svaki dan ga možeš vidjeti kod svete mise, kad ga svećenik podiže. Dà, možeš se toj uspomeni još više približiti, jer se svim nazočnima nesamo pokazuje nego i dijeli svima, koji ga samo žele. A na koji im se način dijeli ta uspomena? Možda samo, da je u ruku uzmu ili čuvaju u kovčegu? Možda samo da je poljube i na srce pritisnu? O ne, dopušta im se daleko srdačnija upotreba, smiju je pače uživati i u svoje srce primati. Isus Krist sam u toj uspomeni unilazi u njihovo srce, da, tu sam glavom probudi uspomenu na sebe, upali ljubav k sebi i na srce pokuca, te mu tajinstveno kaže:

„Dušo moja, ne zaboravi na Spasitelja, koji te je tako jako ljubio“. Stoga i taj presveti Sakramenat sveti Oci ne rijetko zovu „žeravicom“, jer poput žeravice, poput goreće vatre zapaljuje srca vjernika ljubavlju k Isusu. Da to poluči, hotio je stoga božanski Spasitelj darovati nam uspomenu, koja se ne može poput drugih samo izvana upotrijebiti, nego koja proniče u srce, u srcu se nosi i srcem obujma. Na taj način imala se probuditi uspomena i ljubav i hladno srce čovječje rasplamtiti za ljubav, koja nadilazi svaku zemaljsku ljubav.

5. No ako ta uspomena divnim načinom i služi tomu, da u srcu ljudi probugjuje uspomenu na Isusa, to ujedno daje onim dušama, koje su već postale veoma tople i vruće u ljubavi k svojemu božanskomu Spasitelju, osobito slatko zadovoljenje svoje žestoke ljubavi. Jer ljubav hoće da bude čisto blizu predmetu ljubavi, ona ga hoće da obuhvata, hoće da se s njime najtjesnije sjedini. Gledaj samo majku, kako svoje malo, milo dijete pritište na grudi, pa ćeš se iz toga moći naučiti, za čim ljubav teži. Nije joj dosta, da ga samo na krilu svojem nosi nego ga pritište na grudi tako srdačno i jako, kao da bi ga htjela čitavo u srce utisnuti; privija ga k sebi, cjeliva ga, htjela bi ga od ljubavi gotovo pojesti. To je nagon materinske ljubavi, nagon, da se najtjesnije sjedini sa svojim malenim, nježnim djetetom. Ali ga ne može utisnuti u srce, ne može se tako s dragim djetetom u unutrašnjosti sjediniti kao s hranom, što je uživa. To i ne ide za samu zemaljsku ljubav. To bi se ipak imalo dopustiti nebeskoj ljubavi, ljubavi duše k Isusu. Pa i srdačno ljubeće duše osjećaju se na to nukane, srce je njihovo gladno ljubavi. Pravom stoga

spominje časni Toma Kempenac (Naslj. Krista IV. 14, 1.) neke pobožne ljude, koji su iz dubine duše čeznuli srcem i ustima za Gospodom, izvorom života a mogli su samo tako ublažiti i utišati svoj glad, da su njegovo presveto tijelo primali svetom radošću i duhovnom požudom.

Da tu želju pobožnih duša još više zadovolji, nije bilo dosta dragom Spasitelju, da svoju presvetu osobu ostavi za uspomenu samo nekako pod jednom pokrivenom prilikom, nego se hotio njima dati kao tijelo i krv, kao nešto što se dade blagovati, i ujedno to svoje tijelo i krv pod dvjema prilikama, koje služe hrani. Megjutim to nije niti prvi niti jedini razlog, radi čega se božanski Spasitelj hotio upravo na taj način dati za uspomenu. Pravi razlog imademo više u tome tražiti, što je Presveti Sakramenat osobito odredio za uspomenu na svoju gorku muku i smrt.

2. Krist nam je darovao presveti Sakramenat osobito kao uspomenu na svoju gorku muku i smrt.

1. Već smo primijetili, da je božanski Spasitelj naredio taj presveti Sakramenat prije svoje muke, prije svojega puta na Maslinsku goru, u oči svoje muke, kako bi nas tim živahnije sjećao na njegovu muku i smrt. Ovu je namjeru hotio Gospod kod samoga naregjenja jasno istaknuti, jer se nije zadovoljio samo time, da nad hljebom jednostavno kaže: *Ovo je tijelo moje,* nego je još dodao riječi: *koje će se za vas predati;* i isto tako kod konsekracije kaleža k riječima: *Ovo je krv moja,* dodao i ove druge: *koja će se proliti za vas i za mnoge na otpuštenje grijeha.* Time je hotio

božanski Spasitelj, da si imamo njegovo tijelo u tome Sakramentu uvijek s obzirom na njegovu muku i smrt predočivati kao za nas žrtvovano, a njegovu krv kao za nas prolivenu. Kad je dakle dodao: *To činite na moj spomen,* razumijevao je pod tim osobito spomen na sebe, koji je za nas toliko trpio, koji je svu svoju krv na križu prolio, koji je za nas na križu u takim mukama umro.

Osim toga to potvrgjuju one riječi, kojima apostol Pavao riječi Gospodove: *To činite na moj spomen,* dalje tumači pišući: *Kadgod jedete hljeb ovaj i čašu pijete, smrt ćete Gospodnju obznanjivati, dok ne dogje.* (I. Kor. 11, 26). Tako dakle presveti Sakramenat ima biti postojano obznanjivanje, neprestana spomen-svečanost, vječna uspomena na muku i smrt Kristovu.

2. I zaista! Pa koju nam je i mogao dati izvrsniju i življu uspomenu na svoju muku i smrt? Ili šta bi bili čavli, o kojima je Spasitelj visio tri sata, što sve trnje njegove bolne krune, koju je tako dugo na glavi svojoj nosio, što bi bila sulica, koja mu je probola srce, a što bi bio i križ krvlju njegovom napojen prema žrtvovanome tijelu Gospodnjem, koje je tada bilo sve u ranama a i sada je još obilježeno znakovima rana? To nas može svakako kud i kamo bolje sjećati na sve boli, na sve uvrede i sve pogrde, što ih je dragi Spasitelj za nas podnio, nego čavli, sulica i križ. Njegova dragocjena krv u presvetome Sakramentu, koja nije drukčija nego ona, što ju je na Maslinskoj gori istisnula neizmjerna tjeskoba, koja (krv) je kod bičevanja tekla iz tolikih bolnih rana, koja je kod raspinjanja na križ u crvenim tracima prskala, koja je napokon potekla iz njegova presvetoga srca: ta nam krv može bolje i više pripovijedati nego sve drugo o tjeskobi i stisci, o bolima i ranama, o smrtnoj borbi i posljednjem bolnom uzdahu našega Gospoda, naviještati nam smrt Gospodnju.

Kad bi samo tko bio, koji bi tu uspomenu na gorku muku i smrt Isusovu pravo promatrao, koji bi pobožno prisluškivao kod toga života naviještanja te muke i dobro razumijevao tajinstveni jezik, iskusio bi na sebi, da ono tijelo i ona krv, koja je sakrivena u presvetome Sakramentu kud i kamo bolje uvodi u muku i smrt našega Gospoda, nego sve knjige, koje su o tome napisane. Pazi stoga na takove stvari i sjeti se, kadgod pogledaš na tu uspomenu muke Kristove, s ljubavlju i zahvalnošću na sve, što je tvoj dragi Spasitelj za spasenje pretrpio i podnesao. Čini to osobito za svete mise, gdje ti se kod pretvorbe tako živo pred oči stavlja smrt našega Gospoda i Spasitelja, kao da bi sada zadnja kapljica krvi iz njegova srca kapnula u kalež.

3. Ali time se nije hotio zadovoljiti naš božanski Spasitelj. Nije mu bilo dosta, da nam ovom uspomenom tako živo predoči svoju muku, kao da bi bio, kako veli Apostol, megju nama raspet, nego je hotio, da je mi osim toga u svoje srce imamo primiti, utisnuti u svoju dušu i tako zajedno osjetiti, okusiti njegovo trnje i rane, njegovu tjeskobu i zapuštenost i svu porugu i preziranje, što ga je trpio. Kadagod dakle prisustvujemo kod te svete večere, što ju je naredio za uspomenu na svoju krvavu smrt, i blagujemo njegovo žrtvovano tijelo i njegovu prolivenu krv, moramo ujedno staviti kalež njegove muke na usta srca i,

koliko možemo, svom dušom u to uroniti, da mu okusimo svu gorčinu.

Kao što je božanski Spasitelj idući na Kalvariju utisnuo svoje bolno krvavo lice u rubac sv. Veronike i time joj ostavio tako rječitu uspomenu na svoju muku, tako bi on hotio kod svete pričesti utisnuti u tvoje srce sliku svoje muke i to tako duboko, tako živo, da mu se više nikad ne izvine. Dakako, za to je potrebna duša, koja se takim utiscima nudi puna ljubavi i sućuti, srce, koje se ne plaši trnja i rana, poruge i preziranja, tjeskobe i boli, koje trpećega Spasitelja okružuju i napunjaju, nego ne mareći za to sve želi, da se najtjesnije sjedini s Čovjekom boli, sa Spasiteljem, koji je iz ljubavi k njoj bio prezren, popljuvan, zgažen. Duša, koja je puna zahvalne ljubavi ka gorkoj muci našega Gospoda, razumjet će me, te će slijedeći taj naputak iskusiti, kako se kod primanja svete pričesti može duboko utisnuti u dušu muka Kristova.

4. Samo ti valja, dragi kršćanine, u ovome nasljedovati primjer žalosne Majke, koja je na materinje svoje krilo primila s križa tijelo svojega božanskoga sina. Tu je sad ležao u ranama i gol, nagrdjen pljuvačkom i krvlju. I Marija ga grli rukama svojim, pritište na srce svoje, u suzama ljubi njegove rane i blijedo mu lice. Ali ta slika boli prodire kod Marije kud i kamo dublje, trnje joj probada srce, rane ranjavaju joj dušu, sve boli i muke njezina božanskoga Sina utiskuju se njezinoj unutrašnjosti neizbrisivim potezima, ona osjeća u tom času malne svu muku, ispija s njime u toj uri onaj kalež boli, što ga je on za nas sve ispio.

Gledaj sada, dragi kršćanine, zar se isto tijelo našega Gospoda kod svete pričesti ne stavlja u krilo tvojega srca. Zašto da si i ti pri tom poput Marije duboko ne utisneš sliku muka Gospodovih? Prikaži barem veoma željno svoje srce, da ti ga on utisne kao pečat, te se često moli Mariji:

Sveta Majko, rane tvoga
Sinka za me raspetoga
U srce mi utisni.

U Turinu još se danas čuva sveto platno, u koje zamotaše tijelo Gospodovo Josip Arimatejac i Nikodem. Na njemu je posve čudesno otisnuto razderano tijelo Isusovo sa svim ranama i crtama boli. No isto tijelo Gospodovo po svetoj pričesti duša tvoja obujima, bi reći umata kao ono sveto platno — i da u tvojoj duši ne ostavi traga svoje muke? Pripravi dušu svoju, da bude dragome Spasitelju kao čisto, bijelo platno, obujmi ga nevinom dušom punom sućuti, pa ćeš na sebi isto iskusiti, što se dogodilo onome svetom platnu.

Pripovijeda se za sv. Gertrudu, da su poslije njezine smrti našli u njezinu srcu sve orugje muke Gospodove poput malih kosti. To je bilo čudo, kojim je htio Gospod pokazati, kako je ona uvijek nosila u svojem srcu njegovu gorku muku. No to su bili zajedno i utisci, kojima se uspomena na gorku muku našega Gospoda u srcu njezinu neprestano budila i hranila. Nije nužno, a ne treba ni očekivati, da sveta pričest na taj način utisne tvojemu srcu sliku muke Gospodove, no može svako srce, koje se kod svete pričesti s ljubavlju

i zahvalnošću, s kajanjem i sućuti sjeti na muku Gospodovu, na sebi iskusiti, da se njome gorka muka Gospodova utiskuje duši življe nego ikojom slikom, dublje nego ikojim pečatom. Ta, to je sam božanski Spasitelj, koji u tome Sakramentu i po njemu tajinstveno opominje svaku dušu na svoju gorku muku i kao da joj govori: *Sjećaj se pelina i žuči!* (Thren. 3., 19). Sjećaj se svih gorčina muke moje velike ljubavi, kojom sam sve to radi tebe podnesao!

5. Poslušaj dakle, kadgod primaš tu uspomenu muke Kristove, tu opomenu svojega božanskog Spasitelja; zaroni, koliko možeš, u more gorčine i boli, zahvaljuj mu za neizrecivu ljubav, kojom je toliko za tebe pretrpio, baci se pred njega pun skrušenosti radi svojih grijeha, kojima si mu prouzročio boli, i tu si pribavi jakosti, da za svojega dragoga Spasitelja štogod i pretrpiš, bila to tjeskoba ili duševna nužda, bile to muke ili boli tjelesne, bila to poruga ili preziranje ili što drugo. Pri tom možeš biti uvjeren, da te ne će ništa tako dovesti do strpljivosti i postojanosti u bolima kao često primanje te uspomene na muku Gospodovu. Jer tko je kod svete pričesti samo nešto kušao iz kaleža muke Gospodove, tomu će biti snošljive i lake sve boli i nevolje ovoga svijeta.

To je dakle prvo, zašto je naregjen taj presveti Sakramenat. Ne pregledaj toga nikada; jer kad ne bi kod svete pričesti ništa drugo radio, nego se veoma srdačno i zahvalno sjećao na gorku muku i smrt svojega dragoga Spasitelja, i to bi jedno bilo posve dosta. Ta, time bi veoma vjerno ispunio onaj nalog, što ga je Gospod

s naregjenjem toga Sakramenta tako izrično sjedinio veleći: *To činite na moj spomen.*

6. Za potpuno razjašnjenje, na koji je način presveti Sakramenat uspomena muke Isusove, valja napokon još opaziti, da nesamo ono, što je u njemu pod sakramentalnim prilikama, može služiti kao uspomena na gorku muku Gospodovu nego pače i same prilike.

Ili reci mi, što valja učiniti s pšeničnim zrnom, da se može upotrijebiti kao kruh? Ne mora li biti najprije posve zdrobljeno, samliveno, tada mijeseno, na koncu još stavljeno u žar vatre? Što ti dakle kaže prilika hljeba u tom Sakramentu drugo, nego da je onaj, koji je hljeb naših duša, hotio da bude svakovrsnim mukama samliven i satrven, sramotom i preziranjem bi reći zgažen i napokon još u peći bolne smrti priregjen za hljeb života.

A što ti kaže prilika vina, pod kojom je nazočna krv Gospodova? Što drugo, nego da je Gospod, da nam uzmogne dati tako krasan napitak, morao prije biti poput grozda zdrobljen i prešan, dok mu nije istekla zadnja kapljica krvi! A gdje je bio tako tiskan, tako razdrobljen, tako sprešan kao u svojoj krvavoj muci? Odatle *„vino, iz koga niknu djevice“* (Zah. 9, 7).

O Bože, sve u tome presvetom Sakramentu govori o muci Kristovoj: prilike kruha i vina, tijelo Gospodovo sa svojim ranama, što ih je primio na križu, krv njegova, koju je na njem posvema prolio, duša njegova, koja se na Maslinskoj gori posve gubila od tjeskobe i žalosti i puna zapuštenosti na križu odatle se odijelila — sve nam pri tom naviješta smrt Gospodovu, a

mi ga primamo tako često, a da na to i ne pomislimo, da za to i ne zahvalimo! To barem danas ne odloži ove knjige iz ruke, dok prije ne napraviš čvrste odluke, da ćeš se kod svete pričesti uvijek veoma živo i zahvalno sjećati muke Kristove i da ne ćeš nikad zaboraviti naloga, što nam ga Gospod dao, kad je kod posljednje večere rekao: *To činite na moj spomen.*

Pri tom možeš biti tvrdo uvjeren, da ćeš imati to obilnijega dijela u plodovima spasenja po svetoj pričesti, što se budeš srdačnije kod nje sjećao na muku svojega Spasitelja. Stoga moli Crkva na Tijelovo a i inače, kad se izlaže presveti Sakramenat, lijepo i zgodno: „Bože, koji si nam pod čudesnim Sakramentom uspomenu muke svoje ostavio, daj nam, molimo te, da sveta otajstva tijela tvoga i krvi tako štujemo, da plod otkupljenja tvoga vazda u sebi osjećamo."

II. Krist Gospodin naredio je presveti Sakramenat za hranu dušama našima.

1. Presveti Sakramenat pravi je hljeb kršćanskoj duši.

Već smo na početku te knjige spomenuli, da je u čovjeku dvostruki život, naravski život u tijelu i svrhunaravski život u duši; a jednome i drugome da treba za uzdržavanje hrane, jela, kruha. No budući da se glede duše radi o duhovnom, svrhunaravskom životu, zaključili smo, da i hrana, hljeb, koji ga ima uzdržavati, mora biti duhovni, svrhunaravski. Toga dakle nije smjelo posve uzmanjkati ni u koje vrijeme, da ljudi uzmognu taj viši život podržavati u svojoj duši i polučiti

život vječni. Pa zaista nije ga nikad ni manjkalo posvema; jer riječ Božja, koja je u obećanju Spasitelja sezala od prvoga čovjeka sve do Krista Gospodina, kao i milost Božja, koja je uvijek blizu svakom čovječjem srcu, jesu za dušu takav duhovni svrhunaravski hljeb. Ali oboje, kako riječ Božja tako i milost Božja, nijesu još onaj hljeb duše, koji je može posve zadovoljiti, posve zasititi. Najodličniji, najkrepčiji i najtečniji hljeb za duše bijaše još onim vremenima uskraćen; istom nam ga je onaj donesao, koji je k nama s neba sišao i za sebe mogao reći: *Ja sam hljeb živi, koji s neba sigjoh.*

2. On nam dade novi hljeb za duše, koji sve drugo, što se obično tim imenom naziva, tako nadilazi, da gotovo jedini još zaslužuje nazivati se prava hrana, pravi hljeb kršćanske duše. A ta hrana, taj hljeb nije drugo nego tijelo našega Gospoda pod prilikom kruha, komu je još Gospod dodao u svojoj dragocjenoj krvi divni napitak za duše. To nam je božanski Spasitelj, kako smo vidjeli u prvom poglavlju, najjasnije rastumačio veleći: *Tijelo moje uistinu je jelo, i krv moja uistinu je pilo.* Stoga još samo koju riječ o izvrsnosti i potrebi te duševne hrane.

3. Sam nas je Gospod poučio o izvrsnosti te hrane za uzdržavanje života milosti i za postignuće vječnoga života govoreći Židovima: *Oci vaši jedoše, manu i pomriješe; a ovo je hljeb, koji je sišao s neba da koji jede od njega, ne umre.* Tim je božanski Spasitelj hotio reći, da on sam, kao hljeb života u presv. Sakramentu, kud i kamo bolje hrani život milosti u duši, negoli je mogla slavljena mana uzdržavati tjelesni život Židova. Jer oni, koji su

jeli manu, umrli su tijelom, a one, koji će jesti tijelo sina čovječjega, uvjerava Gospod, da im se ne treba bojati, te će ikada duševno umrijeti. No budući da svrha hrane ide za tim, da uzdržava život i sačuva ga od smrti, ne može takogjer za hranu biti veće izvrsnosti, nego ako život zauvijek uzdrži i smrt nauvijek odstrani. No to biva jedino kod te duhovne hrane, koja u onom, u čemu hrani, daje besmrtni život, dok inače svaka druga hrana, ne izuzevši ni mane, može produžiti život samo na kratko vrijeme, smrt zaustaviti samo za koju godinu. Ta dakle duševna hrana nema sebi slične ni u kojoj drugoj hrani; samo plod sa stabla života u raju ponešto je blizu njoj, ali i samo tako blizu, kao sjena istini.

4. Dok je božanski Spasitelj slavio izvrsnost te hrane za duše, nije propustio najsilnije pooštriti potrebu uživanja veleći: *Ako ne jedete tijela sina čovječjega i ne pijete krvi njegove, ne ćete imati života u sebi.* Dragi je Spasitelj htio time reći: Kako čovjeku, da produlji svoj vremeniti život, svakako treba zemaljske hrane, svakdašnjega kruha, isto tako treba duši one hrane, onoga hljeba, što joj ga ja dajem u svojem vlastitom tijelu. Jer *hljeb, koji ću ja dati,* dodao je, *tijelo je moje za život svijeta,* jest hljeb, bez kojega svijet ne može sačuvati onoga svrhunaravskoga života, što sam ga ja stekao smrću.

Što je prema tome sigurnije i jasnije, negoli to, da je Isus Krist u presv. Sakramentu nesamo zbiljska, nego osim toga i prava hrana duše, pravi hljeb za dušu, bez kojega ona ne može biti! Pa zato i sveti Oci nijesu manje primjenjivali četvrtu prošnju Očenaša, u kojoj molimo kruh svagdašnji,

duševnoj hrani u presv. Sakramentu negoli nužnoj hrani tijela tumačeći da duši treba isto tako toga nebeskoga hljeba kao tijelu zemaljskoga.

5 Ali što treba toliko riječi, da se uvjerimo, da duša imade u presv. Sakramentu tražiti svoj zbiljski pravi hljeb, bez kojega ne može biti, kad nam već prilike, pod kojima je Gospod naredio taj Sakramenat, najsigurnije to pokazuju? Ili reci mi, dragi kršćanine, ako su Sakramenti tu već radi duša, ako čine ono, što naznačuju, i ako se taj presv. Sakramenat dijeli duši pod prilikom hljeba, što tu može duša drugo misliti ili očekivati, nego da joj je u tom Sakramentu tražiti njezin hljeb njezino jelo, njezinu hranu i da bez nje mora propasti kao čovjek bez hljeba, bez jela, bez hrane! Prema tomu presv. Sakramenat nije samo nekakov hljeb nego hljeb duše, jer bez njega sve drugo, što se broji hljebu duše, nije dosta za duhovni život, i ako ga s njime usporedimo jedva još zaslužuje to ime.

No čemu, veliš, stvar, koja je svima nama već davno poznata, još dalje tumačiti; ta, to već znamo. O tom nijesam ni posumnjao. Ali o nečem sumnjam; da li je naime svim kršćanima ta neoboriva istina tako jako u svijesti, da li im je srce posve time proniknuto i da li njihova duša za tim svojim hljebom čezne kao tijelo za svojom hranom. No to ima biti plod tih nekoliko točaka, o kojima smo sad govorili. Ne čitaj dakle, molim te, iz te knjige dalje, dok proniknut živim uvjerenjem i svetom željom ne rekneš sam sebi: Zaista, tijelo Gospodnje u presvetom Sakramentu jest hljeb moje duše! Dušo moja, hoćeš li uistinu živjeti, ne pusti toga hljeba!

2. Presveti Sakramenat proizvodi u duši slične učinke kao hrana u tijelu.

1. Ako je presv. Sakramenat pravo jelo, pravi hljeb za dušu, odatle slijedi, da mora isto činiti u duši, što čini hrana, hljeb, u tijelu. Pa tako i jest. Stoga piše angjeoski učitelj Toma Akvinac: „Taj se Sakramenat daje kao hrana i pilo. Isti učinak, što ga imadu zemaljski hljeb i pilo za tjelesni život, koji se njima uzdržava, umnaža, popravlja i krijepi, proizvodi stoga i taj Sakramenat za duhovni život“ (III. pr. 9., 79. a. 1.). Stoga, ćemo proći pojedince učinke zemaljske hrane gledom na tijelo i iz toga izvesti učinke, što ih u duši proizvodi primanje presv. Sakramenta.

2. Prvi učinak zemaljske hrane na tijelo jest uzdržavanje života, jer pribavlja tijelu potrebne za to sokove i sile. Jer tko ne zna, da se svaki čas troše sokovi i gube sile unutrašnjom životnom toplinom, naprezanjem i naporima i drugim djelovanjem tijela? Kad se ne bi dakle ti sokovi i sile nadomještale, što bi se tada dogodilo našem bijednom tijelu? Ono bi malo pomalo malaksalo, slabilo, skršilo se i umrlo. Treba samo jedan dan ili takogjer samo više sati da ništa ne uzmeš, već osjećaš, kako se umanjuje u tijelu svježost i snaga. Odatle potreba hrane za naše tijelo; jer ona i samo ona može nadomjestiti izgubljene životne sile. Slično je s našom dušom i njezinim svrhunaravskim životom. I tu se životne sile malo pomalo slabe žarom požuda, koje su u nama, uništavaju borbom napasti, odstranjuju saobraćajem sa svijetom, te se sve više umanjuju poput zažarenog željeza, koje sve više gubi topline, što dulje ostaje na hladnom zraku. Tako slabi malo pomalo u duši vjera, hladni ljubav, koleba se pouzdanje, suši pobožnost, nestaje straha Božjega — duša može, ako još dulje ostane bez hrane, tako oslabiti, da postane već prelijena, da gane ruku k dobru i podigne nogu, da stupa dalje na putu spasenja; — tako može oslabiti, da je dah napasti može oboriti, strmoglaviti u grijeh, u teški grijeh: No po teškom grijehu postaje mrtva. Eto ti udesa duše, koja se pušta bez hrane! Ona treba da na sebi iskusi riječ Psalmista i prizna: *Srce je moje smalaksalo, jer sam zaboravio jesti kruh svoj* (Ps. 101, 5).

Posve je drukčije s dušom, koja revno jede hljeb, što joj ga je ostavio božanski Spasitelj. Na takim dušama ispunit će se druga riječ Prorokova: *Obnovit će jakost, uzeti krila poput orla, trčat će i ne će sustati, ići će i ne će se utruditi* (Is. 40, 31). Dá, kako putnik, okrijepivši se hranom, nanovo ojačen nastavlja svoj put, tako ne će onaj, koji češće prima tu duševnu hranu, nikada podleći na putu u nebo, uvijek će ostati duševno jak, te ne će samo produljiti svojega života nego ga pače sačuvati u mladenačkoj svježosti, koja nikad ne stari.

3. Dalje je djelovanje hrane, što osim toga daje rastenje i nove sile.

No obadvoje vrijedi na posve izvrstan način o onom hljebu, koji se daje duši našoj u presv. Sakramentu. Dá, taj hljeb čini, da duša raste u milosti i krepostima i to nesamo u mladenačkim godinama, kako je to kod tjelesnoga hljeba, nego i onda, kad se čovjek po tijelu već posve razvio.

Jer duše naše, kojima je svrha da budu slične Kristu, mogu uvijek rasti; što više ne smiju u tom prestati, dok sve, kako Apostol piše, ne dogju *do mjere potpunog doba Kristova* (Ef. 4, 13.). Stoga i navodi sv. Augustin u svojim glasovitim ispovijestima božanskoga Spasitelja kao da govori: „Ja sam hrana velikih: rasti i uživaj me!“ (Conf. L. 7 c. 10). To će reći: Ako me uživaš, rasti ćeš dušom svojom i postati tako velik kao svi oni, koji su me uživali kao hljeb.

4. Ali da hljeb dušā ne nadomješta samo izgubljene sile, nego čini da i nove rastu, već je unaprijed nagovješteno izvanrednom snagom, što je dao hljeb pečen u pepelu proroku Iliji. Jer taj nije samo u proroku napornim bijegom iscrpljene sile opet obnovio, nego ih je i povećao nad prijašnju mjeru, dà, povisio ih je tako čudesno, da je postao sposoban za nadčovječne napore, dok je krepošću toga jela putovao četrdeset dana i noći do gore Božje.

Toliki porast snage dao je proroku pralik onoga hljeba, što ga mi uživamo u presv. Sakramentu; zar da nas ovaj manje krijepi na našoj duši, negoli onaj Iliju na udovima tijela njegova? Zar upravo da u ovoj stvari presv. Sakramenat zaostaje za svojim pralikom? Nipošto. Nasuprot ova hrana posve čudesno povećava sve sile duše i zaslužuje isto tako, da se zove „hrana jakih“ i „hrana velikih“. Jer po njoj postajemo u svim krepostima veliki i novom snagom napunjeni, da se borimo protiv napasti, podnosimo križeve i postojano ispunjavamo najteže dužnosti. Pa nije ni čudo, da se tim presv. Sakramentom daje duši takova jakost; ta, prima u njemu onoga, za kojega veli Apostol: *Mogu sve u onomu, koji me jači* (Filip. 4, 13).

Iz istoga razloga, kad su nastali progoni, bila je prva briga Crkve, da sve vjernike za krutu i krvavu borbu mučeništva naoruža, kako to veli sveti Ciprijan, „obranom okrepljujuće hrane Gospodove“. „Jer duša, — piše isti sveti crkveni otac i mučenik, — koja nije primila Euharistije, pada“. — Dà, taj je prirast na unutrašnjoj sili kad i kad tako velik, kako to piše časni Toma Kempenac, da „s obilja podijeljene pobožnosti ne osjeća samo duša, nego i slabo tijelo, da mu je dana veća snaga“ (IV. 1, 11).

5. Djelovanje tjelesne hrane, koje se ne smije mimoići, napokon je neki ugodni tek, neka ugodna okrepa, što je zdravi čovjek osjeća uživajući dobru hranu. Stoga i taj učinak ne smije manjkati našoj duševnoj hrani, samo ako se onaj, koji je uživa, nalazi u onom stanju i onom pobožnom raspoloženju, koje ga čini sposobnim za takovo djelovanje. Dà, upravo taj učinak kod naše duševne hrane treba da bude posve izniman. Ili kaži, kako bi smjelo biti tome hljebu uskraćeno, što se u knjizi mudrosti tako jako ističe o mani u pustinji? No tu piše glede mane: *Dao si im kruh nebeski, koji ima u sebi sve slasti i milinu svakoga teka,* dalje se veli, *trebala je naime da očituje tvoju slatkoću, što je imaš spram djece* (Mudr. 16, 20, 21).

A ako je onaj hljeb, koji bijaše slab pralik našega nebeskog hljeba u presv. Sakramentu, takovu slasnost proizvodio kod sviju, koji su ga vjerom i pobožnošću uživali, kakova će se tek slast u ovom sakrivati? I ako je Gospod po onoj hrani hotio da pokaže svoju slast prema odabranom narodu, premda ne bijaše nazočan u hrani, koju mu je pružao: kako bi tada mogao u presv.

Sakramentu, u kojem ga drži ljubav sakrivena kao duševnu hranu, ustegnuti svoju slast k nama, svojoj pravoj djeci. To je nemoguće. Stoga veoma lijepo piše sv. Toma Akvinac: „Ova nebeska hrana pobugjuje u onima, koji je uživaju čistim grlom duše, tako veliku slast i radost, da se ne može riječima ni kazati; tu kušaju duhovnu slast na njezinu izvoru.“ (Opusc. 57). Dà, ta je slast tako velika, da ne krijepi samo duha, nego se ovda onda izlijeva i na tijelo i tako je mnogu svetu dušu kod sv. pričesti ponukala, da s Psalmistom zavapi: *Srce moje i tijelo moje uzradovaše se u Bogu živom* (Ps. 83, 3).

6. Ipak takovim izvanrednim milostima nemamo se ovdje baviti; te ćemo radije prepustiti svetima, kad i njima nije bilo uvijek dano kušati slasti toga jela, nego su često pače i dulje vremena, da im se sačuva poniznost i kuša krepost, ostali kod sv. pričesti bez okrepe, što više kad i kad u neizrecivoj suhoći duhovnoj. Ali nijesu zato nipošto bez koristi primali te duševne hrane. Ona je uza sve to u njima proizvodila malo prije navedene učinke: ona je uza sve to hranila njihove duše, jačala, pače tajinstveno krijepila. Ili kako bi oni mogli tako naporno raditi u službi Gospodnjoj, tako neumorno naprijed ići na putu k nebu, tako postojano trpjeti mnoge boli, tako mnoge napasti pobjedonosno odbiti i uza sve to često još sa sobom nositi srce gotovo skršeno bezutješnošću i zapuštenošću? Gdje su si pribavili snagu, da to sve izvrše, pretrpe, podnesu? Zar ne kod one svete gozbe, na kojoj se blaguje „hljeb jakih“.

Megjutim često se slično dogagja i kod uživanja tjelesnoga hljeba. I tu bude kad i kad, da

nam se jelo čini bez teka i okrepe. Jesmo li ga stoga uzalud uživali? Jamačno ne. Jer da smo ostali bez hrane, sigurno bismo posvema oslabili. Upravo uživana hrana proizvodi, a da toga ne opažamo, svoje spasonosne učinke i hrani, jača i krijepi tijelo, a da ono toga posebice ne osjeća. Kako ipak obično zdravu čovjeku, koji ima nepokvaren želudac, pruža hrana ugodno zasićenje i osjetljivu okrepu, osobito, ako je sama hrana tečna, tako i ona dragocjena duševna hrana, koja nam se daje u presv. Sakramentu, jedva će one, koji je primaju čista srca i svetom željom, ostaviti dulje vremena bez kakove okrepe i nasićenja. „Jer tko pristupajući ponizno k izvoru sladosti, — piše časni Toma Kempenac, ne će malo sladosti odanle ponijeti?“ (IV. 4, 3).

7. I sad ispitaj sama sebe, svrati se u svoju unutrašnjost i pitaj dušu svoju, što je kod primanja presv. Sakramenta na sebi iskusila od onih stvari, o kojima smo govorili. Duhom se svrati ća u djetinjstvo svoje, k prvoj svojoj pričesti, kad si primio tijelo svojega Gospoda čvrstom vjerom, čistim srcem i djetinjom pobožnosti. Sjeti se onih dana svoje mladosti, kad si srce svoje posve Bogu darovao i pravim žarom duše pristupao k stolu Gospodnjem. Misli na mnogu sv. pričest, na koju si revno i brižno pripravljao dušu svoju, pa ćeš morati priznati, da si ono, što smo tu rekli o ovoj nebeskoj hrani, dosta na samom sebi iskusio, da si sam osjetio, kako ona vjernu i pobožnu dušu uistinu hrani, jača i krijepi.

Ili si možda dosada što drugo iskusio? Možda ti je pri uživanju te nebeske mane bilo kao onim Izraelcima, koji malo pomalo nijesu više nalazili

na svojoj mani nikakova teka, te su je samo s neugodnošću uživali. Tada pogledaj, kako ti je savjest uregjena, da li možda šta ne manjka u tvojem srcu, te iz njega odstrani svc zlo i svaku zapreku, da i ti postaneš dostojan iskusiti slast te nebeske hrane.

3. Sveta pričest hrani kršćansku dušu, jer je sjedinjuje najuže s Kristom.

1. Malo prije smo vidjeli, kako presveti Sakramenat čudesno hrani, jači i okrepljuje dušu. Možda si pri tom poželio, da čuješ koju riječ o tom, kako se zbiva to unutrašnje hranjenje i zasićenje duše. Hoću da ti ovim odsjekom zadovoljim tu pobožnu želju, koliko mi bude moguće. Dakako, moguće je to samo manjkavo; ta, radi se tude o tajinstvenom djelovanju Božjem u duši, koje ne može čovječji razum na ovome svijetu nikada shvatiti a još manje pero opisati. I zaista, ako nam je način, kako zemaljska hrana hrani i jači tijelo, uvijek još zagonetka, kako će nam mnogo više tada tek duhovno, svrhunaravsko zasićenje duše po presv. Sakramentu ostati tajnom, doklegod nam bude trebalo na zemlji te nebeske hrane, da na putu u nebo ne smalakšemo! Stoga je božanski Spasitelj već tada, kada je prviput govorio o toj nebeskoj hrani, jasno opazio, da one, koji hoće da od toga što shvate, mora sam Bog poučiti. Neka nas dakle Bog unutri prosvijetli i pouči, dok ćemo pokušati, da pod vodstvom Bogom prosvijetljenih muževa proniknemo u tu tajinstvenu hranu, što nam je daje u presv. Sakramentu.

2. Svratimo li svoj pogled na unutrašnjost duše, koja je primila presv. Sakramenat za hranu i

okrepu zamalo ćemo se uvjeriti, da svim onim milosnim učincima, što ih pri tom na sebi opaža, mora biti temelj najuže sjedinjenje sa Spasiteljem, koji je sakriven u presv. Sakramentu.

Pa nije ni čudo; jer je sjedinjenje Isusovo s nama kod svete pričesti tako tijesno, da se ne može nikada dosta shvatiti. Ta, Krist se u sv. pričesti tako usko s nama sjedinjuje kao zemaljska hrana s tijelom, u koje dolazi. No hrana se s tijelom, koje je uživa, posvema miješa, posve stopi, postaje posvema jedno. Isto dakle vrijedi i za Krista Gospodina i one, koji ga u svetoj pričesti primaju; s njima se posve miješa i posve staplja, postaje posve jedno, i to još mnogo tjesnije nego li je to kod tjelesne hrane. Jer duhovna bića, kao Bog i duša, mogu se kud i kamo uže združiti, negoli same tjelesne stvari. Stoga se i primanje toga presv. Sakramenta zove communio t. j. tijesno i megjusobno sjedinjenje i predanje.

To su tijesno sjedinjenje izmegju Krista i nas, koje nastaje svetom pričesti, stoga i izražavali sveti Oci riječima, koje nas veoma zadivljuju. Tako uči sv. Irenej, da se krv Kristova u svetoj pričesti miješa s našom krvlju i da se bistvo našega tijela hrani tijelom Kristovim. I sveti nas Ćiril Jerusalemski uvjerava, da po svetoj pričesti postajemo jedno tijelo i krv s Kristom i potom nosioci Krista, jer se njegovo tijelo i njegova krv razilazi po našim udima. Isto tako govori sv. Ivan Zlatousti s mnogim drugim ocima. Time oni istina, ne će da tvrde, kao da bi u svetoj pričesti tijelo i krv Kristova bila tjelesna hrana našem tijelu, no svakako su držali, da im je upotrijebiti takove izraze, jer nijesu našli drugih riječi,

da označe ono tijesno sjedinjenje, koje se izvršuje svetom pričešću izmegju Krista i nas. Pa i pravom; jer ako Apostol uvjerava: *Tko pristaje uz Krista, postaje s njime jedan duh* (I. Kor. 6, 17.), kako će tek onaj biti s njime jedno, koji ga u svetom sakramentu tako srdačno obuhvati, što više kao hranu uživa!

3. Ali zemaljska se hrana ne združuje samo najuže s tijelom, nego ga ona i proniče na sve strane jer pretvorivši se u krv, protiče sva uda, da svim dijelovima tijela dade novih sokova i sila. A tako je i s našom duševnom hranom; i ona proniče dušu i sve sposobnosti i moći njezine. Ili što hoće drugo da nam kažu riječi božanskoga Spasitelja: *Tko jede tijelo moje i pije krv moju, ostaje u meni i ja u njemu* (Iv. 6, 57)? Sigurno ništa drugo nego, da je pritom duša tako u Bogu i Bog u njoj kao ribe u moru i more u ribama, kako je to jednom Gospod objavio svetoj Katarini Genoveškoj. Stoga posve zgodno primjećuje Ćiril Aleksandrijski: „Kao što, kad netko rastopljeni vosak ulije u drugi rastopljeni vosak, oba se posve megju sobom pomiješaju, isto tako onaj, koji prima tijelo i krv Gospodovu, s njime se sjedini tako, da prebiva Krist u njemu, a on u Kristu".

Sveti oci i bogoslovi, da nam još bolje rastumače tijesno sjedinjenje Kristovo s nama u svetoj pričesti, obično svojski preporučuju ovo. Uvjeravaju nas naime, da mi uživajući tijelo Kristovo na posve osobiti način pridajemo se njemu kao uda, on nas smatra kao uda svojega tijela, kao meso od svojega mesa i kao takove proniče nas on i njegov duh, kao što duša proniče ona uda, koja su na njezinu tijelu. Razumiješ li sada duboko značenje riječi

Gospodovih: *Tko jede tijelo moje i pije krv moju, ostaje u meni i ja u njemu!* Ti ostaješ u njemu kao udo u svojem tijelu, a on u tebi kao duša, koja proniče uda, koja su na njezinu tijelu!

Evo vidiš, dragi kršćanine, kako se onaj, koji je tako tijesno u sebi sjedinio čovječju narav s božanstvom, da je u jednoj osobi zajedno Bog i čovjek, po tijelu, što ga je primio od nas i koje nam on pruža kao hranu, s nama sjedinjuje na taki način, nas k sebi privlači i proniče, da se ne može ni pomisliti uže sjedinjenje megju dvjema osobama! Kakove li ljubavi, kakova li poniženja, kakova li i darovanja našega Gospoda i Boga nama bijednim ljudima.

4. A ako promatraš dušu na taj način sjedinjenu s Kristom i od Krista proniknutu, zar možeš još tada i pomišljati, da on ništa na nju ne djeluje? Ili *zar može čovjek sakriti vatru u svojem krilu a da mu se ne zapali odijelo* (Prič. 6, 27.)? Kako bi mogla posuda primiti u sebe mirišljivi balzam, a da je se ne prihvati i njegov miomiris? I da duša primi Isusa, pače da bude od njega proniknuta, a da od njega ne izagje sila, milost, novi život i ne prijegje na nju! Čitamo u evangjelju, da je iz njega izlazila sila, da sve liječi, čitamo tu, da žena, koja je bolovala od krvotoka, dotakla se samo ruba odijela njegova i odmah je osjetila, kako je na nju od Spasitelja istekla sila, zdravlje i novi život i time je napunila; i mi da kod svete pričesti najtjesnije dogjemo s njime u doticaj i da ne iskusimo nikakova učinka!

Ili čemu se on tako tijesno s tobom sjedinjuje, čemu se daruje tebi kao hrana, ako ne da poput hrane nahrani dušu tvoju, ojači tvoju dušu, okri-

jepi tvoju dušu, ulije tvojoj duši novi život? „Hotio je“, tumači sveti sabor tridentski, „da taj Sakramenat blagujemo kao duhovnu hranu dušama, po kojoj bi jačene i hranjene imale svoj život od života onoga, koji je rekao: *„Tko jede mene, živjet će od mene“*. Isus Krist dakle, kojega blagujemo u tome presvetom Sakramentu, hrani dušu, dok joj svoj vlastiti život, svoj duh, svoju silu, svoje kreposti tako reći ucjepljuje i time je posve napunja. Tako se sveti, nebeski, božanski život Isusov, koji prebiva u svetištu njegova božanskoga srca, presagjuje u naša srca; na taj način naša srca po svetoj pričesti napunjena duhom, snagom i toplinom onoga srca primaju u sebe novi život, koji nije ništa drugo nego sudjelovanje u životu Isusovu. Dà, kao što je Bog kod stvaranja jednoga čovjeka udahnuo mu život od svojega života, tako i Isus kod svete pričesti udahnjuje duši od svojega života novi život.

Pa kako bi i moglo biti drukčije! Jer ako mi po svetoj pričesti na tako osobit način postajemo uda Kristova, da „oni“, kako uvjerava sveti Leon Veliki, „koji primaju silu te nebeske hrane, preobraćaju se u tijelo onoga, koji je postao naše tijelo“, tada on mora nas oživljavati i svojim životom napunjati kao uda, kao meso, kao tijelo, koje Gospod smatra kao svoje. Stoga piše i sv. Augustin: „Hoćeš li da živiš od duha Kristova? Dobro, tad ostani u tijelu Kristovu“. Tu se na nama svima ispunja riječ, što ju je Gospod jednom rekao bogoljubnoj Kristini Ebner, dominikanki u samostanu Engeltalskom: „Ja ću te povući iz čovječjega života u božanski“.

No što još treba, da se uvjerimo, da po svetoj pričesti prelazi na nas život Kristov, kad nam je to Gospod razjasnio najjasnijim riječima, koje si možemo samo pomisliti: *Kao što mene posla živi Otac i ja živim radi oca; i tko jede mene, i on će živjeti radi mene* (Iv. 6, 58). Ili što nam drugo imadu reći te riječi nego da na sličan način, kako je Sin svoj božanski život primio od Oca saopćenjem iste Božje naravi, tako i on želi i hoće saopćiti svoj život onima, koji ga blaguju u presv. Sakramentu? Dakako, ne može nam on svoj božanski život na isti način saopćiti, kako ga je on od Oca primio; jer primiti cijeli njegov božanski život značilo bi imati božansku narav. Ali nešto od toga, izlijev od toga, koliko je naša duša za to sposobna, saopćuje joj u svetoj pričesti; jer ne obara svoje riječi: *Tko jede mene, i on će živjeti radi mene.*

Tako dakle Gospod u presvetome Sakramentu hrani dušu svojim duhom, jači je svojom snagom i svojim božanskim životom ulijeva joj novi život, da unapredak živi u njemu i po njemu. A kao sredstvo za ovu tajinstvenu hranu duše služi mu njegovo presveto tijelo, koje sjedinjeno s Božjom naravi postaje joj orugje, da kod svete pričesti proizvede te posvema božanstvene učinke. Tako čuva u pravom smislu riječi tijelo Kristovo dušu za život vječni, dok joj tijelo Sina Božjega ulijeva onaj život, o kojem se malo prije govorilo, pa stoga svećenik pravo govori kod dijeljenja sv. pričesti riječi: „Tijelo Gospoda našega Isusa Krista čuvalo ti dušu za život vječni“. Tako nebeski kruh, koji je s neba sišao, daje nebeski život i hrani nas za život vječni.

5. Time se i najbolje razjašnjuje okrepa i

slatkost, što je osjećaju pobožne osobe kod blagovanja te nebeske hrane. Jer ako u svetoj pričesti duh Kristov nasićuje dušu, biće njegovo je proniče, život njegov napunja, kako da je tada nebeska milina posve ne zanese? *Jer je duh njegov slagji od meda* (Crkv. 24, 27), a on sam izvor svakoga blaženstva. Ako je dakle Psalmist u svoje vrijeme napisao riječi: *Kušajte i vidite, kako je sladak Gospod* (Ps. 33, 6), kako bi on tek u naše dane, kad je dopušteno, da kušamo Gospoda na kud i kamo srdačniji i slagji način, glasno u svijet vikao: *Kušajte i vidite, kako je sladak Gospod.*

6. Sad sam ti, dragi kršćanine, koliko mi je bilo moguće, razjasnio nešto od onoga, što se kod tajinstvene hrane duše po svetoj pričesti u njoj zbiva, da možeš o tome imati barem slabu predodžbu. Ako bi ti kod toga bilo mnogo toga nerazumljivo, nemoj se previše mučiti, da to razumiješ, nego neka ti bude dosta znati, da se Isus Krist u svetoj pričesti s tobom posve tijesno sjedinjuje, posve te proniče i dopušta, da te poput živoga izvora natapa njegov duh, njegova sila, njegov život! Sretne li duše, koja može kod svete pričesti počivati na otvorenom srcu Isusovu, i tu poput djeteta na grudima majke piti ono *duhovno mlijeko,* koje dušu jači i krijepi!

4. Sveta pričest ide za tim, da nas u Krista promijeni.

1. Tjelesna hrana, kako nam je poznato, prelazi u naše tijelo i krv. Tijelo je osvoji, tako reći satre i promijeni u sebe. To je svrha zemaljskoj hrani. No posve je drukčije s nebeskom hranom

naše duše. Ona nam se ne daje, da se promijeni u nas, nego da se mi preobrazimo u onoga, kojega primamo kao hranu dušama našima.

I zaista, ne treba nam se čuditi toj protimbi, ako se sjetimo, da je kod zemaljske hrane tijelo jače nego ta hrana, koju ono prima, i stoga je može svladati i preobraziti u svoje biće, dok je upravo oprečno tome glede naše duševne hrane. Jer je u posljednjem slučaju hrana jača nego onaj, koji je uživa: Krist, koji se blaguje, jači je nego duša, koju on hrani. Stoga je njegovo dušu posvojiti, preobraziti je i promijeniti je u sebe i svoje biće. To posve jasno kaže veliki crkveni učitelj Augustin. Pošto je već prije navedene riječi, koje stavlja Gospodu u usta, naveo: „Ja sam hrana jakih; rasti i uživaj me," nastavlja: Ipak ne ćeš mene u sebe pretvoriti kao svoju tjelesnu hranu, nego ćeš se ti nasuprot u mene pretvoriti (Confess. VII. 10).

2. I zaista, kada misliš na ono, što smo prije rekli o djelovanju Kristovu u svetoj pričesti na dušu, mora ti to biti posve razumljivo. Ili zar nijesmo tamo opazili, da Krist kod svete pričesti ulijeva, dijeli i utiskuje duši svoj duh, svoju silu, svoje žiće i biće? A ne smjera li to sve onamo, da duša postane jednolika s Kristom? Zar tu Krist ne osvaja duše, da je u sebe promijeni? Ne mora li duša, koja na sebi što takovo iskusi, s Apostolom uskliknuti: *Živim ja, no ne ja, nego živi u meni Krist* (Gal. 2, 20)?

I ako se to ne zbude ili samo na veoma nesavršeni način, tomu sigurno nije kriva duševna hrana, nego onaj, koji je uživa, opirući se milosnom utjecaju njezinu, ne dajući, da ga pravo

pronikne duh Kristov, ne dajući, da se u njemu podigne život Kristov. Što koristi, ako se zlatni pečatnik pritisne na tvrdi, kruti vosak? Malo ili ništa, jer taki vosak ne može primiti utiska, dok meki, topli vosak najljepše daje sliku pečatnika sa svim crtama. Tako je dakle i s dušom kod svete pričesti. Božanski Spasitelj hotio bi joj sve svoje biće i sliku svojih kreposti utisnuti, preobratiti je tako reći u svoju sliku, ali za to su potrebne meke, tople duše, koje su dobro pripravljene za take utiske.

3. Stoga su takogjer sveti Oci i bogoslovi uvijek puno isticali i raznim nam prispodobama predočivali to preobraćanje u Krista, koje se ima postići svetom pričesti, a zaista se i postizava, ako duša ne stavi kakovih zapreka.

Veoma lijepo o tom piše sveti Toma Akvinski: „Kao što plemenita mladica, ako se pricijepi na divlje stablo, svojom naravskom snagom svladava njegov gorki sok i preobraća ga u svoju slatkoću i plemenitu narav i čini, da sada donosi same plemenite plodove: tako tjera tijelo Kristovo, kad nam se (po svetoj pričesti) ucjepljuje, naše manjke i preobraća nas u svoju dobrotu tako, da kao što on donosi lišće, cvijet i plodove pravednosti, tako i mi po njemu donosimo takove plodove.“ Mislili bismo, da mala grančica ne može imati tolike moći na drvo, da ne će moći promijeniti mu soka, naravi i života, da i prema sebi uobličiti njegov izgled, lišće, cvijeće i plodove. A ipak to gledamo svaki dan. Kako dakle možeš, dragi kršćanine, sumnjati, da se i kod tebe nešta slična dogagja kod svete pričesti, kod koje ti se Isus Krist *mladica iz korijena Jesejeva* (Is. 11, 1), kud i kamo tjesnije ucjepljuje nego li mladica divljem drvetu?

Kako da ne bude na taj način iz tebe dobro drvo, koje donosi plodove kreposti i života, ma da si prije i bio tako velika divljaka ili pače otrovno drvo!

Veoma je takogjer zgodna prispodoba, što nam je kratkim riječima pruža sveti Grgur iz Nise, da potvrdi tu milosnu pretvorbu. „Kao što malo kvasa“, piše on, „čitavo tijesto učini sebi sličnim, isto tako tijelo Gospodovo preobraća nas posve u sebe.“ Kvas, ma i bio kako malen, proniče naime cijelo tijesto i daje mu svoj tek, svoju silu i svoje biće. Tako je i s onim nebeskim kvasom, što ga mi primamo u svetoj pričesti, on proniče cijelo srce i donosi mu nebeski okus, nebesko mišljenje, nebesko biće. On čini, da mislimo poput Isusa, daje nam tek kreposti Isusovih, preobraća nas u njegovo biće. Tako je presveti Sakramenat pravi nebeski kvas duše. Na taj način dobiva dublje znamenovanje i naziv „ferment“ ili kvas, kako je stara istočna crkva nazivala presveti Sakramenat.

4. No ako smo u ovome članku naše preobraćanje u Krista označili kao najizvrsniju svrhu i najljepši učinak svete pričesti, to još treba primijetiti, da je ovdje govor o duhovnom preobraćanju a ne, kako se i samo po sebi razumije, o pravom obraćanju u Krista. Pravo pretvaranje kruha i vina u tijelo i krv Gospodovu, koje se izvršava konsekracijom, ima nam pak, kao što uči glasoviti iz ruke Crkve proizašli rimski katekizam, pomoći, da si možemo baš pravo predočiti čudesnu duševnu pretvorbu, koja se po svetoj pričesti izvršava u duši. „Jer“; veli se tu, „ako se izvana i ne pokazuje nikakove promjene kruha i vina,

ipak njihova bit prolazi u tijelo i krv Kristovu: tako se takogjer i mi, ako se i ne vidi na nama izvana nikakove promjene, ipak unutri obnavljamo za život" (Cat. rom. P. II. C. IV. 18). Promjena se upravo tiče duše, srca, koje je u sebe primilo duh Kristov: tako počinje Krist u nama živjeti na duhovni način, te se na nama ispunja riječ Apostolova, da Krist po vjeri (i po krepostima, koje iz nje proizlaze) prebiva u srcima našim (Ef. 3, 17).

Krist dakle kod svete pričesti ulazi zaista i bitno u srce naše i združuje se s njime najtjesnije, da nam dade svoj život i pretvori nas u svoje biće. A kad se prilike uništę, nije više s tijelom i krvlju bitno u nama, ali je ostavio u našoj duši svoju sliku te i dalje živi u srcu našem u vjeri u njega, u ljubavi k njemu, u nasljedovanju njegovih kreposti.

Da, još više. On ostaje od tada na posve osobiti način sa svojom milosti u srcu onoga, koji ga je u svetoj pričesti pobožno primio, te nastavlja usrećivati dušu djelovanjem svoje milosti, da se život, što joj ga je dao po svetoj pričesti i dalje uzdržava i sve više razvija. Jer kod primanja svete pričesti to se preobraćanje većinom samo počinje, tu se duši obično daju samo prvi utisci toga preobraćanja. Njezin je tada posao, da pomoću milosti, koje će slijediti radi svete pričesti, vlastitim naprezanjem i svladanjem sebe sve više u sebe utiskava sliku Gospodovu, češćom svetom pričesti umnaža za to potrebite milosti i tako izvrši opomenu Apostolovu: *Obucite se u Gospoda Isusa Krista* (Rim. 13, 14). Megjutim mogla bi duši, koja ne bi nikakovih granica stavljala učincima presvetoga Sakramenta biti dosta i jedna jedina sveta pričest, da se tako preobrati u Krista, radi čega se nije

ustručavala sveta Terezija ustvrditi, „da bi jedna jedina sveta pričest mogla iz grješnika učiniti sveca."

5. A sada promatraj i divi se, što je sve Gospod učinio, da nas učini sebi sličnima. Ponajprije sašao je s neba i hotio uzeti naše tijelo, da bude nama u svemu sličan i da nam tako uzmogne biti u svemu uzor, kojemu se mi imamo učiniti sličnima. Hotio je tada provesti trideset i tri godine na zemlji i svojim primjerom ići pred nama u svakoj kreposti, da uzmognemo posvuda ići za njim, i sliku njegovih kreposti to lakše i radije utisnuti u sebe. Ali time ne bijaše još zadovoljan, nego nam je napokon hotio po svetoj pričesti u vlastitoj osobi još udahnuti i utisnuti svoj duh, svoj život, svoje biće. A zašto? Jer je u sličnosti njemu naša najviša savršenost, prava svetost, naša najizvrsnija zadaća na zemlji, naš najsigurniji zalog budućega blaženstva u nebu. *Koje je unaprijed znao* (za vječnu slavu) *i preodredio ih, da budu slični slici njegova Sina* (Rim. 8, 29).

No budući da je sveta pričest tako slatko i uspješno sredstvo, da postanemo slični Kristu, kako dakle da obadvjema rukama ne posegnemo za njim? Eto, zmija je u raju prve ljude opsjenila, da će biti slični Bogu, ako budu jeli zabranjena ploda. Oni su ga jeli i pojeli su sebi smrt i propast. Sada ti pruža tvoj Gospod i Bog plod života i obećava ti, ne lažno kao zmija, nego s potpunom istinitošću, da ćeš blagujući taj plod postati njemu sličan. A ti da ne posegneš, da za njim ruke ne pružiš? Ti da se daleko od njega držiš, premda je Gospod njegovo blagovanje najsilnije preporučio, pače zapovjedio?

III. Presveti je Sakramenat najsigurniji zalog naše buduće slave.

Riječ, što je ljudi jedan drugome zadaju, nije uvijek sigurna, kako bi se željelo. Stoga se obično za veću sigurnost uz riječi predaje i zalog na mjesto obećane stvari. Kod Boga, čija su obećanja uvijek vjerna, čija riječ nikada ne vara, dakako da ne bi ni trebalo takoga jamčenja.

Uza sve to nije se Gospod ustručavao darovati nam zalog budućim svojim obećanjima, da se tako prilagodi našoj naravi i zadovolji tihu želju našega srca, koje bi rado nešto od onoga, što ga čeka na drugom svijetu, već na ovom svijetu imati u ruci. Obećana buduća slava i osiguranje vječnoga blaženoga života u nebu tako su naime nešto veliko, da ih bijedno, plašljivo, tijesno čovječje srce jedva može potpunom sigurnošću i mirom obuhvatiti, ako već unaprijed ne bi nešto dobilo u ruku, što bi mu kao zalog moglo dati najsigurnije jamstvo. Takav nam je zalog zbilja Gospod darovao u presvetome Sakramentu, jer je presveti Sakramenat za dušu zalog vječnoga života, a za tijelo zalog njegova budućega uskrsnuća.

1. Presveti je Sakramenat izvrsni zalog obećanja vječnoga života u nebu.

1. Budući da zalog ima biti jamstvo i osiguranje danoga obećanja ili obećane stvari, slijedi samo po sebi, da ima biti to vredniji, što je dragocjenija i znamenitija stvar, radi koje se daje. Stoga je bio običaj, kako nam to kazuje svjetska povijest, da su se u stanovitim slučajevima davale

kao zalog pače i osobe, i to najdraže, najmilije. Tako čitamo, da je sv. Ljudevita, biskupa tuluškoga, još kao dječaka njegov otac Karlo II. kralj sicilski, predao kralju aragonskom kao taoca, kao zalog obećanoga mira i zemalja, što ih imao odstupiti. Zaista, siguran zalog! Ta, tome kralju bijaše njegovo vlastito dijete, njegov nadobudni sin, najmilije, što je na zemlji imao, najdragocjenije, što je samo mogao dati. Njegov protivnik imagjaše u svojoj ruci dragi život toga kraljevića, s kojim je bilo spojeno vjerno ispunjenje uvjeta mira, točna isplata ratnih troškova, točna predaja gradova i zemalja, koje se imale ustupiti — kakovo si veće osiguranje da će se sve ispuniti mogao samo i poželjeti?

Što bi sad bilo, ako bi ti nebeski kralj kao jamstvo za obećana vječna dobra u nebu darovao takogjer sličan zalog? Da li bi se takovim zalogom, takovim osiguranjem zadovoljio? No eto, takav i daleko bolji zalog za obećana nebeska dobra dao ti je u presvetome Sakramentu, jer ti u njemu predaje svojega jedinorogjenoga, ljubljenoga Sina, koji mu je veoma mio i drag. On ga ljubi neizmjerno više negoli onaj sicilski kralj svojega sina Ljudevita; on mu je neizmjerno miliji negoli nebo i zemlja i sve, što je na njima; on gleda u njem svoje vlastito najveće dobro. I taj dragocjeni zalog primaš ti u svetoj pričesti, dobivaš tu Sina Božjega u svoju vlast i možeš nebeskoga oca tako reći tako često siliti, da ispuni svoje obećanje, kako često njegova Sina primaš u presvetome Sakramentu kao zalog njegovih obećanja. Što još više možeš tražiti?

Ipak eto, u isto vrijeme daruje ti se božanski Spasitelj sam kao jamac istih obećanja, što nam

ih je dao u svoje vlastito ime. On ti se predaje kao jamac, koji jamči za svoje obećanje, i kad god ga primaš u presvetom Sakramentu, nanovo zajamčuje. Toga božanskoga jamca imadeš uvijek pri ruci, možeš ga pozvati u svoje srce, koliko puta hoćeš, on je uvijek pripravan doći, uvijek je pripravan, da ti se preda kao jamstvo svojih nebeskih obećanja i sebe založiti za onu riječ, koju nam je tako tvrdo zadao, kad je rekao: *Tko jede tijelo moje i pije krv moju, ima život vječni.* A sada reci, nijesi li s tim jamcem, kojega kod svete pričesti nosiš u svojem vlastitom srcu, tako siguran za vječni život, kao da bi ga već imao u ruci? Sretnih li nas, kako se ipak možemo tako nepokolebljivo držati *danoga nam ufanja, koje,* kako piše Apostol, *imamo kao sidro duše sigurno i čvrsto, koje prodire sve do nutrinje središta* (Hebr. 6, 18. 19.) tamo gore! Ili zar se Isus Krist, kralj neba, kod svete pričesti ne spušta u dušu poput sidra, kojim se ona sve čvršće spaja s nebom, s kojim ona tako reći već osvaja nebo?

2. Ali kad sam malo prije ustvrdio, da duša po svetoj pričesti tako reći osvaja nebo, nijesam tako ništa pretjerao, nego rekao najčistiju istinu. Jer s ovim je zalogom drukčije, nego li sa zalozima, što ih može dati svijet. Ovaj naime daje mjesto obećane stvari drugu, koja po mogućnosti toliko vrijedi koliko obećana. Ne radi tako naš Gospod i Spasitelj. Kao što naime nije hotio, da nešto drugo pokloni nama za uspomenu nego sama sebe, tako je hotio, da nam kao zalog neba preda tako reći samo nebo, istina ne otkrito, ne razvijeno u svojoj slavi, ne izliveno u svojoj radosti, nego kao u posudi, koja je zapečaćena. Ne ćeš da mi to

vjeruješ? Tada mi reci, da li bi se ti osjećao prenešenim u nebo, ako bi očima duše smio gledati u presvetome Sakramentu sakriveno božanstvo a tjelesnim očima proslavljenu čovječju narav Gospodovu u istome Sakramentu zastrtu? Česa bi još tu trebalo, da budeš sav uronjen u radosti nebeske? Ili zar nije upravo to, naime gledanje, posjedovanje i uživanje Boga, tamo gore nebo svetaca.

Isto ono, čega je užitak nebo, daje ti se u svetoj pričesti u srce, jer presveti Sakramenat imade u sebi sve, što nebo može samo da pruži slave i radosti. Samo ti se to sve daje u presvetome Sakramentu kao u kakovoj zatvorenoj dragocjenoj kutiji, od koje je uzet ključ. No dragocjenu kutiju će ti Gospod otvoriti nakon smrti i tada ćeš upoznati, kako si često i često kod svete pričesti u toj dolini suza nosio u svojemu srcu sve blago radosti i slave nebeske, tomu ćeš se diviti i od radosti pjevati.

Što sad kažeš za takav zalog vječnoga blaženstva, koji već sam u sebi imade vječno blaženstvo? I taj zalog smiješ ti nesamo možda ovda, onda pogledati, nego ga smiješ tako primiti, da on postane tvoje vlasništvo više nego ikoja druga stvar u svijetu. Ili što je čovjeku tako vlastito kao jelo, koje uživa? Ono postaje njegovo više nego sve drugo, što ima, više mu pripada nego novac u džepu, negoli odijelo na njem; jer ono postaje posve jedno s onim, koji ga uživa. No sad taj krasni zalog neba, koji u sebi sakriva cijelo nebo, uživaš ti kao hranu, te on tako postane tvoje vlasništvo i s tobom jedno kao hrana. Bože moj, tako si nam hotio približiti nebo na tom svijetu,

da se sigurno ufamo, te ćemo ga jednom i zauvijek posjedovati!. Bože moj i Spasitelju, kako si istinu govorio veleći: *Tko jede tijelo moje i pije krv moju ima život vječni;* jer ga već nekako posjeduje na tom svijetu; kadgod prima presveti Sakramenat, obuhvata to nebo.

3. Mislit ćeš, da sam o tom već dosta kazao, ali još nijesam gotov, imam ti još mnogo reći o izvrsnostima toga zaloga.

Ili zar su nebeske radosti u tome presvetom Sakramentu tako čvrsto zatvorene i zapečaćene, da baš ništa od njih ne probija? Zar ćemo kod primanja toga Sakramenta nositi u srcu tu rijeku slasti, a da baš ni jedna kapljica ne okrijepi duše? No odakle to dolazi, da su mnogi sveti kod primanja svete pričesti zapali u nebesko ushićenje, kao preobraženi poprimili sasma nebesko bistvo, činili se, kao da su više u nebu nego na zemlji? Što je vuklo tolika baš pravo pobožna srca tolikim čeznućem k svetoj pričesti, što je budilo u njima tako veliki glad za njom, što ih je poslije, kad su primili pričest, zadržavalo po cijele ure nepomične, kao okovane svetom pobožnošću? — Možeš si sam misliti, reći ćeš mi, da su ovi kod svete pričesti morali nešto okusiti, što daleko nadilazi sve slasti i užitke ovoga svijeta, da su morali okusiti nešto od onoga, što se inače samo u nebu uživa. Jednom riječi morat ćeš priznati, da su u tome zalogu vječnoga blaženstva nebeske radosti tako zatvorene i zapečaćene, da ipak nešto od toga prodire, da tu i tamo kod primanja svete pričesti pada u pobožna srca mrvica nebeskih radosti, kapljica one nebeske slasti, što je sveti tamo gore potpuno uživaju. Moraš priznati, da je taj zalog

nebeskog blaženstva zajedno i predokus njegov makar i slab.

Meni se to tako čini, kao da bismo bolesniku, koji je poželio jabuku, dali mu je barem za utjehu, samo da je pomiriši, jer mu radi slabosti želuca nije još dopušteno jesti je. To dakako ne bi još ni izdaleka bilo jednako uživanju, ali bi bilo barem nešto od onoga naslućivati, kako će jabuka ići u slast, kad je bude slobodno jesti. Taj miris plemenita ploda bio bi za bolesnika kao predokus. Tako je to i u našem slučaju. Mi smo ovdje na zemlji prebijedni i preslabi, a da možemo uživati nebesko blaženstvo. No da nam, dok postanemo vrijedni i sposobni za tu najveću sreću, barem dade kakovu utjehu, da u nama probudi želju za tom srećom i da nam buduće potpuno uživanje sve više zajamči, hoće Gospod, da nam u presvetome Sakramentu, u tome plodu života, dade nekaki predokus vječnoga blaženoga života tamo gore.

I zaista! Tko je čistim srcem, čvrstom vjerom i žarkom pobožnosti pristupio k stolu Gospodnjem a nije sam šta od toga iskusio! Pitaj samo svoje srce, nije li kod toga stola nešto okusilo, što posve drukčije ide u tek nego sve drugo na tome svijetu? To je upravo okus nebeskoga, vječnoga, neizmjernoga, što ga tu iskusi; to je upravo Bog, kojega smije srce malo okusiti, koji ga sam može posve zasititi i zadovoljiti. Kakov li nam se stoga izvrstan zalog vječnoga blaženstva, nebeske radosti, uživanja Boga tamo gori daje u presvetome Sakramentu, jer u njemu primamo još predokus onoga, što će nam se dati u nebu na potpuno uživanje! Pa nije čudo! Ta, to je ista hrana, koja angjele i svete zasićuje u neizmjernoj slasti! Kako dakle

da ne bude onima, koji su zato odregjeni, da piju iz nje u nebu rijeke vječnoga blaženstva, dopuštena i ovdje jednom koja kapljica od toga? Kako da nasuprot bude onaj, koji već ovdje nešto od neba kuša, ovdje već obuhvata i prima u vlasništvo Kralja slave, tamo isključen iz posjedovanja i uživanja Boga? Stoga tako pouzdano moli Crkva u misi o presvetome Sakramentu: „Učini, molimo, Gospode, da se napunimo vječnim uživanjem božanstva tvojega, kojemu je prilika zemaljsko primanje predragocjenoga tijela i krvi tvoje".

Tako se dakle riječ Gospodova: *Tko jede tijelo moje i pije krv moju, ima život vječni,* sve vjernije ispunjava, jer je sveta pričest na taj način tako reći već početak blaženoga života u nebu.

4. Ali presveti Sakramenat nije samo jednostavan zalog, on ne pruža samo predokus neba, nego je ujedno i najuspješnije sredstvo, da nas požuri k nebu; hrani bo duše, kako smo malo prije vidjeli, za vječni život! Jer ako po životu milosti, što ga čuvamo u srcu, posjedujemo najsigurnije pravo na vječni život, to nam se po presvetome Sakramentu, koji upravo taj život milosti u srcu uzdržava i hrani, osigurava ujedno i vječni život. Pa tako ne ćemo, budemo li taj sakramenat često i dostojno primali, moći izgubiti vječnoga života u nebu, kako se ne će nikada dogoditi, da netko izgubi život milosti u svojoj duši, koji često i pobožno blaguje taj kruh života. A ovo nam posljednje zajamčuje riječ Gospodova: *Tko jede tijelo moje i pije krv moju, ostaje u meni i ja u njemu.* A tko ostane u božanskome Spasitelju kao loza na čokotu, nikad se ne će osušiti, nikad ne će biti odrezan i bačen da se spali, nego

će po njemu živjeti i plodove života donositi i tako kao plaću primiti život vječni.

Ali da tu istinu još više cijeniš, još jasnije uvidiš, kako nam presveti Sakramenat time, što u duši čuva život milosti, čuva ujedno vječni život, hoću da te na još nešto upozorim. Valja ti naime znati, da život milosti u duši, kako jednoglasno tumače bogoslovi, nosi već u sebi klicu vječnoga života. Kao što u zrnu, što se baca u zemlju, nalazi se već vitka stabljika, krasota boje i miomiris cvijeta, premda se takovo što još ne opaža u sjemenu, tako i skroviti, nevidljivi život milosti zatvara u sebi svu slavu vječnoga života. I upravo tako, kako se iz neuglednoga sjemena razvije u proljeću sva ljepota cvijeća, tako će se klica života milosti razviti u vječnosti i prijeći u preobraženi, blaženi život nebeske slave. Tko dakle u svojoj duši čuva život milosti, posjeduje i čuva tu već klicu buduće slave, imade ujedno već vječni život, ako ga samo opet ne izgubi. No za to je postarano presvetim Sakramentom, samo ako ga veomo često, vjerno i pobožno primamo za spasenje svoje duše. Tako se dakle opet i opet, uvijek na izvrsniji način ispunjava riječ Gospodova: *Tko jede tijelo moje i pije krv moju, ima život vječni.*

5. A sada, dragi kršćanine, promisli, kakova je to istinita, utješljiva, puna sadržaja riječ! Promisli, što ti se tu obećava, promisli, kakav je uvjet skopčan s tim obećanjem. Život ti se vječni tako sigurno obećava i zajamčuje, kao da ga imadeš već u ruci: *ima život vječni.* Što još više možeš zahtijevati! Nije li to najviše, što može očekivati srce čovječje? Nije li to takogjer ono, što svaka duša mora da dobije uz svaku cijenu? Jer osim

toga vječnoga života imade samo strašna, vječna smrt očajanja u paklu. Kako dakle mora da bude svakome stalo do toga, da si osigura taj vječni život.

Ali kako, zar tu ima kakovo osiguranje? Da, ima takovo osiguranje, ima zalog vječnoga života, a to, kako sam ti sada pokazao, nije nijedan drugi nego presveti Sakramenat. To je zalog, što si ga može svatko lako pribaviti, zalog, koji nadilazi svaki drugi, jer ima u sebi samoga Isusa Krista kao jamca njegovih nebeskih obećanja i s njima sakriva u sebi obećano nebo. I ti, dragi kršćanine, da bi imao što važnije činiti, nego da se dobro pobrineš za taj zalog tvojega blaženstva i da ga učiniš svojim, kolikogod puta možeš i kako bolje možeš? Dobro promisli i sve si dublje u srce utisni riječi Gospodove: *Tko jede tijelo moje i pije krv moju, ima život vječni.*

2. Presveti je Sakramenat siguran zalog našega budućeg uskrsnuća.

1. Presveti je Sakramenat osobiti zalog našega budućega, slavnoga uskrsnuća; to slijedi već iz onoga, što smo prije govorili o tom presvetom Sakramentu kao zalogu vječnoga života. Jer, kako dobro znadeš, ne će biti sama duša blažena a ni sama prokleta, nego će s tijelom, s kojim je na tom svijetu činila dobro ili zlo, pravedno dijeliti ili radost i slavu nebesku ili muke i rugobu prokletih u paklu. Što dakle duši pomaže za vječni život, to pomaže zajedno i tijelu za slavno uskrsnuće u drugom životu. Jer će preobražena duša

primiti jednom od Boga silu, da nanovo oživi pepeo svojega tijela i pronikne ga onom milinom i slavom, kojom je sama napunjena.

Stoga je i božanski Spasitelj, kad je svečano rekao: *Ko jede tijelo moje i pije krv moju, ima život vječni,* dodao i ove druge riječi: *i ja ću ga uskrsnuti u posljednji dan* (Iv. 6, 55). Kako vidiš on je obadvoje spojio s primanjem presvetoga Sakramenta, i vječni život i uskrsnuće tijela, ali ovo drugo kao nešto, što slijedi iz prvoga.

2. Megjutim imademo presveti Sakramenat promatrati nesamo u tom pogledu, nego osim toga i na posve osobiti način kao zalog našega budućega, slavnoga uskrsnuća. No prije svega radi toga, jer primanjem presvetoga Sakramenta dolazi naše bijedno, smrtno, raspadljivo tijelo u dodir s uskrsnulim, slavnim i neumrlim tijelom Gospodovim. Ili zar da to živo tijelo, koje je tako tijesno sjedinjeno s božanstvom, ne ima u sebi moći, da dade život? Ako je mrtvac, koga baciše u grob proroka Eliseja, samo što se dotaknuo trulih kosti toga proroka, odmah oživio i iz svojega groba izišao: kako da ne bude naše tijelo, koje dolazi s neumrlim tijelom Gospodovim u kud i kamo tjesniji dodir, udostojano veće sreće, da jednom iz groba opet ustane na život, koga se više ne će smrt taknuti?

Ovdje bi se moglo primijeniti, što sveti Ivan Damaščanin opaža glede prijevremenoga uskrsnuća Blažene Djevice Marije. On piše: „Kako bi bilo moguće, da se trulost prihvati onoga tijela, koje je u sebe primilo sam život?“ (Orat. r. de dorm. B. V. M.) On je držao da nije moguće, te bi ikada trulost i crv raspadanja nagrizao djevičansko tijelo

Marije, od koje je Sin Božji primio meso i krv, ono neokaljano tijelo, koje je tako dugo nosilo u svojem krilu onoga, koji je mogao reći: *Ja sam život.* „Ako je dakle Marija“, nastavlja, „imala u tom nasljedovati svojega božanskoga sina, da je kao on, koji je sam život, kušala smrt, morala je slijediti svojega božanskoga sina i u skorom uskrsnuću iz groba.“

No ja dobro znadem, da upravo sada navedeni razlozi ne pristaju tako posve nama; ali nesumnjivo dolazimo mi primanjem svete pričesti u sličan odnošaj k tijelu i krvi Isusovoj kao Marija. Jer ako mi kod svete pričesti i ne dajemo Sinu Božjemu od svojega tijela i krvi, ali on daje nama uživati svoje tijelo i krv, i ako mi ovako kao Marija i ne obuhvatamo onoga, koji je sam život, ipak i naše tijelo postaje po svetoj pričesti živa posuda, koja ga obuhvata. Stoga dobiva i naše umrlo tijelo, koje po svetoj pričesti dolazi u tako tijesni odnošaj sa slavno uskrsnulim tijelom Kristovim, u njem i s njim neko pravo na buduće uskrsnuće i slavu.

Dakako da naše tijelo ne može polučiti te slave, a da se prije ne raspadne, jer se ima očistiti od troski grijeha i požude te taj kal prije ostaviti u grobu, to kod Marije nije bilo nužno, jer njezinu neokaljanom tijelu nije trebalo takova čišćenja. Nasuprot doticanje i tijesno sjedinjenje, koje po svetoj pričesti nastaje izmegju našega tijela i božanskoga, živoga i oživljavajućega tijela Sina Božjega, dat će ovome smrtnom tijelu poslije trulosti nov život i neumrlost. Stoga reče naš Gospod veliku riječ: *Ko jede tijelo moje i pije krv moju, ima život vječni i ja ću ga uskrsnuti u posljednji dan.*

3. U ostalom znadem ti još dublji razlog navesti, zašto nam sveta pričest pruža tako siguran zalog budućega uskrsnuća. A taj zalog jest u tom, da se mi, kako je već jednom prije kazano, u svetoj pričesti na posve osobiti način ucjepljujemo Kristu Gospodinu, tako reći postajemo meso od njegova mesa, kost od njegove kosti, i to nesamo po duši, nego po tijelu i duši. Jer Sin Božji, koji je primio čovječju narav, hoće da bude duhovna glava i obnovitelj cijele čovječje naravi i svih onih, koji je imadu.

No budući da on i tjelesa onih, koji uživaju njegovo tijelo i krv, smatra kao svoje vlastito tijelo, mora im takogjer dati i onaj život i onu slavu, u koju je već unišlo njegovo pravo tijelo. Uza to i sva živa, duhovna uda Kristova oživljava i proniče isti duh, koji stanuje u Kristu. No Apostol piše: *Ako duh onoga, koji je uskrisao Isusa od mrtvih, stanuje u vama: koji je uskrisio Isusa Krista od mrtvih, oživjet će i vaša mrtva tjelesa zbog Duha njegova, koji stanuje u vama* (Rim. 8, 11).

4. Stoga nas uvjeravaju i sveti Oci, da se po tijelu i krvi Kristovoj kod svete pričesti stavlja klica neumrlosti u naše smrtno tijelo, klica, koja će se uza svu trulost prekrasno razviti, kao što sjeme, ako se i čini, da pod zemljom sagnjije, sačuva svoju životnu klicu, dok dogje vrijeme, da se razvije na novi život.

Iz toga razloga označuju sveti Oci taj presveti Sakramenat kao „lijek neumrlosti“, kao „kruh neumrlosti“, kao „protuotrov proti smrti“. „Jer kao što tijelo, pošto je uživalo smrtonosnu hranu“, opaža sv. Grgur iz Nise, „mora uzeti protuotrov, tako i našemu tijelu, koje je zabranjenim plodom u raju uzelo u sebe otrov smrti, treba protuotrova,

koji nije drugi nego tijelo Kristovo, koje je svladalo smrt i koje je izvor našega života“ (Orat. catech. c. 37). Tako nam je u presvetom Sakramentu opet darovan plod sa stabla života, koje je bilo u raju, budući da mi neumrlost, koju je onaj plod imao u nama čuvati, opet dobivamo po našem kruhu života i to još na kud i kamo viši način, jer tim polučujemo neumrlost, koja na vijeke ostaje nepristupna smrti.

Shvaćaš li sada, dragi kršćanine, kakovo li ti se krasno sredstvo i zalog budućega uskrsnuća i neumrlosti tijela daje u presvetom Sakramentu! A ako bi ti megjutim i to imalo biti premalo, neka ti bude dosta riječ Gospodova, kojom uvjerava: *Ko jede tijelo moje i pije krv moju, ima život vječni i ja ću ga uskrsnuti u posljednji dan.* Tako jasna riječ Gospodova, nije li i sama dostatno jamstvo?

5. I sada promisli, kako se velika težnja i čeznuće srca tim ispunjava, da možemo tako po uzdano očekivati probugjenje našega tijela. Kako utješeni možemo gledati u susret smrti, koja dušu dijeli od tijela, kako hrabro grobu, u kojem se naše tijelo pretvara u trulost i prah, kad imademo takav zalog budućega uskrsnuća! Kako ti pri srcu mora voljko biti, kadgod u svetoj pričesti primiš Uskrsnuloga i pri tom razmisliš: Tako jamačno i sigurno, kao što u sebi nosim uskrsnulo, živo, preobraženo tijelo svojega Gospoda, i moje će tijelo jednom slavno uskrsnuti; *jer će on preobraziti naše poniženo tijelo da bude jednako tijelu slave njegove* (Fil. 3, 21). Kako utješno može srce kršćanina, kad primi tijelo Gospodovo kao popudbinu, uoči smrti govoriti: *Znam, da moj Spasitelj živi i da ću u posljednji dan iz zemlje uskrsnuti* (Job 19, 25).

IV. Presveti je Sakramenat znamen onoga jedinstva, koje imade obuhvatiti sve, koji ga primaju; a ujedno je i najsilnija opomena i najuspješnije sredstvo za to.

Božanski Spasitelj nije presvetoga Sakramenta naredio samo zato, da nas sa sobom sjedini i tim tijesnim sjedinjenjem ovdje nas posveti a tamo gore učini blaženima, nego takogjer da nas po tom Sakramentu ljubavi najtjesnije megjusobno združi u ljubavi, miru i jedinstvu. To nam kaže Apostol pišući: *Budući da je jedan kruh, jedno smo tijelo mnogi, svi, koji imademo dijela od jednoga kruha* (I. Kor. 10, 17). Već ta riječ Apostolova daje nam razumijevati, da je ta točka važnija, nego što mnogi i pomišlja. Stoga mi nije bilo dosta, da je samo tako mimogred dotaknem, nego sam držao, da joj imam dati posebni odsjek, u kojem ću presveti Sakramenat pokazati ponajprije kao simbol ili znamen jedinstva megju nama, a tada kao opomenu i uspješno sredstvo za jedinstvo.

1. Presveti je Sakramenat znamen jedinstva, koje ima megju nama vladati.

1. Već prilike kruha i vina u tom Sakramentu znamen su jedinstva. Ta, iz čega je sastavljen kruh? Nije li sastavljen iz mnogih pšeničnih zrnaca, koja su se združila u jednu masu, kao nekim ljepilom spojila u jednu cjelinu? A iz čega nastaje vino? Zar ne iz mnogih jagoda grožgja, koje su se zajedno slile i pomiješale za slasni napitak?

Stoga one, koji pod tim prilikama blaguju tijelo i krv Gospodovu, opominju ti znakovi jedinstva, da i oni na sličan način imadu u jedinstvu zajedno se držati kao jedan kruh, i u ljubavi tako

reći zajedno se stopiti kao jedan napitak. „Jer je", kako piše sv. Augustin, „naš Gospod Isus Krist baš zato ostavio nama svoje tijelo i svoju krv pod takovim prilikama, koje smjeraju na jedinstvo. Jer se hljeb priugotavlja iz mnogih zrna a vino iz mnogih jagoda".

2. Osim toga simbol jedinstva u presvetom Sakramentu očituje zajednička gozba, zajednički stol, kojemu dolaze svi vjernici. Kako da se ne pojave tijesno megjusobno združeni oni, koji poput obitelji sjede za istim stolom? Kako da se oni, koji s istoga stola blaguju isto jelo i tim se zajedničkim jelom kud i kamo tjesnije približuju jedan drugome, nego da bi jeli iz iste zdjele i pili iz istoge vrča, kako da se ne bi oni pokazali kao takovi, koji su megjusobno u slozi vezani? *Ili*, veli Apostol, *nije li kalež blagoslova, što ga blagosivljemo zajednica krvi Kristove? i kruh, što ga lomimo, nije li zajednica tijela Gospodova?* (I. Kor. 10, 16). Stoga je i običaj kod biskupskoga regjenja, da biskup, koji zaregjuje, pruža novomu kod svete mise, pod kojom se vrši taj sveti čin, dijel svoje hostije i daje mu piti iz svojega kaleža svetu krv, da se sudjelovanjem u istoj duhovnoj hrani izrazi megjusobno jedinstvo u vjeri i u ljubavi.

3. Napokon nam tijesno sjedinjenje, koje nastaje u svetoj pričesti megju Kristom i dušom, služi kao znamen, kako se vjernici imaju tijesno megjusobom grliti u ljubavi i miru. Ili zar ne postaje onaj, koji u presvetom Sakramentu prima u sebe Krista, s njim tako reći jedno srce i jedna duša? Tako dakle valja da i vjernici, koji blaguju taj simbol jedinstva, budu megjusobno takogjer *jedno srce i jedna duša* (Djel. ap. 4, 39) kao što su bili prvi kršćani, a

valjda su upravo tako postali, jer su tako često i dostojno primali svetu pričest. Jer presveti Sakramenat nije samo lijep simbol jedinstva, nego i izvrsna opomena i uspješno sredstvo za to.

2. Presveti je Sakramenat izvrsna opomena i najuspješnije sredstvo za to jedinstvo.

1. Opomena na jedinstvo već sama po sebi slijedi iz simbola jedinstva, pa se za to čini gotovo suvišno još nešto o tom posebice govoriti. Jer što drugo čuje onaj, koji razumije govor toga znamena, nego ponovni poziv: Budite jedno! Da, to nam dovikuju prilike, to nam kazuje zajednička gozba a osobito sam Krist, koji se tako tijesno sjedinjuje s dušom.

Ipak te želim još na neke stvari upozoriti, koje su osobito zgodne, da sve nas, koji pristupamo k tom svetom stolu, potaknu na jedinstvo ljubavi i mira.

2. Prije svega želim ti ovdje dati na razmišljanje one riječi, što ih je Gospod neposredno iza naregjenja presvetoga Sakramenta rekao apostolima za sve nas. Riječi su to, koje su u najtjesnijem savezu s presvetim Sakramentom i koje naglasuju jedinstvo vjernika na način, da tjesnije ne može biti. Božanski Spasitelj za to upotrebljava oblik svečane molitve Ocu i pri tom šutke opominje svakoga od nas, da svojom krivnjom ne osujeti ono, za što je on tako srdačno Oca molio. Riječi glase: *Ne molim pak samo za njih* (apostole) *nego i za one, koji na njihovu riječ uzvjeruju u me; da svi jedno budu kao što ti, Oče, u meni, i ja u tebi, da i oni u nama jedno budu, da vjeruje svijet, da*

si me ti poslao (Iv. 17, 20, 21). I odmah iza toga opet moli: *Ja u njima, i ti u meni da budu posve jedno, i da svijet pozna, da si me ti poslao . . . da ljubav, kojom si me ljubio, u njima bude i ja u njima* (Iv. 17, 23, 26).

Tu opomenu na jedinstvo moraš stoga uvijek imati pred očima, kadgod pristupaš k stolu Gospodnjem. Ta, rečena je kod prve pričesti, kod prvoga pričesnoga stola, za sve one, koji će ikada Spasitelja primati u presvetom Sakramentu. On hoće, kako vidiš, da po svetoj pričesti u njima bude i s njima se najtjesnije sjedini; ali zato treba da i oni budu megjusobno potpuno jedno, kao što je on s Ocem, kao što je on s njima. Prema tom k pričesti (communio) ili zajednici s njim u presvetom Sakramentu pripada komunio ili zajednica s ostalim vjernicima. Jedna bez druge ne može da postoji; promisli to dobro!

3. Prema tomu valja da ti uvijek pred očima lebdi kao novi poticaj za jedinstvo, da se Isus Krist ne može s tobom sjediniti u svetoj pričesti, ako si samo i s jednim od tvoje braće ili sestara u neslogi. Pa zaista, samo si predoči, da ideš k svetoj pričesti zajedno s osobom, prema kojoj si nesklon ili u neprijateljstvu iz ljubomornosti, zavisti ili mržnje, njoj će se kao i tebi pružiti isto tijelo Gospodovo, obje ćete primiti u svoje srce božanskoga Spasitelja. A što će se dogoditi, ako pri tom imadeš prema onoj osobi neprijateljsko, odbojno, nepomirljivo srce? S tom osobom odbijaš od svojega srca i svojega Spasitelja, koji se upravo s njom najtjesnije združio u svetoj pričesti. Budući naime da ne možeš jednoga od drugoga odijeliti, na taj način isključuješ obadvojicu iz svojega srca.

Ne možeš se dakle sjediniti s Isusom, doklegod tvoje nepomirljivo srce odbija od sebe onu osobu.

Pa kako bi se i mogao tvoj Spasitelj uz takvo raspoloženje srca s tobom sjediniti, svoje srce, koje gori od ljubavi k onoj duši, stopi s tvojim, ako ti prema njoj gojiš hladnu nesklonost ili gorko neprijateljstvo? To ne može biti, kao što se ne mogu nikada megjusobno sjediniti mržnja i ljubav, vatra i voda. Promisli dakle, kakovo srce puno ljubavi prema svima donosi božanski Spasitelj, kojega ti želiš u svetoj pričesti primiti u svoje srce, i kako mu stoga ne može biti ništa mrže nego ako mora u srce, koje se odbojnošću ili neprijateljstvom opire toj njegovoj ljubavi. Takovu srcu morao bi i Spasitelj zatvoriti svoje srce; takvoj duši ne bi koristio hljeb života, jer onaj, kako kaže Apostol, *koji ne ljubi, ostaje u smrti.* (I. Iv. 3, 14).

To je Gospod u vrijeme pobožnoga Tome Kempenca osobitim čudom pokazao ne dajući nekom čovjeku, koji je dulje vremena živio u neprijateljstvu, vidjeti presveti Sakramenat, tako da i u najbližoj blizini oltara, gdje je sve drugo mogao jasno opaziti, nije mogao vidjeti svete hostije. Tim mu je hotio Gospod pokazati, da mu je presveti Sakramenat nepristupačan, doklegod je u tom stanju neprijateljstva. Premda je bio tom čudesnom zgodom dirnut, nije ipak tako brzo uvidio, što je tome krivo, dok mu nije to neki pobožni ispovjednik razsjasnio i potaknuo ga na iskreno izmirenje. I gle, od toga časa opet bilo mu je dano, da vidi presveti oltarski Sakramenat, te je radi toga od veselja glasno kliktao. A ti se nauči iz toga, da iz svojega srca odstraniš svako neprijateljstvo, prije nego ćeš se približiti k presvetom Sakramentu.

Stoga je i Crkva u prvašnja vremena odredila, da si vjernici prije svete pričesti daju poljubac mira, hoteći tim sve upozoriti, da se k ovom simbolu jedinstva ne smije nitko usuditi, koji s drugima živi u neslozi. I ako se sada taj poljubac mira ne daje više megju vjernicima, ipak treba da postoji ono, što se njim označivalo — mir u srcu.

4. Ali sveta pričest ne isključuje samo svaku neslogu ili neprijateljstvo, nego nas osim toga opominje veoma silno na srdačniju ljubav i prijateljstvo, ako se sjetimo, da se po njoj na posve osobiti način pridajemo Kristu Gospodinu kao udi. Jer ako se primanjem tijela Kristova u svetoj pričesti na posve izvrstan način obistinjuje riječ Apostolova: *Vi ste tijelo Kristovo i udi od uda* (I. Kor. 12, 27), to se moramo takogjer posve osobito kod svete pričesti smatrati i vladati kao udi jednoga tijela. No megju udima jednoga tijela ne nalaziš nigdje cijepanja, nesklonosti, neprijateljstva, zavisti ili mržnje, nego uvijek samo najljepšu slogu, čvrstu zajednicu i sućutnu ljubav. Jer kako piše Apostol, *ako što trpi jedan ud, trpe zajedno svi udi i ako se jedan ud slavi, raduju se svi udi* (I. Kor. 12, 26). Tako složni, tako miroljubivi, tako sućutni jedan prema drugom, kao udi jednoga tijela, moramo se dakle pojaviti kod svete pričesti, da se još tjesnije kao udi uklopimo našoj glavi Isusu Kristu.

A tko bi se s neprijateljskim mišljenjem približio tome svetom stolu, taj bi se, mjesto da se s Kristom tijesno sjedini, još više od njega odijelio, kao što i onaj ud, koji se od drugih dijeli, odjeljuje se i od glave. A za takova neprijateljska srca napisao je Apostol ovu riječ: *Ako se megju sobom grizete i jedete, pazite, da se megju sobom ne uništite* (Gal. 5, 15). Ali takovi kršćani, koji u neprijateljstvu megju sobom sami sebe uništuju, nemaju tada dijela u tijelu i u krvi Kristovoj. Tko grize ude Kristove, ne smije uživati tijela Kristova; valja mu se odstraniti od stola sloge i ljubavi.

Ali ja znadem još bolji savjet. Takove neprijateljske ćudi treba upravo da se utječu k tom Sakramentu jedinstva i iz njega crpe potrebnu jakost i milost, da od sebe odbace svako neprijateljstvo i nesklonost i u buduće žive sa svima u miru i jedinstvu. Ta, taj sveti Sakramenat i ide za tim, da nas sve napuni duhom Kristovim. A ako u svim srcima vlada duh Kristov, kako da je tu još moguće cjepkanje? Kako da tu ne budu svi poput prvih kršćana jedno srce i jedna duša? Ta, nije li jedan duh, jedna duša, koja združuje sve ude u takovu slogu? Kako dakle da duh Kristov, koji po svetoj pričesti prelazi na sve, ne združi sve ude na svojem duhovnom tijelu u nebesku slogu. Pravo stoga kliče sveti Augustin: „O Sakramente milosti, o znamene jedinstva, o veže ljubavi!“ (Tract. 26 in Joan.) Ajde dakle, kadgod pristupamo k presvetom Sakramentu, k tom simbolu jedinstva, približimo mu se uvijek u megjusobnoj ljubavi i kako kod svete žrtve, po kojoj postaje nazočan, tako i kod primanja u svetoj pričesti srdačno molimo sa Crkvom, da se sačuva ta sloga: Crkvi svojoj molimo, Gospode, milostivo podijeli darove jedinstva i mira, koji su u prikazanim prinosima tajinstveno označeni.

GLAVA PETA.

O učincima svete pričesti.

Govoreći o tom, čemu je naregjen presveti Sakramenat, govorili smo i o najizvrsnijim učincima svete pričesti, jer su sa svrhom naregjenja u tako tijesnom savezu, pa će možda komu biti čudno, zašto i opet posebice govorimo o tim učincima. Ali ako imamo na pameti, da mnogi učinci svete pričesti dosada još nijesu ni spomenuti, dok smo se nekih samo uopće taknuli, zgodno se čini pače i potrebno, da ovdje popunimo ono, što smo prije rekli i nešto o tom posebice kažemo. Pri tom ćemo učinke, koje još valja razjasniti, svesti na pet točaka, promatrat ćemo naime svetu pričest, kako djeluje na nas tako, da umnaža, čisti, liječi i čuva i napokon, da na mnogostruki način i tijelu bude od koristi.

I. Sveta pričest umnaža i čisti.

1. Sveta je pričest osobito zato naregjena, da u nama umnaža posvećujuću milost, kreposti i različite nebeske darove.

1. To će se samo po sebi činiti razumljivim onome, koji se sjeti, da se svetom pričesti hrani život milosti i sve svrhunaravske sile duše: jer ono, što hrani, umnaža takogjer rastenje i snagu.

Stoga i tumači glasoviti rimski katekizam, da je upravo umnažanje milosti učinak vlastit Sakramentu oltara. „Jer“, veli se tu, „kao što se na krstu preporagjamo za novi život, kao što se

na potvrdi jačamo, tako se u sakramentu Euharistij‘ hranimo.“

Možeš si dakle misliti, dragi kršćanine, kakav li prirast posvećujuće milosti dobiva duša u presvetom Sakramentu. Jer ako i drugi sakramenti živih umnažaju posvećujuću milost, ipak to njima nije glavna svrha, nego samo neki dodatak, dok ovaj presveti Sakramenat upravo ima glavnu svrhu, da umnaža milost posvećujuću. Tako na pr. može i lijek služiti kao hrana, za umnažanje sokova i sila; ali budući da mu je glavna svrha obnavljanje zdravlja, a ne hrana tijelu, uvijek će u toj točki, ako se poredi dobroj hrani, proizvoditi veoma neznatan učinak. Tako je i prirast posvećujuće milosti, što nam ga pribavljaju drugi sakramenti, samo neznatan, ako se poredi s onim, što nam ga pruža presveti Sakramenat, upravo zato, jer im umnožavanje milosti posvećujuće nije glavna svrha. No milost posvećujuća jest nešto najdragocjenije, što samo pomisliti možemo; jest ono, na što smjeraju sve ostale milosti. Kako dakle izvrstan učinak proizvodi u nama presveti Sakramenat, ako to blago umnaža na tako osobiti način.

2. Ne umnaža se samo posvećujuća milost po svetoj pričesti, nego se umnažaju i na osobiti način sve kreposti, posebice tri bogoslovne kreposti: vjera, ufanje i ljubav.

Prije svega sveta pričest jači vjeru. Jer taj presveti Sakramenat, koji se zove „tajna vjere“, ne traži samo veliku vjeru, nego i jači vjeru i rasvjetljuje ju na posve čudesni način — on je pravi „kruh vjere“. I zaista, kao što je Toma, koji nije vjerovao, kad se dotaknuo rana Isusovih, vjerujući pao k nogama i zavapio: *Gospod moj*

i Bog moj (Iv. 20, 2), tako i kod mnogoga, kad se Spasitelja u svetoj pričesti dotaknuo jezikom i srcem, nestalo je svake dvojbe, vjera se probudila te je i on pao na koljena pred Spasiteljem riječima punima vjere: „Gospod moj i Bog moj“. I kao što su se dvojici učenika, koji su išli u Emaus, upravo tada otvorile oči, te su upoznali Gospoda, kad im je lomio kruh i pružio presveti Sakramenat, tako se još uvijek otvara oko vjere kod lamanja hljeba, kod svete pričesti, da pravo upozna božanskoga Spasitelja. Riječ psalmistova: *Pristupite k njemu i bit ćete rasvijetljeni* (Ps. 33, 6), ovdje se ispunja na osobiti način.

Kako sveta pričest jači i prosvjetljuje vjeru tako umnaža i ufanje. Pa kako da i bude drugačije? Ili reci, što je ono božanski Spasitelj, dok je ovdje na zemlji živio, više oko sebe širio nego ufanje i pouzdanje? Tkogod ga je vidio, tkogod ga je čuo, tkogod mu se približio, ujedno je osjetio, kako mu je iz srca pobjegla malodušnost i plašljivost te se pojavilo u njemu tvrdo pouzdanje, pače posve blaženo ufanje. I toga Spasitelja tada netko da primi u svoje srce, a da se ne raširi radosnim ufanjem. Pravom dakle piše iskusni duhovni učitelj Toma Kempenski o milosnom djelovanju božanskoga Spasitelja u svetoj pričesti: „Mnogu im utjehu ulijevaš protiv svakojakih nevolja, i kad sasvim klonuše, ti ih podižeš do ufanja u svoju zaštitu“ (Naslj. Krista IV, 4, 3).

A kako je ovaj presveti Sakramenat podesan za to, da upali u srcu ljubav k Bogu i bližnjemu, dosta smo već vidjeli. A ovdje ti dajem samo jedno da razmisliš, da se u svetoj pričesti božansko Srce Isusovo stapa s našim srcem tako reći u

jedno srce. No šta je božansko srce drugo nego žarka peć ljubavi, koja ne može više da plamen ljubavi zatvara u sebi i stoga na sve strane izbacuje prežarke iskre ljubavi. I k tom srcu da se tvoje srce približi u svetoj pričesti, s njim da se može sjediniti, a da se od ljubavi ne zapali? Čitamo u životu bogoljubne Kristijane Ebner, da joj je Gospod jednom kazao ove riječi: „Ja ću uzeti malenu iskricu iz svojega gorućeg srca i zapalit ću tvoje srce mojom ljubavi“. Od toga je prošlo već više od 600 godina; ali misliš li, da je od toga doba postalo srce Isusovo hladnije, da više nema takih gorećih iskrica, da zapali srca? O, imade ih još dosta, da zapali sva ljudska srca, pa i tvoje, pa bilo ono još i kako hladno. — To je na sebi iskusio osobito sveti Ljudevit Bertrand, koji je stoga uvjeravao, da je često, ako je bio jako mlak, poslije svete pričesti odmah u sebi osjećao toliku toplinu, te mu se radi prevelike ljubavi činila njegova duša i njegovo tijelo kao žarka peć. A što je taj svetac na sebi iskusio, to su, ako baš i ne u tolikoj mjeri, bezbrojni prije i poslije njega iskusili. Osjećali su, kako im se kod svete pričesti njihovo mlako, često ledeno srce otopilo, u ljubavi ugrijalo, počelo gotovo gorjeti od ljubavi. A vatra, koja se tu zapalila, ne bijaše prolazna vatra od slame, nego vatra, koja je dalje gorjela u njihovu srcu i raspaljivala ih na velika djela. Na taj se način kod svete pričesti po naučanju sv. Tome Akvinskoga ispunjava riječ Apostolova: *Ljubav nas Kristova sili.*

3. Stoga je i sveta pričest baš pravo ognjište pobožnosti, koja tako reći nije ništa drugo nego ljubav, budući da po tumačenju svetoga Tome

Akvinskoga stoji u pripravnosti na sve, što se tiče službe Božje. I zaista, odstrani svetu pričest i gledaj, koliko još pobožnosti ostaje na zemlji, gledaj, ne će li posve ugasnuti! Nijesi li nikad vidio, kakovom revnom pobožnosti napunja pobožne kršćane već blizina stola Gospodnjega, pristup k svetoj pričesti? Nijesi li nikad promatrao, kakova se toplina pobožnosti upaljuje u njihovu srcu, dok u sebi nose svojega dragoga Spasitelja? Sva njihova vanjština, njihovo tako smjerno držanje, sveta sabranost, često put posve ražareno lice — sve su to svjedoci žarke pobožnosti, koja im pritom srca izgara. „Sami su sobom", piše časni Toma Kempenac, „hladni, tvrdi i nepobožni, a po tebi (po Isusu u presvetom Sakramentu) postaju gorljivi, bodri i pobožni" (Naslj. Krista IV. 4, 3). Od pričesti tada prelazi toplina pobožnosti na cijeli kršćanski život, osobito na vršenje molitve. Kao što se dakle krv ugrije u srcu i odatle posve topla ističe u ude, da ih uzdrži u potrebnoj životnoj toplini, tako teče od presvetoga Sakramenta duhovna toplina na sve ude Crkve i čuva u njima toplinu i žar pobožnosti; tako i po svetoj pričesti prelazi duh pobožnosti kod pojedinaca na sve njihove molitve, pobožna vježbanja i djela. Sveta je pričest srce pobožnosti.

4. Uz kreposti svake vrsti u svetoj se pričesti umnaža u nama i sedam darova Duha Svetoga, koji, kako uči sveti Toma Akvinski, nijesu ništa drugo nego stanovite svrhunaravske sposobnosti, po kojima bude duša sposobna i sklona predati se djelovanju Duha Svetoga. Da se i ti darovi u presvetom Sakramentu nalaze, da usreće srca naša, jasno je pokazano blaženoj Idi u jednom

svetom uznesenju (ekstazi). Ona je naime vidjela na svetkovinu svetoga Andrije, kad je svećenik kod pretvorbe podigao svetu hostiju, kako se najednom crveno zasjala, poput sunca, kad izlazi, a iz nje izašlo sedam zraka, koje su joj zasvijetlile u srce i napunile ga sa sedam darova Duha Svetoga. Kako se blaženim osjećalo tada njezino srce! I zaista, što još može biti na zemlji sretnije, što može biti blaženije nego srce, kojim posve ravna svijetlo i vogjenje Duha Svetoga! A takovo srce stvara se malo pomalo češćim dostojnim primanjem svete pričesti, u kojoj ga sve više napunja i proniče duh Isusa Krista. Jer duh Isusov jest Duh Sveti. A što više ovaj u nama stanuje i vlada, to će više u nama rasti njegovi dragocjeni i slatki darovi.

5. Osim toga obično Gospod upravo kod svete pričesti dijeli još mnoge druge krasne milosti i nebeske darove. Treba ti samo prolistati životopise svetaca, pa ćeš naći, da su većinom kod svete pričesti primili stanovite izvanredne milosti, koje su najjače uplivale na čitav im život. Time dakako nije dokazano, da su svi kod svete pričesti primili tako izvanredne i osobite milosti; ali se odatle dade zaključiti, kako je Gospod osobito kod svete pričesti sklon dati nam posebne nebeske darove i kolike takove milosti tu čovjek zbilja i dobiva.

Ta, reci mi, nijesi li već sam kod onih, koji često i pobožno primaju svetu pričest, opazio takovih izvanrednih nebeskih darova? Pa odakle imadu onaj dar, da sprovode dan i noć u blizini Božjoj i u stanovitom sjedinjenju s njim? Odakle imadu mnogi onaj mir srca, onu vedrinu duha, ono posve

nebesko biće, koje se ističe u čitavom njihovu djelovanju? Odakle dolazi kod drugih ono veselje za dobro, ona revnost, koja nikada ne spava, ona nebeska odvažnost, koja se ničega ne boji? Hoćeš li znati, idi za njima u crkvu, gledaj, s kolikom se srdačnosti združuju s Isusom u svetoj pričesti, pa ćeš naći izvor tih nebeskih darova. A hoćeš li, da te nebeske darove iskusiš na samom sebi, traži ih tamo, gdje su ih pobožni kršćani našli i još uvijek nalaze.

2. Sveta pričest čisti dušu od lakih grijeha i oprašta vremenite kazne.

1. Crkva je na svetom saboru tridentskom izričnо učila, da se dostojnim primanjem presvetoga Sakramenta čistimo od lakih grijeha, izjavljujući, da nam presveti Sakramenat nije dan samo kao hrana nego i kao lijek, kojim se oslobagjamo od svakidašnjih grijeha i čuvamo od teških (Sess. 13, c. 2). A tim je samo Crkva otvoreno predložila vjerovati ono, što je uvijek vjerovala i učila. Jer je to isto već veliki crkveni učitelj sv. Ambrozij prejasno rekao, kad je pisao: „Valja mi svaki dan primati krv Gospodnju, da svaki dan polučim oproštenje grijeha; jer svaki dan griješim, svaki dan mi je primati lijek protiv grijeha“ (De sac. lib. 4, c. 6). Jer „taj svakidašnji kruh“ pridodaje, „primamo kao lijek za svakidašnje slaboće“. Na isti način zove ga sv. Augustin (Ep. 53, c. 3.) „svakidašnjim lijekom, od kojega se ne smijemo daleko držati radi malih grijeha“, jer nas upravo on od njih oslobagja.

Drugi sveti Oci prispodabljaju presveti Sakramenat s onom žeravicom, što ju je uzeo angjeo sa žrtvenika, da očisti usne proroka Izaije, te bi postao dostojan gledati Boga na njegovu prijestolju. A kad je tome svetom proroku trebalo čišćenja, da gleda Boga u njegovu veličanstvu, kako ne bi tek nama, koji tako često u manje grijehe padamo, trebalo čišćenja, da istoga Boga, velim, nesamo gledamo na njegovu prijestolju, nego ga pače i u sebe primamo? A odakle uzeti vatru, koja tu rgju uzima s naše duše? A koja vatra i može da najbolje uništi rgju lakih grijeha? To je vatra ljubavi, žar nebeske milosti, što je taj presveti Sakramenat u sebi sakriva. On donosi žar i vatru sa sobom, koja je po sebi kadra sve uništiti, što bi moglo biti nemilo Presvetome, kojega u sebi ima. Tako se obistinjuje riječ Psalmistova: *Vatra ide pred njim* (Ps. 96, 3). Veoma su lijepe riječi, kojima sveti Hrisostom opisuje, kako snažno taj Sakramenat čisti. „Ta krv“, veli on, „spasenje je duše, poljepšava je, upaljuje je i čini je sjajnijom od zlata i vatre. Kao što bi onaj, koji bi svoju ruku ili svoj jezik turnuo u rastaljeno zlato, povukao ga natrag posve pozlaćen, tako postaje i duša, koja se uroni u tu božansku krv, isto tako čista i lijepa kao zlato“ (Hom. 45. in Ioann.).

2. Ali svrha tome čišćenju nije samo ta, da se Svevišnjemu, koji u svetoj pričesti ulazi u naše srce, priredi dostojan stan nego i ova druga, da se duša pripravi za tjesnije sjedinjenje s Kristom u presvetom Sakramentu. Jer s dušom, koje se drže svakakve mrlje lakih grijeha, ne može se Gospod tako pravo sjediniti. Kako bi mogao Presveti, da stvar nešto slikovito kažem, ondje u dušu, ondje se s njom sjediniti i stopiti, gdje se još drži

nje ma i tako mala mrlja grijeha? Ili nije li njemu, Presvetome, i najmanja mrlja grijeha predmet neugodnosti, zgražanja, ogavnosti? S dušom, koje bi se još držale mrlje lakih grijeha, mogao bi se božanski Spasitelj u svetoj pričesti isto tako malo po svojoj želji najtjesnije sjediniti, kao što se kvas može pravo sjediniti s brašnom, koje je nečisto, niti ga posve proniknuti. A sada upravo do toga sjedinjenja stoji cijeli plod, cijeli blagoslov, sav učinak svete pričesti, pa biva sve manji, što je slabije i mlitavije sjedinjenje kod svete pričesti. Vidiš dakle, kako Gospod kod svete pričesti dobrostivo s nama postupa, kad nas jakošću toga Sakramenta čisti od lakih grijeha. Jer nam on tim ne iskazuje samo već po sebi kakovo veliko dobročinstvo, nego tim prouzrokuje i to, da se može to tjesnije združiti s nama u ljubavi i tim sjedinjenjem to obilnijih milosti darovati nama.

3. Ali da presveti Sakramenat proizvede taj učinak u duši, valja joj se takogjer u raspoloženju, koje je prema tom učinku, približiti k stolu Gospodnjemu. A što misliš, kakovo smije da bude najzgodnije uregjenje ili raspoloženje srca da polući to sakramentalno djelovanje milosti? Ne ćeš me valjda pustiti da dugo čekam na tvoj odgovor, te ćeš bez daljnjega razmišljanja priznati, da za ovo ne može biti zgodnije priprave, negoli pravo srdačno kajanje i skrušenost radi svih grijeha i počinjenih pogrješaka. Lako ćeš takogjer shvatiti, da će i uspješnost i sila toga Sakramenta, koja očišćuje, pokazati se to uspješnijom, što je veće to pokajanje i skrušenost radi grijeha.

Da se postigne to skrušeno raspoloženje srca prije svete pričesti, naregjuje zato Crkva, da pod-

vornik kod svete mise u ime svih nazočnih moli „opću ispovijed“ ili „Confiteor“, u kojoj se najsvečanijim i najponiznijim načinom moli, da Bog oprosti sve njemu nanesene uvrede. U istu svrhu okreće se svećenik, prije nego će dijeliti svetu pričest, sa svetom hostijom u ruci k puku govoreći: „Evo Jaganjca Božjega, evo, koji oduzima grijehe svijeta.“ Ne možemo dakle prije sv. pričesti ništa bolje činiti, nego ako slijedimo taj kažiput Crkve i brigu svoju osobito na to upravimo, da veoma skrušena srca primimo taj presveti Sakramenat, e bi tako Janje Božje, koje hoćemo sad na da primimo, uzelo svaku mrlju grijeha s naše duše.

4. No taj se učinak svete pričesti ne proteže samo na svakidašnje pogrješke, nego pače i na vremenite kazne. Pa kako bi i moglo biti drukčije! Gdje i pohodi kakav vladar tamnicu i da ne otpusti onima, koje je tako milostivo pohodio, jedan dio kazne, ako ne i svu? A nebeski Kralj, koji puu ljubavi pohagja našu dušu, koja je zatvorena u tijelu kao u tamnom zatvoru i ima na sebi težinu tolikih kazna za grijehe, da ne bi takogjer on došao joj ususret utjehom obilnoga pomilovanja?

K tomu vremenite kazne, koje se imadu još trpjeti, priječe u velike tijesno sjedinjenje s Isusom u presvetom Sakramentu. Jer doklegod imade Božja pravednost na nama još što kazniti, ne može Gospod stanovite ozbiljnosti, koja susteže potpunu povjerljivost, posvema pritajiti, kao što i roditelji još uvijek suzdržljivo i ozbiljno postupaju s djetetom, doklegod imade kaznu pretrpjeti, ako je već i oproštena pogrješka. Da se dakle dragi Spasitelj može tebi u tom Sakramentu posve predati i s tobom

najpovjerljivije općiti, hoće da i tu zapreku odstrani i, koliko se samo dade, podijeliti najdarežljivije oproštenje vremenitih kazna!

5. Ugledaj se stoga, kadgod pristupaš k toj svetoj gozbi, u onu Magdalenu, koja se kod jedne druge gozbe približila Gospodu s pregorkim pokajanjem radi svojih grijeha, sa suzama njegove noge prala i na to ih otrla kosom svojom, koja joj se od žalosti raspustila. Zato je ta grješnica kod iste gozbe čula utješljivu riječ iz ustiju Gospodovih: *Opraštaju ti se grijesi.* (Luk. 7, 48). Sve joj je bilo oprošteno, grijesi i sve kazne njima zaslužene. Dobila je potpuno, da, najpotpunije oproštenje.

Učini dakle i ti tako, kad se pojaviš kod one gozbe, na koju je Gospod pozvao sve, koji su utrugjeni i opterećeni. Baci se kod svete pričesti u unutrašnjosti svojoj k njegovim nogama, pokvasi ih toplim suzama kajanja te budi uvjeren, da će on i tvojoj duši kazati sličnu riječ oproštenja kao i Magdaleni. Da, dok ti kvasiš njegove noge suzama kajanja, on će ti milosti svojom bi reći prati noge, kao što je prao apostolima kod posljednje večere, da ih očisti od svih mrlja grijeha. Kad si tako postao posve čist, obilno će ti otpustiti krivnju i kaznu za grijehe i privući te na svoje presveto Srce, da se najtjesnije s tobom sjedini.

II. Sveta pričest liječi i čuva.

1. Presveti je Sakramenat izvrstan lijek protiv slaboća naše pokvarene naravi.

1. Znademo svi, kakve nam je rane i slaboće ostavio istočni grijeh. To su osobito zle požude, sjetilna nagnuća, prianjanje uz zemaljštinu, što sve raste iz pokvarene naravi poput trnja i trpkih plodova sa divljega grma. To su slaboće i duševne bolesti, koje nam neobično otežčavaju vršenje dobra i čine nas veoma sklonima grijehu, duhovnoj smrti. Protiv tih bolesti duše dan nam je u presvetom Sakramentu osobito izvrstan lijek.

Stoga nam takogjer presveti Sakramenat služi i kao lijek i kao hrana. Jer kao što ono, što je u nama zdravo i dobro, hrani, tako i liječi ono, što je na nama slabo i bolesno. Stoga je rekao jednom Gospod sv. Brigiti: „Ovo (tijelo Kristovo) je lijek i hrana, koja dušu jači a bolesnika i slaboga u kreposti podiže“ (Lib. rev. VI. c. 29). Tako je bilo i kod mane u pustinji, koja je proizvagjala nesamo učinke hrane, nego i lijeka. Takav lijek za sve duhovne bolesti jest po tom i presveti Sakramenat. No hoćeš li da točnije upoznaš koju od tih bolesti, čuj sv. Ambrozija, koji ih opisuje kao različite groznice duše, kad piše: „Groznica naša jest skupost, groznica naša jest mekoputnost, groznica naša jest nečistoća, groznica naša jest ljubomornost, groznica naša jest srdžba“ (Lib. IV. in Lc. c. 4).

2. No sad se pita, na koji način presveti Sakramenat liječi te naše slaboće, kroti te naše strasti, ohladnjuje tu vrućicu opakih požuda. Na to ti neka najprije odgovori rimski katekizam (2, 4, 53): „Ovaj Sakramenat zauzdava takogjer požudu tijela i suzbija je; jer dok dušu više upaljuje vatrom ljubavi, nužno mora gasiti žar požude“. Da ovo bolje razumiješ, moramo ovdje primijetiti, da se po nauku sv. Tome (P. III. g. 79. a. 6. ad 3.) primanjem presvetoga Sakramenta nesamo umnaža sposobnost spojena s posvećujućom milosti i nagnuće ljubavi,

da se nesamo umnaža, kako se obično govori, habitualna ljubav, nego se probugjuje i aktualna ljubav, upaljuje pri tom revnost, žar, vatra, nebeske, božanske ljubavi. No pravom primjećuje sv. Augustin, da „rastenje u ljubavi ima za posljedicu padanje strasti", jer nas Božja ljubav, osobito ako ne spava samo u srcu, nego gori svetim žarom, vuče od tjelesnih naslada i uzdiže k nebeskim željama. Po tom što više jedna raste, to više druga mora padati. Prema tomu su Božja ljubav i putena naslada dvije vatre, koje su ipak tako uregjene, da nastoje jedna drugu ugasiti, mjesto da se megju sobom više zapaljuju. Stoga mora u onoj mjeri, u kojoj u nekomu raste žar ljubavi Božje, gubiti se u njemu žar zle požude. No budući da sveta pričest na tako osobiti način zapaljuje u nama žar čiste ljubavi Božje, mora dosljedno veoma gasiti vatru požude.

3. Uostalom ovdje se ne smije nešto posve pregledati, što, ako se i ne može nazvati učinkom svete pričesti kao umnoženje ljubavi, ipak zaslužuje, da se pribroji k osobitim plodovima njezinima i ujedno veoma mnogo doprinosi, da se umanji požuda. To je žar pobožnosti, koji je sa svetom pričesti tako tijesno spojen. Jer će pobožnošću, srdačnom molitvom, povjerljivim općenjem s Bogom duša biti odvraćena od sjetilnosti, sve više riješena veza niskih požuda, bit će tako reći poduhovljena i tako dolazi do sve većega gospodstva nad sjetilnim nasladama. No ako njegovanje pobožnosti uopće daje čovjeku veću jakost protiv sjetilnih naslada, kakovo li mora tek onaj žar pobožnosti, koji se upaljuje kod svete pričesti u srcima pobožnih, biti jako sredstvo da utiša žar strasti! Jer tu upravo bude duša izvedena iz svega sjetilnoga, tu se posve uro-

njuje u nebesko, tu kuša slast kruha angjelskoga i po najtjesnijem sjedinjenju s Gospodom postaje jedan duh s njim. Kako mora tu da se tjelesni čovjek sve više gubi a duhovni jači; kako mora tu da ono, što čovjek ima zajedničko sa životinjama, sve više uzmiče, a ono, što nas čini slične angjelima, da se sve više po toj angjelskoj hrani pokazuje; kako li se ipak mora čovjek na taj način sve više preobražavati u angjela u tijelu!

Pripovijeda se za sv. Tereziju, da je poslije jednoga od svojih zanesenja (ekstaza) osjećala, kako je njezinu tijelu tako oduzeto svako nagnuće k sjetilnim stvarima, da je protiv svega, što je godilo sjetilnosti, pače i u svojem tijelu ćutjela posvemašnju odvratnost. Ona je naime nešto od nebeskih stvari okusila i taj joj je okus usadio takovu ogavnost protiv svake niske, sjetilne stvari, da je odvratnost, što joj je ostala u duši, prešla pače i na tijelo osjećajem gagjenja.

Mi nipošto ne ćemo iz ovoga, što je rečeno, zaključivati, da uživanje nebeske hrane u presvetom Sakramentu i okus nebeskih stvari, što ih može duša pritom iskusiti, obično i na tako izvanredan i čudesan način uništava pokvarenu, sjetilnu narav; no iz toga primjera vidimo, kako se veoma slabe sjetilna nagnuća u čovjeku, ako se duša češćim primanjem svete pričesti opetovano diže k nebeskoj pobožnosti i u Boga se uronjuje.

4. Megjutim ne misli, dragi kršćanine, da taj presveti Sakramenat samo tako posredno vatrom ljubavi i žarom pobožnosti zauzdava i uništuje grješne tjelesne naslade; ne, prečisto, djevičansko, preobraženo tijelo našega Gospoda, koje se svetom pričesti tako tijesno sjedinjuje s našim putenim i

grješnim tijelom, prouzrokuje i neposredno takovo liječenje i oplemenjivanje naše pokvarene naravi.

Tako već sv. Ambrozij opominje one, koji gore tjelesnim požudama, da dovedu liječnika Isusa (De vid. c. 10). Jer „tijelo Kristovo“, piše on, „sjena je, koja rashlagjuje žar naše požude, zauzdava drskost opakih nagnuća, gasi vatru zlih naslada. Jedva da je duša“, nastavlja on, „otvorila Kristu vrata svojega srca, tad već padaju okovi, što su ih tijelo i krv spleli od putenosti.“ (Serm. XIX. in Ps. 1. 8). Pa zaista, kako da ono djevičansko tijelo, što ga Isus primio od prečiste Djevice, kad dogje u tako tijesni doticaj s našim tijelom, ne potisne u njemu sve nečisto i mjesto toga ostavi nagnuće k čistoći? Kako da preobraženo tijelo našega Gospoda, ako ga obuhvate oni udovi, u kojima vlada zakon putenih požuda, ne oslobodi ih sve više od toga sramotnog jarma, kako da ih ne oplemeni i preobrati u orugje kreposti, osobito kad po svetoj pričesti postaju na tako izvanredan način udi Kristovi? Kako da takogjer tijelo Kristovo, koje po svetoj pričesti daje našem tijelu klicu neumrlosti i neraspadljivosti, ne usadi mu već ovdje nebesko bistvo, da se čistoćom i neokaljanošću pripravi za buduću slavu? Pravom stoga primjećuje sv. Ciril Aleksandrijski, „da se silom tijela i krvi Kristove, koja sve proniče, kod svete pričesti u našoj nutrinji sve razara, obnavlja i popravlja, što je krivnja staroga života škodila duhu i tijelu“. (Lib. 2. Glaphyr. c. de hostia agni.) Na isti način govore i ostali sveti Oci. Da ipak njihovih riječi nepotrebno ne nagomilavamo, navest ću još riječi sv. Makarija, koje nedostižnim načinom rišu jakost, koja se nalazi u presvetom Sakramentu,

da pokori naše zle požude. „Kao što je,“ piše on, „žena, koja je bolovala od tečenja krvi, kad se uistinu vjerujući dotakla ruba haljine Gospodove, odmah osjetila ozdravljenje, isto tako ona duša, koja nosi u sebi neizlječive rane grijeha i izvor nečistih i zlih misli, čim dogje k Isusu Kristu, polučuje sretno ozdravljenje od neizlječivog tečenja strasti i jedino silom Kristovom presuši ono vrelo, iz kojega su izvirale nečiste misli.“ Jasnije se ne može više o tomu govoriti; krasnijim riječima ne može se doista više slaviti sila Euharistije u zauzdavanju naših putenih naslada.

5. No možda sumnjaš o tom, da li je moguće takovo djelovanje na naše pokvareno tijelo. A kako da ne bude takova šta lako moguće tijelu našega Gospoda, koje je s božanstvom tako tijesno združeno i koje je služilo kao orugje nebrojenih čudesa? Ili zar da mu bude teže utišati oluje naših strasti, nego li oluju morsku obratiti u tišinu veliku? Zar da mu bude teže zaustaviti tečenje naših nečistih požuda, nego li utišati tečenje krvi one žene u evangjelju? Čuj megjutim jedan dogagjaj, koji nam se pripovijeda iz života sv. Dominika. Tome je svecu jednom neki mladić, koji se već jedva mogao braniti od napadaja nečiste naslade, ministrirao kod mise i prstom se slučajno taknuo svečeve ledene ruke. Jedva se to zbilo, osjetio je, kako je od sveca prešla na njega neka sila i hladnoća, koja je utrnula putenu vatru u njegovim udima i zanavijek ga oslobodila od pritiska takovih napasti. No ako jest, pitam sada, iz ruke svetoga Dominika izišla takova sila, da je udušila požudu u onom mladiću, kako će tek daleko više tijelo Kristovo, što ga primamo u presvetom Sakramentu,

*

moći da ugasi žar naših strasti? Tim ipak nije rečeno, kao da bi Gospod u svetoj pričesti upravo na onako čudesan način, kako se to dogodilo u spomenutoj zgodi, upotrebljavao svoju silu za zauzdavanje naših divljih strasti. Jer milosni učinci u svetim sakramentima imaju prema premudroj namjeri Božjoj služiti ne na način čudesa, nego na način lijekova, koji pomalo proizvode svoje učinke. Osim toga je još i nedostatna priprava onih, koji primaju presveti Sakramenat, ne rijetko kriva, da se učinci njegovi manje osjećaju. Premnogi naime izmegju njih slični su onome narodu, koji se bez vjere i poštivanja natiskivao oko Gospoda, dok se samo neka žena na pravi način dotakla ruba njegove haljine. Kad bi se dakle ovi poniznošću i vjerom žene, koja je bolovala na tečenju krvi, njega taknuli, i oni bi zaista osjetili, kako iz njega izlazi sila, da u njima utiša tečenje krvi nečistih požuda.

Ipak na našu utjehu imade ih mnogo, koji još uvijek mogu posvjedočiti o ovom djelovanju presvetoga Sakramenta. Tu upućujem samo na gdjekoje, koji u opasnim mladenačkim godinama žive u nepomućenoj nevinosti, gotovo i ne znajući, kako je pogibeljna žeravica sakrivena u njihovu tijelu, gotovo i ne osjećajući ovoga otrovnog žalca, koji po požudi vreba u pokvarenoj naravi. A odakle ta osobita milost i dar nebeski? Pritječe im osobito iz svete pričesti, koju tako često i pobožno primaju. Tu uživaju oni onaj „kruh angjelski“, koji vodi k angjelskom životu; tu piju ono „vino, iz kojega niknu djevice“. No nije to baš tako kod svih, koji mare za primanje presvetoga Sakramenta; ali ako takovi i ne ostanu posve poštegjeni od žalca požude, ipak mu se tim barem oduzima sila, da naškodi i rani. „Ako tko megju nama,“ uvjerava stoga sv. Bernardo, „ne osjeća više tako žestokih i čestih napadaja srdžbe, zavisti, nečistoće i ostalih strasti, neka dade hvalu tijelu i krvi Gospodovoj i neka se raduje, da se njegova zla bolest snagom toga Sakramenta u njemu liječi.“ (Serm. I. de can. Dom.) Neka se stoga veoma mnogi uteknu tome lijeku osobito proti opačini putenosti!

6. Kako presveti Sakramenat slabi i obuzdava putena nagnuća, tako takogjer gasi i ljubav i nagnuće k svijetu i njegovim ispraznostima, dobrima i uživanju. To je naravska posljedica onoga, što je do sada rečeno. Ili kakovi još konci privezuju čovječje srce uza svijet? Nijesu li to možda neuredna nagnuća i požude, kojih je puno? Izumru li dakle ona u srcu, i srce umre svijetu?

Osim toga ljubav Božja, koja se po presvetom Sakramentu u srcima našima upaljuje i u njih ulijeva, upravo je protivna ljubavi k svijetu. Stoga i piše ljubljeni učenik Ivan: *Ako ko ljubi svijet, nema ljubavi Očeve u njemu* (I. Iv. 3, 15). No ako ta izreka stoji, mora takogjer i ova druga biti isto tako istinita: „Ako tko ljubi Boga, u tomu nema ljubavi k svijetu.“ No budući da se svetom pričesti tako jako upaljuje ljubav k Bogu, mora se po njoj i ljubav k svijetu sve više gasiti. I zaista, tko je kod nje jednom nešto osjetio teka vječnoga, kako da taj još na laku ruku daruje svoje srce tako bijednom, vjerolomnom, prolaznom svijetu?

Kad je sv. Agata u tamnici ure i ure očekivala okrutnu mučeničku smrt, bacila se na koljena i raskriljenim rukama molila: „Gospode, koji si me stvorio i ljubav k svijetu mi uzeo, koji si sa-

čuvao tijelo moje od ljage, daj mi sada da dospijem k tvojem vječnom milosrgju.“ Takav govor iz ustiju mlade djevojke, kojoj se smiješilo bogatstvo, čast i uživanje svijeta, mora svakoga zapanjiti i nametnuti mu pitanje: Odakle u cvijetu života ta smrt za svijet, u vatri mladosti to svladavanje zle naslade? No ako se sjetimo, kakovom su revnosti kršćani prvih vijekova primali presveti Sakramenat, bit će nam shvatljivo, odakle su toj svetoj djevici došla ta obadva nebeska dara, za koje je još pred smrt klečeći raširenih ruku zahvaljivala Gospodu. Sveta Pričest bijaše ono, gdje joj je Gospod uzeo iz srca ljubav k svijetu; sveta pričest bijaše ono, čim je dobila jakost, da uguši putene nagone i sačuva neokaljano i djevičansko svoje tijelo. Isto nalazimo u Mučeničkim djelima svete Agnete još jasnije izrečeno. Ona bo za Isusa, svojega nebeskog zaručnika, kojega je tako često primala u svetoj pričesti, uvjerava: „Ako njega ljubim, čista sam; ako se njega dotaknem, nevina sam; ako njega uzmem, djevica sam.“ O da bi stoga svi upoznali, kakav smo izvrsni nebeski dar primili u svetoj pričesti, da se ljubav Božja u našem srcu upali a zato ugasi ljubav k svijetu, putena ljubav i žar strasti; o da bi svi klečeći, raširenim rukama pretoplo zahvaljivali za to Gospodu!

2. Sveta nas pričest čuva od teških grijeha.

1. Malo prije smo čuli riječi sabora Tridentskoga, prema kojima nas presveti Sakramenat isto tako čuva od teških grijeha, kako nas čisti od lakih. Mi smo taj učinak svete pričesti osim toga već prije češće natuknuli, kad smo govorili o ži-

votu duše, što ga taj presveti Sakramenat uzdržava. „Jer“, kako piše sv. Toma Akvinski, „ako je grijeh smrt duše, taj će se svrhunaravski život milosti u duši očito uzdržati tako, da se duša sačuva od pada u smrtni grijeh.“

Mi ćemo stoga, da već dosta poznato bez potrebe ne opetujemo, ovdje samo jedno pobliže promatrati, na koji način sveta pričest čuva dušu od teških grijeha. To se zbiva, kako uči sv. Toma Akvinski, na dva načina, dok nas djelovanje toga presvetoga Sakramenta i čuva protiv unutrašnje pokvarenosti i štiti protiv izvanjskih napadaja.

2. Što se tiče unutrašnje pokvarenosti, već smo u prijašnjem odsjeku dovoljno vidjeli, kolika je moć u presvetom Sakramentu, da podjarmi i neškodljivima učini opake naslade i nečiste požude, te unutrašnje neprijatelje i zavodnike duše. Mi smo tamo takogjer već vidjeli, kako i jednoga od izvanjskih neprijatelja naše duše, svijet s njegovim mamilima i varkama, razoružava sveta pričest.

Dakako, da imade osim varka i mamljenja i drugih pogibli, koje sa strane svijeta prijete duši. To su sablazni, zavagjanje, sredstva sile, što ih besramni i nepošteni ljudi bez straha upotrebljavaju, da nevinost umore. No hoće li sveta pričest sačuvati dušu i od takovih pogibli i napadaja svijeta? Dà, dragi kršćanine. A razlog je taj, jer Gospod one, koji se s njim po svetoj pričesti često i tijesno sjedinjuju, prima pod svoju osobitu zaštitu, brižno čuva od zavagjanja svijeta i često na osobito čudesan način spasava iz pogibli, koje prijete njihovoj nevinosti. Ta će ih obrana sačuvati od ruke zavodnikove, na oko njihovo paziti, da gledaju a ipak ne vide, uho im zatvoriti, da čuju a ipak ne

razumiju. Da ti obranu, što je prima duša po presvetom Sakramentu protiv pogibli svijeta, nekako predočim, poslušaj ovu zgodu: U doba, kad je živjela sveta Klara, bila je okolina asiška, gdje je svetica s mnogim pobožnim sestrama stanovala u osamljenom samostanu, veoma nesigurna zbog divljih Saracena; napunjali su pače okolinu okrutnošću i svakovrsnim pustošenjem. Nekoga dana naumiše, da razore samostan sv. Klare. Njima nije baš bilo toliko stalo do toga, da otimačinom zasite svoju pohlepu, jer je samostan bio posve siromašan te je samo pod svojim krovom sakrivao kao jedino blago presveti Sakramenat, nego im je više bilo do toga, da oskvrnu nevinost tih Bogu posvećenih djevica i zasite svoju požudu. Već navališe, uspeše se već na zidine samostanske, kad eto sv. Klara, opažajući skrajnu pogibao, dade donesti posudu, u kojoj se čuvao presveti Sakramenat, onaj kalež (ciborij), iz kojega su ona i njezine sestre tako često primale tijelo Gospodovo. S tim oružjem za obranu približi se k zidu, preko kojeg su Saraceni gotovo već prešli, te moljaše iz dubine srca riječima Psalmista: Gospode, nemoj predati zvijerima duša, koje te slave (Ps. 73, 19). I gle, jedva što su te riječi prošle kroz njezina usta, padoše niz zidine ti raskalašeni neprijatelji nevinosti, kao gromom udareni, kao nevidljivom snagom bačeni, udareni slijepoćom, i dadoše se u bijeg, kao da ih je progonila najveća vojska. Tako je presveti Sakramenat te nevine djevice, koje su ga pobožno čuvale u samostanu kao svoje najveće blago, zaštitio protiv toj pogibli za dušu, protiv tih razbojnika nevinosti. Tako će Gospod braniti i štititi proti pogiblima i zasjedama pokvarena svijeta sve one, koji presveti

Sakramenat veoma često po svetoj pričesti primaju pod svoj krov, koji po svetoj pričesti veoma često postaju žive njegove posude, koji presveti Sakramenat smatraju, upotrebljavaju, hvale i slave kao svoje najveće blago na zemlji.

3. Uza svijet imademo ipak još jednoga izvanjskoga neprijatelja, kojega se nije manje bojati nego svijeta, a to je gjavao, onaj lav, koji obilazi i traži, koga da proždere. No presveti je Sakramenat i protiv toga neprijatelja nepredobiva obrana. Stoga sv. Ciprijan nazivlje Euharistiju „obrana protiv neprijatelja“, a sv. Ciril Jerusalemski slavi je kao „stol, koji mu je Gospod pripravio pred licem svojim protiv svih, koji ga muče“ (Cat. myst. 4, n. 7).

No bliži razlog, zašto taj presveti Sakramenat tako u strah tjera gjavla i oduzima mu svu snagu, daje nam sv. Toma Akvinski, kad piše: „Taj Sakramenat, u koliko je znak muke Kristove, kojom su gjavli pobijegjeni, tjera svaku navalu opakoga neprijatelja“ (III. p. 9—79, c. 6). No ako je osobito u tom tražiti veliku jakost toga Sakramenta protiv paklenih moći, što je znak muke Kristove, mora se nužno iz toga zaključiti, da će ta sila biti to veća, što se više u njoj pokazuje znak ili spomen muke Kristove. No taj znak muke Kristove, kako smo već vidjeli,* na osobiti se način pokazuje u presvetom Sakramentu. Tko dakle može da shvati jakost, što je vrši taj Sakramenat proti moći tmine!

Da si taj učinak svete pričesti bolje predočimo, opominje nas sveti Hrisostom na krv vazmenoga jaganjca, kojom je Izraelcima u noći njihova izlaska

* Glava IV. I, 2.

iz Egipta valjalo poškropiti dovratnike, da angjeo, koji je morio, progje mimo njihova vrata i ne usudi se učiniti im što na žao. Pritom pita, odakle to, da je krv jednoga janjeta mogla potjerati moćnoga angjela moritelja, i odgovara na to, da mu je sila dolazila odatle, jer je naznačivala krv božanskoga Jaganjca, krv Kristovu. „Ne će li dakle", nastavlja on, „opaki se neprijatelj još mnogo dalje povući, kad opazi ne više (kao onda) krv pralika na dovratnicima, nego kako se sja prava krv Kristova na usnama vjernika kao na dovratnicima hrama Bogu posvećena? Jer ako je angjeo morao uzmaknuti pred pralikom, ne će li to više od straha pobjeći neprijatelj, kad vidi ono, što je pralikovano".

Pravom stoga piše sv. Petar Damijan: „Neprijatelj će se uplašiti, kad opazi usne kršćanina omašćene krvlju Kristovom. Jer odmah upoznaje osudu svojega odbačenja i ne može da podnosi oružje Božje pobjede, kojim je bio svezan i podjarmljen" (Ep. ad Blanc. c. 3). Taj presveti Sakramenat ne plaši samo opakoga neprijatelja, nego ga svladava i tako reći uništava, radi čega nas već sv. Ignacij mučenik uvjerava, „da krši silu i moć gjavla, kojega sve navale kao strelice ni na što drugo ne smijeraju, nego da nas na grijeh navede" (Ep. X. ad Ephes.).

No dok presveti Sakramenat na taj način uništava moć gjavlovu, napunja još dušu novom snagom i nesavladivom odvažnošću protiv toga neprijatelja, da protiv njega, ričućega lava, stoji kao kud i kamo strašniji lav. „Jer kao lavovi, koji vatrom dišu", piše sv. Hrisostom, „vraćamo se od toga stola, strašni gjavlima!" (Hom. 45. in Ioann). Kao što smo dakle uživajući zabranjeni plod postali

robovi gjavlovi, tako postajemo uživajući taj plod života kao gospodari nad paklenim silama. Stoga nas opominje časni Toma Kempenac veoma silno, da se protiv toga neprijatelja duše dobro oboružamo, kad ovako piše: „Često se valja utjecati k izvoru milosti i božanskoga milosrgja, k izvoru dobrote i sve čistoće, da se uzmogneš izliječiti od strasti svojih i pogrješaka i da zaslužiš postati jači i oprezniji protiv sviju napasti i spletaka gjavolskih. Neprijatelj znajući, kakva je korist i kolik lijek u svetoj pričesti, na svaki način i svakom zgodom nastoji pobožne vjernike, koliko može, odbiti i zapriječiti" (Naslj. Krista IV. 10, 1). Tim ti je, dragi kršćanine, pružen najbolji dokaz, kako strašno oružje protiv sili pakla vidi gjavao u svetoj pričesti. Stoga što više gjavao nastoji, da ti to oružje otme, to se ga čvršće moraš držati; što te on neradije gleda, kako čezneš za njim, to ga revnije moraš prihvaćati i osobito se čuvati, da ti nikad ne ispadne.

4. Budući da sveta pričest štiti našu dušu na tako iznimni način izvana i iznutra protiv svega, što bi joj moglo donijeti smrt, svakako ne ćeš više moći sumnjati o jakosti toga presvetoga Sakramenta, da čuva život duše.

Tim ipak nije iscrpljeno djelovanje svete pričesti u čuvanju života milosti u duši. Jer taj svrhunaravski život u duši ne će biti snagom te nebeske duševne hrane samo sačuvan od svojega krvnoga neprijatelja, nego i unutri hranjen, jačan i sve dublje u dušu zasagjivan, tako te će ona postati nepobjedivom.

Napose je ljubav ona, u kojoj će duša primanjem toga presvetoga Sakramenta biti malo po-

malo tako učvršćivana, da je ne će moći sve vode napasti izbrisati, da, ništa ne može rastaviti nas od ljubavi Božje, koja je u Kristu Isusu, Gospodu našem (Rim. 8, 39). Na taj nas način vodi revno primanje svete pričesti k blaženoj ustrajnosti u dobru, jer onaj, koji pobožno upotrebljava taj presveti Sakramenat, tako se tijesno sjedinjuje s Kristom, da ga ništa više ne može rastaviti od Isusa i njegove ljubavi. Primjer za ovo navodi nam sv. Augustin sv. Lovru, mučenika i gjakona. Pita naime, kako je to bilo moguće, da je sveti Lovro mogao pretrpjeti tako dugo i bolno mučeništvo i tako pobjedonosno izdržati tešku borbu. „Ta, ne bijaše", nastavlja sv. Augustin, „odmah ubijen, nego dugo na vatri mučen. Pustiše ga (na mukama) dugo živjeti; ili bolje prisiliše ga polako umirati." No kakovo je sredstvo po nauci toga svetoga crkvenoga oca dalo nevinome djakonu ustrajnost u toj krutoj borbi? Češće primanje svete pričesti. „Jer je dobro jeo" (od drva života), nastavlja sv. Augustin, „jer je dobro pio (iz kaleža spasenja), nije u onoj dugoj smrtnoj borbi, u onim mukama osjećao boli, nije mario za njih, nahranjen tom hranom, opojen tim kaležem". Tako se na njemu, kako primjećuje sveti Augustin, ispunila riječ Gospodova: *Tko jede tijelo moje i pije krv moju, ostaje u meni i ja u njemu.* A „ostati u Kristu" nije ništa drugo nego ustrajnost u dobru, koja primljeni život milosti nikada više ne gubi, nego ga već sada zamjenjuje vječnim životom. Ovamo se mogu primijeniti i riječi apostola Ivana: *Koji god u njemu ostaje, ne griješi ... i ne može griješiti, jer sjeme njegovo u njemu ostaje* (I. Iv. 3, 6. 9).

Tim se dakako ne tvrdi, kao da takav ne bi

mogao više nikad sagriješiti, jer milost, ma bila još i tako velika, ne oduzima slobodne volje. Ta, ova slobodna volja bila je dosta, da je praroditelje u raju strmoglavila u smrt, i ako im je bilo drvo života pri ruci. Mjesto da su se krijepili sa drveta života, upravo su slobodno voljeli jesti sa zabranjena drveta, koje im je svojim plodom donelo smrt za dušu i tijelo. Tako je i do tebe odlučiti se za plod života ili smrti. Ali ne povagjaj se za praroditeljima u raju, nego se vjerno drži ploda života, šta ti ga je tvoj Spasitelj na tako osobiti način opet dao u presvetom Sakramentu, pa ne ćeš sigurno nikad doći dotle, da ti se ruka radi pokvarenosti volje maši za plod grijeha; ne ćeš se morati plašiti, da će ti otrov grijeha ikada ugrabiti taj dragocjeni život duše.

III. Sveta pričest mnogostruko koristi i tijelu.

1. Sveta pričest oplemenjuje tijelo.

Premda je presveti Sakramenat odregjen za hljeb i lijek duši, ipak nije ni tijelo posve isključeno od punine njegova blagoslova. To je isto kao kod posude, koja se prepuni, te stoga ne bude samo u nutrinji puna, nego i izvana okvašena. Na takav način presveti Sakramenat napunja svojim milostima i nebeskim darovima dušu tako prekomjerno, da bude još i tijelo tim pokvašeno. Stoga piše sv. Ciprijan: „Taj nadosjetni hljeb koristi životu i spasenju cijeloga čovjeka" (Serm. d. can. Dom.). Stoga ćemo dodati još riječi o koristi i blagoslovu, što ga sveta pričest daje tijelu, ali nam je to učiniti što kraće, jer se u ovom možemo na mnogo toga osloniti, što smo o tome tu i tamo

već rekli. No još jedno neka je ipak ovdje spomenuto, da se to, što ćemo ovdje reći o blagoslovnom utjecaju svete pričesti na tijelo, ne ima pribrojiti pravim učincima milosti presvetoga Sakramenta, te da se potom imade više smatrati kao dodatak, koji se ne ima uvijek jednako očekivati.

2. Prva korist, što je tijelo dobiva od primanja tijela i krvi u svetoj pričesti, jest neka stanovita plemenština, koju tim prima. Sjetiš li se toga, kako ovaj presveti Sakramenat jako obuzdava i podjarmljuje divlje strasti, živinska nagnuća, poimence nečiste naslade, to će ti se činiti lako razumljivo. Ili zar se tim tijelo ne oplemenjuje na posve osobit način? A zar upravo utišavanje nižih požuda ne oslobagja tijelo one sramote, koja ga čini gotovo sličnim nečistim životinjama, a za to poduhovljuje i čini sposobnim za najplemenitija kreposna djela?

3. Da se naše tijelo još više digne iz kala zemaljštine i sjetilnosti, tomu još služi duh pobožnosti i molitve, koji na posve osobiti način proizlazi iz pričesti, kako to već pokazasmo. Jer kao što molitva i pobožnost dušu uzdiže, oplemenjuje, pače preobražava, tako duša proniknuta nebeskom pobožnosti uzdiže, oplemenjuje i preobražava ovdje na zemlji tijelo. Ta, s njim je najtjesnije sjedinjena, utiskava mu cijelo svoje biće, sve, što se u duši pokreće, prelazi i na tijelo! Ili zar nijesi nikada opazio, kako se radost ili žalost, što ih duša osjeća, odmah utiskuju cijelom licu, dà, odrazuju na čitavom tijelu? No kad se radost i žalost i ostali pokretaji ćudi tako jako utiskuju tijelu, kako da najplemenitiji osjećaji nebeske pobožnosti takogjer nekako ne uplivaju na tijelo i ne utiskuju

mu gotovo nebeski pečat. I zaista uči takogjer iskustvo, da prava pobožnost uistinu tako reći preobražava tijelo: oku daje viši sjaj, lice nevinošću zarugjuje i sve crte lica oplemenjuje. To bijaše nakit, kojim se hvalila sveta Agneta, nakit, što ga je primila od svoga božanskog Zaručnika, primajući njegovo tijelo i krv. O tom nakitu govori, kad kaže: „Med sam i mlijeko primila iz njegovih ustiju i krv je njegova ukrasila moja lica“. Tako se na njoj ispunja riječ učenoga Origena, da se tom hranom čitav čovjek pobožava (De orat. libell.). Takova plemenština jamačno i veoma pristaje tijelu, koje je udostojano, da bude tako često posuda presvetome tijelu Kristovu. Najveću plemenštinu megjutim primit će naše tijelo djelovanjem toga presvetoga Sakramenta tek na drugom svijetu, gdje će neumrlošću napunjeno sjajem i slavom nadvisiti sve, što samo pomisliti možemo.

2. Tijelo po svetoj pričesti prima mnogostruki blagoslov.

1. Daljna korist, koja ne rijetko pritječe tijelu iz svete pričesti, jest tada neko stanovito ugodno raspoloženje, prirast sila, što više umnažanje zdravlja. I to ne će teško shvaćati onaj, koji ne gubi s očiju tijesnoga veza, kojim je tijelo s dušom svezano, te promisli, kako se po tom moraju moćno pokazivati utjecaji duše na tijelo. Rado će priznati, da onaj mir, ona radost, ona utjeha, onaj novi život, ono ugodno raspoloženje, što ga duša kod svete pričesti tako milo osjeća, prelaze takogjer nekako i na tijelo i da će se ono tim osjećati podignuto i tako reći pomlagjeno. Pa kako

da takogjer duša, nahranjena i okrijepljena tom nebeskom hranom, od okrepe i jakosti, koja je napunja, nešto ne prenese i na tijelo, da ga ne osvježi i ne okrijepi? U ovoj se točki mogu pozvati i na mnoga iskustva.

Ne ću ovdje da posižem za onim na osobiti način izabranim osobama, koje su podnijele neizrecive muke okrijepljene samo jakošću te nebeske hrane, kao na pr. sv. Katarina Sienska, koja je više nedjelja proživjela bez svake druge hrane, i sv. Nikola od Flüe, koji je pače kroz mnogo godina, ojačan samo nebeskim kruhom, nastavio svoj strogi pokornički život. No ja hoću ovdje da se spustim k više običnome, te prema tome pitam, a zar i ti sam ne poznaješ mnogih, koji su si samo izvanrednim žrtvama i naprezanjima mogli pribaviti sreću svete pričesti? A odakle su uzimali snagu, da izdrže tolike napore, koji su nadilazili njihove sile? Nijesu li ih možda crpali iz svete pričesti? Poznajem prostranu seosku župu, u kojoj veliki broj djevojaka, kojima je kuća daleko od crkve, svake nedjelje i blagdana već u ranu zoru polazi u crkvu, tu primaju svete sakramente, poslije podne ostaju još kod kršćanskoga nauka i tada nakon koji sat puta vraćaju se napokon kući. Osim svete pričesti ne uživaju kroz cijelo vrijeme ništa drugo nego komadić kruha — a ipak se vraćaju tako vesele i dobre volje kući, kao da su si tijelo najbolje okrijepile. Zar da ovdje ne držimo, da tu svježinu i snagu tijela uz toliko naprezanje i oskudijevanje ne imaju zahvaljivati na osobiti način svetoj pričesti? Pa zaista, ako je sveta pričest na mnogim svecima u ovoj točki proizvela posve čudesne stvari, da su jedni kroz cijeli dan

i cijeli tjedan bez druge hrane ostali u potpunoj snazi, drugi ležeći bolesni i slabi po njoj iznenada opet dobili zdravlje i životnu snagu, zašto da taj Sakramenat kod onih, koji ga pobožno primaju, ne proizvede sličnih spasonosnih učinaka makar i u manjoj mjeri.

2. Megjutim ne misli, da se takovi učinci imadu svesti samo na ono stanje pobožnosti, što ih presveti Sakramenat u duši proizvodi; radije vjeruj, da presveto i slavno tijelo Kristovo, koje se puno božanske snage i nebeskoga života nastanjuje u našem tijelu, daje da i neposredno njegovi blagoslovni uplivi prelaze na naše tijelo. On hoće da nešto ostavi tijelu za stanovanje, što mu ga je dalo na kratko vrijeme za kratko sklonište, što mu ga nudi. Ako je kovčeg zavjetni, unesen na neko vrijeme u kuću Obededomovu, usrećio tu kuću tako raznovrsnim blagoslovom, kako da ne će kud i kamo više obilnoga blagoslova taj presveti Sakramenat ostaviti tijelu, kojim se neko vrijeme poslužio kao utočištem!

Megjutim tko bi to imao bolje znati nego sveta Crkva, koje milosti i darove imamo očekivati po svetoj pričesti! A ona nas uči u svetoj misi jedanaeste nedjelje po Duhovima ovako moliti: „Osjetimo (daj da osjetimo), molimo Gospode, primanjem tvojega Sakramenta pomoć duši i tijelu, da se, ozdravljeni na jednom i drugom, hvalimo puninom nebeskoga lijeka“. Slične molitve dolaze kroz godinu češće u tako zvanoj Postkomuniji. Da, ni tim zadovoljna, odredila je pače sveta Crkva, da svećenik kod svake svete mise neposredno prije pričesti moli zato, te mu primanje tijela Kristova bude na obranu duše i tijela. Pa kako

da sveta pričest, koja usagjuje našem bijednom tijelu pače klicu budućega uskrsnuća i preobraženja, već u ovom životu ne poda mnogostruku korist, obranu i blagoslov?

3. Utjeci se stoga, dragi kršćanine, i u tjelesnim slabućama i teškućama k Isusu u presvetom Sakramentu, pa ćeš sam na sebi iskusiti, da je sveta pričest i za tijelo veoma izvrstan lijek. Taj nebeski lijek čini se, da je bio već sv. Agati jako dobro poznat, te na njega nišani, kad krvareći iz okrutnih rana povika: „Zemaljskoga lijeka nijesam nikad upotrijebila za svoje tijelo; ta, imadem svojega Gospoda Isusa Krista, koji me samo jednom riječi posvema ozdravlja.“ Taj nebeski lijek nije svoje snage izgubio ni do dana današnjega.

To se na osobiti način pokazalo godine 1725. u Parizu neoborivim čudom. Življaše naime u ono vrijeme u Parizu neka siromašna žena, koja bolovaše na krvotoku. Pouzdavajući se u jakost presvetoga Sakramenta protisnula se kod tijelovske procesije kroz redove ljudi, da se dotakne ruba odijela nadbiskupa, koji je u rukama nosio presveti Sakramenat. I ona u sebi mišljaše kao žena u evangjelju: *Ako se samo dotaknem haljine njegove ozdravit ću* (Mt. 9, 21). I pouzdanje njezino nije je prevarilo. Jedva što se dotakla haljine, osjetila je, kako je iz presvetoga Sakramenta prešla na nju sila, tako da je odmah mogla ići u procesiji bez zapreke te se na koncu procesije osjećala posve izliječenom. U Metzu življaše, ne baš pred mnogo godina, neka veoma pobožna djevojka, koja uza sve upotrebljene lijekove i najbrižnije liječničko liječenje nije mogla više ni koraknuti, pače

su joj se malo pomalo svinuli udi. I ona se dade odnesti u crkvu, kad je bilo klanjanje presvetom Sakramentu. Premda nije mogla ni samo jednu nogu staviti na tlo, ipak je hotjela, da joj taj put navuku cipele, jer je potpunim pouzdanjem očekivala, da će je dragi Spasitelj poslati ozdravljenu kući. Pa tako je i bilo. Dijete sjedeći u stolcu nije dugo molilo, kad al iznenada osjeti, kako se neobična sila izlijala u njezine bolesne ude i učinila ih uspravnim i jakima. Bila je zdrava, te je mogla Gospodu klečeći zahvaliti, te se na radost svojih rogjaka pješice vratila kući.

Mogao bih ti, dragi kršćanine, pripovijedati još mnoge takove posve zajamčene čudesne stvari, koje su se po presvetom Sakramentu zbile za dobro tijela, ali ćeš ih dosta naći opširnije opisane u drugim knjigama. Megjutim ne mogu a da ovdje ne zabilježim još jedne takove zgode s jedne strane zato, jer sam je sam saznao od vjerodostojnoga očevidca, muža, kojemu je žena čudesno ozdravila, a s druge strane zato, da ne ostane posve tajno i zaboravljeno tako utješljivo ozdravljenje, koje se zbilo po presvetom Sakramentu. A zgoda je ova: Nekom veoma pobožnom trgovcu u Rimu obolila je žena neizlječivom bolesti. Obadvoje bijahu radi toga neutješni te odlučiše, da pogju na proštenište k sv. Antunu u Padovu, da tu nagju nebesku pomoć, gdje već nijesu ništa mogla učiniti zemaljska sredstva. Da budu što dostojniji milosti, kojoj su se nadali, oboje pogje da primi svete sakramente pokore i oltara, stupiše tada zajedno k pričesnoj klupi, te klečeći jedno uz drugo primiše tijelo Gospodnje. I gle! Jedva što je bolesna žena primila svetu pričest, zakrikne čudno-

vatim glasom. Nije se znalo, da li je to izričaj radosti ili boli, da li je uzdisaj ili veselje. A bilo je obadvoje. Jer je dobra žena u istom času osjetila strahovitu bol, koja je pronicala cijelo tijelo, i opet osjećaj zdravlja, koji je tekao kroz sve ude. Muž njezin, koji je čuo taj čudnovati glas, odmah je zapita, što joj se dogodilo, a ona mu odgovorila, da joj se dogodilo čudo, da je sada posve zdrava; pa je zbilja i bila zdrava.

No ako se dogagjaju krepošću toga presvetog Sakramenta takove stvari na tijelu, što će on tek unutri na duši učiniti? Ta nevidljiva čudesa milosti dakako da se tako očito ne opažaju a još manje u knjigama objavljuju, premda su daleko veća i čudesnija.

4. Još bi sigurno bilo mnogo govoriti o punini nebeskih milosti i darova, koji proistječu iz toga presvetog Sakramenta, o utjehi, što je ulijeva u srca, o molbama, koje su kod svete pričesti uslišene, o blagoslovu, koji se po njoj proteže na sve radove i poslove te pače počiva na obiteljima i domove zaštićuje, u kojima se tko nalazi, koji se vrlo često od primanja presvetoga Sakramenta kući vraća; ali valja nam jednom svršiti ovo poglavlje. Zaključujem stoga riječima časnoga Tome Kempenca: „Najviši i najdostojniji ovaj Sakramenat spasenje je duši i tijelu, lijek svakoj duhovnoj slabosti, kojim se liječe grijesi moji, strasti obuzdavaju, napasti svladavaju ili umanjuju; veća se milost ulijeva, začeta krepost umnaža, vjera krijepi, ufanje jača, ljubav raspaljuje i širi. Jer mnoga si dobra udijelio i još ih počesto dijeliš u Sakramentu ovom milima svojima, kad se pobožno pričešćuju, Bože moj, koji primaš dušu moju, ispravljaš slabost ljudsku i svaku unutrašnju utjehu podaješ“ (Naslj. Krista: Knjiga IV. gl. 4, 2. 3).

DRUGI DIO.

Primanje i štovanje presvetoga Sakramenta.

GLAVA ŠESTA.

O daljnoj pripravi za svetu pričest.

I. Za primanje svete pričesti valja se dobro pripraviti.

1. To traži svetost tajne, kojoj se približavamo.

1. Tko promisli, da se nebeske i božanske stvari razlikuju od svjetskih i zemaljskih kao dan i noć, shvatit će takogjer, da se ne valja od žurbe i rastresenosti toga svijeta neposredno i na jedan mah usuditi k svetinji. Ta, ni tjelesnom oku nije dopušteno, da odmah iz mrkle tmine baci pogled u sjajnu svjetlost.

Ako Duh Sveti zahtijeva, da ni molitve ne počnemo bez priprave, da svoje srce očistimo, uredimo, ukrasimo, prije negoli ćemo ga k Bogu dići, to vrijedi tim više onda, kad se spremamo, da se po svetoj pričesti tako tijesno s Bogom sjedinimo.

2. I zaista, ogledajmo se samo malo po povijesti staroga Zavjeta, pa ćemo naći dosta primjera, koji nam pokazuju, da se ne dolikuje pristupati

k svetim stvarima bez dužne čistoće, počitanja i pobožnosti, ili jednom riječi, da nije dopušteno pristupiti k svetim stvarima bez dostatne priprave. Tako čitamo, da je Gospod Bog, kad je namjeravao dati svoje zapovijedi s gore Sinaja narodu Izraelskomu, zapovjedio preko Mojsija, da najprije operu svoju odjeću i samo se tako primaknu k onoj ogradi, koja je priječila daljni pristup k svetoj gori. Za samoga nam se Mojsija pripovijeda, da ga je, kad se spremao, da se približi ka gorućem grmu u pustinji, zaustavio glas, koji mu je iz plamena doviknuo: *Ne idi ovamo. Izuj opanke s nogu svojih, jer je mjesto, na kojem stojiš, zemlja sveta.* (II. Mojs. 3, 5). Bog dakle nije dopustio, da se taj odabrani muž samo onako približi tajni, što ju je pred sobom opazio, nego je zahtijevao od njega, da pristupi sa znakovima najvećega počitanja. Gore je prošao levit Oza, koji se kovčega zavjetnoga, kad se bilo bojati, da će kod svečanoga ulaza pasti zajedno s kolima, dotaknuo, ali ne onim strahopočitanjem, kako se dolikovalo. Jer u istom času, kad je preuzetno ispružio ruku prema svetom kovčegu, usmrti ga na mjestu srdžba Božja. Kralj David, radi toga spasonosno uplašen, nije se više usudio onoga dana, da prenese kovčeg zavjetni u svoju kuću, nego ga radije sklone u kući pobožnoga Obededoma. *I uplaši se David,* vele svete knjige, *od Gospoda u onaj dan i reče: Kako će doći k meni kovčeg Gospodnji* (II. Kralj. 6, 9)?

3. Ali što je gora Sinaj, na kojoj je dan zakon, što je goreći grm, što kovčeg zavjetni, ako se poredi s onim, što je sakriveno u presvetom Sakramentu! Jer se u kovčegu zavjeta nalazila

samo mana i ploče zavjeta, a ovdje nalaziš pravi hljeb, koji je s neba sišao, koji ne sadržaje u sebi samo ploče zakona nego samoga Zakonodavca. U grmu dao je Gospod, da se samo njegov glas čuje, a ovdje je tijelom svojim nazočan, s Božjom i čovječjom preobraženom naravi. Osim toga ovdje se nemamo samo približiti tako presvetoj tajni, nego i u sebe primiti, blagovati i najtjesnije se s njom sjediniti. Tko tu ne uvigja, kakovom li čistoćom, kakovom li svetosti, kakovim li poštivanjem valja pristupiti toj strahovitoj tajni; kako li dobro treba pripraviti dušu i tijelo na primanje svete pričesti!

2. To traži ujedno korist duše, koju otale imamo crpsti.

1. Do priprave, koja je prije primanja presvetoga Sakramenta, stoji osim toga i mjera milosti i blagoslova, što ih iz njega možemo crpsti. Jer kao što toplina rasteže željezo, još mnogo više toplina pobožnosti raširuje srce i tako povećaje posudu, koja će milost primiti.

No Gospod osobito u ovom Sakramentu, u kojem je nazočan kao izvor svih milosti, posude milosti obično tako napunja, koliko mu samo dopušta prostor u njima. Osim toga Gospod obično naplaćuje revnost, koju duša upotrijebi, da mu pripravi ugodan stan u srcu, tako da joj dade obilnije i veće milosti u tom presvetom Sakramentu. Stoga joj takogjer iz toga razloga ne smije biti žao nikakove muke i žrtve, da se za primanje toga presvetoga Sakramenta pripravi tako dobro, koliko samo može. „Do toga, da se dobro pripra-

vimo", piše stoga sv. Terezija svojim duhovnim kćerima, „tako mnogo stoji, da se ne smijete čuditi, ako to tako često opetujem".

Stoga se svakome, koji hoće da pristupi k tom presvetom Sakramentu preporučuje najbrižnija priprava nesamo iz obzira na uzvišenost i svetost toga Sakramenta nego i s obzirom na krasne plodove milosti, koje nam po njem pritječu.

2. No priprava je kako je poznato, dvostruka: daljna i bliža. Tu se zbiva upravo onako, kao kad tko u zimi očekuje odlična gosta. Već se neko vrijeme prije njegova dolaska stan za nj odregjen marljivo čisti i sve uregjuje. A kad se približi čas dolaska, peć se naloži, da dragi gost dogje u ugodno toplu sobu. Tako se valja i glede tako visokoga, vrijednoga, nebeskoga, božanskoga gosta, kojega kod svete pričesti uvagjamo u svoje srce, već davno prije pobrinuti, da to srce ostane čisto od mrlja ili, ako je bilo okaljano grijesima, da se brižno od njih očisti. No bit će, kad se približi čas svete pričesti, osim toga još potrebno zapaliti u srcu vatru pobožnosti, da dragi Spasitelj kod svojega milostivog dolaska u sobicu našega srca nesamo da ne nagje zamazanu štalu kao kod svojega prvoga dolaska na zemlju, nego takogjer da ne treba trpjeti zimske studeni. Dosta je, da se već kod svojega prvoga ulaza u svijet morao zadovoljiti hladnom štalom.

Stoga nam valja sada nešto više razmotriti o toj dvostrukoj pripravi, te počinjemo odmah s daljnom.

II. Daljna priprava za svetu pričest stoji osobito u čistoći srca.

Budući da je ta daljna priprava velike važnosti, pače još većega značenja negoli bliža priprava za svetu pričest, a uz to baš na taj dio priprave toliki ili upravo ništa ne paze ili samo malo, potrebno je, da o tom nešto na šire progovorim i pri tom se taknem različitih stupnjeva čistoće srca, koji nam imadu biti pred očima s obzirom na svetu pričest.

1. Duša nije nikad dosta čista i dostojna, da primi taj presveti Sakramenat.

1. Daljna priprava na svetu pričest, koja stoji u čistoći srca, imala bi za pravo početi već od svetoga Krsta. Ta, već tu bila je duša očišćena od svake ljage i zaodjenuta odijelom nevinosti, da s tim nebeskim svadbenim ruhom može doći na onu kraljevsku večeru, koju nam je Gospod pripravio u svojem tijelu i svojoj krvi. Stoga bi imao svaki od nježnoga djetinjstva nastojati, da neokaljanu sačuva nevinost i čistoću, koje je primio na krstu, kako bi mogao ponuditi veoma čist stan dragom Spasitelju, kad jednom dogje u svetoj pričesti pohoditi njegovo srce. Ili što može, što će više željeti i zahtijevati Prečisti i Presveti, nego da srce, u koje ulazi, da duša, s kojom se tako tijesno sjedinjuje, bude čista od grijeha i neokaljana? Kako li stoga osobita radost može biti i za božanskoga Spasitelja, kad kod svete pričesti nagje srce nadareno onom čistoćom, što ju je dobilo krsnom vodom, kad opazi dušu ukrašenu onim odijelom nevinosti, što joj ga je darovao na svetom krstu!

2. No što misliš, bi li se tkogod, opremljen takovom čistoćom, smio radi toga već i smatrati dostojnim približiti se tako presvetome Sakramentu? Bi li takav mogao prema tomu prije primanja svete pričesti izustiti: *Gospode, nijesam dostojan!* Svakako mišljaše evangjeoski satnik, od kojega su te riječi, posve drukčije o neizrecivoj milosti, da smije Spasitelja uvesti u svoju kuću. Jer premda su Židovi jednoglasno nagovarali Gospoda, da ipak unigje u njegovu kuću, jer je dostojan, da mu se iskaže ta milost, ipak se on uza sve svoje kreposti i dobra djela nije smatrao vrijednim i dostojnim tolike milosti, te je pun poniznosti rekao: *Gospode, nijesam dostojan, da ugješ pod krov moj.* Pravom dakle piše časni Toma Kempenac: „Da si čist kao angjeo i svet kao sveti Ivan Krstitelj, ne bi bio dostojan primati ovaj sakramenat“ (Naslj. Krista, knj. 4, gl. 5, 1).

To su najbolje razumijevali i osjećali sveti. Tako sv. Katarina Sienska, koja je promatrajući svoju bijedu i grješnost zadrhtala prije primanja presvetoga Sakramenta i smatrala se sasma nedostojnom, da u svoje srce primi Presvetoga. Ali je Gospod, komu se veoma svigjalo to priznavanje vlastite nevrijednosti, tješio je ovim riječima: „Ako ti nijesi dostojna, da u mene ugješ, to se ja udostojavam unići u tebe“. Gotovo isti odgovor dao je božanski Spasitelj časnoj majci Ivani od Isusa i Marije, kad mu je jednom prije pričesti govorila: „Gospode, ja ne znam, kako imam biti dostojna k tebi doći, ja se sramim same sebe“. Drugom zgodom ista bogoljubna majka Ivana osjećajući svoju nevrijednost, kliknula je prije svete pričesti: „Gospode, kako se mogu dvije stvari, koje su si upravo

protivne, sjediniti: ti sama čistoća i ja prava nečistoća? Hoćeš li, božanski zaručniče moj, da se približim k tvojem stolu, sve me više operi od moje mnogostruke krivnje i daj mi svadbeno odijelo; tad ću se tek usuditi i tebe primiti“. Tad je povuće Gospod u slatkom zanesenju k sebi te joj reče: „Dogji, ja ću ti dati čistoću, za kojom čezneš“. Stoga i sveta Margareta Kortonska, proniknuta istim doznavanjem vlastite nemoći, da se dostojno pripravi na svetu pričest, govoraše: „Gospode, ti me jedini možeš pripraviti za dostojno primanje takova neprocjenivog Sakramenta“.

3. A da je Gospod rado pripravan svojom milosti naknaditi ono, što nam manjka od čistoće i svetosti, kazuje nam ova crtica iz života sv. Gertrude. Kad se naime ta svetica imala nekoga dana pričestiti, te je mislila, da je za to malo pripravna, govoraše dakle ovako svojoj duši: „Evo, sada te zove zaručnik; ali kako ćeš mu doći u susret, kad nijesi zaodjeta prikladnim uresom zasluge? No što koristi dalje odgagjanje“, nastavi tada dalje, „budući da se ja, ma da se mojoj marljivosti priušti i tisuću godina, ipak ne bih mogla dostojno pripraviti, jer od sebe nemam upravo ništa, što bi moglo poslužiti dostojno pripravi! Poći ću mu“, zaključi tada, „u susret s poniznošću i pouzdanjem, i kad me Gospod opazi, jamačno će mi potaknut svojom ljubavlju poslati ono, čime se mogu pojaviti dostojno pripravljena.“ Tada u tom raspoloženju srca ustane, da se približi k oltaru i da primi presveto tijelo Gospodovo. Kad na eto, jedva što je Gertruda načinila prve korake k oltaru, već joj ususret posla Gospod, koji se iz ljubavi na nju smilovao, kao pripravu za primanje

presvetoga Sakramenta svoju nevinost, stavivši na nju poput snijega bijelu odjeću; tada svoju poniznost, kojom se snizuje, da se s najnedostojnijima sjedini; i svoju želju, kojom je tako žarko želio, da ogrli duše; tada svoju ljubav, kojom se dušama posve predaje.

Stoga je potpuno istina, da nitko nije sam po sebi dosta čist i dostojan primati taj presveti Sakramenat. Da se dakle nije Gospod u svojem smilovanju udostojao nas pohoditi, doći nam u susret svojom milosti, ne bi bilo nikome priušteno pristupiti k tom presvetom Sakramentu. Ipak se pri tom ne smije smetnuti s uma, da je velika razlika ne biti dostojan primiti taj presveti Sakramenat i nedostojno se k njemu približiti. Prvo se tiče svake pa i još kako pobožne i svete duše i ne priječi joj pristup k svetoj pričesti. Drugo nasuprot može i mora svaki izbjegavati: pri tom su svakome pristupačna prikladna sredstva, da odstrani iz srca ono, što ga čini nedostojnim primiti Gospoda.

2. Božanski Spasitelj dopušta, da ga mi grješni ljudi primamo u presvetome Sakramentu, samo ako nemamo teškoga grijeha.

1. Možda su se kod razmatranja tako poniznih riječi svetaca podigle misli i sumnje, nije li pod tim okolnostima možda bolje, da se tako grješni ljudi, kakovi smo mi, posve sustegnu od toga presvetoga Sakramenta. Jer ako su se sveti, koji su nastojali dan i noć čuvati se čisti od najmanje ljage grijeha, još smatrali za prenečiste i nedostojne, blagovati tijelo i krv Sina Božjega, kako

bismo se mi tada usudili? No budimo mirni; ta, božanski Spasitelj, kad je naregjivao presveti Sakramenat, nije gledao na sebe, nego na nas. Da je gledao na sebe, na svoju čast i na svoju svetost, ne bi nam smio dopustiti ni toga, da jedan pogled bacimo na tako presveti Sakramenat, a kamo li da se dotičemo i da ga primamo. No on je svoj milosrdni pogled svratio na nas i na našu bijedu i hoće, da k njemu dolazimo, da nas izliječi od naših slaboća. Osim toga onaj, koji je kod svetaca nadomjestio ono, što je manjkalo, moći će i nas svojom milosti tako pripraviti za primanje (svete pričesti), da će to biti njemu na čast a nama na korist.

2. Da tko bude pripušten k onom neizrecivom sjedinjenju s Gospodom, koje odabrane u nebu čini blaženima i preobraženima, mora dakako biti savršeno svet i posve slobodan od svake i najmanje ljage grijeha. No drukčije je glede sjedinjenja s njim po svetoj pričesti; jer ako i jest ovo sjedinjenje neobično tijesno, pri tom ipak obuhvatamo Gospoda samo pod koprenom prilika kruha i primamo ga kao sakramenat, koji po premilostivim namjerama Spasiteljevim upravo ima biti za to, da nas sve više očisti i posveti i tako pripravi za neprikriveno, preblaženo sjedinjenje s njim tamo gore. Stoga stavlja bogoljubni Toma Kempenac u svojoj knjizi „Nasljeduj Krista“ u usta Gospodu ove utješljive riječi, koje govori duši, koja se jedva usugjuje približiti se k presvetom Sakramentu: „Ti ne dolaziš mene posvetiti, već ja dolazim tebe posvetiti i popraviti. Ti dolaziš, da se po meni posvetiš i sa mnom sjediniš; da primiš novu milost i da se iznova na popravljanje raspališ“ (K. IV. gl. 12, 3).

3. Gospod nam dakle hoće da bude u tom presvetom Sakramentu pristupačan i to nipošto manje negoli je bio onda, kad je na zemlji živio. Ako je dao tamo uz negodovanje farizeja, da ga se kod stola dotiče grješnica i ako je jeo s grješnicima, zar će nas grješne ljude sada odbiti od svojega stola? Ta, nije li on, kako je sam uvjeravao, došao kao liječnik, koji je tu radi bolesnih, a ne radi zdravih. Stoga se i smiju svi, koji su na duši bolesni, približiti k tome nebeskom liječniku i primiti njegovo tijelo i njegovu krv kao najbolji lijek protiv svih duhovnih slaboća i bolesti.

Pa čemu bi inače božanski Spasitelj u lijepoj priči o kraljevskoj gozbi zapovjedio, da se k njegovu stolu pozovu upravo najbjedniji, slijepi hromi, i slabi? Ako sad ti siromasi i bijednici sa svojim slaboćama i pogrješkama zaista dogju k njegovoj božanstvenoj gozbi, zar će ih tada prezirati, od njih se odvratiti, ili ih pače otpraviti? Jamačno ne će. Kako ih je ovamo prijazno pozvao, tako će ih ljubazno i kod te svoje gozbe primiti i okrijepiti, te mu pače ne bi bilo ni pravo, ako bi se oni htjeli od velikog straha od nje ustegnuti.

To je imao jednom na sebi čudom iskusiti sv. Bonaventura za pouku sebi i nama svima. Kad se naime on osjećajući svoju grješnost nije više dugo usudio ići često k stolu Gospodnjem, dogodi se, da se kod svete mise, koju je on pobožno slušao, otkinuo jedan dio posvećene hostije i dignuvši se s oltara stavi se sam na njegova usta. Na taj način dao mu je Gospod razumjeti, da mu je mnogo milije, ako se približava k njegovu stolu poniznim pouzdanjem, nego ako se od prevelika

straha od njega udaljuje. Ta, mi imademo sredstvo, da pokrijemo svoju golotinju i svoju grješnost — a to je kabanica poniznosti i srdačni osjećaj naše nevrijednosti. Megjutim je takogjer zapovijed Gospodnja, koja nas zove k tom svetom stolu. Stoga piše sveti Laurencij Justinijan: „Odstranivši grijeh (teški) svaki će to dostojnije pristupiti, što se bude nedostojnijim smatrao. Nitko nije po sebi ni za sebe dostojan primanja, ma bio on još tako svet, Da bude pojedinac dostojan, ne čini to život, nego poslušnost. Jer tko bi se usudio primiti tu božansku tajnu, kad ga ne bi Gospod na to pozvao?“

4. No smijemo li se onda, a da se puno ne brinemo za čistoću duše, usuditi k tom presvetom Sakramentu? To bi bilo isto tako, pače još pogrješnije, nego kad bismo se od velikoga straha ustručavali pristupiti. To bi bila, ako bi se radilo o smrtnom grijehu, preuzetnost, od koje se ne može veća pomisliti, to bi bilo onesvećenje Presvetoga, u nebo vičuće svetogrgje.

Ili čemu je sveti Pavao apostol (I. Kor. 11) tako silno odvraćao od nedostojnoga blagovanja toga hljeba i kaleža? Čemu govori o takovima, koji nedostojnim blagovanjem postaju krivci tijela i krvi našega Gospoda? Zašto ih strašenjem odvraća od toga svetoga stola grozeći im se, da si jedu i piju sud, ne razlikujući tijela Gospodnjega? Mora dakle da bude svakako potreban stalan stupanj čistoće, da se smije pristupiti k tom svetom stolu. Stanje duše, stanovito stanje grijeha mora isključivati od te svete gozbe. Kako bi inače i mogao pisati isti Apostol: *A čovjek neka ispituje sebe, pa tako od hljeba onoga neka jede i od čaše neka pije* (I. Kor. 11, 28)? A što je Apostol hotio kazati

tim ispitivanjem sebe, koje ima biti prije blagovanja hljeba, katolička je Crkva uvijek razumijevala i na svetom saboru Tridentskom i jasno izjavila, da se nitko, koji si je svijestan smrtnoga grijeha, ne smije usuditi, da pristupi k svetoj pričesti (Sess. 13. c. 7).

5. Dosta nas je i Gospod sam opomenuo, da tako ne pristupamo k njegovoj božanskoj gozbi. Jer u istoj priči, u kojoj tako se ponizujući poziva najsiromašnije i najbjednije na svoju kraljevsku svadbu, ulazi kralj, da vidi, da li je kod gostiju sve u redu. Tu odmah opazi čovjeka, koji se usudio ući na gozbu bez ruha svadbenoga, čovjeka, koji je svojim zamazanim, poderanim odijelom smetao sjaju cijele gozbe. Videći to blago lice kraljevo, raspalilo se srdžbom, te strahovitim glasom reče preuzetnom gostu: *Prijatelju, kako si došao amo nemajući ruha svadbenoga? A on zamuknu. Tada reče kralj slugama: svežite mu ruke i noge, pa ga bacite u tamu najkrajnju; ondje će biti plač i škrgut zuba* (Mt. 22, 12. 13).

Nije potrebno, da smisao te priče pobliže tumačimo; ta, već ste se sami domislili, da taj kralj, čije je oko odmah sa zlovoljom opazilo, da taj gost nema svadbenoga ruha, nije nitko drugi nego Isus Krist; da svadba nije drugo nego stol, na kojem nam on daje blagovati svoje tijelo i svoju krv i duše tako reći sa sobom vjenča; da svadbeno ruho ima naznačivati ono odijelo posvećujuće milosti, kojom duša mora biti urešena, kad hoće da pribiva toj nebeskoj gozbi.

To dakle odijelo mora na duši nositi svaki, koji hoće da s djecom Božjom kod stola Gospodnjega blaguje kruh angjeoski. Tko bi se nasuprot

usudio doći k njemu u zamazanim prnjama grijeha, ožigosan ljagom teškoga grijeha, toga bi Gospod susreo pogledom punim srdžbe i odvratnosti, takovu bi rekao sličnu riječ kao preuzetnom gostu u priči: skrajnja tmina i škripanje zuba bila bi mu baština. *Koji jede i pije nedostojno, sud sebi jede i pije* (I. Kor. 11, 29).

6. Pri tom se ne smije pregledati, kako je pri toj prijetnji bio božanski Spasitelj obziran. Jer dok nas je otvorenom riječi, a ne u priči, pozvao na tu nebesku gozbu veleći: *Uzmite i jedite od ovoga svi, jer je to tijelo moje,* hotio nam je dati, da ono, što bi nas moglo zastrašiti od njegova stola, osjetimo samo u slici, u priči, da ne bi kojega dostojnoga odbio riječju, koja zastrašuje. No s druge se strane pobrinuo, da apostol Pavao to jače i otvorenije ustane protiv svake zloporabe, koju bi mogli počiniti mlaki i nevaljani kršćani primajući taj presveti Sakramenat. Taj nam je stoga, kako smo već čuli, posve otvoreno i strašnim riječima otkrio zločin i kažnjivost onih, koji bi se usudili blagovati hljeb života svijesni si teškoga grijeha.

Ovim je dosta odregjen onaj stupanj čistoće savjesti, koji je svakako potreban, da se presveti Sakramenat ne primi na vlastitu propast. Tim je zajedno označeno i ono stanje duše, koje je još dosta, da se sveta pričest primi nesamo nedostojno nego pače s korišću za dušu. Prema tomu ne smije se nitko sa smrtnim grijehom na savjesti usuditi k stolu Gospodnjem; a svaki, koji prima presveti Sakramenat bez ljage teškoga grijeha, smije se tješiti nadom, da za njega vrijede riječi sv. Augustina: „Ne boj se pristupiti, ta, kruh je,

a ne otrov". Tko je dijete Božje, tomu se ne krati hljeb djece Božje. Ako si iskreni učenik Isusov, pristupi samo; jer *ću da učinim pashu s učenicima svojim,* govoraše Gospod (Mt. 26, 18).

3. Tko je u smrtnom grijehu, mora prije, nego će primiti svetu pričest, očistiti svoju savjest sakramentom pokore.

1. No što je činiti onome, koji je na nesreću u smrtnome grijehu? Hoće li morati zauvijek biti daleko od stola Gospodnjega? Svakako je to zaslužio. No što ga tada čeka, ako bi radi toga ostao isključen od hljeba života? Bez sumnje ono, čime se zaprijetio Gospod onima, koji ne jedu tijela i krvi njegove, njima bo je rekao: *Ne ćete imati života u sebi* (Iv. 6, 54).

Stoga dragi Spasitelj i nije isključio od svoje svete gozbe grješnika — nego samo grijeh. Jer ako grješnici svoje grijehe od sebe odstrane, smiju i oni s nevinima i pobožnima blagovati onaj hljeb angjelski, koji duše hrani za vječni život.

2. Za čišćenje duše od teških grijeha ostavio je Gospod svojoj Crkvi posebni sakramenat, sakramenat pokore. Tu se grijehom okaljana duša jakošću odriješenja čisti u krvi Jaganjca i posvećujućom milosti kao sjajnom odjećom nanovo urešuje. K tom spasonosnom sakramentu mora se grješnik uteći, ako hoće da pristupi k stolu Gospodnjem. U tom sakramentu pruža mu se prilika, da opet primi izgubljeno svadbeno odijelo, stoga i ne zaslužuje isprike, koji se bez njega usudi doći k svetoj gozbi Gospodovoj, i svaki mora zamuknuti, ako ga Gospod zapita za nj riječima

priče: *Prijatelju, kako si došao amo nemajući ruha svadbenoga* (Mt. 22, 12)?

3. Ali će mi tko odgovoriti, ne može li se savršenim pokajanjem i s njim združenom odlukom, da ćemo se ispovjediti, polučiti oproštenje grijeha, očišćenje duše i odjeća posvećujuće milosti? Zašto se dakle u slučaju teškoga grijeha baš mora ispovjediti, prije nego će primiti presveti Sakramenat? Očito iz dva razloga. Jer prvo može očišćenje duše savršenim pokajanjem biti veoma lako podvrženo samoobmani, a tim bi nastala nemala pogibao, da se tijelo Gospodnje nedostojno primi. A drugo čišćenje duše sakramentom pokore po sebi je mnogo uspješnije, i stoga se dolikuje radi svetosti presvetoga oltarskoga Sakramenta, da se grješnik uteče k tom obilnijem sredstvu čišćenja.

Stoga i jest sveti sabor Tridentski jasno rekao, da se nitko, koji si je svijestan smrtnoga grijeha, ma da se i drži još tako skrušen, ne usudi pristupiti k stolu Gospodnjem, a da se nije prije ispovjedio. Sveta Crkva, kojoj je Isus Krist povjerio dijeljenje presvetoga Sskramenta, sveta Crkva, koju u dijeljenju sakramenata vodi Duh Sveti, smatra po tom, da je sveta ispovijed potrebna za sve, koji su teško sagriješili. Tako nam dakle ona za ovaj slučaj kazuje, kako imamo razumijevati ono, što sveti Pavao traži, da prije blagovanja ovoga hljeba valja sebe ispitati. Čini to Crkva, da blagovanje tijela i krvi Kristove ne izvrgne obeščašćenju.

4. Ali kakova ima biti ta ispovijed? Možda će biti za to dosta površna ispovijed, bez skrušenoga pokajanja i ozbiljne volje za popravak? O Bože, bolje i nikakova ispovijed, nego takova,

*

koja mjesto da dušu očisti samo srce zavarava i zlorabeći to sredstvo milosti samo mu još novu krivnju namiće.

Prije nego ćemo primiti tako presveti Sakramenat, moramo dakle obaviti posve drugačiju ispovijed: naime veoma iskrenu, veoma skrušenu, koja sasma raskida lance grijeha i potpuno izmiruje dušu s Bogom; jer se samo u takovoj ispovijedi grijehom okaljana duša čisto pere . . . Ne znaš li, da se neke mrlje na odjeći mogu odstraniti samo vrućim lugom? No svaki teški grijeh takova je mrlja, koja se duboko u dušu zagriza, koja se s dušom posve srašćuje, koja dušu posve natapa. I tu mrlju zar da uzmogne izbrisati hladno pokajanje i mlaka ispovijed? Nipošto, tako velika nesreća kao grijeh, ne da se tako lako popraviti, tako crna mrlja, kao što je mrlja grijeha, ne da se odmah oprati, da bude bijela. Tomu treba veoma žarkoga, gorkoga kajanja, tomu treba skrušenje, koje proizlazi iz one dubine srca, u koje je prodro grijeh, tomu treba uzdisanja i borbe, čime se duša čisti, i tako reći žmika, dok napokon ne isteče iz nje sva grješna nečistoća.

Ali što je više duša grijesima okaljana, što je dulje ležala u kalu grijeha, što se sramotnije valjala u svakom blatu nečistih požuda, to mora biti gorča i žarča duhovna lužina kajanja i skrušenosti, da duša opet izagje bez ljage. No gdje se pokajanje i ispovijed samo površno upotrijebe, i duša će poslije ispovijedi u najboljem slučaju biti slična rublju, koje se umoči u mlaku vodu i samo na pol ižmika — izaći će samo tako na pol čista i na pol zamazana iz duhovnoga pranja u sakramentu pokore. Ali zar ne budemo mi, odvratit će

možda tkogod, u tom sakramentu očišćeni u krvi Kristovoj? Ne će li božanska krv sve nadopuniti, što nama manjka? Bez sumnje će to tamo biti, gdje je iskreno pokajanje i suze pokore; ali gdje toga nema, ne će moći pravo upotrijebiti svoje moći čišćenja, jer se duša otima njezinu uplivu.

Kako li je dakle negdje u duši tolikih, koji su budući krivci mnogih i veoma grdih grijeha zadovoljni s tako površnim čišćenjem savjesti i poslije ispovijedi obavljene veoma površno pristupaju k pričesti? To će najbolje znati božanski Spasitelj, koji pričešću ulazi u takovu dušu; to će on i odviše često bolno osjećati, kad vidi, kako se malo truda upotrebljava, da se za nj, ljubitelja čistoće, očisti stan srca od ljaga grijeha.

5. A kako mu je veoma milo unići u srce, koje se veoma skrušenom ispovijegju opralo u krvi Jaganjca, pokazao je jednom sv. Margariti Kortonskoj. Kad je naime ta pokornica nakon duge uz mnoge suze pokajnice obavljene generalne ispovijedi došla na svetu pričest s užetom oko vrata, začula je iz ustiju Spasiteljevih slatko ime: „Kćeri moja!“ To ju je tako razveselilo, da je pala u nesvijest. Kad se opet osvijestila, zavapi tada puna miline: „O neograničene li ljubavi mojega Boga, o riječi pune utjehe, ti me zoveš kćeri svojom!“ Što vam se čini, ima li vam se pričinjati velikom mukom, žrtvom, da po brižnom čišćenju srca kod svete pričesti okusite slične dokaze milosti?

Tko da se tu ne sjeti priče o izgubljenom sinu, kojemu je otac nakon skrušenoga povratka i nakon njegova ponizna priznanja zaklao najljepše tele i komu je dao, da još na priregjenoj radosnoj

gozbi sjedi uz njega! Tako čini dragi Spasitelj sa svim skrušenim grješnicima, koji u sakramentu pokore iskreno ispovijedaju svoje grijehe svećeniku. Pozivlje ih k svojem stolu, da blaguju ubijeno Janje Božje te ako i sa žalošću opaža, da nemaju odijela nevinosti, koje su do sada nosili k njegovu stolu, ipak sa zadovoljstvom promatra muku pokore, kojom su se očistili od svojih grješnih mrlja, reda ih kod svojega stola uz nevine i s njima tako ljubezno postupa, da bi im pobožni i pravedni gotovo smjeli zavigjati, kad bi mogli na svoje oči vidjeti, što se zbiva izmegju Isusa i tako iskrene i raskajane duše.

6. Stoga neka svaki, koji je štogod od zloga grješnog kvasa uzeo u svoje srce, prije svete pričesti očisti ga temeljito. Jer kao što bijaše Židovima zabranjeno držati vazmenu večeru u kvasu (kvasnom hljebu), te je svaki imao umrijeti, kod koga se našao samo komadić staroga kvasa, još je kud i kamo više zabranjeno kršćaninu, da s kvasom grijeha u srcu blaguje pravo vazmeno Janje, koje je sam Isus Krist. Kad su dakle oni bili osugjeni na vremenitu smrt, ne će ovome izostati vječna smrt. Stoga neka svatko pazi, da kod te nebeske gozbe ne pomiješa staroga kvasa grijeha s nebeskim hljebom uzimajući si k srcu riječi Apostolove: *Očistite stari kvasac, da budete novo tijesto, kao što ste prijesni; jer pasha naša žrtvova se Krist* (I. Kor. 5, 7).

4. Valja nam nastojati, da k svetoj pričesti donesemo srce, koje je brižno očišćeno i od lakih grijeha.

1. No kako je glede lakih grijeha? Ne treba

li nam se dalje za njih brinuti, jer ne brane svete pričesti? To bi bilo najmanje znak maloga štovanja i slabe ljubavi k Isusu, koji nam se u tom presvetom Sakramentu daje za hranu. Ta, ne pripravljamo ovdje stan čovjeku, nego samome Bogu! Stoga je i gjakon u prvo kršćansko doba doviknuo onima, koji su se spremali stupiti k stolu Gospodovu, značajne riječi: „Sancta Sanctis“! Sveto svetima! To je još imalo prije primanja presvetoga Sakramenta sve sjetiti i opomenuti, kakovom se čistoćom i svetošću srca imaju k njemu približiti.

Čuj potom, kako zivim riječima pozivlje sv. Augustin k što većoj čistoći srca, kad se valja približiti k tom svetom stolu. „Kad stupamo k oltaru“, piše on, „moramo se s pomoću Božjom svim silama pripraviti i sve kutove naše duše točno pretražiti, nije li se gdjegod koji grijeh sakrio. „Promislimo“, nastavlja, „na kakovu smo svadbu pozvani, i promotrimo, kakovome zaručniku pristupamo. Pozvani smo k stolu, gdje ne nalazimo hranu ljudi, nego kruh angjela“. (S. Aug. Serm. in dom. II. adv.) Moramo stoga, misli taj sveti Otac, po mogućnosti se natjecati s angjelima u čistoći duše, kadgod kušamo kruh angjela.

Na drugom mjestu nišani isti veliki crkveni učitelj na tadašnji običaj, prema kojemu je kod svete pričesti stavljano muškarcima tijelo Isusovo na dlan desne ruke, dok se je ženskinjama davala sveta hostija na rubac, što je bio u njihovim rukama, i tada opominje muškarce i žene, da pri tom nastoje oko najveće izvanjske i nutarnje čistoće, veleći: „Svi muškarci treba da operu ruke svoje, a žene da se posluže posve čistim rupcima, kad primaju tijelo Kristovo, i kao što muževi peru

ruke vodom, tako imadu savjest svoju (od manjih pogrješaka) očistiti milostinjom, i kao što žene upotrebljavaju kod svete pričesti posve čiste rupčiće, tako im valja doći čistim tijelom i čistim srcem, da s dobrom savješću prime Sakramenat Kristov" (S. Aug. Serm. 252.). Očito ne bijaše dosta, da se ruke očiste od velike zamazanosti ili laneni rupci od grdnih mrlja, nego da se odstrane s ruku i rubaca i ona jedva vidljiva nečistoća i prah, što je na njih pao preko dana. Kad je dakle bilo zapovjegjeno, da se tolikom brižljivošću pazi na izvanjsku čistoću kod primanja svete pričesti, ne smije, kako taj crkveni Otac zaključuje, manja biti briga za čistoću srca.

2. Veoma su lijepe baš u ovoj stvari riječi bogoljubnoga Tome Kempenca (Naslj. Krista IV. 12, 1), koje on navodi, kao da ih Isus govori duši, koja se sprema da ga primi: „Ja sam, koji ljubim čistoću i dajem svaku svetost. Ja ištem čisto srce i ondje je mjesto počivanju mome. Pripravi mi blagovaonicu veliku prostrtu i kod tebe ću uskrsovati s učenicima svojima. Ako hoćeš, da k tebi dogjem i kod tebe ostanem, očisti stari kvas i pometi stan srca svojega . . . . Jer svatko, tko ljubi, sprema milome ljubimcu svome najbolje i najljepše mjesto, jer se po tom poznaje ljubav onoga, tko prima ljubimca."

Stoga i pobožne duše nastoje upotrijebiti svaku brigu, da prije pričesti očiste svoje srce od svih, i najmanjih mrlja grijeha, da Gospod na njima ništa ne nagje, što bi moglo biti mrsko očima njegovima. Iz istoga razloga nije im dosta, da se za svoje lake grijehe i pogrješke samo jednostavno pokaju i tako približe k stolu Gospodovu, nego

prije nastoje da svoje srce još temeljitije i uspješnije očiste brižnom i skrušenom ispovijegju. Tako čitamo u životu svetaca, da im je najneznatnija i najmanja pogrješka, što su je počinili, bila dovoljan uzrok, da je izbrišu veoma skrušenom ispovijegju, prije negoli su se usudili k svetoj pričesti. U tom smislu govoraše sv. Magdalena Pacis: „Ja se ne bih nikada usudila približiti k tom božanskom stolu, ako se ne bih poškropila krvlju Spasiteljevom". Takove se svete duše sjećaju upravo na onu brigu, kojom je Gospod prije nego je ustanovio taj presveti Sakramenat svojim učenicima noge prao, i željele bi, da ih isti Spasitelj očisti u sakramentu pokore, kako bi se pojavile pred njim dosta čiste.

Megjutim neka te mala pogrješka, što si je počinio, osobito ako ti nije lako prije se ispovjediti, ne zadrži od svete pričesti. Jer ako takovu pogrješku veoma teško okaješ i radi nje se pravo poniziš pred Gospodom, ne će te Gospod primiti manje milostivo, kao da je nijesi ni počinio. Da, može se pače dogoditi, da ćeš na taj način biti Gospodu još miliji. Jer dok se počinjena pogrješka tvojim srdačnim pokajanjem izbriše, ostaje na duši kao ures poniznost i skrušenost. Da, može se pače na taj način dogoditi, da bude duša oslobogjena nesamo od mrlje, koje si je svijesna, nego i od mnogih drugih skrovitih.

Da je takav postupak i Gospodu mio i po volji, proizlazi iz tužbe, što ju je sveta Gertruda čula u objavljenju iz njegovih usta na jednu inače pobožnu osobu, koja se, kad je pala u malu pogrješku, iz bojazljivosti obično ustegnula od svete pričesti. Pri tom je pokazao toj svetici, da čovjek može iskrenim pokajanjem postati na duši čistiji,

nego što je bio prije pada u tu pogrješku. „Jer kao što čovjek," dodao je, „koji opazi mrlju na svojoj ruci, odmah je opere i poslije pranja bude ruka očišćena nesamo od te mrlje, nego postaje inače još čistija, tako i ja kad i kad puštam, da duša padne u male pogrješke, da radi toga uroni u pokajanje i tako mi omili svojim poniženjem."

4. S tako poniznim i skrušenim srcem valja nam megjutim i onda pristupati k svetoj pričesti, kad si nijesmo svijesni kakove stalne pogrješke. Jer tako bijedni ljudi, kao što smo mi, bez sumnje nose na sebi mnogo grješnih mrlja, kojih ne poznaju. No Gospod ih vidi i megju njima još mnoge, koje su mu kud i kamo mrže nego one, što smo ih malo prije ispovjedili. Tu nam može samo još poniznost pomoći, koja poput kabanice pokriva naše pogrješke; tu nam može pomoći samo gorko pokajanje radi svih poznatih i nepoznatih grijeha, koje Isusa na to potiče, da nam u presvetom Sakramentu dolazi u susret sa svojom očišćavajućom milosti i tako nas oslobagja od onih mrlja, koje bi inače priječile tijesno sjedinjenje s njim i obilnije ulijevanje njegove milosti. Stoga nas mora nesamo ljubav k Isusu, nego i korist naše vlastite duše na to živo poticati, da se što moguće većim skrušenjem srca i čistoćom duše približujemo k stolu Gospodovu. Jer što je gorče pokajanje, što je iskrenija ispovijed, to je čistija duša. Što je nevinije srce, to je slagja nebeska hrana, to je veće dopadanje, kojim te tvoj Spasitelj u svetoj pričesti grli, to su obilniji nebeski darovi, što ti ih pri tom u srce ulijeva. Što je nasuprot slabije pokajanje, što je površnija ispovijed, što je zamazanija duša, to ćeš manje slasti nalaziti u toj nebeskoj

hrani, to većim negodovanjem ulazi Isus u tvoje srce, to štedljivije otvara svoju milosnu ruku. Dobro promisli i uvijek radi, što je do tebe, da veoma čist dogješ k tom svetom stolu; jer tko u tom počne biti ravnodušan, taj malo pomalo ide pače u pogibao, da se okaljan teškim grijehom približi k stolu Gospodovu i tako da se strovali u ponor nedostojne pričesti.

III. Nedostojna je pričest velika opačina, koja navlači na čovjeka isto tako veliko prokletstvo.

Nedostojna je pričest upravo protivna svetoj pričesti. Jer kao što je ova najsvetiji i najblagosloveniji čin, što ga možeš izvršiti, tako ona ide megju najbezbožnije i proklete stvari, što ih čovjek samo pomisliti može. Da dakle zauvijek u srce tvoje ulijem veoma duboku mržnju, dá, spasonosni strah od takove opačine, potrebno je, da o tom govorim.

1. Nedostojnom pričešću čovjek grozno pogrgjuje presveti Sakramenat i neizrecivo vrijegja Spasitelja, koji je nazočan u Sakramentu oltara.

1. Tko pomisli, da je nedostojna pričest u tom, što je čovjek prima u smrtnom grijehu, lako će shvatiti, kako se tim počinja prokleti zločin protiv presvetoga Sakramenta i božanske osobe našega Gospoda.

Jer tko to čini, osramoćuje gozbu i svadbu, na koju nas zove Kralj nebeski. Da to razumiješ, valja ti se samo sjetiti na ono, što smo rekli za onoga čovjeka, koji je u priči došao na kraljevsku

gozbu bez svadbenoga ruha, i pri tom promisliti, kako je kud i kamo zamazanije i gadnije na duši obučen svaki onaj, koji se u smrtnom grijehu umiješa megju nevine, da s njima blaguje kruh angjelski. Zaodjeven rugobom gjavla i obasut smećem pakla natiskava se k toj nebeskoj gozbi.

Promisli dalje, kako on to još sve čini ravnodušnošću i drzovitošću, koja se ne da ispričati. Jer isti kralj, koji ga je pozvao k toj nebeskoj gozbi, pružio mu je u sakramentu pokore tako izvrsno sredstvo za čišćenje, tu mu je pripravio novu odjeću milosti, u kojoj bi bio mogao lijepo urešen doći k njegovu svetom stolu. No ako se on uza sve to pojavio kod te gozbe bez odijela milosti, ako je svojim ružnim smećem grijeha okalja, ako smradom svoje opake duše onesveti tu nebesku gozbu, počinja tad neoprostivu opačinu, koju Bog ne može ostaviti nekažnjenu.

2. A kako veoma raste ta opačina, ako promislimo, kako još takav grješnik sramotno zlorabi nebesku hranu, koja se kod te gozbe stavlja na stol.

Jer čovjek, koji je u stanju smrtnoga grijeha, budući da je mrtav, isto je tako malo sposoban, da uzme tu duhovnu hranu kao što i onaj, koji je tjelesno mrtav, ne može ništa učiniti s tjelesnom hranom. A ako bi se ipak dala hrana i pilo tjelesnom mrtvacu, to bi bila veoma mrska zloraba, rastrošnost, da, pogrda hrane, koju nam je Bog dao za uzdržavanje života. No neprispodobivo veću zlorabu počinja grješnik, ako presveti Sakramenat prima kao hranu za svoju dušu. Budući da je njegova duša mrtva, ne može se hraniti tom nebeskom hranom i tako se ta božanska hrana samo trati, tako reći prosipava i baca.

A kakova je to hrana i kakovo je to pilo, s kojim grješnik tako zločinački postupa? To je tijelo i krv Sina Božjega. Kad se god dakle grješnik nedostojno približava stolu Gospodovu, dopušta, da se tijelo Gospodovo tako reći kvari kao hljeb, što ga čovjek mjesto da ga pojede, beskorisno baca na zemlju. Kadgod u tom stanju prima presveti Sakramenat, razlijeva tako reći krv Gospodovu kao onaj, koji ravnodušno i prezirno izlijeva vrč, mjesto da ga stavi na svoja usta. A sada sudi sam, da li je Apostol previše rekao, kad je prijeteći uzdigao glas i rekao: *Kogod jede hljeb ovaj ili pije čašu Gospodovu nedostojno, kriv je tijelu i krvi Gospodovoj* (I. Kor. 11, 27). Ili zar onaj, koji na tako preziran način postupa s onom hranom i onim pilom, koje se daje u svetoj pričesti duši, ne počinja u nebo vičućega grijeha protiv tijela i krvi Gospodove? Ta, on s njime tako postupa, kao da, kako opet kaže Apostol, ne razlikuje tijela Gospodova; kao da za njega ne postoji razlika izmegju tijela i krvi Kristove i stvari, koje čovjek radi ogavnosti i neugodnosti radije baca nego uživa! Kad je zloraba drugih sakramenata već grubo svetogrgje, jer se milosti, koje se u njima pružaju, osujećuju, tako reći bacaju i rasipaju — kakovo mora tek da je u nebo vičuće svetogrgje, ako tko tako postupa s tijelom i krvi Kristovom?

A kamo baca takav tijelo i krv Gospodovu? Tako svete, nebeske, božanske stvari baca on u svoje zamazano srce puno grješne nečistoće i paklena smrada. Volio bi Gospod spustiti se u jamu blata negoli gledati, kako mu se tijelo i krv zakapa u takovu grješnu kaljužinu! Tko dakle može još izmjeriti, kako takav postaje krivac tijela i krvi Kristove?

3. Ipak još nijesmo gotovi, nijesmo još dosegli dubine ponora takove bezbožnosti. Jer ako se i ne mogu tijelo i krv Kristova u svetoj pričesti više združiti s tako duhovno mrtvom dušom na način hrane, ipak je s druge strane vez i doticaj, što ga je Gospod prisiljen pri tom učiniti, veoma tijesan, tako da se tim nanosi njegovoj presvetoj osobi najbolnije onesvećenje.

Ili tko može da shvati, što onomu, koji je sam život, može biti odurnije nego vidjeti, da je tako tijesno svezan s tako mrtvom dušom? Megju najvećim okrutnostima, kojima se opaki car Maksimilijan ogriješio o progonjene kršćane, spominje se i ta, da je dao odvažne priznavaoce vjere žive zajedno svezati s lešinama, koje su se već raspadale i to tako, da je bilo oko na oku, usta na ustima, prsa na prsima. Tada je pustio, da živi s mrtvim, čvrsto svezan, leži, dok nije prvi kužnim smradom mrtvog uz gagjenje i grozu svake vrsti postao i sam lešina. Zar ne, dragi kršćanine, grozna muka, užasna slika!

A ipak je samo slaba slika onoga, što snalazi dragoga Spasitelja, kad ga grješnik u sebe prima nedostojnom pričešću. Jer je kud i kamo groznija smrt duše nego tijela. Kao što je pakao, kamo smrt vodi dušu, neizmjerno grozniji nego grob, kamo nas vuče tjelesna smrt, tako je i ona smrt tisuć puta strašnija od ove. Kako dakle nagrgjuje smrt grijeha dušu, kakovu li u njoj gnjiloću prouzrokuje, kakav li kužni zadah širi oko sebe takova duša? Pripovijeda nam se za svetu Tereziju, da se jednom morala neko vrijeme voziti u istim kolima s osobom, koja bijaše u smrtnom grijehu i pri tom je osjećala, da je od nje dolazio užasan

smrad, te je mislila, da mora umrijeti, bude li morala dulje s njom ostati zajedno. I s takovom mrtvom dušom mora zajedno da bude božanski Spasitelj, kad bude primljen nedostojnom pričešću, s takovom dušom, koja je pred Bogom i nebom smrdljiva strvina, mora on biti kud i kamo tjesnije združen nego oni mučenici s lešinama, na koje su ih privezali. Što to mora da bude za našega Spasitelja? Što on mora pri tom da podnese? Zar se tu čuditi, ako Krist Gospodin ulazi u takovu crnu dušu s najvećim gnjušanjem i neugodnošću? Tu razumijemo čudesno vigjenje saskoga vojvode Vitekinda, koji obučen kao prosjak prebivaše uskrsnoj pričesti u taboru Karla Velikoga. Tu je naime opazio u svakoj hostiji, koja je bila davana vojnicima, dijete nebeske ljepote, koje je kod nekih sa svim veseljem ulazilo, a kod drugih odvraćalo lice i činilo se, da se brani rukama i nogama protiv toga, kao da za nj nema ništa neugodnijega, negoli se sjediniti s takvim ljudima.

4. A što je, pitam, učinilo dušu takova čovjeka lešinom, koja gnjije? Grijeh — smrtni grijeh — pravi predmet mržnje i odvratnosti Božje. I s grijehom, možda i s mnogim i najgadnijim grijesima, ukratko, sa svim tim nemanima, koje napunjaju dušu takova čovjeka, mora Presveti kod nedostojne pričesti biti zajedno. Tu bi mogao uskliknuti s Apostolom: *Kakovu zajednicu imade pravda s nepravdom? — Kakova je sloga Krista s Belialom? — Kako se slaže hram Božji s idolima?* (II. Kor. 6, 14, 15, 16). A ipak se ta opreka, koja u nebo viče, izvagja nedostojnom pričešću, a božanski Spasitelj, koji je tako bolno žrtvovao svoj život, da uništi grijeh, bude pri tom prisiljen, da zajedno s njim

u istom srcu stanuje. Kad su unesli zavjetni kovčeg u hram Dagonov, nije trpio Gospod, da s njime zajedno stanuje, nego je oborio Dagona na tlo tako, te je bez ruku i glave ležao pred kovčegom zavjeta. Ali u srcu takova čovjeka bude tako reći prisiljen, da leži do nogu krivoga boga grijeha, koji tu vlada, i gjavola, koji si je tu udario prijestolje! Ne bi li dragi Spasitelj kud i kamo radije volio još jednom na križu umrijeti negoli takovo što trpjeti? Promisli malo pa ćeš to shvatiti.

5. Kad je Gospod nakanio, da proroku Ezekijelu otkrije zločine njegova naroda, da ga radi toga pozove na red i potakne na pokoru, povede ga u duhu u hram i zapovjedi mu, da zidove Svetišta probije i tako vidi, kakove se mrzosti tu počinjaju. No svaki kršćanin nosi u sebi živo svetište i to je njegovo srce, u koje Presveti ulazi po svetoj pričesti. Ali kao što su odmetnici Židovi svetište u Jerusalemu, mjesto da ga časte molitvama i žrtvama, napunili mrzosti, tako i kršćanin, koji se usudi primiti Gospoda nedostojno, mijenja to unutrašnje, živo svetište, što ga je već grijehom oskvrnuo, u mjesto mrzosti. Stoga ću ti radi spasonosnoga zgražanja otvoriti zid takova kletog srca, da vidiš, kakove se tu mrzosti počinjaju kod nedostojne pričesti.

Ali ja te ne ću tu uvesti, jer bi meni jedva vjerovao, što ću sada pripovijedati; dat ću radije, da te netko drugi, komu ćeš bolje vjerovati nego meni, uvede u tajnu bezbožnosti. To je sam Gospod, koji je jednom svoju vjernu i mnogim otkrivenjima odlikovanu službenicu Mariju Latast uveo u takovo bezbožno srce, da vidi, kakove se opačine zbivaju kod nedostojne pričesti. Poveo je tu odabranu dušu sa sobom, i dogjoše k tamnom stanu, koji bijaše zatvoren. Kad su se vrata otvorila, reče Isus bogoljubnoj Latast žestoko joj stišćući ruku: „Kuda mi se zapovijeda da ugjem, kćeri moja?“ — „Gospode“, odgovori ona, „ne unilazi“. Ipak Gospod odgovori: „Kćeri moja, ja moram unići, i ja ću unići, a ti ćeš, koliko budeš mogla shvatiti, vidjeti, što je nedostojna pričest“. A sada i ti, dragi kršćanine, unigji s Isusom i s onom svetom dušom u srce onoga grješnika, koji je upravo sada primio Gospoda nedostojnom pričešću, da vidiš, što se sad zbiva u toj duši.

Pustimo da nam bogoljubna Latast pripovijeda, što je dalje vidjela. „Vidjela sam“, piše ona, „kako je ta osoba izdajničkim načinom zagrlila Isusa, Spasitelja, i tada svukla s njega njegovo bijelo odijelo. Velika množina zlih duhova u liku crnih ljudi pomagala joj je kod toga opakoga djela. Na to mu svezaše zli duhovi ruke, koje je ona osoba sama držala, i tada ga bičevahu. Ja sam vikala“, nastavlja Latast, „iz svih sila: Pustite ga, pustite ga! Ali ne mareći za moju viku, donesoše grozan križ, na koji mu pribiše ruke i noge. Tada sam vidjela, kako mu je meso bilo rastrgano, a krv u potocima tekla. Na to uzme ona osoba sulicu te njome probode rebra Isusova. A on je poviknuo glasno, da se čulo sve do prijestolja Božjega. Oni, koji su Isusa razapeli, veselili se, što je bio u takovu stanju: pljuvali su mu u lice, bacali na nj kamenje, a Isus je neprestano upravljao svoj pogled k nebu.

Na to dovedoše crni nekoga, koji mi se činio, da je znamenita ličnost. I on bijaše sav crn; glavu je imao životinjsku, te ga kao kralja staviše naproti

Isusu. „Misliš li“, reče tada osoba, koja se nedostojno pričestila, veoma prezirno Spasitelju, „misliš li, da sam te k sebi pozvao, da te postavim za kralja? Ja nemam drugoga kralja nego ovoga tu“, nastavi ona okrečući se k crnoj životinji, „jer on ispunja sve moje želje i nagnuća (naime grješne požude).“ Tada poteče krv Isusova iz svih rana i činilo se, kako opaža bogoljubna Latast, da se neizbrisivim načinom bilježi u dušu.

Posve poništena i iscrpljena onim, što je vidjela, nagje se na to Latast prenesena u svoje vlastito srce, i tu je vidjela Isusa, gdje sjedi na sjajnom prijestolju i čula, kako joj pun boli govori: „Sada si kćeri moja, vidjela sve pogrde, koje mi se nanose nedostojnom pričešću. Jao onima, koji se nedostojno pričešćuju; bolje bi za njih bilo, da se nijesu ni rodili.“

Što je ta nevina pobožna duša vidjela, sada si, dragi kršćanine, upravo čuo, da, tako reći očima gledao i mogao se uvjeriti, da se ništa ne pretjerava, kad se kaže, da onaj, koji se nedostojno pričešćuje, tako reći božanskoga Spasitelja predaje gjavlu. Ujedno ćeš shvatiti, kako je opravdana tužba Apostola Pavla, da još uvijek imade takovih, koji Krista nanovo razapinju i rugaju mu se. „Jer koji me nedostojno primaju“, govoraše Gospod svetoj Margareti Kortonskoj, „razapinju me i daju mi onaj gorki napitak, što su mi ga nekoć pružili Židovi. I kao što sam jednom trpio, da me se zli neprijatelj dotiče i sa sobom uzme u grad i na visoku goru, tako trpim istu sramotu od onih, koji me nedostojno primaju.“

6. Ta opačina pokazuje se još kud i kamo sramotnijom, kad promislimo, da onaj, koji se nedostojno pričešćuje, sve to Gospodu nanosi još pod izlikom prijateljstva i tako igra ulogu izdajice Jude.

Jer kao što je Juda, premda je već u srcu nosio izdaju Gospodovu, ipak bio kod posljednje večere zajedno s ostalim apostolima, kao da je bio najpobožniji učenik Isusov, tako stupa grješnik s pobožnim i vjernim slugama Gospodovima k njegovu stolu, kao da mu je najodaniji pristaša. Kao što je Juda jeo s Gospodom pače iz iste zdjele, što čine samo oni, koji su u najtješnjem prijateljstvu, tako jede grješnik kod pričesti još kud i kamo pouzdanije i više zajednički s Gospodom, jer uživa samoga Gospoda.

Kao što je dalje Juda poljupcem izdao Sina čovječjega njegovim neprijateljima, tako grješnik predaje svojega Spasitelja i Boga nedostojnom pričešću u ruke njegova smrtnoga neprijatelja, gjavla, u onom času, u kojem ga se tiče svojim ustima, svojim usnicama tako reći ljubi i kao svojega najiskrenijega prijatelja grli. Tko se dakle nedostojno pričešćuje, sličan je Judi i neka pazi, da ne bude imao dijela u njegovoj propasti, kako sudjeluje u njegovoj opačini.

A sada, dragi kršćanine, progji još jednom u duhu sve bezbožnosti, što ih u sebi sakriva nedostojna pričest i daj, da ti se pri tom duša potrese takovim zgražanjem nad tim užasnim svetogrgjem, te bi volio sto puta umrijeti, nego li se usuditi počiniti takovo crno pakleno djelo. Ali da se, koliko je moguće, još više napuniš strahom od takova nedjela, stavit ću ti pred oči i strašne posljedice takova svetogrgja.

2. Kletva i propast, što je za sobom vuče nedostojna pričest, tako je velika kao i zločin, koji se njome počinja.

1. Prva nesreća, što je nedostojna pričest nanosi svojem opakom primatelju, jest u tom, što se nebeski živi hljeb pretvara za njega u smrtonosni otrov. Veoma zgodno kazuje to sv. Toma Akvinski u svojoj sekvenci o presvetom Sakramentu ovim riječima:

„Vjerniku se daje svakom,
Ali sudbom nejednakom
Života il propasti.

Život dobrim, smrt je zlima,
Vidi, kako nije svima
Jednak izlaz primanja.“ *

Dok nam je dakle Spasitelj dao sigurnost, da će oni, koji budu pobožno uživali njegovo tijelo i krv, crpsti odatle život vječni, Apostol je isto tako sigurno tvrdio o onima, koji budu nedostojno jeli od ovoga hljeba ili nedostojno pili iz ovoga kaleža, da će si jesti i piti sud, to jest, osudu, vječnu smrt. Kao što bismo naime mi rekli za onoga, koji pije vrč pun otrova, da si pije smrt, jer takav napitak sigurno i brzo za sobom vuče smrt, tako tvrdi Apostol, da čovjek nedostojnom pričešću jede sebi smrt, jer ona za dušu djeluje poput otrova, koji sigurno sa sobom nosi vječnu smrt.

Jer ako čovjek nedostojnom pričešću doista

* Sumunt boni, sumunt mali:
Sorte tamen inaequali,
Vitae vel interitus.
Mors est malis, vita bonis:
Vide paris sumptionis,
Quam sit dispar exitus.

prima tijelo i krv Gospodovu, tada se time ipak, kako malo prije vidjesmo, mrtva duša ne hrani, te joj ne može hljeb života biti hrana. Dok je ipak ta nesretna duša lišena milostivoga, hranivoga učinka tijela i krvi Kristove, ulazi radi zlorabe, što je počinja tijelom i krvlju Kristovom, u nju grijeh svetogrgja, koji poput otrova donosi smrt i propast. U tom smislu piše sv. Pashazij za takova, koji prima nedostojno tijelo i krv Gospodovu: „Premda oboje prima iz ruke svećenikove kao i pravednik, ipak ne blaguje niti jedno niti drugo. Ali što on tada prima“, pita dalje, „kad je ipak samo jedna pretvorba, samo jedan sakramenat, ako ne blaguje tijela i krvi Kristove?“ Na to odgovara: „O strahovite li istine, jer ga grješnik nedostojno prima, to si sud jede i pije, kako veli Pavao, ne razlikujući tijela G spodnjega.“

Možda se to čini nevjerojatno, da ista hrana proizvodi tako oprečan učinak Ali ne možemo li nešta slična opaziti i u svakidašnjem životu? Daj teško bolesnome hranu zdravoga; ne će mu li zadati smrti, dok zdravome uzdržava život? Daj komu, koji je u vrućici, vrč vrućega vina; ne će li za nj biti otrov, dok slabome ulijeva novi život?

Tako dakle dobra hrana i zdravo pilo zlorabom postaje otrov i na isti način dragocjena hrana i spasonosan napitak za dušu postaje tako u nebo vičućom zlorabom najvećom propašću. „Kod istoga stola“, piše sv. Bernardo, „i kod iste večere i od istoga posvećenog hljeba jeli su Petar i Juda: dobri za život, bezbožni za kaznu.“

Oprečno djelovanje presvetoga Sakramenta kod dobrih i zlih već nam se mogućim time nagovještа, što se pripovijeda u Svetom Pismu za

zavjetni kovčeg. Kad su naime bezbožni Filisteji zavjetni kovčeg zločinački ugrabili i prevezli u svoju zemlju, prouzrokovao je posvuda, kamo su ga donesli, nesreću i propast, tako te su Filisteji napokon bili prisiljeni, da natrag vrate sveti kovčeg. Nasuprot donesao je u kuću pobožnoga Obededoma, kamo su ga poslije spremili, obilje sreće i blagoslova. I Filisteji i Obededom nastanili su kod sebe isti kovčeg zavjeta, u kojem bijaše mana kao hljeb s neba, ali ovomu bijaše za život, onima za smrt.

2. Ako kod nedostojne pričesti taj presveti Sakramenat, u kojem se daje Krist kao hrana, nije više hrana nego otrov, i milostivo će sjedinjenje, koje je inače posljedica dostojne pričesti, upravo oprečno djelovati. Duša će se tim, mjesto da se tijesno sjedini s Kristom, upravo od Krista otrgnuti, da, ona ga se sama odriče. Vidimo, kako se to strahovito djelovanje i previše jasno pokazuje kod onoga, koji se prvi put usudio učiniti svetogrgje. Jer premda se Juda i prije toga crnoga djela nije ubrajao megju dobre učenike Gospodove, ipak se još uvijek držao uz njega i vladao se kao njegov učenik i apostol. Ali od onda, kad je nedostojno blagovao tijelo i krv Gospodnju, posve se odijelio od Krista, ostavio je dvoranu bez pozdrava, složio se s neprijateljima Kristovima, te je pače postao vogja onima, koji uhvatiše Gospoda.

Ali kako je strašno odijeliti se od Krista! Što to drugo znači, nego odijeliti se od ljubavi Isusove, otrgnuti se od tijela Kristova, kojemu smo pridruženi kao duhovni udi, isključiti se iz milosrdnoga Srca Isusova, napustiti muku Kristovu, zasluge Kristove, milost Kristovu, odbaciti dragoga Spasitelja i spasenje vlastite duše! Pa da to nije strašno!

No kao što se Juda, kad se otrgnuo od Gospoda, bacio u naručaj njegovih neprijatelja, tako se i takav nesretnik tako reći predaje smrtnom neprijatelju Kristovu, gjavlu. S njim se pričešćuje, tako reći sjedinjuje grješnik svetogrgjem nedostojne pričesti. Da, ne rijetko upravo po nedostojnoj pričesti postizava gjavao neslućenu silu nad dušom, što više, dobiva je u svoje ruke i proniče je duhom pakla. Stoga je nedostojna pričest kao gjavolska pričest (zajednica s gjavlom). Ako ne ćeš vjerovati meni, treba ti samo pogledati na žalosni uzor svih onih, koji su se nedostojno pričestili, na Judu, za kojega se izrično veli, da je sa zalogajem, što ga je primio iz ruke Gospodove, unišao u njega gjavao. Od tada je bio i ostao Juda kao onaj, kojega gjavao napunja, kojim gjavao posve vlada, koji je posve gjavlov. Ubojica duše, kojega odbija dostojno blagovanje tijela i krvi Kristove, dobiva otvoren ulaz upravo tim, što se nedostojno jede to vazmeno Janje i krv spasenja nogama gazi. Nedostojna pričest otvara mu tako srce širom. Stoga je i vidio jednom sveti opat Eutimij, kad je dijelio svetu pričest, kako su neki primajući je postali posvema prosvijetljeni, dok su drugi, čim su uzeli svetu hostiju, posve potamnili i bili sasvim napunjeni paklenom tminom. Po tom je s grozom upoznao, da su ovi posljednji nedostojnim blagovanjem presvetoga Sakramenta došli posvema u vlast duha tmine.

3. A što sad slijedi iz toga upliva opakoga neprijatelja, komu se duša nedostojnom pričešću predaje često na milost i nemilost? Što drugo, nego mjesto da bude u dobru hranjena, jačana i uzdržana, sada nasuprot da bude u zlu hranjena, jačana i okorjela. Da, katkada takovom opačinom ulazi u

takovu dušu posve gjavolski duh, koji je nagoni, da se od sada bez sustezanja prepusti nagonu svojih strasti i zlobi svojega srca; katkada prelazi na nju posve gjavolsko biće, koje je vodi k nekoj stanovitoj drzovitosti u zlu, k tvrdokornosti prema svim opomenama na dobro, k potpunoj okorjelosti. Ili reci mi, kad je Juda dobio žalosnu odvažnost, da zbilja izvrši izdajstvo proti svojemu Gospodu i Učitelju? Nije li u času, kad je primio nedostojnu pričest? Što ga je učinilo tako okorjelim, da pri tom nije više mario ni za ljubezne riječi ni za strahovite prijetnje Gospodove? Nedostojna pričest, kojom je posve došao u vlast gjavlovu.

U nekom tirolskom selu zapalila je nedavno neka ženska iz mržnje kuću nekome seljaku. Kad su je pitali, kako se na tako opako djelo odlučila, priznala je, da u ispovijedi nije dobila odrješenja radi nepomirljive mržnje, što ju je gojila u srcu, ali da se ipak usudila ići na pričest. Tada je bio čas, uvjeravala je ona, kad je osjetila, kako se u njoj diže zlobna odvažnost, da izvrši nedjelo paleža; tada je bio takogjer čas, kad ju je duh okorjelosti tako obuzeo, da je, makar su radi toga njezina opakog djela još mnogi drugi izgubili svoj imutak, ipak otvoreno još pred sudom izjavila, da joj nikako nije žao zbog tog nedjela.

Eto, dragi kršćanine, kako je otrov nedostojne pričesti poslije Judinih vremena ostao još uvijek isti! O strahovitoga li paklenskog otrova, koji proizlazi iz zlorabe te nebeske hrane!

4. Nedostojna pričest u svojim učincima oprečna je osim toga dostojnoj pričesti još i dalje. Jer dok dostojna pričest napunja dušu nebeskim mirom, nebeskom utjehom, nebeskim pouzdanjem, s nedostojnom pričesti dolazi u srce pravi pakao nemira i zdvojnosti.

I ovdje je dosta baciti pogled na nesretnoga Judu, jer jedva što je nedostojno primio pričest, nastade mu takova tjeskoba u srcu, da nije mogao više ostati u blagovaonici; tjeskoba i nemir duše potjeraše ga napolje; gonila ga je i tjerala grižnja savjesti kao drugoga Kajna s jednoga mjesta na drugo, da potraži mir, kojega ipak nije mogao nigdje naći. Zavladala mu srcem zdvojnost, koja je sve više rasla; posve smućen žuri se u hram, da baci pred noge svećenicima cijenu izdaje; odavle opet provaljuje napolje kao čovjek, koji si više ne zna savjetovati ni pomoći, te napokon pograbi uže, da učini kraj toj muci svoje duše. Nagjoše ga malo iza toga obješena o drvo, a grozni potezi njegova lica svjedočiše, kakovom je zdvojnosti u srcu izvršio to nedjelo na samom sebi. Ali zar je tim nedjelom riješen boli svoje duše? O ne! Što više, u drugom je svijetu pao u naručaj još kud i kamo groznijoj zdvojnosti i duševnoj muci. Tada se na njemu ispunila riječ Gospodova: *Teško onomu čovjeku, koji izda Sina čovječjega; bolje bi mu bilo, da se nije rodio čovjek onaj* (Mt. 26, 24). Na njemu se ispunila i riječ Apostolova: *Kogod jede hljeb ovaj ili pije čašu Gospodnju nedostojno . . . sud sebi jede i pije.* Utroba, koja mu se prosula, kad mu se tijelo raspuklo, svjedoči, što si je jeo i pio.

Tako se dog dilo Judi i slična će sudbina stići one, koji nasljeduju toga izdajicu. Pripovijedat ću žalosnu zgodu, koja je nedavno zadesila nekoga dječaka, koji je do jedanaeste godine živio posve nevino. No tada je zapao u ruke dvojici zavodnika, zašutio u prvoj ispovijedi svoje najgadnije grijehe

i tako svetogrdno primio prvu pričest. Pobožni su roditelji pripravili za taj dan radosnu svečanost u kući; ali tko se nije pri tom veselio, bijaše onaj, komu je sve to veselje bilo namijenjeno. Od tada postajaše sve više namrgogjen, mrk, tužan, a i više oporan i buntovan protiv poglavara onoga zavoda, kojemu je bio predan radi daljne izobrazbe. Dječak je napokon u svojoj opornosti dotjerao dotle, te su njegovi poglavari bili prisiljeni, da ga za kaznu koji sat negdje pritvore, gdje bi se zabavio izragjivanjem zadaće. Ali što je on megjutim učinio, vidjelo se, kad su se nakon vremena odmjerena za kaznu otvorila vrata. Tu ga nagjoše obješena o čavao, a na stolu komadić papira ispisana njegovom rukom. Na njemu javlja, da je razlog tome zdvojnom činu prva nedostojna pričest, iza koje su slijedile još druge isto tako svetogrdne. Te nedostojne pričesti ležale su mu na srcu poput žeravice, koje mu nijesu dale mira ni danju ni noću, koje su mu otele svaku radost, sav mir, svu nadu i napokon ga do toga dovele, da potraži konac poput Jude, kojega je slijedio u njegovoj bezbožnosti. O, kako je dakle strahovito istinita riječ Apostolova: *Kogod jede hljeb ovaj ili pije čašu Gospodnju nedostojno, sud sebi jede i pije.*

Tako se eto pravo vidi, kakav je otrov za dušu nedostojna pričest. Jer kao što otrov ruje po utrobi i napokon predaje smrti punoj muka, tako nedostojna pričest ruje po srcu tjeskobom i zdvojnošću i napokon predaje dušu mukama vječne smrti. Tko dakle da one riječi, što ju je rekao Isus o Judi nazvavši ga sinom propasti, ne primijeni onima, koji s Judom postaju izdajice Gospodovi po svetogrdnoj pričesti?

Ili može li se tko tim umiriti, da se onima, koji su nedostojno pristupili k stolu Gospodnjem, veoma rijetko šta zla dogodilo? A je li to i istina? Ne pripovijeda li nam već sv. Pavao o takima, koje je iznenada snašla smrt, ili su teško oboljeli, jer se nijesu dostojno pričestili? Dalje nam pripovijeda sv. Ciprijan u svojoj knjizi o otpadnicima mnogo primjera nagle smrti, koja je zadesila one, koji su pričest svetogrdno primili. Spominje ženu, koja je bojeći se mučila, jela od mesa žrtvovana krivim bogovima i s tim grijehom na savjesti usudila se k stolu Gospodnjem, te se ugušila svetom hostijom i grozno se trzajući pala mrtva. Druga žena, počinivši isti grijeh, hotjela je otvoriti kutijicu, u kojoj je tada za vrijeme progona čuvala Sakramenat; ali gle, na njezin užas vatra je prema njoj plamsala i ustrašila je, te nije presvetoga Sakramenta taknula a ni blagovala. Koliko bi se takvih slučajeva moglo navesti iz prvoga doba kršćanskoga! I u kasnijim stoljećima nije bilo posvema bez takovih očevidnih kazna Božjih. Navodim ovdje još samo jedan takav s'učaj, koji se dogodio prije 500 godina, 25. ožujka 1384., u Tirolu u Seefeldu. Tu je stanovao na tako zvanom gradskom brijegu (Schlossberg) veoma ohol vitez po imenu Osvaldo Milser. On se usudio oko Uskrsa pristupiti k svetoj pričesti grješna srca, te je pri tom još iz oholosti tražio od svećenika veliku hostiju. Toga zločina ipak nije Gospod ostavio nekažnjena. Jer jedva, što se sveta hostija dotakla jezika toga oholice, počelo se već tlo pod njegovim nogama spuštati. Pun straha pružio je na to vitez svoje ruke k oltaru, da se za nj primi: ali ni taj ga nije zadržao, jer je kamen postao mekan kao rastopljeni vosak. Napokon svećenik, koji je sa

strahom opazio, da je razlog tomu nedostojna pričest, pomože tako, da mu je svetu hostiju izvadio iz otvorenih ustiju i držćući vitez nije sad više propadao. Na izvučenoj svetoj hostiji pokazali se utisci zubi krvlju omašteni, što se još i sada može vidjeti. Za ovaj kažnjeni zločin svjedoče nesamo najvjerodostojnije isprave, nego i još vidljivi utisci ruke na kamenu od oltara kao i uleknuto tlo na strani oltara. Milser je ovo smatrao kao opomenu, te se kao pokornik povukao u samostan cistercita Stams, gdje je pače na glasu svetosti umro. Neka megjutim ovaj slučaj bude opomena svakomu, da ne pristupa nedostojno k stolu Gospodnjem, te tako ne propadne u propast, iz koje više nema spasenja. Neka ga od toga zastraše utisci na oltarskom kamenu u Seefeldu.

Dosta sam ti, dragi kršćanine, razložio opačinu, koja se počinja protiv Isusa nedostojnom pričešću, i nesreću, u koju takav baca svoju vlastitu dušu da bi morao biti pun groze i užasa pred tim. Ali zar da time zaključim? Ne. Jer mnogi, koji to čita, možda bi si mislio, da je takova bezbožnost daleko od njega, te mu se ne treba bojati, da će ikada pasti u nju; i mnogi bi opet pri tom mogao doći na misao, da se onome više ne može pomoći, koji se jednom sunovratio u takav bezdan grijeha. Stoga mi dopusti, dragi čitatelju, da kažem još koju riječ o tim dvjema točkama.

3. Nitko ne smije misliti, da je siguran od pada u taj grijeh.

1. Apostol je, da nas uopće potakne na sveti strah i budnost, ostavio opomenu: *Tko stoji, neka pazi da ne padne* (I. Kor. 10, 12). Tu bismo opomenu iskusnoga Apostola naroda mogli osobito primijeniti padu u onaj grijeh, o kojem upravo govorismo. Jer ako nedostojno primanje svete pričesti i jest velik zločin, ako i jest bezbožna opačina, ipak je grješnik u velikoj pogibli, da se strmoglavi u taj bezdan, a nijesu od toga posve sigurne ni inače pobožne osobe.

Pod grješnicima pak ovdje razumijevaju se takovi, koji kao robovi ove ili one strasti živu u zlim navadama ili prilikama, kojih je na žalost megju kršćanima i previše. Takovi grješnici obično od vremena do vremena primaju svete sakramente; no kako ih je malo, koji se kod toga zbilja poprave i život promijene. Oni se dakako idu opet jednom ispovijedati, ali više iz obzira ljudskoga ili takogjer, da si opet nešto savjest umire, da se s Bogom opet nešto namire i tada — da opet nastave svoj stari grješni život.

Jasno je poput dana, da su ovi u velikoj pogibli, te će se iz pomanjkanja pokajanja i ozbiljne odluke ispovjediti nevaljalo. K tomu se ne rijetko ispovijedaju tako površno, tako ravnodušno, tu i tamo nešto zašute, što se nije smjelo zatajiti, a da ne bude svetogrdna ispovijed! Ako čovjek od takove ispovijedi pristupa k stolu Gospodnjemu, kakova li će to biti pričest? U koliko slučajeva ne će biti ta pričest svetogrdna? To se dogagja osobito kod onih, koji živu u opačini nečistoće i neprestano podržavaju tu nečistu vatru grješnim prilikama, kojih se nikad ozbiljno ne ostave. Ti robovi tjelesne naslade obično su prvi, koji griješe protiv tijela i krvi Gospodnje i Presvetoga sramote tako, da ga primaju nesamo u svoje zamrljano srce nego i u tijelo grijesima okaljano. Za takove vri-

jede riječi svetoga Jeronima: „Kako možeš istim usnama ljubiti Sina Božjega i usta sramotne žene? Tako jednim poljupcem izdaješ Sina čovječjega“ (S. Hier. ad Ocean.).

2. Ali ni pobožne osobe nijesu posve slobodne od pogibli toga strahovitoga grijeha, osobito ako nijesu dosta učvršćene u poniznosti te više gledaju na izvanjsko pobožnjaštvo nego na pravu krepost srca. Jer će im neprijatelj staviti zamku propasti upravo s te strane, gdje su slabe i njemu pristupačne.

Kako si naime radi svoje kreposti nešto umišljaju i hoće da ih se smatra kreposnima, a hoće takogjer da ih i njihov ispovjednik takovima drži, treba samo da jednom padnu u teški, osobito nečisti grijeh — i tko je od toga siguran? — pa su već u najvećoj pogibli i napasti, da taj grijeh zašute. Premalo dakako poznaju ljudsku slaboću kao što i iskustvo i mišljenje svećeničkoga srca, te budu dosta jaki, da se odmah priznadu bijednim grješnicima. I ako se ne ohrabre i ako ne svladaju lažnoga stida — što tada? Što će biti tada nego nevaljana ispovijed, iza koje slijedi svetogrdna pričest! O Bože! Tako ih je brzo gjavao srušio s visine njihove umišljene kreposti u takav bezdan bezbožnosti!

3. A ako je pričest jednom nedostojno primljena, hoće li to tada biti i posljednji puta? Mi bismo mislili, da bi strah i groza, što ju je pri tom na sebi osjećala duša, osobito ako je do sada nevino živjela, biti dosta, da je u buduće zauvijek od toga uzdrže. Ali kamo sve gjavao ne vodi dušu, kad je jednom dobije u svoju vlast nedostojnom pričešću! Ne će li sve više zatvarati njezinih ustiju, da ispovjedniku ništa o tom ne kaže; ne će li nastojati, da je učini sve ravnodušnijom u nedostojnom primanju toga presvetoga Sakramenta?

No poslušaj o tom samoga Gospoda, koji je u jednom od onih mnogih objavljenja, kojima je milostivo usrećio bogoljubnu Mariju Latast, ovako rekao o nedostojnoj pričesti: „Prva nedostojna pričest uznemiruje dušu još veoma; druga je već malo uspavljuje, treća, i koje iza toga slijede, čine je već bešćutnom, dok napokon ne dogje do preziranja svetinje i posvema smrtonosne sigurnosti i uspavanja. Kako rijetko,“ nastavlja Gospod, „onaj, koji je kroz svoj život oskvrnjivao sakramente, prima ih dobro na samrti, i koliko ih umre u zdvojnosti ili u toj ravnodušnosti, koja ih čini za sve neosjetljivima!“

Dragi kršćanine, nemoj početi nikad tim, da zlo upotrijebiš svete sakramente. Jer gdje bi takav početak imao svoj žalosni svršetak? Možda u zloj smrti, možda u paklu! Koliko bih ti primjera mogao navesti o tom!

A da i ti ne budeš jednom takav žalostan primjer, ispitaj se danas veoma ozbiljno, kako je do sada bilo s tvojim pričestima. Znadeš, kako su apostoli, kad su prije naregjenja presvetoga Sakramenta čuli tužbu iz ustiju Gospodovih, da nijesu svi čisti i da će ga jedan od njih izdati, posve zbunjeni dolazili ka Gospodu jedan za drugim i pitali ga: *Zar sam ja, Gospode?* (Mt. 26, 22).... Tako i tebi valja danas iskrena i zabrinuta srca zapitati Gospoda: „Zar sam ja, Gospode? Zar sam i ja jedan od onih nesretnika, koji se poput izdajice Jude približuju nečista srca k tvojem svetom stolu? Ne leži li još možda ta izdaja na mojoj duši?“ I ako bi ti, što Bog sačuvao, Gospod u

tvojoj duši jesno odgovorio, kako je to učinio kod Jude: Da, ti si, što ćeš tada učiniti? Hoćeš li poput njega ostati okorjel, hoćeš li kao on da zdvojiš, hoćeš li da budeš s njim u paklu? Savjetovat ću ti nešto bolje.

4. Nitko, koji je pao u bezdan toga grijeha, ne smije držati, da je radi toga propao.

1. Ako i jest grijeh, koji se počinja svetogrdnom pričesti, tako grozno nedjelo, da ga ne možemo nikad dosta shvatiti, sigurno bi još veći grijeh bile riječi zdvojnosti: *Veća je krivica moja, negoli da bih zaslužio oproštenje* (I. Mojs. 4, 13). Tko bi se poslije tako dubokoga i žalobnog pada posve prepuštao nepouzdanju ili pače zdvojnosti, taj bi tim pokazao, da imade veoma slab pojam, kako o neizmjernom milosrgju Božjem i dobroti božanskoga Spasitelja, tako o čovjekovoj bijedi i grješnosti. Čovjek ne čini ništa lakše nego grijeh, a Bog ne čini ništa radije nego oprašta. To si zapamti, pa ćeš s jedne strane nastojati izbjegavati grijeh, a s druge strane ne ćeš nikad očajati, ma da si još tako često i tako duboko pao.

2. Možda će mi tko prigovoriti: Ali je bezbožna opačina nedostojne pričesti prevelika, kako si mi na užas pokazao. Ili zar nijesi sam poredio taj grijeh s izdajom Judinom i sa razapinjanjem na križ, što su ga opaki Židovi tako grozno izveli na našem Gospodu i Spasitelju? Nije li to sve istina?

Bez sumnje sve je to istina. U onom, što je prije rečeno o bezbožnosti tako crna djela, nije

rečena previše ni jedna riječ; megjutim nije tu baš izjednačena opačina nedostojne pričesti izdaji Judinoj i razapinjanju Židova, nego je samo pokazano, kako je nedostojna pričest veoma slična takovim groznim opačinama. Jer kako opaža sveti Toma Akvinski, svakako je velika razlika, da li tko posve neposredno napada na presvetu čovječju narav Kristovu, kako su to učinili Juda i Židovi, ili da li se ogrješuje o njegovo sveto tijelo i krv, u koliko je sakriveno pod sakramentalnim prilikama. Jer premda se jednom i drugom slučaju mogu primijeniti riječi Apostolove: *Kriv je tijelu i krvi Gospodnjoj,* ipak stupanj bezbožnosti i kažnjivosti nije u obadva slučaja jednak. Pri tom još valja primijetiti, da se kod mnogih, koji su postali krivi opačine nedostojne pričesti, mogu zbiti još druge okolnosti, koje u očima Gospodovim znatno ublažuju bezbožnost toga grijeha, tako na primjer neznanje ili krivo, makar i nesigurno mišljenje, da bi prijašnja ispovijed mogla biti dosta i slično.

3. A što misliš dragi kršćanine, da li bi se mogao nadati milosti i oproštenja tada, kad bi nedostojna pričest bila posve jednako velika opačina kao izdaja Judina ili krvavo razapinjanje Gospodovo, što ipak nije? Ili zar nije Gospod upravo za one, koji su ga raspinjali, molio oproštenje, a nijesu li mnogi od njih to i postigli? Nije li se upravo onaj, koji je Gospodu probo srce, na posve čudan način obratio i pretvorio u sveca? A ne bi li i Juda, izdajnik, poput Petra, koji se Gospoda odrekao, bio najmilostivije primljen, da se pokajao kao ovaj i vratio k njemu? Ako ga je dakle Spasitelj nazvao *sin propasti,* bilo je to samo zato, jer je Gospod unaprijed vidio njegovu okorjelost u gri-

jehu. Po tom i onaj, koji je Judu nasljedovao u njegovoj izdaji nedostojnom pričešću, ne će više biti sin propasti, samo ako ga ne bude nasljedovao i u njegovoj nepokori.

4. Ali nije li upravo okorjelost u zlu, prigovorit će mi još tko, posljedica nedostojne pričesti? Zar si ne jede čovjek vječni sud i prokletstvo? Kako dakle da takav nesretnik ne propadne?

Istina je, dragi kršćanine, otrov nedostojne pričesti takov je pakleni otrov, te nakapa u srce okorjelost i zdvojnost paklenu i djeluje dosta smrtonosno, da vječnoj smrti preda one, koji ga u sebe primaju. Ali dokle mi na tom svijetu živimo, stavlja nam Bog u svojoj neizmjernoj milosrdnosti uvijek na raspolaganje i protuotrov, koji može opet odstraniti žalosne učinke prvoga. A taj protuotrov nedostojne pričesti jest dostojna pričest.

Stoga neka se ohrabri svatko, koji se na nesreću strmoglavio u bezdan tako strašnoga svetogrgja; neka odmah odluči, da posve iskreno otkrije ispovjedniku svoje žalosno stanje, pa tada neka poslije veoma skrušene ispovijedi pristupi pun poniznosti i pouzdanja k stolu Gospodnjemu. Od tada ne će više za nj vrijediti grozne riječi Apostolove: *Kogod jede hljeb ovaj ili pije čašu Gospodnju nedostojno . . . sud sebi jede i pije* nego riječi Spasitelja pune utjehe: *Ko jede tijelo moje i pije krv moju, ima život vječni.*

Vidiš, dragi kršćanine, kako sam se dugo zadržao kod ove točke, da ti s jedne strane predočim veliki grijeh nedostojne pričesti, ali s druge strane da svakoga, koji se strmoglavio u taj bezdan opačine, osokolim, da se opet digne od svojega žalosnog pada. Ja sada ne znam, za koga mi je dragi Bog dao ove riječi u pero, ali kad bi napokon bio to ti, moj dragi čitatelju, komu ih je Gospod namijenio — to daj da ti odmah teku u srce i bez oklijevanja se odazovi pozivu milosti tvojega dragog Spasitelja, koji će te kao dobar pastir premilostivo primiti u sakramentu pokore i kod svoje svete večere očekivati osobitom radošću, možda pače na neslućeni način.

GLAVA SEDMA.

O bližoj pripravi za svetu pričest.

Govoreći o daljnoj pripravi za svetu pričest vidjeli smo, kako uza svu muku i brigu ne ćemo nikada polučiti onoga stupnja čistoće i svetosti, koji bi bio dostojan takove milosti. To isto vrijedi i za toplinu i srdačnost pobožnosti, koja čini bližu pripravu za svetu pričest.

Jer ako bi se srce pri tom ražarilo poput Serafa, ako bi se duša posve istrošila pobožnom revnosti, ako bi se rasplinula u suze i uzdisaje od želje i čeznuća, sve bi to bilo još premalo, da se tako prevelikome i presvetome Gospodu pripravi dostojan doček. Pravo stoga piše časni Toma Kempenac: „Znaj, da po zasluzi svojega rada", govori Gospod duši, „ne možeš postizavati takovu pripravu, sve da se cijelu godinu pripravljaš i da nemaš ništa drugo na pameti . . . Čini, koliko možeš, i pomnjivo čini . . . Ja ću potpuniti, česa ti nedostaje: dogji i primi me" (IV. knj. gl. 12, 2). Ono malo, što možeš učiniti, da pobožno primiš taj presveti Sakramenat, ali radi čega si takogjer i

dužan učiniti to svom pomnjom i svim silama, želim ti u ovoj glavi pobliže razjasniti; najprije počnimo s onim, što nam je pri tom izbjegavati.

I. O onom, česa se valja kod primanja svete pričesti brižno čuvati.

Kod primanja svete pričesti čuvati nam se osobito dviju stvari; naime lijenosti i ravnodušnosti, a još kud i kamo više svega grješnoga, kako u našem izvanjskom vladanju, tako i u pokretajima srca. Prije svega ćemo ovdje razložiti te dvije točke.

1. Kod primanja svete pričesti valja odstraniti svaku lijenost i ravnodušnost.

1. Budući da je sveta pričest najodličnije i najsvetije djelo, što ga može čovjek na zemlji obaviti, svatko, tko još ima u sebi poštovanja prema svetinji, dobro uvigja, da se upravo kod toga posve božanstvenoga djela mora ozbiljno nastojati, te se odstrani svaka lijenost. Ili zar se ne bi moralo cijelo nebo zgroziti zbog toga, ako bi tako bijedni čovjek hotio pristupiti k hljebu angjela, k hrani blaženih, Kralju slave i pri tom bi pokazao takvu ravnodušnost, kao da bi došao pokušati obični hljeb, ili obaviti prosti, svakidašnji posao? Za koga da tada vrijede riječi, kojima se Gospod prijeti: *Proklet da je čovjek, koji nemarno vrši djelo Božje* (Jerem. 48, 10), ako ne za takova, koji pače to uistinu božanstveno djelo obavlja bez mara i revnosti?

Kad je pobožni kralj Josafat postavio suce u

gradovima Judejskim, rekao im je: *Gledajte šta ćete raditi; jer ne izvršite sud čovječji, nego Gospodnji* (II. Dnev. 19, 6). To: „Gledajte šta ćete raditi“, ne vrijedi manje za one, koji se približavaju ovome svetom stolu. Jer to nije gozba kojega čovjeka, kojega kneza, kojega kralja, kod koje se nalazi kršćanin, nego je stol Gospodnji; i nije to obična hrana, što mu se tu daje, nego je to tijelo i krv Gospodnja. Pa tko dolazi k običnoj gozbi pospano i lijeno? Koliko se još više ima takova šta izbjegavati kod te nebeske gozbe? Gledajte dakle, šta činite, jer nijeste na gozbi kojega čovjeka, nego na gozbi Gospodnjoj.

2. Megjutim već iz onoga, što nam se pripovijeda glede mane kao pralika razabiremo, da ne smijemo te nebeske hrane lijeno i pospano blagovati. Jer tko se nije prije izlaska sunca od sna ustao i spremio, da sabire mānu, nije je više našao; nestalo je, već ju je prvi trak sunca rastopio. U knjizi Mudrosti pravom se ovdje opaža, da je to bilo radi toga, *te bude svima poznato, da valja prije sunca tebe* (Boga) *slaviti i klanjati se tebi, kad sunce izlazi* (Mudr. 16, 28). To su tako lijepe i za naš predmet tako prikladne riječi, te bismo pomislili, da su radi nas napisane, da nas potaknu, e bismo odbacili od sebe svaku lijenost i pospanost, te se rano u jutru ustali, kad nam je na podnožju oltara sabirati pravu mānu za našu dušu, pravi hljeb nebeski.

3. Pri tom nije dosta, da budemo samo tijelom budni, ako ujedno i srca ne probudimo na pobožnost. No budući da duh pobožnosti kao i vatra obično najedamput ne usplamti, nego ga valja brižno poticati, dobro ćeš učiniti: da već putem u crkvu

pobugjuješ od naravi lijeno i hladno srce i zapaljuješ za pobožnu revnost. A to možeš veoma lako polučiti, ako se radoznalo ne obazireš, nepotrebno ne govoriš, ne baviš svjetovnim mislima i ne udubeš u vremenite brige — sve to čini dušu slabom i mlakom —; moraš si nasuprot predočiti, tko te danas u crkvi iščekiva, kakovom te željom čeka i kakove ti milosti pripravlja. Možeš takogjer kod toga promisliti u svojem srcu, što ćeš kod današnje pričesti Gospodu reći ili mu se pritužiti, što hoćeš, da mu osobito žrtvuješ ili od njega isprosiš. Na takav će način u tvojem srcu već gorjeti vatra pobožnosti i žar revnosti, prije nego stupiš u crkvu. Nasuprot bi mogao put u crkvu, na kojem se podaješ svakojakim rastresenostima i beskorisnim razgovorima, napuniti tvoje srce nekom dosadom prema nebeskim stvarima, pa bi ti tada bilo teško odstraniti iz njega to zlo raspoloženje. Jer kao što posuda teško gubi miris, što ga je jednom primila, tako i srce ne mijenja tako lako onoga raspoloženja, kojim je započelo dan. Ako si rastresao srce već u jutro, teško ćeš ga više sabrati, i ako si ga već jednom ohladio na svjetovnom zraku, ne će više lako postati toplo za Boga.

4. Još ćemo lakše izbjeći lijenosti i pospanosti kod primanja svete pričesti, ako već u večer prije svete pričesti pomišljamo na taj presveti posao. Jer kao što drvo, kojim ćemo u jutro naložiti peć, obično stavljamo već u večer u blizinu peći, da se toplinom peći dobro isušeno lakše zapali, tako moramo pobožna čuvstva svojega srca tako reći stopiti već na večer prije svete pričesti, da mogu drugi dan to lakše usplamtiti.

A kako možemo na večer prije svete pričesti čuvstva svojega srca tako reći ugrijati, uči nas najbolje sv. Franjo Saleski u svojoj neprispodobivoj Filoteji: „U večer prije svete pričesti", piše tu, „počni pripravu za nju ponovnim uzdisajima božanske ljubavi. Povuci se, koliko možeš, u zabit i pogji prije nego inače na počinak, da uzmogneš drugi dan ranije ustati. Probudiš li se u noći, posveti tih nekoliko časaka slatkim čuvstvima radi sreće, što ćeš smjeti u svoje srce primiti svojega božanskoga Zaručnika. Jer dok ti spavaš, on već bdije pred vratima tvojega srca i već ti pripravlja milost, koju će ti u obilju udijeliti, samo ako te pronagje, da si je sposobna primiti. S tom slašću u srcu, da očekuješ božanskoga Zaručnika svoje duše, ustani tad u jutro."

5. Opomena toga velikog duhovnoga učitelja, da se u večer prije svete pričesti, koliko je moguće za rana povučemo nasamo, ima takogjer i tu korist, da bolje čuvamo srce od rastresenosti i da se drugi dan nesamo to lakše probudimo i ustanemo, nego da budemo i raspoloženiji za pobožnost. Jer tko hoće, da nedjeljom i blagdanom pristupi k svetim Sakramentima, valja mu nadvladati sebe te rano, često veoma rano ustati. Valja mu ugledati se u one pobožne žene, koje su na Uskrs pri osvitu dana, dà, *dok još bijahu tmine* (Iv. 20, 1), spremile se s balzamom i mirisima, da potraže i pomažu tijelo Isusovo. Jer i njemu valja potražiti tijelo Gospodovo; mirisi pak, u koje ga ima umotati, jesu, kako opaža sveti papa Grgur Veliki, mirisi kreposti i pobožnosti, što ih ima sa sobom donesti.

Stoga su veoma velika zapreka čestom i pobožnom primanju svete pričesti zabave u grado

vima i posijela na selu, koje se nažalost većinom daju po subotama i uoči svetkovina. Jer ako je čovjek na tim zabavama duboko u noć brbljao, šalio se, možda pravio i grješne šale i vodio svakojake zle razgovore, kako će još tada imati volju, da se rano u jutro ustane i primi svete Sakramente pokore i oltara? Dugo ostajanje na takim mjestima čini ga odviše pospanim, a da bi se rano ujutru probudio vedar; osim toga svjetski i grješni razgovori oduzimaju duši svako veselje za svete stvari, pa tako čovjek ostaje radije ležati, daje tijelu slatki počinak i malo se brine, da li duša pri tome skapava. Ako bi megjutim tko, koji se na večer u takovim zabavama rastresao, drugi dan išao na svetu pričest, kakova li bi to bila pričest?

Na takav način otima gjavao dušama hljeb, a Gospodu duše. Predvečerja nedjelja i blagdana znade dobiti za sebe i time krade Gospodu čast a dušama korist i blagoslov nedjelja i blagdana.

6. Pobožnije su osobe u ostalom voljele, da pače nekoliko dana prije počnu svoju pripravu za svetu pričest. Tako je sveti Alojzij upotrijebio posljednja tri dana u tjednu kao pripravu za svetu pričest, a tri slijedeća kao zahvalu. Bože moj, kakovu li su revnost i brigu upotrijebili toliki pobožni ljudi, da se dolično priprave za svetu pričest. Kako li nam se mora sve, štogod mu drago upotrijebili, pričinjati kao lijenost i nemarnost poredivši se s njima! Kako nas mora takova revnost poticati, da prema silama u toj stvari ispunimo opomenu svetoga Ivana Zlatoustoga: „Nitko neka ovamo ne pristupi s dosadom, nitko lijen i nemaran, nego i rasplamćeni, revni i budni.“

sČini dakle, što samo možeš, da uresiš svoje

srce svakovrsnim krepostima i zapališ pravom pobožnosti. A ako bi uza sve to kojiput osjećao, da si neraspoložen i lijen, prihvati za sebe ovaj savjet, što ga je sveta Mehtilda Bogom prosvijetljena dala nekoj pobožnoj osobi, koja se kod svete pričesti češće nalazila u tom stanju. Svetica je savjetovala ovako: „Želiš li primiti presveti Sakramenat, a nagješ, da ti je srce lijeno za molitvu, i ne imaš takove želje i takove ljubavi, kako bi trebalo, povikni cijelim srcem k Bogu i reci: *Povuci me, trčat ćemo za mirisom tvojih pomasti* (Pjesm. 1, 3).“ I sveti Franjo Saleski daje nam isti savjet i pri tom opaža, kako Bog malo zahtijeva od nas, kad je tim zadovoljan, da pustimo, te nas on vuče, da idemo za njegovom milosti, da drage volje uz njega prionemo. Tko je za ovo još lijen, tko je tako trom i pospan, da se ne da ni vući, tomu se dakako ne može više pomoći.

2. Kod primanja svete pričesti valja izbjegavati sve, što je nepristojno, bilo u ganuću srca bilo u izvanjskom vladanju.

1. Drugo, što ti valja po mogućnosti izbjegavati kod primanja svete pričesti, jesu prije svega svojevoljne rastresenosti, razuzdanost sjetila, osobito radoznalost očiju i brbljavost jezika.

Pa kako da prije svete pričesti i smiješ na što drugo misliti nego na Zaručnika duše svoje, koji tako reći već stoji pred vratima tvojega srca! Na koga valja da budu tada upravljena sva tvoja sjetila, ako ne na njega, koji dolazi s neba, da tako milostivo pohodi dušu tvoju! S kim ti tu valja govoriti ako ne s tim Bogom srca tvojega, koji

čuje sve tvoje želje, tvoje prošnje, uzdisanje tvoje i dolazi k tebi, da ti dade ono, za čim čezneš! Pravom dakle daje časni Toma Kempenac, da duša govori Gospodu: „Kad sam pred tvojim spasonosnim božanstvom, ne bi mi smjela doći nikakova nepristojna misao i ne bi me smjelo zabaviti nikakovo stvorenje, jer ne imam na stan primiti angjela, nego gospodara angjelima“ (Knj. IV. gl. 1, 5). *Gospod je u svetom hramu svojem,* piše stoga i prorok Habakuk (2, 20), *neka šuti pred licem njegovim cijela zemlja.* Da, cijelo srce valja da tu u najvećoj tišini, odstranivši svaku buku svjetsku, čeka Gospoda, da kad u nj unigje, ne nagje tu bučne svjetine kao u kući Jairovoj, ili svakojakih trgovaca i kupaca, kao u hramu, jer mu se takova vika ne mili. Sjeti se samo, kako je svetom zlovoljom odstranio onu bučnu svjetinu, kako je svetom srdžbom protjerao iz hrama trgovce i kupce. Stoga ti savjetujem, da prije svete pričesti dobro očistiš stan, da, hram svojega srca, od takovih rastresenosti, hoćeš li da pri tom Gospodu iskažeš čast i za sebe se okoristiš. „Jer ako se tko“, piše sveti Bonaventura, „radi malenkosti i rastresenosti dovoljno ne pripravlja, osjetit će samo malo ili uopće nikakova ploda, premda pri tom ne postaje krivac teškoga grijeha.“

Ovdje valja primijeniti, da ovo vrijedi samo za rastresenosti, kojima se čovjek svojevoljno predaje iz ravnodušnosti ili lakoumnosti, a ne za one, u koje čovjek pada protiv svoje volje i bez svoje krivnje. Jer su takove rastresenosti slične komarcima, koji nad balzamom samo lijeću i zato ga i ne kvare, dok su prve slične muhama, koje se spuštaju na balzam, sišu ga i u njemu pače po-

gibaju, i tako ga zamažu, pokvare i barem mu djelomice oduzmu ugodni miris.

2. Gore bi još bilo, kad bi tko i izvana pokazivao pomanjkanje sabranosti i svoju rastresenu ćud, te lakoumnim ogledavanjem, nečednim držanjem ili pače brbljanjem i sličnim nečednostima vrijegjao Gospoda u njegovoj vlastitoj kući, tako reći za njegovim stolom i pri tom još i druge smetao u pobožnosti. Protiv takovih ustaje sv. Ivan Zlatousti svetom srdžbom te im dovikuje: „Kad svećenik stoji pred svetim stolom ruku k nebu uzdignutih, kad vidiš, da leži Janje zaklano za žrtvu — tada se usugjuješ podizati štropot i smutnju! Kako možeš imati dijela po svetoj pričesti u toj žrtvi, kad se približuješ tolikom bukom? Nije li dosta, što pristupaš grijesima okaljan; zar ne smije ni čas primanja proći bez grijeha? *Gdje god bude mrtvo tijelo, onamo će se i orlovi kupiti* (Mt. 24, 28). Žrtva je (duhovnim načinom) ubijena radi tebe. Ali mi se približavamo ne kao orlovi, nego kao psi. Tako je velika naša bezobraznost.“ Taj veliki crkveni Otac razumijeva, kako vidiš, pod orlovima one duše, koje su na krilima pobožnosti podigle k nebu svoje srce i tako se približavaju k tijelu Gospodnjem, a pod psima one kršćane, koji su obratili svoje srce k zemaljštini te i kod toga najsvetijega čina ne pokazuju nikakova svetog straha ni uzgoja, nego se vladaju tako nedolično, kao da ne znadu, što se svetinji dolikuje. Kojima hoćeš da se ubrojiš, kad pristupaš k ovom nebeskom hljebu? Valjda ne k bezobraznim psima! Ta, Spasitelj se izrično protiv takovih ogradio, veleći apostolima: *Ne dajte svetinje psima* (Mt. 7, 6).

3. Napokon se valja dobro čuvati, da se k tom svetom stolu ne približimo srca, koje se predaje kojem lakom grijehu; jer je gjavao sa svojim napastima najsilovitiji nerijetko baš kod najsvetijih čina. On njima nastoji osobito prije svete pričesti uništiti pobožnost i sabranost vjernika, pače ako bude moguće i kakovim grijehom okaljati ovo presveto djelo. „Pazi", piše stoga sveti Bonaventura (Brevil. p. 6, c. 9), „da ne pristupaš naduto, iz taštine, običaja, da nekome na zemlji omiliš, ili radi kakove vremenite koristi, kako nažalost mnogi u našim danima upotrebljavaju na svoju propast ono, što je dano za spasenje." Pazi, dodajem, da k svetom stolu ne poneseš u svojem srcu nestrpljivosti, ljubomornosti ili zavisti ili još koje gore strasti, ali se osobito čuvaj one prividne svetosti i svakoga grijeha protiv ljubavi k bližnjemu. Jer kako je dragom Spasitelju mila i draga prava svetost, isto mu je tako mrzak lažni svetački vijenac. A kako bi mu bilo kod toga svetog stola veoma mrsko srce, koje je zaraženo nesklonošću i zlobom prema bližnjemu, već sam prije dosta pokazao. Na tu je točku (ljubav k bližnjemu) postavljala sv. Magdalena Pacis osobitu važnost i stoga nije mogla vidjeti, da se koja od njezinih redovnica približava k stolu Gospodnjemu s kakovom nesklonosti u srcu, zato je govorila svojim duhovnim kćerima: „Imate li štogod protiv koje sestre, to nastojte prije svete pričesti probuditi u svojem srcu ljubav k svim svojim sestrama, a ako je nemate, molite Isusa za nju." I zaista, ako božanski Spasitelj zahtijeva, da ostavimo dar svoj na oltaru, ako se sjetimo, da netko imade što protiv nas, te da najprije idemo izmiriti se s njim,

isto će manje zahtijevati od onih, koji će sad na pristupiti k oltaru da svoju dušu nahrane žrtvenim tijelom i krvlju Gospodnjom.

O kako je važna ova točka, a kako se malo na nju pazi! Kako se često dogagja, da inače pobožne osobe pristupaju k svetoj pričesti srca puna maljušne ljubomornosti, nesnošljivosti, nestrpljivosti, suda bez ljubavi, odbojne hladnoće i sličnih pogrješaka! A kako li su to bezutješne pričesti! Jer ako se i ne ubrajaju k nedostojnim pričestima, budući da će takove pogrješke protiv ljubavi k bližnjemu jedva kad polučiti stupanj teškoga grijeha, ipak im se božanski Spasitelj jako malo raduje, a i duši donose jako malo koristi. Istina, ne će posvema prazna otići od toga stola, jer je uza sve to duševno stanje ipak još sposobno, da joj se umnoži milost posvećujuća, a dobrota Gospodova posvuda, gdje je samo moguće, dijeli od punine svojih milosti, no sklonost na laki grijeh, što je čovjek pri tom podržava, uništit će, kako uči sveti Toma Akvinac (S. p. III. q. 79. VIII. ad 2), onu revnost i onu stanovitu duhovnu slast, što je inače sveta pričest sa sobom nosi. Dragi Spasitelj postupa s onima, koji kod primanja svete pričesti prepuštaju svoje srce lakom grijehu kao mati s neuljudnom djecom, koje ona, istina, ne odstranjuje posve od stola, ali ne postupa s njima tako darežljivo i prijazno kao s drugima.

Je li dakle još kakovo čudo, ako takove osobe kod primanja svete pričesti osjećaju pobožnost tako malo ili posve ništa? Ta, i mali grijeh, koji zaokuplja srce kod svete pričesti, osobito ako je protiv ljubavi k bližnjemu, tako je gorka kaplja, da pokvari svu pobožnost i otimlje srcu svu slast,

kao što jedna kap octa pokvari čašu punu slatka vina. Stoga neka oni, koji su kod svete pričesti uvijek bez utješljive pobožnosti, jedamput dobro ispitaju svoje srce i pogledaju, nije li šta u njemu grješna, napose ne sakriva li se u njemu kakova nesklonost prema bližnjemu, da to sve najprije iz njega odstrane; i tad ćemo vidjeti, ne će li im ova sveta gozba opet ići u slast i u srce im se zamalo povratiti duh pobožnosti. No o tom potanje govori točka, što slijedi.

II. Kakovom pobožnošću valja pristupati k stolu Gospodnjemu.

1. Što je pobožnost uopće.

1. Pobožnost uopće, kako sam već jednom* spomenuo, jest predanje srca Bogu i svemu, što se tiče njegove časti i njegove službe. No to predanje Bogu, to čeznuće, da njega častimo, ljubimo, njemu omilimo, da budemo posve njegovi, ima svoje sjedište u volji. Pobožnost je prema tome čin kreposti, koja je uvijek u našoj vlasti i nikako ne zavisi od naših čustava i osjećaja.

2. Ta pobožnost, koja počiva u volji, razvija se pak na razne načine, već prema predmetu, na koji je upravljena. Drukčije se očituje kod jednostavne molitve, drukčije kod slušanja svete mise, opet drukčije kod ispovijedi, drukčije kod svete pričesti, navraćajući uvijek dušu na one čine pobožnosti, što ih zahtijeva predmet, komu se predaje. A kakovi su to sad čini pobožnosti, koji su zgodni

* Vidi Glava peta I. 1.

kao priprava za primanje presvetoga Sakramenta? To su osobito čini vjere, poniznosti, ufanja i ljubavi. Jer iz ovih izlaze drugi kao sami po sebi i gdje se ti čini dobro probugjuju, tu je dosta pobožnosti, da se svetu pričest primi s velikom koristi. Ova su četiri čina po milosti Božjoj, koje nam nikada ne manjka, uvijek u našoj vlasti. Stoga može svaki u svako vrijeme pobožno primiti svetu pričest.

3. Osim ove pobožnosti, koja ima svoje sjedište u volji i koja stoji u dobroj i najboljoj želji, da Boga častimo i ljubimo, imade još osjetna pobožnost, koja se očituje u svetim čuvstvima i svetim osjećajima srca. Ova posljednja izlazi iz prve, jer pokretaji volje, osobito ako su jaki i žestoki, djeluju na osjetnu moć i tu poput jeke odzvanjaju.

Ipak se to nipošto ne zbiva uvijek, osobito ne onda, ako su se drugi osjećaji domogli čuvstva ćućenja ili ako je poremećeno tjelesnim utjecajima. Može se stoga dogoditi, da se u nutrinji duše naprezanjem volje probude osobito izvrsni čini vjere, poniznosti, ufanja i ljubavi, a da se u osjetnoj moći ne gane ni jedno takovo čuvstvo. Da, može se pače dogoditi, da se tu bude svakovrsna čuvstva i osjećaji, koji su oprečni istodobnim pobožnim i svetim činima volje, da toga volja ne može zapriječiti, jer baš takova čuvstva nijesu u njezinoj vlasti.

To je stanje veoma mučno, stanje je to duhovne suhoće i zapuštenosti, jer tu osjećamo, da smo posve suhi i lišeni svake utjehe. Pri tom bismo mogli gotovo misliti, da je meko srce postalo tvrdi, bešćutni kamen, toplo srce hladni, neosjetljivi komad leda.

A ipak može u takovu srcu uza sva ta oprečna čuvstva postojati najbolja i najtoplija pobožnost, premda duša ništa više od toga ne opaža radi galame oprečnih čuvstava. Ta suha pobožnost bijaše ono, u čemu je Bog ne rijetko vježbao i kušao kroz dugo vrijeme i svoje svete. Nasuprot su opet bili upravo sveti, no ne ipak svi, koje je Gospod preko mjere milostivo pohagjao slašću čuvstvene pobožnosti.

2. Kako nam je cijeniti i koliko dopustiti osjetnu pobožnost.

1. Pitat ćeš me možda, što valja držati do te osjetne pobožnosti. Odgovaram ti na to: Dobra je i korisna, jer podupire i hrani krepost pobožnosti, a takogjer čini lakim i ugodnim vršenje pobožnosti. Stoga je takogjer veoma vrijedna, da je želimo, jer duša, tako često pritisnuta bolima i napastima, nalazi nešto odmora i počinka, kad joj popuhuje dašak te čuvstvene pobožnosti, i iz toga crpe novo veselje i snagu za dobro.

Stoga Gospod tom slatkom pobožnosti obično pohagja dvije vrsti osoba, naime početnike u kreposti i one savršene duše, koje se gotovo iscrpljuju žrtvama i naporima u njegovoj službi. Prve pohagja, da ih svojom slatkoćom k sebi privuče i uza se priveže kao što takogjer i zato, da njihovu slabu, nježnu krepost podupre. Postupa s njima poput radina vrtlara, koji marljivo zalijeva stabalca, dok su još slaba i nježna, a kad im se već korijenje ojačalo, prepušta ih više sebi. A posljednje (savršene) utjehama pobožnosti obično zato krijepi, da ne smalaksaju pod teretom tako velikih poteškoća,

kao što i zato, da ih nagradi radi njihovih napora i žrtava i rasplamti na velikodušna djela.

No budući da je dar osjetne pobožnosti nesamo osobito sladak, nego osim toga još i veoma spasonosan, smije se i valja za njim težiti, no vrijeme i mjera mora se Bogu prepustiti, koji najbolje zna, što je najkorisnije za našu dušu. No prije svega valja na to paziti, da opet ne proigramo dara pobožnosti, ako je već tu. „Kad ti dakle Bog dade duhovnu utjehu“, opominje stoga časni Toma Kempenac, „primi je sa zahvalnošću, ali znaj, da je to dar Božji, a nije tvoja zasluga. Nemoj se ponijeti i odviše radovati i ludo preuzeti, već budi još ponizniji zbog dara, oprezniji i bojazljiviji u svem, što činiš; jer će minuti onaj čas i doći će napast“ (Nasl. Krista II. 9, 4).

2. No što je činiti, ako nas je za kraće ili dulje vrijeme ostavio taj duh osjetne pobožnosti? Tu ne smijemo očajati niti se previše žalostiti, a najmanje da se radi toga ustegnemo od svete pričesti. Nasuprot nam valja u takovo vrijeme ustrajno i revno nastaviti vršenje pobožnosti uza svu suhoću duha. „Ako nemaš gorljivosti“, govori Isus kod časnoga Tome Kempenca, „pa se ćutiš odviše suhim, prioni uz molitvu, uzdiši i kucaj, pa ne prestani, dok ne zaslužiš primiti mrvu ili kap spasonosne milosti“ (Naslj. Krista IV. 12, 3). Pa ako ti se ne bi dala ni ta mrva ni ta kap pobožnosti, možeš se lako utješiti, da je to volja Božja, pa će taj čin odanosti biti Bogu miliji, a tvojoj duši korisniji nego najslagja pobožnost. Dà, naprezanje, što ga činiš u takim časovima suhoće, da uzdigneš svoju dušu k Bogu i s njim se sjediniš, kao potpuno podvrgavanje njegovoj presvetoj volji najizvrsnija

je pobožnost, što je možeš samo pomisliti, ako i jest za tebe najgorča. Ili što misliš, zar nije molitva našega Gospoda na gori maslinskoj kao i ona, što ju je obavljao razapetim rukama na drvu križa, možda bila molitva puna božanske pobožnosti? A ipak je bila molitva puna bezutješnosti i zapuštenosti. Ta bezutješna molitva Spasiteljeva neka ti bude na utjehu u takvim časovima zapuštenosti; s tom molitvom punom tjeskobe i tuge sjedini svoju, pa će biti Gospodu veoma mila. A to može i ima biti dosta. Ili za koga hoćeš da imaš pobožnost, za sebe ili za Gospoda? Komu hoćeš da omiliš, sebi ili Gospodu? Ako je dakle njemu slatka tvoja gorka pobožnost, ne ćeš li se i ti moći zadovoljiti s njom? Kad se jednom sveta Gertruda molila za jednu osobu, koja se radi toga žalostila, što joj se na dan pričesni daje oskudnije pobožnost nego na druge dane, odgovorio joj je Gospod: „To ne dolazi samo ovako, nego jer ja to dopuštam. Jer ako u obične dane izlijevam milost pobožnosti u stanovite čase, time uzdižem k sebi srce čovjekovo, koje bi inače ostalo bez ganuća. A ako na svetkovine i u čas pričesti ustegnem milost pobožnosti, tada se srca više vježbaju u pobožnosti i želji za mnom, a takova vježba i skrušenost mnogoput je više za spasenje nego milost pobožnosti.“ Odatle možeš vidjeti, za čim ti je osobito težiti u takovim časovima suhoće duha. Valja ti se tada pravo pred Bogom poniziti, napor svoj podvostručiti i preporučiti se njegovoj milosti, kojom on može veoma lako naknaditi, što tebi ne dostaje.

3. Ako se i ima osjetna pobožnost mnogo cijeniti, isto tako valja se čuvati, da nam to ne

bude glavno. Jer jezgra pobožnosti, kako smo malo prije pokazali, nije u pobožnim čuvstvima, nego u kreposnim činima volje. Osjetna pobožnost ima se stoga smatrati uvijek kao slatki dodatak. — Valja ti se stoga takogjer čuvati, da ne težiš silovito za njom, jer ona bježi od onih, koji hoće da je na silu imadu. To baš nije put, kojim se dolazi do toga, da nam Bog iskaže svoju dobrohotnost. Tko je čeka ponizno i strpljivo, prije će je polučiti, nego onaj, koji misli, da će je moći silom isprešati; i tko bi bio tako velikodušan, da se nje pače odrekne, tim bi se samo učinio još dostojnijim takove milosti. K tim velikodušnim dušama pripadala je sveta Katarina Genoveška, koja je jednoć, kad je kod svete pričesti osjetila osobitu slast i milinu, rekla puna poniznosti Gospodu: „O ljubavi, možda me hoćeš takovom slasti k sebi privući? Ja je ne ću, jer ja ne ću ništa nego tebe i samo tebe.“ „No to, što se odrekla svake slatke utjehe pobožnosti, tako se svidjelo Gospodu, da ju je uvijek kod svete pričesti okrijepio osobitom utjehom. Ne dospiješ li ti do takove velikodušnosti, da se odrečeš utješljive pobožnosti, barem usvoji primjer svetoga Franje Saleskoga, koji je obično govorio, da ne pazi, da li je raspoložen za pobožnost, nego da s njom ili bez nje nastavlja svoja duhovna djela.

4. Ali se osobito čuvaj tu pobožnost time isprešati, da razgriješ svoju maštu, uzbudiš svoje živce i tako nastojiš u sebi proizvesti umjetnu mješavinu svakovrsnih besmislenih čuvstava. Jer takova luda ganuća ćudi, koja nikako ne izlaze iz onih čina, koji sačinjavaju pravu jezgru pobožnosti, nemaju više ništa zajedničko s pravom

pobožnosti. Takovi ishitreni osjećaji nijesu ništa drugo nego utvora prave pobožnosti i osim toga njezina propast, jer se čovjek na taj način, mjesto da pobugjuje prave čine pobožnosti, na pr. vjeru, poniznost, ufanje, muči time, da uhvati osjećaje, koji ništa ne znače. Da, nesamo da se time potkapa prava pobožnost, nego može taki ludi postupak ovdje škoditi pače zdravlju i osjetnu moć tako oslabiti i uništiti, da će se jedva moći dobro upotrijebiti u službi prave pobožnosti. To nerazborito osjetno pobožnjaštvo kudi veoma jako sveta Terezija, dok osugjujući opaža, da ima osoba, koje da probude ili zadrže stanovito čuvstvo pobožnosti, jedva se ufaju maknuti nogu, da, jedva se usugjuju pravo disati bojeći se, da bi im nestalo te pobožne dražesti. Pri tom daje svojim sestrama ozbiljan naputak, da takve stvari smatraju ludorijama, te ih poučava, da se pače ništa ne bi izgubilo, ako bi se takova pobožnost raspršila kretnjom tijela i kašljucanjem. Jer prava pobožnost nije kao sjajni mjehur od sapunice, koji se odmah raspukne, čim dahneš na nj, ili ga se dotakneš. Ostavi se stoga, dragi kršćanine, takovih ludorija; probugjuj, a da se dalje ne brineš, da li ti je danas srce raspoloženo za pobožnost ili nije, čine onih kreposti, koje pripadaju pravoj pobožnosti srca; ostalo prepusti Gospodu. „Bog često daje za tili čas, što je kratio dugo vremena. Katkad daje na koncu, što je na početku molitve oklijevao dati“ (Naslj. Krista IV. 15. 1).

III. Kako se mogu probuditi čini pobožnosti prije svete pričesti i kojim redom.

Hoću sada da dadem naputak, kako se imadu probuditi čini pobožnosti prije svete pričesti, i

stoga mi je prije svega upozoriti na to, da za ovo nije dosta ni riječ ni pismo ikojega čovjeka. Toj pobožnosti mora te unutri naučiti onaj, koji je taj presveti Sakramenat naredio i nama zapovjedio, da ga blagujemo. Stoga je veoma dobro jednom rekao: *Jedan je učitelj vaš, Krist* (Mt. 23, 10), i opet naročito glede presvetoga Sakramenta: *I bit će svi naučeni od Boga* (Iv. 6, 45). Jer ako te taj učitelj svijetlom i riječju svoje milosti u srcu ne pouči i ne uputi, kako ti se pripraviti za primanje njegova presvetoga tijela i krvi, ostat će tvoja pobožnost uvijek prazna i hladna.

No budući da Gospodu obično služe izvanjska sredstva, da s njima spoji svoju unutrašnju milost, nemoj prezreti ovoga malog naputka, nego radije dobro pripazi na sve opomene, koje će ti se u njemu dati. Jer ako ih pobožno promotriš i vjerno poslušaš, Gospod će ti dati sve više svjetlosti, da ih bolje razumiješ, a osim toga uvest će te u druge načine te pobožnosti, u kojoj te ne mogu poučiti nikakve knjige.

Prema tomu ću sada redom proći pojedine čine pobožnosti, kojima ti valja ukrasiti i pripraviti svoju dušu za doček Gospoda. Ovamo idu prije svega:

1. Vjera i poklon.

1. Hoćeš li da pristupiš k stolu Gospodnjemu, moraš si ponajprije vjerom živo pred oči staviti, tko je onaj, koga sad hoćeš da u svetoj pričesti primiš u svoje srce. Jer je živa vjera korijen, na kojemu počiva sva pobožnost kod primanja toga presvetoga Sakramenta. Čim na to zaboraviš, što

ti se daje za hranu pod prilikama kruha, prestaje svaka pobožnost; nijesi li time skroz na skroz proniknut, pobožnost se ne može više održati. A to te uči vjera. Ona ti za to pruža, kako je već prije rečeno*, ujedno sigurnost, koja je kud i kamo veća, negoli da bi svojim očima gledao Gospoda pod velom prilika ili ga pače svojim rukama držao.

Valja stoga prije svega probuditi vjeru. Kad kažem „probuditi vjeru“ ne mislim, da se samo izmoli čin vjere, što ga mnogi prije svete pričesti pročitaju iz knjige, premda je to posve hvale vrijedno, ako se samo ne učini, a da se ništa ne misli. Ja bih volio, da ti još bolje na drugi način obaviš čin vjere prije svete pričesti; želio bih, da ti pravo probudiš, primijeniš i napregneš vjeru, koja je kao ulivena krepost u tvojem srcu, dok posve ne otvori svojega oka, te gleda i divi se, kakav li se uzvišeni kralj i veliki Bog pod tako neuglednim prilikama daje ovdje kao nebeska hrana. Ali jer je oko naše vjere obično tako jako pospano, treba mu ponovnih čina, da ga učine posve budnim i jasnim. Kako naime moramo jako pospana čovjeka ponovno zvati i prodrmati, dok se napokon osvijesti, jasno vidi one, koji su oko njega i s njima može razumno govoriti, tako moramo vjeru, koja u srcu spava, prodrmati i ne mirovati, dok se posve ne probudi. Ali nažalost većina ih premalo truda upotrijebi za to, te tako dolaze k svetoj pričesti s na pola probugjenom vjerom. Stoga pri tom i opažaju Gospoda samo na pol i govore s njim kao oni, koji pravo ne znadu, što govore i s kim govore.

* Glava druga II.

2. Glas pak, koji ima probuditi tvoju vjeru, riječ jest Gospodnja, prema onome, što piše Apostol: *Vjera biva od slušanja, a slušanje od propovijedanja riječi Kristove* (Rim 10, 17). A riječ Kristova, što ti je valja tvojoj duši veoma silno propovijedati, ovdje je ona riječ, što ju je Krist kod posljednje večere govorio nad hljebom i kaležem, ona riječ, koja nam daje najpotpuniju sigurnost, da ovdje više nema hljeba i vina, nego da je pod tim prilikama nazočno njegovo tijelo i njegova krv. Tu možeš govoriti sa svetim Tomom Akvinskim:

„Oči moje, opip, okus, kao da me vara eto,
Ali svaku sumnju ništi tvoje slovo vječno, sveto.
Dà, vjerujem, što Spasitelj, Sin vječnog Oca, reče,
Jer od toga istine nit' stalnije nij' nit' veće.“**

Iza toga valja ti promatrati tu divnu tajnu, koja neizmjerno nadilazi sve, što može razum izmisliti ili ljubav pronaći, i pri tom pravo očutjeti, kako bijedno čovječje srce pred tako prevelikim čudom svemogućnosti i ljubavi Božje ne može ništa drugo da čini, nego da se posvema podloži u vjeri i ljubavi. Pri tom ti može poslužiti ona druga kitica sv. Tome:

„Klanjam ti se, sveti Bože, koj prebivaš ovdje,
smjerno,
Gdje božanstvo pod prilike skrivaš ove neizmjerno.
Srce moje tebi sasvim žrtvuje se i predaje,
Kad te motreć' tu sakrita i snage mu ponestaje.“**

Da ti se vjera pokaže još življom, možeš je

* Druga kitica pjesme: Adoro te. Prevod A. Špoljara.
** Prva kitica iste pjesme.

tim poduprijeti, da si u mašti predočiš ovu ili onu istinu vjere, koja je prema ovom predmetu. Tako si možeš predočiti svojega dragog Spasitelja, kako pod prilikama kruha sjedi na prijestolju kao kralj slave i okružen angjelima, koji mu se klanjaju, očekuje tebe. Ili, ako ti je milije, gledati ga u ljubežljivoj slici, možeš si ga predočiti, kako ti pod velom prilika kruha otkriva svoje presveto srce i kako te prijateljskim riječima pozivlje, da ga primiš: *Dogjite k meni svi, koji ste umorni i opterećeni i ja ću vas okrijepiti* (Mt. 11, 28) i sličnima.

3. No budući da do čvrste, žive vjere u pravu nazočnost Kristovu u presvetom Sakramentu stoji sva pobožnost kod pričešćivanja, gjavao se veoma napreže, da nas upravo u toj točki zbuni i smete ili pače navede na svakovrsne dvojbe. „Taj zli duh", piše časni Toma Kempenac, „(kako se piše u knjizi Jobovoj) dolazi megju sinove Božje, da ih svojom običnom nevaljanštinom smete ili ih odviše uplaši i zabuni, ne bi li njihovu težnju smanjio ili im vjeru navalom oduzeo, da možda ili uopće pričest ostave ili mlaki pristupe. Ali ne treba ništa mariti", nastavlja, „za lukavstva i utvare njegove, makar da su kako ružne i strašne, već sve utvare valja na njegovu glavu natrag odbiti. Treba ga prezreti jadna i izružiti, niti valja zbog njegovih nasrtaja i uzmućivanja propustiti svetu pričest" (Naslj. Krista IV. 10, 2).

U jednom potonjem poglavlju daje ti tada isti iskusni duhovni pisac glede takovih napasti prije svete pričesti ovu pouku: „Neki su", piše, „teško iskušani zbog vjere i Sakramenta, ali to ne valja njima pripisati nego prije neprijatelju. Ne mari i

nemoj se razgovarati s mislima svojima, niti odgovaraj na sumnje, što ti ih gjavo ulijeva, nego vjeruj riječima Božjima, vjeruj njegovim svecima i prorocima, pa će od tebe pobjeći nevaljali neprijatelj" (Naslj. Krista IV. 18, 3). Vjerno se drži tih naputaka, pa ćeš iz tih napasti izići nesamo bez štete, nego ćeš pače po njima polučiti nepokolebljivu čvrstoću vjere.

4. Iz žive vjere u nazočnost Kristovu u presvetom Sakramentu proizlazi tada najdublje klanjanje. Pa zaista, tko bi mogao očima vjere gledati dragoga Spasitelja u Sakramentu, a da ne padne pred njime na koljena i u prah! Kad je jednom prorok Danijel bio počašćen, da gleda angjela, obuzela ga takova strava, da je bez svake snage i gotovo onesviješćen pao na lice pred njim, i tek se tada mogao podići na koljena, kad ga se angjeo rukom prijazno dotaknuo. No ti, dragi kršćanine, nemaš sada u presvetom Sakramentu možda kakova angjela pred sobom, nego onoga Gospoda i Boga, pred kojim angjeli u svetom strahu sakrivaju svoje lice. Tko bi dakle mogao, ako ga proniče vjera u nazočnost Gospodovu u tom presvetom Sakramentu, približiti mu se bez svetoga straha.

Pravom dakle piše sveti Ivan Zlatousti: „Kad se približavate tome strahovitom svetom stolu, činite to sa strahom i trepetom, sa čistom savjesti, u postu i molitvi. Promisli sad, čovječe", nastavlja, „kakovu ti žrtvu valja primiti, kakovu ti se stolu približiti! Promisli, da ti, koji si samo prah i pepeo, primaš tijelo i krv Kristovu. Ako vas kralj pozove k stolu, tada tu sjedite s poštivanjem i plaho uzimate od jela, koja vam se nude. A ovdje vas je Bog pozvao k svome stolu i dao vam na

stol svojega vlastitog Sina, a angjeli stoje naokolo sa strahom i trepetom, kerubi sakrivaju svoje lice a serafi puni straha govore: „Svet, svet, svet je Gospod!“ Ali što tko više otvori oči vjere nad tim stvarima, koje su sakrivene u presvetom Sakramentu, to će ga više napuniti sveti strah i nebesko poštivanje, kad se približuje k toj svetoj gozbi. Što tko više nasuprot zaboravlja na to, što nam samo svijetlo vjere očituje, i stoga gotovo samo još na to pazi, što tjelesno oko opaža, to će mu više nestajati toga svetoga straha a na njegovo mjesto doći mlitava ravnodušnost.

S tim je gotovo isto, kako opaža blažena Marija od svetih angjela, kao kad bi netko kroz dugu tamnu noć išao uz svojega kralja te bi samo čuo njegov glas i korake, a da ne vidi njegova stasa, njegova plemenita lica i njegova kraljevskoga odijela. Takav bi veoma lako, kako ona nastavlja, zaboravio na dužno poštivanje, ako se ne bi neprestano sjećao, da taj, koji uz njega ide nije običan čovjek, nego njegov kralj. No manje bi zaboravljao na dužno poštivanje, opaža ona dalje, kad bi od vremena do vremena gledao kralja rasvijetljena svijetlom kakove baklje. Tako i mi u noći ovoga života ne možemo gledati Kralja slave našim očima ni u danjem svijetlu, premda u svetoj pričesti s njim najpovjerljivije općimo. Stoga smo i mi u pogibli, da pomalo zaboravljajući na njegovu nazočnost, općimo s njime sve to manjim počitanjem, te na koncu posve s vida pustimo veličinu tolikoga veličanstva. Valja dakle kod te tajne imati uvijek pri ruci vjeru, koja nas opominje, komu pristupamo; valja kod svete pričesti vjeru, koja, kako piše apostol Petar (II. 1, 19), *svijetli*

poput svjetiljke u tamnom mjestu, uvijek iznova napaljivati, da nikad ne smetnemo s uma veličanstva nebeskoga kralja, koji se pri tom lišava svakoga sjaja i tako se jako do nas ponizuje.

To više moramo na to paziti, da k svetoj pričesti pristupamo uvijek s najvećim počitanjem, jer upravo to počitanje najbolje čuva pobožnost. Jer gdje je jednom toga nestalo, tamo zamalo i pobožnost ohladi; a doklegod srce čuva počitanje, ne će ni toplina pobožnosti nikada posve ostaviti srca. Za ovo postojano, duboko i srdačno počitanje prema presvetom Sakramentu molio je stoga i sveti Ignacij Lojolski Gospoda veleći: „Daj mi, Gospode, nježno počitanje i poniznost, koja je sama ljubav“. Jer to počitanje, obično je govorio, ne smije dolaziti od straha, koji čini da se bojimo Spasitelja, nego iz ljubavi, koja nas k njemu vuče. No korijen toga počitanja ostaje uvijek vjera.

5. Iz dubokoga, srdačnoga počitanja u srcu proizlazi tada i smjernost u držanju tijela, u obuzdavanju sjetila, kao u cijelom izvanjskom vladanju. I ta je od velike znamenitosti, jer podupire unutrašnje počitanje, ćud raspolaže za pobožnost, promiče sabranost srca te pače i druge potiče na pobožnost. Ona je osim toga dužni danak našega tijela, koje je svakako obvezano, da se pred svojim Stvoriteljem baca u prah, da pred darovnikom svakoga dobra sklapa svoje ruke i da se u svetoj stegi i smjernosti približava k stolu onoga, koji mu tu pruža svoje proslavljeno tijelo kao zalog buduće slave.

Oko te izvanjske smjernosti kod primanja svete pričesti valja ti nastojati osobito tada, kada osjećaš, da si manje raspoložen za pobožnost. Tada

mora često izvanjska smjernost, združena s dobrom voljom, nadomjestiti ono, što ti manjka od unutrašnje pobožnosti. To bijaše utjeha svete Terezije, kad se tolike godine kod svete pričesti osjećala tako hladnom, suhom i bez čuvstva kao kakav kip. Ona se tada promatrala kao kip, što ga Gospod u svojem hramu trpi, pa je nastojala, koliko je mogla, da se tako smjerno drži, kako to kipu u crkvi dolikuje. — Čini i ti tako i budi uvjeren, da ti Gospod uračunava žarku pobožnost svojih angjela, ako u svojem izvanjskom, smjernom i pobožnom vladanju pokazuješ njihovo nebesko počitanje. Ne treba mi tek pridodati, da toga ne smiješ činiti radi ljudi, nego jedino u čast onomu, čiji si po duši i tijelu i kojega tijelo i krv primaš u presvetom Sakramentu.

2. Poniznost i pokajanje.

1. Već smo se iz onoga, što je prije rečeno, uvjerili, kako nam je veoma potrebna poniznost, kad se približavamo k stolu Gospodnjemu. Ta, poniznost imade da premosti i ispuni jaz nedostojnosti, koji zijeva megju nama i Gospodom. Budući da je ovdje govor o probugjivanju poniznosti, valja mi uza sve to navesti još nekoje razloge, koji bi nas mogli prisiliti na najiskreniju i najdublju poniznost. Te pak razloge nalaziš u sebi prema riječima prorokovima: *Poniženje tvoje bit će u sredini tvojoj* (Mich. 6, 14).

Kao što ti dakle valja prije otvoriti oči vjere, da dobro opaziš onoga, koji je nazočan pod prilikama kruha, tako ti sada valja na sebe svratiti oko poznavanja sebe i razderati koprenu varka,

kojom se prečesto zastireš, da se jednom vidiš u pravom svijetlu, u pravom liku, u svojoj pravoj maljunosti (ništavosti).

2. Prvi pogled baci na svoje bijedno tijelo, koje imade kod svete pričesti služiti božanskome Spasitelju kao krov. Ili što je napokon tvoje tijelo? Nije li prah? Od česa je načinjeno? Nije li iz zemlje, blata, što ga nogama gazimo? Da, ono je tijesna, siromašna, slabašna kolibica od zemlje, u koju kod svete pričesti uvodimo onoga, koga nebesa ne mogu da obuhvate. Zar nemaš razloga govoriti: *Gospodine, nijesam dostojan, da ugješ pod krov moj* (Mt. 8, 8)?

No tim još nije dosta orisana bijeda stana, niskoća posude, u koju će Gospod biti primljen kod svete pričesti. Jer je zemaljska posuda tijela, koje je Bog u početku tako lijepo učinio, grijehom istočnim spala na posudu poniženja i svake nečisti. U takovu dakle nečistu gadnu posudu imade se staviti kralj neba, ona ga ima obuhvatiti kao hranu, pače se s njim najtjesnije sjediniti? Bože moj, kad bi takova zemljana posuda imala malo čuvstva, kako li bi se sakrila u zemlju, da svojega Stvoritelja i Gospoda ne izvrgne takovu poniženju! No ta posuda ti si, kršćanine dragi, to je tvoje bijedno tijelo, koje kod sv. pričesti prima Gospoda neba i zemlje; i ti da gotovo ne propadneš u zemlju, kad se tako često približavaš njegovu svetom stolu?

3. A što je sad s tvojom dušom, kojoj se kod svete pričesti daje Gospod kao hrana? Smiješ li se radi nje uzdizati nešto više? Reci, što je tvoj razum, kad se poredi s mudrošću Gospodovom? — Nije li možda nerazum? Što je tvoja moć i jakost,

kad se poredi sa svemogućnosti Božjom? — Nije li možda nemoć? A što je tvoje biće, kad se poredi s njegovom ljepotom? — Nije li grdoba? Što je tvoja ništetnost, kad se poredi s njegovom veličinom? — Nije li ništa? Pa da si radi toga smiješ šta utvarati?

K tomu još pridolazi pokvarenost naše naravi; jer je srce čovječje klicom grijeha, s kojom dolazi na svijet, sklono na svako zlo, ono je tako reći bezdno svih zala, tajna zlobe. To je htio jednom Gospod u ovoj slici predočiti svetoj Margareti Alakok, pobožnoj službenici svojega presvetoga Srca. On joj je pokazao svoje presveto Srce, koje poput neizmjerno velikoga sunca na sve strane rasprostire presjajne zrake. Tada je svetica opazila, kako se k tom prečistom, presvetom Srcu, k tome sjajnom suncu približava mala, zamrljana, crna točka, i odmah je u tom prepoznala svoje srce. Pri tom je osjetila, da je neizmjerno velika razlika izmegju beskrajne veličine toga božanskoga Srca i ništetnosti njezina, koja iščezava, a isto tako da je neizmjerna opreka izmegju njegove svetosti i njezine grješnosti, da ne bi moglo biti ni približenja, kad joj ne bi u susret dolazilo milosrdno sniženje Gospodovo. Stoga, dragi kršćanine, kad se hoćeš približiti Gospodu kod svete pričesti, promatraj i sebe kao takovu crnu točku, takovo ništa, koje iščezava i pritom još je dosta zlobno, te se ne može samo od sebe približiti neizmjernomu suncu pravde, ako ga ovo iz čistoga smilovanja k sebi ne privuče, da ga napuni svojim svijetlom i svojim žarom, te tako taj crni ugljen pretvori u svoje svijetlo i vatru. Tu imadeš daljni razlog, da prije pričešćivanja ponavljaš: *Gospode, nijesam dostojan.*

4. Ali tim nije svršeno. Ona, koja se pred suncem božanskoga Srca pojavila kao mala, crna točka, bijaše velika svetica, koja je pred Bogom živjela u svoj nevinosti i pobožnosti, te nije ni na što više mislila, nego kako da svome nebeskom zaručniku sačuva tijelo i dušu posve čistu i neokaljanu. A kako je s nama? Da li smo mi tako nevino živjeli? Da li smo se i mi poput nje brižno čuvali od svake ljage grijeha? Kamo sreće da je tako! Ali u istinu možda je posve drukčije. Deder reci, koliko je već grijeha unišlo i izašlo kroz ona vrata tvojih ustiju, kroz koja ima Gospod kod svete pričesti unići k tebi? I kakovi su to bili grijesi, koji su tvoju dušu tako često zamrljali, tako reći svoje blato o tvoje srce otrli? Možda bijahu veoma veliki, veoma ružni, možda takovi grijesi, koji su ti najsramotnije zamrljali nesamo dušu nego s njom i tijelo? Kad sada sebe pogledaš grijesima tako pokrivena, zamrljana i napunjena, ne moraš li se sam sebi pričinjati kao odurni gubavac, od kojega moraju svi sa zgražanjem bježati, ili kao smrdljiva izmetina, od koje se svatko s negodovanjem odvraća? I tvoj Gospod i Bog, koji te posvema prozire, koji poznaje sav tvoj život, koji predobro znade tvoju grješnost, koji svaki grijeh neizmjerno mrzi, on imade sada unići u tvoje srce i najtjesnije se združiti s tvojom dušom? A sad reci, da li je moguće naći misli i riječi, koje bi bile dosta, da se u tom času dolično poniziš pred tim Gospodom? Reci, da li je moguće i izvana se dosta duboko pred njim baciti u prah, kad pred njega dolaziš kao tako ogavan grješnik? Kako ti dakle valja ponizno klečeći udarati se u prsi i govoriti: *Gospode, nijesam dostojan, da ugješ pod krov moj.*

5. Ali kad tako svijesni si svoje grješnosti pristupamo k stolu Gospodnjem, ne smijemo se zadovoljiti s pukim poniženjem. Jer to rade i angjeli pred licem Gospodovim, premda su ostali uvijek čisti i neokaljani. Grješniku valja pristupiti osim s poniznošću takogjer i s pokajanjem, sa srdačnim, gorkim kajanjem radi svih svojih grijeha. Velim „radi svih grijeha". Jer nam pri tom ne smije biti dosta opominjati se samo možda grijeha počinjenih poslije posljednje pričesti, kao da svega prijašnjega nije bilo, nego valja da osjećamo, kako smo tako reći pokriti sa svim grijesima cijeloga života, a napose da ne zaboravimo na grijehe mladosti, ma da smo ih već davno izbrisali dobrom ispovijegju. To se ima izvršiti velikim posramljenjem, koje nam jedva dopušta, da uzdignemo oči svoje prema Gospodu, ali zajedno i sa isto tako velikim skrušenjem. Koliko imadeš razloga, da se pred Gospodom zastidiš i srce svoje skrušiš, reći će ti tvoji grijesi prema svojem broju i vrsti.

No kako se dolikuje, da grješnik, kad dolazi ka Gospodu, kojega je tako često i teško uvrijedio, ponajprije pun srdačnoga pokajanja ga moli za oproštenje, razumije se po sebi. To je to više zapovjegjeno, što naš predobri Gospod navijestivši već i podijelivši oproštenje grješniku na usta svećenikova sam ga očekuje, da ga kao nagjenu ovčicu primi u svoj naručaj, da mu kao izgubljenu sinu dade cjelov mira. O, kad bi to svi promislili, prije nego se usude k svetoj pričesti, i kad se ne bi zadovoljili, da samo ustima površno izmole obrazac pokajanja.

Da se takova čuvstva u srcu probude i hrane, mnogo su zgodnije kratke strjelovite molitve nego

dugi obrasci pokajanja. Kratka molitva carinikova: *Bože, milostiv budi meni grješniku* (Lk 18, 13), veoma je za to zgodna kao i prošnja za oproštenje, koja je izašla iz raskajana srca izgubljena sina: *Oče, sagriješih nebu i tebi; već nijesam dostojan nazvati se sin tvoj* (Lk. 15, 18. 19). Možeš takogjer dodati: Nijesam dostojan doći k tvojemu stolu, okusiti toga nebeskoga hljeba kuće tvoje, blagovati tebe kao hranu itd. i što se budeš više cijenio nevrijednim u svakom pogledu i za sve, to ćeš više iskusiti, da Gospod nikad ne prezire *srca skrušena i ponižena* (Ps. 50, 19).

Stoga ti savjetujem, kadgod se pojaviš kod te gozbe, da poslušaš opomenu božanskoga Spasitelja: *Kad te tko pozove na svadbu, . . . došavši sjedni na posljednje mjesto* (Lk. 14, 8. 10). No to moraš činiti više u nutrinji srca svojega, nego izvana pokazati posebnim vladanjem, na pr. da se posljednji pričestiš. Tu ćeš opomenu Gospodovu kud i kamo bolje poslušati tada, kad se budeš smatrao najmanjim i najnedostojnijim kod njegova stola. Kad si tako sjeo na posljednje mjesto, tad će Gospod, privučen tvojom poniznošću i kajanjem, zamalo reći onu drugu riječ, koja se nalazi kao i ona gore u istoj priči: *Prijatelju, pomakni se više* (Lk. 14, 10) sve te pouzdanije k sebi privlačeći i k tebi se spuštajući, jer uzvišenje nagrada jest za poniženje sama sebe.

3. Ufanje i ljubav,

1. Što si poniznije molio prije svete pričesti: *Gospode, nijesam dostojan,* to pouzdanije možeš sad dodati: *Nego samo reci riječ i ozdravit će duša*

moja. Ta, Gospod se u svetoj pričesti cijel i sav predaje spasenju naših duša. Iste plodove i milosti spasenja, što ih je Gospod pribavio cijelome svijetu žrtvujući svoje tijelo i svoju krv na križu, daje on, kako nas uvjerava sv. Toma Akvinski, svakoj pojedinoj duši, kadgod joj pruža za hranu svoje tijelo i svoju krv. Da, on se u tom presvetom Sakramentu predaje duši u svakom svojstvu, koje joj može na bilo koji način obećati spasenje i ulijati najnježnije pouzdanje.

Ta, on tu dolazi k njoj kao dobri pastir, kao ljubezni domaćin, kao na pomoć spremni liječnik, kao nebeski tješitelj, kao najpouzdaniji prijatelj, kao nježni zaručnik. I ako zajedno sa svojim božanskim veličanstvom takogjer silazi k njoj, kod svete ga pričesti ipak tako zaodijeva svojim poniženjem i vjernošću, da i tako pobugjuje samo ufanje i pouzdanje. Ma da i dolazi kao najviši Gospod, dolazi samo, da podupre našu slaboću svojom svemogućnosti; ako i dolazi kao neizmjerni Bog, opet dolazi samo, da se nama posvema daruje i da ga blagujemo kao hranu.

2. Stoga ti valja, kadgod namjeravaš primiti svetu pričest, približiti se Gospodu sa svetim strahom, ali i sa još većim pouzdanjem. Ta, ti znadeš, dok je bio ovdje na zemlji, da on od onih, koji su dolazili k njemu u svojim nuždama i potrebama, nije ništa više tražio nego pouzdanje i ufanje. Ocu onoga opsjednutoga dječaka, komu nijesu apostoli mogli pomoći, odmah obećaje Gospod pomoć, ali uz uvjet, da od srca vjeruje i ufa se. Dva slijepca, koji na putu za njim trčahu, zapitao je prije, nego ih je iscijelio: *Vjerujete li, da vam mogu to učiniti* (Mt. 9, 28). Koliko puta je potekla iz ustiju Gospodovih riječ: *Neka ti bude, kako si vjerovao!* Što je Gospod tada zahtijevao, kada su od njega što htjeli polučiti, zahtijeva još uvijek naime pouzdanje, djetinje, velikodušno pouzdanje.

A on to može to više od nas zahtijevati, što mi ne dolazimo k njemu nepozvani kao oni u evangjelju, nego smo najprijaznije pozvani i uvjeravani, da će nam se najpripravnije pomoći. Kako nas je mogao još ljubeznije i povjerljivije k sebi pozvati negoli riječima: *Dogjite k meni svi, koji ste umorni i opterećeni, i ja ću vas okrijepiti* (Mt. 11, 28)? A kamo su svi pozvani, tamo si i ti pozvan; gdje smije svaki, koji se osjeća umornim i opterećenim, tražiti pomoć, tu se može naći pomoć za sve, što srce tišti, bila sad to nužda, bila žalost, bila napast, bila potreba ili prošnja. Tu, gdje je svima za sve, što ih pritište, obećana okrepa, može li se odatle tko još povratiti neutješen, neuslišen i prazan? Ne moraju li tu nasuprot svi primiti preobilno, što im treba i što žele? Kako bi inače bila njihova srca okrijepljena?

Gledaj stoga, kakovim se pouzdanjem kod svete pričesti možeš približiti k svojem Gospodu i Spasitelju, kad njemu nije ništa tako milo kao to, kad od njega veoma mnogo očekuješ i tražiš.

3. Ali to, za čim ti imadeš najviše težiti, ne smiju biti darovi, što ih od njega očekuješ, nego on sam Darovatelj. Ili kako bi moglo biti tvoje srce zadovoljno, kad bi i sve drugo posjedovao, a ne bi imao svojega Spasitelja i Boga? Stoga kod svete pričesti mora tvoje oko biti upravljeno osobito na darovatelja svih milosti i svake utjehe; k njemu treba da u ljubavi ide u susret tvoje srce.

*

I zaista, kako da duša upravo u onom času, kad pristupa k stolu Gospodnjemu, ne usplamti najsrdačnijom ljubavlju prema njemu! Ili daj reci, kad bi znao, da ćeš za čas očima svojima gledati svojega božanskog Spasitelja i s njim usmeno ma samo i nekoliko riječi progovoriti, ne bi li ti moralo srce posve gorjeti od ljubavi i svete želje? A svetom pričešću dolaziš s njim u još tjesniji odnošaj. „Mnogi govore", piše sv. Ivan Zlatousti, „rado bih vidio njegovo lice, njegov stas, njegovu odjeću ili i samu njegovu obuću." A na to odgovara: „Ti si bio zadovoljan, da vidiš samo njegovu odjeću; no on se daje tebi nesamo gledati, nego uživati, doticati se i u sebe primati" (Hom. 60). Kako dakl mora srce kod tako tijesnoga sjedinjenja s Gospodom zapaliti svu ljubav, koju samo može!

Ta, Spasitelj u tom presvetom Sakramentu svojega tijela i krvi dolazi k tebi, da se sjeti one neizrecive ljubavi, kojom je za tebe žrtvovao na križu meso i krv, tijelo i život. I Spasitelja, koji je za tebe umro, zar da se usudiš primiti bez čuvstva? Ta, u tom Sakramentu ljubavi dolazi k nama s istom gorućom ljubavlju, koja ga je ponukala, da je naredio taj Sakramenat, i ti da smiješ doći k tom žarkom Srcu sa srcem hladnim?

Osim toga to je tvoj Gospod i Bog, koji u svetoj pričesti k tebi dolazi, onaj, za kojega je pisano: *Ljubi Gospoda Boga svojega svim srcem svojim i svom dušom svojom i svom misli svojom* (Mt. 22, 37). On dolazi u tvoje srce pun žarke ljubavi, da bude sav tvoj, a tebi da se srce pri tom od ljubavi ne raspline? A kako je Psalmist plamtio ljubavlju prema Bogu, kad je govorio: *Što imadem na nebu i što hoću osim tebe na*

zemlji? Smalaksalo je tijelo moje i srce moje: Bog srca mojega, i dio moj Bog je u vijeke (Ps. 72, 25. 26). No deder sad pogledaj, nemaš li ti, kad pristupiš, da primiš toga Boga svojega srca u srce svoje, kud i kamo više razloga govoriti takove riječi, koje su sami plameni ljubavi? O, da je to bilo dano Psalmistu, da Boga svojega kao hranu blaguje, posjeduje, obuhvaća, što bi on tada osjećao, kakovim li bi uzdasima ljubavi dao oduška svojemu unutrašnjem žaru! A ti? —

4. Želja i čeznuće.

1. Iz pouzdanja, da će nam dragi Spasitelj u ovom presvetom Sakramentu udijeliti utjehu, uslišenje, pomoć i sve moguće milosti i darove nebeske, kao i iz srdačne ljubavi k onomu, koga smijemo kod svete pričesti zagrliti i na srce svoje pritisnuti, ragja se kao sama po sebi veoma velika želja, da, veoma žestoko čeznuće, da se približimo k stolu Gospodnjemu.

Kako li sa čeznućem gleda bolesnik na vrata, kad očekuje liječnika, koji mu ima dati polakšicu i ozdravljenje! Kako pohlepno pruža gladni ruku prema kruhu, koji mu se daje! Kako žednoga privlači izvor, koji mu nudi okrijepni napitak! Kako pospješuje dijete korake svoje, da se na povratku iz tugjine nagje u zagrljaju svojega dragoga oca i dobre majke! A da tebe ne vuče srce k tvojem Spasitelju, k tvojem Bogu, k tvojem liječniku, k tvojem nebeskom kruhu, k tom izvoru milosti, k tom presvetom Sakramentu, koji ima u sebi svako dobro, najviše dobro?

O, kako su k njemu bila privlačena tolika

pobožna srca, koja su mislila, da moraju skapati, budu li još dulje morala biti daleko od stola Gospodnjega! To čeznuće bijaše u srcu svete Terezije tako veliko, te je znala reći, da bi si probila put k svetoj pričesti kroz red naperenih mačeva i išla bi po žeravici, samo da se s Isusom sjedini u presvetom Sakramentu. Svetu Katarinu Genovešku pronicala je tako sveta želja za tom nebeskom hranom, da je jedva mogla dočekati čas pričesti. Stoga je, kada je vidjela svećenika na oltaru s tijelom Gospodnjim u ruci, uzdisala: „O, dogji brzo, dogji hitro u nutrinju mojega srca, jer si hrana njegova.“ Na isti je način i sveta Katarina Sienska upravo za tim gladovala, te je stoga takogjer kao gladna prosila i molila za tu hranu duše veleći: „Gladna sam, gladna sam; dajte mi moj hljeb!“

2. Ako je i veliko bilo čeznuće tih pobožnih i svetih osoba, da se po svetoj pričesti sjedine s Isusom, ipak je neizmjerno veća želja našega Gospoda u presvetom Sakramentu, da se s nama sjedini. I on gladuje za tim, da s nama slavi tu večeru, kod koje je on naš kruh, a mi smo ujedno njegova hrana. Ovo posljednje, istina, ne će svi odmah razumjeti, ali je ono ipak istina. Ta, mi se u svetoj pričesti duhovnim načinom pretvaramo u Krista i najtjesnije se uklopljujemo njegovu duhovnom tijelu.* „Učestvovanje u tijelu i krvi Gospodnjoj“, piše stoga i sveti papa Leon Veliki, „uistinu drugo ništa ne proizvodi, nego da se mi u njega promijenimo, tako da mi prelazeći u njegovo tijelo postanemo njegovi udi, te budemo ono, što primamo“ (Serm. 14. de pass.). Po svetoj se dakle

*) Vidi: Glava četvrta. II, 4.

pričesti tako reći hrani i jača duhovno tijelo Kristovo, dok pravo tijelo Kristovo hrani i jača našu dušu. No budući da Krist kao pravi zaručnik Crkve to svoje duhovno tijelo tako ljubi kao svoje pravo tijelo, osjeća glad za onim, što hrani to njegovo duhovno tijelo. „Kao što vatra u peći uništava drvo“, piše stoga učeni Vilim Pariški, „tako si on (naime Krist) kod ovoga odabranoga stola prisvaja cijelo tijelo Crkve, čini ga svojim i tim dobiva snagu i rastenje.“ Hoće reći, kao što vatra najvećom požudom uništava ono, što joj služi kao hrana i u sebe preobraća i u svojem gladu, ako se tako smije reći, nikada ne kaže „dosta je“, tako vatra ljubavi k nama probugjuje u božanskom Spasitelju takovu želju, takov glad, da nas po svetoj pričesti k sebi privlači, u sebe preobraća i tako reći uništuje, da ne može biti nikad sit.

To neopisivo čeznuće, da se po svetoj pričesti sjedini s nama a mi s njim, otkrio nam je božanski Spasitelj već kod naregjenja presvetoga Sakramenta, kada je veoma srdačno rekao: *Vrlo sam želio, da ovu pashu jedem s vama* (Lk. 22, 15). Jer što je izrično rekao za onu pashu, hotio je, da se ima razumijevati i za svaku njezinu obnovu. Ta, svaka je sveta pričest samo proširenje i nastavak one svete gozbe, koju je Krist tada naredio i po prviput sa svojim apostolima slavio.

To je megjutim božanski Spasitelj tu i tamo i potvrdio posve čudesnim zgodama. Tako čitamo u životu bogoljubne Marije Taigi, da se sveta hostija veoma često prije izvinula svećeniku, koji je imao pričestiti, i brzo poput svijetla spustila se na usta te Bogu mile žene, kao da je Gospod teško mogao dočekati čas, da se sjedini

s tom dušom. Slično se čudo pripovijeda za nevinu djevojčicu*, koje nijesu htjeli pustiti k svetoj pričesti, jer je bila još dijete. Kada je svećenik drugima dijelio svetu pričest, izvinula se sveta hostija iz njegovih ruku te je lebdila nad glavom te djevojčice, da se pokaže, kako Gospod veoma čezne, da ugje u srce toga djeteta. Oni, koji su pružali svetoj Katarini Sienskoj svetu pričest, opazili su takogjer, da je sveta hostija unišla u njezina usta tolikom brzinom, kao da bi netko kamen svom silom uvlačio unutra, tako te se čulo kao da ondje nekamo udari. Tako je neopisiva želja privlačila Spasitelja u to srce. I tako ga čeznuće vuče u sva srca, osobito u ona, koja takogjer za njim gladuju.

3. No što misliš, zašto sam tu riječ o čeznuću Isusovu za sjedinjenjem s nama u svetoj pričesti ovamo umetnuo, ako ne zato, da i u tebi probudim slično čeznuće? Pa zaista, koje bi srce pri pomisli na čeznuće Spasiteljevo i na njegov glad, da ovu svetu gozbu slavi s vjernicima, moglo biti tako bešćutno, te ne bi takogjer bilo puno želje za njom. *Evo*, govori, *stojim pred vratima i kucam. Ako tko čuje glas moj i otvori mi vrata, unići ću k njemu i blagovat ću s njim i on sa mnom* (Otkr. 3, 20). Eto on hoće, da kod te gozbe tebe nasiti, ali i ti moraš njega nahraniti kao gladnoga; on hoće da s tobom blaguje, no i ti moraš blagovati s njim. O, Bože, gdje je koja gozba, za kojom bismo imali više gladovati! „Tko bi to mogao vjerovati", piše sveti Grgur Nazijanski, „da Bog u punini svojega bogatstva ima kakovu želju. On čezne za tim, da mi čeznemo za njim. On žegja,

* Blažena Imelda Lambertini. Prevodilac.

da ljudi žegjaju za njim" (Orat. 40). I tko bi mogao i pomisliti, dodajem, da mi u svojemu siromaštvu i u svojoj nuždi gojimo tako malo čeznuća, da nas on okrijepi.

4. Ali radi čega nemaju mnogi te želje, toga čeznuća, toga glada za svetom pričešću? Radi istoga razloga, radi kojega mnogi ne osjećaju nikakova teka za tjelesnu hranu. Jer kod ovih dolazi to pomanjkanje teka ili negodovanje prema hrani odatle, što ili želudac nije čist ili je već pun. A tako je i pogledom na dušu i njezinu duhovnu hranu. Duša, srce, koje više ne osjeća nikakove želje, nikakova teka za ovu nebesku hranu, ili nije čisto, ili je već čega drugoga puno i sito.

Ne govorim ovdje o onima, koji se zamrljani možda mrljom teškoga grijeha drzovito usugjuju pristupiti k svetoj pričesti, u kojih i onako ne može biti govora o kakovoj pobožnoj želji ili pobožnosti. Ovdje nasuprot govorim o takvima, koji se, istina, nalaze u stanju milosti, ali im ipak nije srce posve čisto. Ukus njihove duše uza svu ispovijed, što su je prije samo tako, ravnodušno obavili, nije postao posve čist, radi čega niti k svetoj pričesti ne donose pravoga glada. To vrijedi osobito za takove, koji su zapali u putene naslade, te još nijesu posve svojega srca otrgnuli od takovih nagnuća. Jer srce, obuzeto još tjelesnim nasladama, ne će se osjećati baš osobito privlačenim k tijelu Sina Božjega, što ga blagujemo u svetoj pričesti, kao što su i oni Izraelci, koji su u pustinji čeznuli za egipatskim loncima, izgubili svaku želju za onim nebeskim kruhom, što im ga je Gospod u mani tako milostivo dao. Pa nije čudo; jer što čovjeku ne ide u tek, za tim i ne teži.

Stoga i srce, koje nije posve čisto, ne može nikada gladovati za tim presvetim hljebom.

Isto vrijedi za srca, koja su već puna, već zasićena ispraznostima, zabavama i dobrima ovoga svijeta. Oni su, kada dolaze k stolu Gospodnjemu, slični takvima, koji su si još prije gozbe napunili želudac kojekakim poslasticama, te donose k stolu mjesto glada većinom samo zasićenost. Stoga je obično govorio sveti Franjo Saleski, da ne valja donositi k svetoj pričesti srca puna nego prazna, to jest srca, iz kojih je odstranjena neuredna ljubav k svijetu i k sebi; jer gdje je srce prazno od neuredne ljubavi k prolaznim stvarima, tu će biti privlačeno neopisivim čeznućem k nebeskim i božanskim stvarima, a prije svega k samom Bogu. Stoga govoraše Bog Otac u jednome od onih divnih objavljenja, kojima je svetu Katarinu Sienski tako često udostojao: „Nema prazna mjesta; jer ako se u njemu ne nalazi tjelesan predmet, tada ga napunja zrak. Na sličan je način i srce posuda, koja ne može nikako da bude prazna“ (Dial. c. 54). Ako je prazno od svijeta, gladuje za Bogom, kao što prazan želudac gladuje za hranom; a ako je nasićeno svijetom, isto će tako malo težiti za Bogom, kao što pun želudac ne poznaje više glada. Time je nagjen ključ k onoj tajni, zašto mnogi tolikim gladom čeznu za tim hljebom života, a drugi od toga ništa ne zamjećuju.

Ta, tako bijaše i onda, kada je isti božanski Spasitelj prviput došao na svijet. Pobožni su naime neopisivim čeznućem očekivali njegov dolazak i nastojali ga požuriti neizrecivim uzdisajima neprestano moleći: *Rosite, nebesa, odozgo, i oblaci, daždite pravednika; neka se otvori zemlja i rodi*

Spasitelja (Is. 45, 8). Nasuprot su svjetski ljudi ostali bez čeznuća za njim, kao da svijetu ne bi bio obećan Spasitelj; i kada je neopisivom ljubavlju došao, da pohodi svijet, ne dadoše mu ni topla mjestanca pod svojim krovom. No ti, dragi kršćanine, nemoj se povoditi za ovim posljednjima, nego idi za pobožnima staroga zavjeta i nastoj da istim čeznućem očekuješ dolazak Spasitelja na svijet; ta, on ne donosi manje spasenja tvojoj duši, negoli ga je onda donesao cijelom svijetu.

Tako sam ti ponešto rastumačio one čine pobožnosti, što ih imademo probuditi prije primanja svete pričesti.*) Ne daj se ovim nešto opširnim razjašnjenjem zavesti na misao, da bi isto tako dugo vrijeme morao upotrijebiti, da ih probudiš. Jer što sam ti ovdje na više stranica raspravljao o jednom ili drugom od tih čina pobožnosti, može srce u jedan čas obuhvatiti, osobito, ako je u tom izvježbano.

No budući da je pobožnost prije svete pričesti tako znamenita, hoću osim toga da te još upozorim na neke stvari; koje ti mogu još više pomoći, kada budeš probugjivao te čine.

---

*) Ponavljamo, što smo već prije rekli, da je za dostojno i korisno primanje sv. pričesti dosta biti u milosti posvećujućoj (t. j. bez smrtnoga grijeha na duši) i imati dobru nakanu. No što je tko bolje pripravljen, imat će više koristi od sv. pričesti; za to se ovo preporučuje. One duše, koje pristupaju k sv. pričesti češće ili svaki dan, neka se o toj stvari posavjetuju sa svojim ispovjednikom, kako to i dekret o čestoj i svakidašnjoj pričesti traži, Prevodilac.

IV. O nekim stvarima, koje nam mogu pomagati kod probugjivanja ove pobožnosti.

1. O upotrebljavanju molitvenika kod pričesne pobožnosti.

1. Većina naših kršćana pripravljajući se na pobožno primanje svete pričesti obično upotrebljava molitvenik, u kojemu se nalaze takovi čini pobožnosti. Ja dakako ne imam što prigovoriti tome običaju, no držim potrebnim, da o toj stvari kažem nešto, na što se nažalost prečesto ne pazi.

Ili deder reci, kako se većinom malo pazi kod izbora molitvenika. A ipak je megju deset molitvenika jedva jedan, u kojemu ćeš naći zaista lijepe i dušobudne pričesne molitve. U kolikima je govor tako kićen, da tako reći guši čovjeka bujicom lijepih riječi, dok za srce nemaju ničesa! Jer se srce ne krijepi riječima nego mislima i čuvstvima, koja jasno i toplo proistječu iz vjere. U drugima se ne rijetko promiče pretjerana, sentimentalna pobožnost, a pri tom se posve pušta s vida jezgra prave pobožnosti. No na taj način oni, koji upotrebljavaju takove knjige, okužuju se na najveću svoju štetu duhom krive pobožnosti a odvraćaju od prave pobožnosti srca, ako pače ne postanu za nju posve nesposobni. Jer tko se jednom uživio u takovu kržljavu i zasukanu pobožnost, ne će se tako lako moći da uzdigne do prave, prostodušne pobožnosti.

Stoga se čuvaj takovih molitvenika, ma bili oni još i kako lijepo vezani; jer zlatorez i lijepe korice ne čine molitvenika dobrim, nego molitve jednostavne, na skroz pobožne i vjerom proniknute, na kojima se opaža, da su proistekle iz duše iskreno vjerne, iz srca djetinjski pobožna,

Tih se drži; takovi su molitvenici veoma korisni, jer iz njih možemo vaditi zlato prave pobožnosti.

2. Jesi li dakle našao takav molitvenik, ne mijenjaj ga, nego se uživi u nj. Jer pobožne, duboke molitve valja ti veoma često ponavljati i moleći promatrati i svojemu srcu prilagogjivati te si ih prisvojiti, da ih dobro razumiješ i okusiš. Kada su ti takve misne, ispovjedne ili pričesne molitve na taj način tako reći prošle u meso i krv, te nijesu više tugje molitve nego su postale molitve tvojega srca, tada se mogu pravo upotrijebiti za pobožnost, tada postaju pravo žive i tople. S tugjim molitvama, ma bile one još tako lijepe, upravo je tako kao s dobrim guslama, koje u početku daju gotovo drven glas, te se mora na njima dugo igrati, da iz njihovih struna progovori čuvstvo.

2. Valja da imamo u pripravi stanovite molitvice i dušobudne riječi, da lakše i bolje probudimo različite čine pobožnosti.

1. Ipak se kud i kamo bolje razvija ona pobožnost, koja dolazi kao izlijev iz vlastitoga srca, negoli ako upotrebljavamo molitvenike. No da se pri tom ne izgubiš u nejasnim mislima, preporučuje se, da se u svojim mislima i čuvstvima držiš stalnoga reda i osim toga ih prisloniš uz stanovite kratke molitvice i dušobudne riječi. Jer će na takav način duh, koji se lako izgubi u rastresenostima i sanjarijama, biti kao čvrsto privezan i tako reći sapet tim činima pobožnosti.

2. Tako na primjer kod probugjivanja vjere možeš si predočiti, da sjediš poput Marije kod

nogu Učiteljevih i slušaš iz njegovih ustiju riječi: *Tijelo moje zaista je jelo i krv moja zaista je pilo* (Iv. 6, 56). — *Hljeb, što ću ga dati, tijelo je moje za život svijeta* (Iv. 6, 52). — *Uzmite i jedite, ovo je tijelo moje* (Mt. 26, 25). — Možeš si dalje predočiti, kao da i tebe pita kao nekoć Martu: *Vjeruješ li ovo?* a ti ćeš mu s njom odgovoriti: *Da, Gospode, ja vjerovah, da si ti Krist Sin Boga živoga, koji si na ovaj svijet došao* (Iv. 11, 26. 27). Kako je lako na ovaj ili sličan način dobro oživjeti vjeru.

Za poklon može ti poslužiti poznati: *Svet, svet, svet Gospod Bog vojska*, kako ga angjeli časte (Is. 6, 3).

Obzirom na poniznost možeš si prisvojiti riječi patriarha Abrahama, što ih je rekao, kada ga je Gospod pohodio praćen dvojicom angjela: *Govorit ću Gospodu mojemu, i ako sam prah i pepeo* (I. Mojs. 18, 27). Ili ti mogu poslužiti one riječi, što ih je David molio pred kovčegom zavjeta: *Tko sam ja, Gospode Bože, i što je kuća moja, da mi toliko daješ* (I. Dnev. 17, 16)! Mogu se ovdje upotrijebiti i riječi apostola Petra, što ih je osjećajući svoju grješnost poslije čudesnoga ribolova rekao Isusu: *Izigji od mene, jer sam čovjek grješnik* (Lk. 5, 8).

3. Da probudiš pouzdanje, valja ti se sjetiti, riječi, što ih je žena, koja bolovaše od krvotoka, rekla dotičući se haljine Isusove: *Samo ako se dotaknem haljine njegove, ozdravit ću* (Mt. 9, 21). Ili možeš se poput onoga gubavca Gospodu približiti i reći mu; *Gospode, ako hoćeš, možeš me očistiti* (Mt. 8, 2).

Da u sebi užežeš ljubav prije blagovanja te

svete gozbe, najbolje će biti, da se staviš na mjesto Petrovo, kada ga je Gospod poslije tajinstvenoga obroka kod jezera Genezaretskoga tri puta zapitao: *Ljubiš li me više nego ovi?* Ne ostani mu tada dužan odgovora: *Da, Gospode, ti znaš, da te ljubim* (Iv. 21, 15), te nastoj ponovno ga uvjeravajući o svojoj ljubavi uvijek si predočivati nove razloge, zašto si mu dužan darovati svu ljubav svojega srca.

Što se tiče želje za Spasiteljem, opet se sjeti Petra, koji se iz želje, da dogje k Isusu, nije pače bojao pjenećih se valova ni dubine morske, nego je rekao Gospodu: *Gospode, ako si ti, zapovjedi mi, da dogjem k tebi po vodi* (Mt. 14, 28). Riječcu: *Dogji*, kojom ga je Gospod odmah pozvao, smiješ ti tako uzeti, kao da je tebi rečena, te ima tvoje čeznuće samo još povećati.

Sličnih mjesta, na koja možeš nadovezati svoja pobožna čuvstva, naći ćeš amo tamo rastresena u pregjašnjem odsjeku, gdje se pobliže govorilo o potrebnim činima pobožnosti. Stoga ti ovdje i nijesam naveo poticaja, koji bi bili zgodni za te čine pobožnosti, nego sam pokazao kao primjer za ovaj ili onaj od njih.*

4. Pomoću ovih naputaka bit će, kako se nadam, svakome moguće, da barem ovaj ili onaj čin pobožnosti probudi iz dubine svojega srca i bez pomoći molitvenika. I zaista! Ako dijete može bez knjige govoriti sa svojom majkom, kako da ne bi moglo dijete Božje reći i bez knjige par riječi svome dragome Gospodu i Spasitelju? I ako

* I u knjižici „Nasljeduj Krista" knjiga IV. nalazi se prekrasnih mjesta za sve te čine pobožnosti.

se takovo dijete, koje bi tek moralo iz knjige pročitati, što bi imalo dragoj majci reći, potužiti se, pripovijedati, ne bi moglo oteti utisku, kao da pritom njegovo srce ostaje tugje i daleko od srca majke: kako da ne obuzme kršćanske duše čudnovato čuvstvo, ako je tako sretna, da se pojavi pred Gospodom, a onda mjesto da s njim govori pouzdanim srdačnim govorom, ne bi mogla se s njim razgovarati bez knjige?

Prvi i najbolji molitvenik ostaje uvijek pobožno srce. Što iz njega dolazi, živo je, toplo i krepko, te zaslužuje prednost pred najljepšim molitvama, što ih možeš pročitati iz knjige. To će se i Gospodu najviše militi, kao što i majci mnogo više vrijedi nekoliko srdačnih riječi ljubavi iz ustiju njezina djeteta nego najljepša pjesma puna ljubavi i zahvalnosti, što ju je za imeni dan naučilo iz kakove knjige. Stoga ti savjetujem, da veoma srdačno moliš Gospoda, da te pouči u takim stvarima, jer „koga Isus poučava“, piše sveta Magdalena Pacis, „tomu ne treba knjige“.

5. No da ipak svojega srca ne prenapuniš takim čuvstvima ili ga pače ne smutiš, opažam ovdje, da ti valja uvijek zaustaviti se kod čuvstva, koje počne hvatati se srca, a da se ne brineš za druge čine. Jer jedan čin pobožnosti, koji se duboko i srdačno osjeća, više vrijedi nego mnogi drugi, koji se samo površno probugjuju, kao što jedan jedini zlatni novac kud i kamo više vrijedi od mnogobrojna i raznovrsna bakrena novca. Osim toga je gotovo nemoguće duboko i srdačno probuditi jedan čin pobožnosti, a da se pri tom ne ganu i ostali čini, koji služe kao priprava za svetu pričest, kao što nije moguće, da na glazbalu sa žicama

jedna žica dade glas, a da druge njoj srodne s njom ne zatitraju i ne oglase se. Pokušaj samo jednom u svojem srcu veoma krepko poigrati na žici vjere, te poslušaj, da li odmah s njom ne igraju i žice poniznosti, pouzdanja i čeznuća; ili daj, da se duboko u tvojem srcu oglasi glas poniznosti, te pazi, da li se pri tom ne bude i slažu i glasovi pokajanja, ljubavi i ostalih već prije spomenutih čina pobožnosti! A zašto da i ti ne slijediš poziv milosti i dobro ne upotrijebiš u tu svrhu dane ti milosti, ako tvoje srce upravo danas osjeća, kako ga privlače čuvstva te vrste, ako ti Gospod upravo za ove čine pobožnosti daje više svjetlosti i topline? Ili nije li tim natuknuto, da Bog danas od tebe želi i zahtijeva baš te čine pobožnosti a ne druge? Ti takogjer nijesi jedini, koji kleči kod stola Gospodnjega, ta, ima ih tu mnogo, a pobožnost mnogih stapa se tako reći u jedan miomiris pobožnosti. Stoga se svidjelo Gospodu, da pobožnost kod svete pričesti tako reći razdijeli i tako je udesi, da ga jedni časte više ovim činima pobožnosti a drugi drugima. Kao što ti nadopunjuješ pobožnost drugih, opet će drugi nadopuniti praznine tvoje pobožnosti, premda i milijuni pobožnih srdaca ne mogu sabrati toliku mjeru pobožnosti, koja bi bila dosta tolikoj milosti i ljubavi božanskoga Spasitelja.

6. No ako sam te upravo sada veoma uvjerljivo opomenuo, da kod priprave za svetu pričest dadeš svojemu vlastitom srcu govoriti i da mu ne dadeš mira, dok ne kaže barem nekoliko riječi iz svoje nutrinje dragome Spasitelju, ipak mi nije bilo ni na kraj pameti, da ti posvema uzmem iz ruku molitvenik, navlastito, ako je molitvenik

dobar, na koji si se već nekako priučio. Jer nije svima dano, da iz svojega vlastitoga srca izmame pobožnost i sabranost, svete misli i osjećaje u tako obilnoj mjeri, te bi im to bilo dosta, da s korišću ispune pol sata ili samo četvrt. Uzmi stoga pobožan molitvenik u ruke, ali ga od časa do časa zatvori, te daj i tvojemu srcu, da u to vrijeme kaže koju svoju riječ. Barem posljednje časove prije svete pričesti valja ti ostaviti knjigu i da tako kažem, pustiti svoje srce, da svojim nogama ide ususret Gospodu pobožnim čuvstvima. Stoga se osobito priključi onim pobožnim obredima, što ih Crkva tako zgodno čini prije nego se dijeli sveta pričest; probudi kod „Confiteor“ (Ispovijedam se..) srdačno pokajanje, a kod „Ecce Agnus Dei“ i „Domine, non sum dignus“ (Evo Jaganjca Božjega . . . Gospode nijesam vrijedan) vjeru, poniznost, ufanje. Upotrijebi napokon časove, kad dolaziš k stolu Gospodnjemu, za pobožne strjelovite molitvice, koje će ti srce raširiti i ugrijati, na primjer: Isuse u tebe vjerujem! Isuse u tebe se ufam! Isuse, tebe ljubim nada sve! Oprosti mi grijehe moje! Ili poznate: Isuse, tebi živim; Isuse tebi umirem; Isuse, tvoj sam živ i mrtav. Amen. Ili: Dušo Kristova posveti me! itd. Ili: Isuse moje milosrgje! i slične.

7. Uostalom vrijedi za pobožnost, kojom ti je uresiti srce za primanje svete pričesti, gotovo slično, što smo prije kazali za čistoću srca. — Za dobru, pobožnu i srdačnu pobožnost kod svete pričesti nije dosta marljivost od pol sata i sabranost jednoga dana, nego je tome potreban pregjašnji bogumili život. Jer srce, koje se ravnodušnim životom već prilično ohladilo, ili je pače već postalo studeno

ne da se tako brzo i lako ugrijati; srce, koje danomice ne moli pobožno, ne će moći ni prije svete pričesti pobožno moliti, te će iskusiti, da čovjek ne može pobožnosti uzeti ili opet ostaviti kao molitvenik, nego da je ona preusko sraštena sa životom. K tomu je pobožnost takogjer posebna milost i dar neba, koji lijenčini ne pada u krilo. Pravo stoga piše sv. Laurencij Justinijan na onom mjestu, gdje raspravlja o pobožnosti srca, što je imamo donesti k primanju svete pričesti: „Ne smije se zaboraviti, da krepostan život ne može nikako postojati bez pobožnosti, a ni prava pobožnost bez dobra života. Dakle boriocima Kristovima valja nastojati, da imadu jedno i drugo. Valja im dakle tako dobro živjeti, da zasluže primiti milost pobožnosti, i opet valja im tako nastojati oko pobožnosti, da ni u čem ne zalutaju od kreposti. Jer je pohvalan život najbolji dokaz svete pobožnosti, a unutrašnja, duhovna pobožnost, najizvrsnije je sredstvo za pobožan život“ (De cast. con. cap. 24).

V. Uz dušu valja i tijelo pripraviti za sv. pričest.

1. Crkva brineći se za dužno poštovanje presvetoga Sakramenta odredila je, da se ima natašte pristupati k stolu Gospodnjem.

1. Svatko će lako shvatiti, da i tijelo ima nešto doprinesti za dostojno primanje svete pričesti, ako promisli, da i tijelo pri tom dolazi u najtjesniji doticaj s presvetim tijelom i dragocjenom krvlju Kristovom. Ta, nesamo srce, nego i

tijelo postaje pri tom stan božanskome Spasitelju, te se mnogostruko svetom pričešću posvećuje, oplemenjuje i napunja dragocjenim darovima.

No ako tijelo na ovako izvanredan način ima dijela u dobrima svete pričesti, posve je u redu, da se i ono brižno pripravi za nju. No što će moći tako bijedno tijelo učiniti, da se pripravi za tako presvet i uzvišen čin? Razumije se dakako, da ne će šta velika doprinesti tomu; uza sve to valja mu vjerno izvršiti ono, što mu je moguće i što je dužno. Što je to?

2. Prvo, što mu je u tom pogledu dužnost i na što ga obvezuje stroga zapovijed crkvena, jest, da bude čovjek od pol noći natašte, to jest, da ne okusi nikakove hrane i nikakova pića.

To zahtijeva čast presvetoga Sakramenta, da se nebeska hrana ne miješa sa zemaljskom, da blagujemo hljeb duše prije svake tjelesne hrane, da još nijesmo ustiju, koja primaju tijelo i krv Kristovu, otvorili istoga dana za zemaljsku hranu.

Osim toga uvijek se smatrao post kao posvećenje tijela, koji čini čovjeka sposobnim, da to bliže pristupi k nebeskim stvarima, što se više usteže od zemaljskih užitaka. Tako se Mojsij uzdržao kroz četrdeset dana svake hrane, da bude dostojan primiti ploče zakona iz ruku Božjih. Na sličan način pripravljao se Ilija četrdesetdnevnim uzdržavanjem od svake hrane, da se približi Gospodu na svetom brdu i da ga tu gleda na način, kako još nije bilo dano ni jednom čovjeku na zemlji. I tebi da bude previše, da za primanje svete pričesti nasljeduješ takav post barem od 12 sati od polnoći? Ili zar ti pri tom ne primaš nešto kud i kamo veće i svetije negoli su bile

zakonske ploče Mojsijeve? Ne dolaziš li po svetoj pričesti neprispodobivo bliže Gospodu negoli Ilija na svetoj gori?

3. Biti natašte prouzrokuje, istina, velike žrtve i poteškoće mnogima, napose onima, kojima je daleko do crkve i mogu tek kasno pristupiti k svetoj pričesti; ali će im Gospod tu žrtvu kod sv. pričesti znati i obilno naplatiti. K tomu ne bismo se mi tako bijedni grješnici nikada smjeli približiti tako svetim stvarima bez vršenja pokorničkih djela; stoga su i sveti obično prije svete pričesti obavljali veoma mnoga i često veoma bolna pokornička djela. No budući da je većina kršćana prelijena za takova svojevoljna pokornička djela, moraju kao spasonosno pokorničko djelo smatrati i na sebe uzeti poteškoću biti natašte, što im zapovijed crkvena nalaže.

Ta zapovijed crkvena radi veoma važnih razloga dopušta iznimku u teškoj bolesti, u kojoj se presveti Sakramenat prima kao popudbina. O tom ne treba ovdje dalje ni raspravljati. Crkva znade upravo na pravi način štititi čast presvetoga Sakramenta a imati i obzira sa slabošću čovječjom. Stoga je nedavno sv. Otac Papa Pio X. dopustio veliku polakšicu na utjehu mnogih boležljivih osoba, kojima „biti natašte“ prije svete pričesti prouzrokuje prevelikih poteškoća i čini primanje svete pričesti u prikladno vrijeme gotovo nemogućim. Ta je polakšica u tom, da im je dopušteno prije svete pričesti primiti hrane u obliku tekućine. Takove boležljive osobe imadu svakako razlog, da se kod svoje pričesti sjete svetoga Oca, koji im je namijenio toliko dobročinstvo. Ovo dopuštenje primljeno je u crkveni zakon (Cod. can. 858. §. 2).

2. Prema svetosti te nebeske gozbe valja da bude i odijelo i izvanjsko vladanje.

1. Druga stvar glede priprave tijela tiče se odijela kao nečega, što pripada tijelu: to odijelo valja da bude kod onih, koji se približuju toj nebeskoj gozbi, uvijek čisto i pristojno.

Gospod dakako ne gleda na odijelo, nego na srce, te mu je i prosjak u svojoj bijednoj odjeći veoma mio, ako pod svojim jadnim prnjama, koje mu pokrivaju tijelo, imade na svojoj duši lijepo, čisto odijelo milosti. No uza sve to valja se pobrinuti i za izvanjsku odjeću. Ta, na neki način odijevanje ogledalo je duše! Ta, briga, poštivanje i ljubav, kojom se približavamo k svetom stolu, očituje se i nehotice u odijelu!

Čisto srce hoće da k svetoj pričesti ponese i čisto odijelo, a srce, koje proniče strahopočitanje i ljubav, hoće da to i izvanjskom nošnjom pokaže. Tko nasuprot izvana nemarno odjeven dogje k stolu Gospodnjemu, pokazuje tim, da premalo cijeni veliku milost i veliku čast, što smije ovamo doći. Gledaj, kako sveti Petar, upozoren od Ivana, da je Gospod na obali jezera, oblačio svoje gornje odijelo, prije negoli će se baciti u vodu, da što prije dogje k Isusu. Nije tu bio zadovoljan s onim odijelom, koje mu je bilo dosta za hvatanje riba megju ostalim apostolima i koje je bilo odijelo za rad, tako reći svakidašnje odijelo, nego se htio u ovu svrhu obući u bolje i pristojnije odijelo, da tako i odijelom pokaže svoje štovanje i svoju ljubav prema Gospodu. On je ipak to učinio, premda mu je gornje odijelo smetalo u plivanju i moralo se posvema smočiti. Nauči se dakle od toga jednostavnog ribara, što se dolikuje, kada se približavaš kralju neba i zemlje i dolaziš k njegovoj gozbi.

2. Osim toga veoma doprinosi i izvanjsko odijelo k raspoloženju srca. Stoga bi moglo zamazano, zanemareno, neuredno odijelo, u kojem čovjek dolazi k stolu Gospodnjemu, i nehotice djelovati, da ravnodušnost prema presvetom Sakramentu sve više preotme mah, dok je bolje odijelo, pobožno i brižno odabrano, zgodno, da poštivanje presvetoga Sakramenta bude sve jače. Ta, na čovjeka i previše djeluju neke stanovite vanjštine. Iz toga je razloga i zapovjedio Gospod Izraelcima, da operu svoja odijela, prije nego što se približe gori Sinaju, da čuju njegove zapovijedi, premda mu nije bilo do odijela, nego do toga, da u srcima toga naroda probudi sveti strah pred sobom i svojim zakonom.

No kako valja kod svete pričesti izbjegavati zamazanost i nemar u odijelu, isto tako treba izbjegavati drzovitost u odijevanju i taštu kićenost, jer takove su stvari mrske Gospodu, takovo odijelo bila bi pogrda za njegov sveti stol. Takovima mogao bi Gospod slično reći, kako je kralj u priči rekao onome, koji ne imagjaše ruha svadbenoga, i pun zlovolje govoriti takovoj osobi: *Kako si došao amo, nemajući ruha svadbenoga* (Mt. 22, 12)? Apostol Pavao preporučuje stoga i ženama bolji nakit negoli je nakit taštine, opominjući ih, da se ne ukrasuju spletanjem kose, zlatom i draguljima ili skupocjenom odjećom, nego nasuprot stidljivošću i čednošću, kako se dolikuje ženama, koje svoju pobožnost pokazuju u dobrim djelima.

3. Apostol se svojom uputom dotiče napokon

i treće točke, koja pripada pripravi tijela, a to je izvanjsko, sabrano, pobožno, smjerno vladanje, o kojemu smo pisali već prije. Ovdje nam je samo primijetiti, da se tijelo kod toga presvetoga čina ima u svemu pokazati kao posuda pobožnosti i kao živi hram Božji. Mora mu se kod blagovanja presvetoga Sakramenta vidjeti, da se spremilo na blagovanje angjelske hrane. Svaki neka bi pri tom svojim svetim vladanjem na sebi ispunio nalog Apostolov: *Proslavljujte i nosite Boga u tijelu svojemu* (I. Kor. 6, 20).

GLAVA OSMA.

O zahvaljivanju poslije sv. pričesti.

Prije svega valja mi ovdje primijetiti, da pod riječju „zahvaljivanje" razumijevam sve čine pobožnosti, što se imadu probuditi poslije primanja svete pričesti, kao uopće sve ono, na što nas obvezuje primanje tolike milosti. Stoga je ova glava od velike važnosti, jer nas poučava, kako nam je općiti s Isusom u našem srcu, kako nam se tu s njim sjediniti i preuzeti od njega mnogo nebeskih darova. Stoga najdragocjeniji časovi našega života jesu časovi poslije sv. pričesti, kako je to govorila sv. Magdalena Pacis svojim duhovnim kćerima. Jer kao što zemaljski vladari obilno plaćaju stan, koji im se dade, tako će taj nebeski kralj, kako opet uvjerava sveta Terezija, kratko stanovanje, što mu ga dajemo u svetoj pričesti, preobilno naplatiti nebeskim milostima, ako se samo pobrinemo, da mu to stanovanje učinimo veoma ugodnim. Da te na to još više potaknem, želim te

upozoriti, da po nauci glasovitoga Suareza kod svete pričesti, doklegod ostanu prilike, pritječu duši po presvetom Sakramentu, koji u njoj stanuje, uvijek nove milosti, kolikogod se puta takovim činima pobožnosti učini sposobnom za primanje obilnih milosti. No kolike će tada milosti priteći duši iz presvetoga Sakramenta po pobožnom zahvaljivanju! Kako će obilno biti naplaćen svaki čin pobožnosti! A kako tada ludo i drzovito rade oni kršćani, koji u svojoj pobožnosti poslije svete pričesti ne ustraju ni tako dugo, dok se istroše prilike ili pače poput Jude odmah poslije svetoga zalogaja brzo bježe van iz crkve!

I. O činima pobožnosti, koje valja probugjivati poslije svete pričesti.

1. Na koji se način imadu probugjivati ti čini pobožnosti.

1. Čini pobožnosti, što nam ih je probugjivati poslije pričesti, gotovo su isti, kao kod priprave, samo se imadu na drugi način probuditi. Jer do sada su bili upravljani prema vani, k dragom Spasitelju na oltaru, k Isusu, čiji smo dolazak željno očekivali; no od sada upravljaju se prema nutrinji, kamo se Spasitelj svratio i gdje u srcu počiva kao na prijestolju milosti. Od sada nam valja svu našu pozornost i pob žnost svraćati u nutrinju, gdje se nalazi predmet sve pobožnosti i ljubavi.

2. Dalje valja da čini pobožnosti poslije svete pričesti budu još mnogo srdačniji i topliji negoli su bili oni, što smo ih u srcu zapalili prije svete pričesti. Prijašnje bijaše vatra, sada valja da bude

žar. I zaista, kako da srce obuhvati takav žar ljubavi kao što je onaj, koji plamti u presvetom Srcu Isusovu, a da se ne ražari od pobožnosti.

3. Pri tom valja da pojedini čini proizlaze iz srca nekim mirom, koji je posve uronjen u predmet pobožnosti. Ovdje se naime ne radi više o tom, da se ti čini mučno probugjuju, jer su već pripravom postali dostatno budni, nego im više valja dati, da se nasite predmeta svoje želje. Pri tom valja da se više očituje neko gledanje, osjećanje, ljubljenje, počivanje njihovo negoli naporno traženje njihovo ili mekaničko kazivanje mnogih molitava. Ta, vatra pobožnosti već gori, ne ugasi je s previše drva; dosta je ovdje ondje pridodati koji komadić umećući zgodnu molitvicu ili prelazeći na koje novo čuvstvo.

2. Kojim redom valja ovdje vršiti čine pobožnosti.

1. I ovdje kao i kod priprave obično se preporučuje neki red i slijed u upotrebljavanju čina pobožnosti, da se ne izgubimo u nesigurnim mislima, koje amo, tamo lutaju. No pravi red bi mogao biti ovaj, da obnovivši čin vjere pregjemo na klanjanje, a tada da slijedi poniznost, zahvala i prikazivanje sebe i napokon da zaključimo sa svetim obećanjem i srdačnom prošnjom. Ovdje ćemo to učiniti posve kratko, a čitatelje upozorujemo na ono, što smo o probugjivanju takovih čina pobožnosti govorili u pregjašnjoj glavi: O bližoj pripravi za svetu pričest.

2. Što se tiče probugjivanja vjere, valja ti se odmah poslije primitka svete pričesti s onom živom

vjerom, kojom si se svojim ustima dotaknuo svojega Gospoda i Spasitelja, svratiti u nutrinju i dati, da ti ta vjera pogje tako reći u mirno gledanje. Promatraj tu Gospoda veoma pazljivo i upoznaj ga i priznaj kao onoga istoga, koji je nekoć počivao u krilu svete Djevice, kao onoga, koji je nekoć za tebe na križu visio i po tom bio postavljen u krilo iste svete Djevice i Majke žalosti. Pri tom ti valja da s njom uroniš u more boli našega Gospoda i tako se opominjati gorke muke njegove, kako ti je prije*) pokazano, ako ti možda ne voliš, da to kasnije učiniš kod čina zahvale ili prikazanja. No kao što se Kredo (vjerovanje) ne svršava smrću Gospodovom na križu, nego na to nastavlja njegovo slavno uskrsnuće, tako je dakle i tebi na osobiti način gledati u sebi Uskrsnuloga i promatrati njegovu nebesku moć i slavu u radosti svojega srca.

3. Iz toga će izaći sami po sebi čini najodanijega poklona kao i najdublje poniznosti, a i kajanja i postigjenja. Misli samo na Petra, kada mu se Gospod poslije trokratnoga zatajenja pokazao okružen nebeskom slavom! Kako li se negdje tada ponizno bacio Gospodu pred noge, kako li se tu od stida jedva usudio pogledati k njemu! A kako li ga je Gospod zato milostivo podigao i k sebi privinuo! Učini i ti kao Petar, jer se Gospod divnom povjerljivošću spušta k poniznima, dok je prema oholima velik i visok, tako da ga nijedan ne dosegne.

4. Sada je vrijeme, da se popusti i čuvstvima zahvalnosti za toliko sniženje i milost Gospodovu.

---

* Vidi: Glava četvrta I, 2.

No kako ćeš moći Gospodu i približno iskazati onu zahvalnost, koja ga ide? Ta milost, što ti je on iskazuje, neizmjerno je velika, ta, samog sebe daruje tebi! I kakovom ljubavlju on to čini i kako ponizno i s kolikim blagoslovom nebeskih darova popraćuje taj pohod? A tko si ti, da ti on tolike milosti iskazuje, čim si to zaslužio? O kako puno imadeš razloga, da ovdje usklikneš s patrijarom Jakobom: *Nijesam vrijedan svih milosti tvojih i vjere tvoje, koju si učinio sluzi svojemu* (1. Mojs. 35, 10) ili da sa Psalmistom kažeš: *Što da uzvratim Gospodu za sve, što mi dade* (Ps. 115, 12)? Ako si dakle ikada koga čuo, da od srca zahvaljuje, uzmi si ga za izgled: ta, za takovo dobročinstvo ne možeš ništa drugo činiti, nego zahvaljivati, i opet zahvaljivati. Ili bi ga možda čime mogao naplatiti?

5. Ipak nešto moraš i ti njemu dati ili darovati za ono, što je on tebi darovao, a to si ti sam — ti moraš sebe žrtvovati njemu. Njemu, istina, ne treba nikakove stvari a najmanje tvoje ništavosti; on je bez tebe isto tako bogat i sretan, kao da te ne bi bilo. Ali njegova ljubav k tebi čini, da te se ne može odreći, da te hoće imati, posve posjedovati. Jer što čovjek ljubi, hoće da i ima, i što to više ljubi, to ga hoće i potpunije da posjeduje. Ne možeš mu dakle učiniti veće radosti, dati ugodnijega dara, nego ako se posve njemu prikažeš. On to može to više od tebe zahtijevati, što se sam za tebe žrtvovao na križu i nije sebi pridržao ni jedne jedine kapljice krvi. On to može to silnije od tebe zahtijevati, što se kod svete pričesti iznova sav tebi daruje, s dušom i tijelom, s mesom i krvlju, s Božjom i čovječjom naravi, ukratko sa svim, što jest i što ima.

Gle, ti nijesi više nego on; tvoja ljubav nije više vrijedna od njegove; tvoje srce nije odličnije od njegova: nasuprot, on te u svemu nadmašuje do neizmjernosti. Kako bi dakle smio još što ustegnuti, još što sebi pridržati i potpuno se ne predati njemu sa svim, što imaš i što jesi? No pod tim svim ne razumijevam samo sve sile i sposobnosti duše, sva sjetila i članke tijela, nego osim toga tvoje želje, tvoja nagnuća, tvoju volju tvoju radost i žalost, tvoj počinak i tvoje vrijeme, tvoj život i tvoju smrt, jer to sve i kud i kamo još više Gospod je i za tebe tako velikodušno žrtvovao. I ne boj se njemu darovati sve, jer što njemu daruješ, pridržava oń to samo za tebe i uzvraća ti stostruko.

Za ovo potpuno prikazanje sama sebe možež upotrijebiti ovu molitvicu, što ju je sv. Ignacij zabilježio u svojim eksercicijama: „Primi, Gospode, svu slobobu moju. Primi pamet, razum, i svu volju moju. Sve, štogod imam i posjedujem, ti si mi darovao: ovo svekoliko tebi vraćam, i prepuštam posvema ravnanju tvoje volje. Samo mi ljubav svoju daruj s milosti svojom, pa sam potpuno bogat, te ne tražim više ništa.“ Možeš je i skratiti, kako ti je najzgodnije, ili upotrijebi za to poznato: „Isuse, tebi živim“ itd. samo imaj na pameti, da riječi ne koriste ništa, ako s njima ne govori i srce.

6. Na prikazanje neka se prisloni probugjivanje ili obnavljanje spasonosnih odluka i neka sveta obećanja, što ih možeš kod te povoljne prilike svome Spasitelju položiti pred noge. Jer su takove stvari većinom skopčane s poteškoćama i žrtvama, a to su žrtve, što ih čovjek prikazuje Gospodu na oltaru svojega srca. Megjutim nemoj

misliti, da smiješ ondje navesti samo uzorne, velike i izvanredne stvari. Jer ako i jesu sveci tom prilikom dali Gospodu najvelikodušnija obećanja, ipak će dragi Spasitelj veoma milostivo pogledati na najmanje odluke i primiti ih; pa bila to samo odluka, da ćemo čuvati jezik od stanovite pogrješke, ili za Boga strpljivo podnesti kakovu protivštinu ili u kojoj stvari odustati od svoje volje.

Pri tom ti se valja opominjati vlastite slaboće, kojoj se ništa lakše ne dogodi, nego da se iznevjeri učinjenim odlukama. Ta misao stoga neka te sklone na to, da odluke svoje i obećanja s velikim nepouzdanjem u sebe a s potpunim pouzdanjem u Božju milost staviš u ruke, da, u božansko srce svojega dragoga Spasitelja, da ih on u tebi čuva i da ti pomaže svojom milosti vjerno ih izvršivati.

7. Na koncu tada prinesi veoma srdačne prošnje. Jer ti je u svetoj pričesti darovan onaj sveti čas, u kojem posvema za sebe imaš svojega Gospoda i Boga. Ta, on je sav u tvojem srcu, da te sluša, možeš s njim posve povjerljivo govoriti, potužiti mu se radi svojih neprilika, očitovati mu svoje želje i prošnje. Možeš mu tako reći silu nanesti, i s Jakobom, koji se borio s Bogom u liku angjela, govoriti: *Ne ću te pustiti, dokle me ne blagosloviš* (1. Mojs. 32, 26), dokle me ne uslišiš. Valja ti se povesti za poniznim i nesavladivim pouzdanjem Kanânejke, koja je s prošnjom: *Gospode, pomozi mi,* pala pred noge Gospodove i nije se od njega udaljila, dokle je nije uslišio. Sjeti se, da se nalaziš pred nogama onoga, koj je rekao: *Svaki, koji ište, prima, koji traži, nalazi, i koji kuca, otvorit će mu se* (Mt. 7, 8). Može ti ovdje

vrlo zgodno poslužiti ova kratka molitvica: Isuse, budi mi milostiv! Isuse, oprosti mi moje grijehe! Isuse, udijeli mi svoju milost!

Eto, sve je u njegovoj ruci, on ti može sve dati, za dušu i tijelo, za vrijeme i vječnost, za sebe ili za druge, a on će ti takogjer dati, ako ti je za spasenje i ako ti u njega moliš s pouzdanjem. Ne treba tu mnogo riječi, jer on već zna za tvoju potrebu, znade, što te tišti, on vidi svaku želju tvojega srca, ne izmakne mu nijedan uzdisaj njegov: *Gospode, pred tobom je svaka želja moja: i uzdisanje moje nije tebi sakriveno* (Ps. 37, 10). On će te već razumjeti, ako mu i ne kažeš drugo nego: *Gospode, pomozi mi,* ili: *Gospode, smiluj mi se.*

Na rastanku napokon ne zaboravi zaprositi dragoga Spasitelja, da sa svojom milosti dalje ostane u tvojemu srcu, da te zatvori u svoje srce i nikada ne dopusti, da se od njega grijehom odijeliš. Napokon vrlo srdačno zaprosi, da te svuda prati svojom zaštitom i svojim blagoslovom, a ti njemu zato obećaj, da ćeš sve učiniti i trpjeti njemu za ljubav i njemu u čast.

Ovdje nam je još opaziti, da sve ono, što smo govoreći o bližoj pripravi za svetu pričest*) primijetili za neke stvari, koje nam mogu pomoći kod pobožnosti, još više vrijedi ovdje. Koristit će ti, ako još jednom pročitaš, što je tamo na široko razloženo, i uvjerit ćeš se, da poslije svete pričesti još više nego prije nje radije pustimo srcu svojem da govori nego molitveniku, i da je kud i kamo bolje, ako dublje zaronimo u jedno čuvstvo, nego

*) Vidi Glava sedma, IV.

ako ih mnogo mijenjamo. Pravom je dakle veliki duhovni učitelj P. Roothan, general družbe Isusove, rekao, da bi bilo dosta za izvrsnu zahvalu, kad poslije svete pričesti ne bismo ništa drugo molili već postojano u različitim čuvstvima ponavljali samo „Kyrie eleison — Gospode, smiluj se.“ To isto vrijedi i za druge kratke, jezgrovite molitvice, na primjer za onaj presrdačni izričaj ljubavi sv. Franje Serafskoga, u kojemu je proveo cijelu noć neprestano ponavljajući ovo malo riječi: „Bože moj i sve moje!“

Premda sam prilično točno opisao sve čine pobožnosti, što ih valja probugjivati poslije svete pričesti, ipak mi nije na kraj pameti, da ikome nešto propišem, kako ima vršiti svoju pobožnost poslije svete pričesti. Jer kao što svatko najradije sam sebi juhu soli, tako si najradije svatko udešuje svoju pobožnost; kako ima svako grlo svoj tek, tako ima i svako srce svoj ukus. „Ne mogu svi imati jednu te istu vježbu“, piše časni Toma Kempenac, „nego jednomu više koristi ova, drugomu ona“ (Nasljeduj Krista, knjiga I. gl. 19, 5). Ovdje sam hotio pred sve da postavim sol i začin, da svaki uzme, što je njemu najzgodnije.

3. Kako se pri tom možemo okoristiti pobožnošću drugih

1. Da unaprijedimo svoju pobožnost, kao što i nadomjestimo ono, što manjka našoj pobožnosti, bit će veoma korisno, da se prislonimo uz pobožnost drugih, a bit će to korisno osobito tada, kada nam se vlastito srce iznevjeri na svim linijama. A to se čini tako, da svoju vlastitu i hladnu pobožnost sjedinimo s onim činima srdačne pobožnosti, kojom su se istaknule veoma pobožne i svete osobe, i da žarku pobožnost njihovu ponudimo i prikažemo Gospodu mjesto svoje.

Ta je vježba veoma korisna s dvaju razloga. Jer prvo dragome će se Spasitelju osobito militi ponizno priznanje vlastite nemoći i želja tako ga častiti, kako su ga ikada na zemlji častili najpobožniji i najsvetiji ljudi. On će dati, da vrijedi volja za djelo, te će pobožnost drugih, koju smo podmetnuli, primiti tako, kao da je naša vlastita. Ta, mi živimo u općinstvu svetih, po kojemu sve, što pripada k blagu zasluga molitve, pobožnosti, postaje zajedničko dobro, samo ako si ga znademo pravo prisvojiti.

Drugo imadeš od te vježbe tu korist, da se malo i u tvojemu srcu pomalja i budi pobožnost. Jer dok se čovjek na taj način sjedinjuje s pobožnošću, s vjerom, poniznošću, ljubavlju itd. drugih i tako reći u nju se uronjuje, i samo će se srce zanesti i napuniti sličnim čuvstvima. Tu će nam biti kao onim novacima, koji su bili zajedno sa sv. Alojzijem; kada oni naime nijesu osjećali pobožnosti kod svete pričesti, stisnuli su se k tome angjeoskom mladiću, da ih ugrije vatra njegove pobožnosti. I zaista su osjetili, kako im se na taj način prihvatila srdaca njegova pobožnost. Slično se dogodilo bratu dominikancu Bernardu Markesu: jer kadagod je on kao podvornik kod sv. mise poslije svete pričesti sv. Rozi Limskoj pružio vrč s vinom (kako je tada bio običaj), osjetio je, da od nje dolazi tolika vrućina, te se svaki put bojao, da će morati spustiti vrč. No taj žar prešao je od vrča i ruke na srce njegovo i raspalio ga

najsrdačnijom pobožnosti k presvetom Sakramentu. No zašto se ne bismo mi duhovnim načinom svojim srcem dotaknuli ne odjeće sv. Alojzija ili vrča, na koji je svoja usta stavila sv. Roza, nego njihovih pobožnošću ražarenih srdaca? Zašto da se mi u duhu tijesno ne sjedinimo s pobožnošću svih anđela i svetaca? Kakva li bi to bila izvrsna pobožnost?

2. Tako možeš kod primanja toga presvetoga Sakramenta prisloniti svoju vjeru uz vjeru cijele katoličke Crkve. A kakova li je živa, čvrsta, nepokolebljiva vjera u stvarnu nazočnost Kristovu u presvetom Sakramentu stanovala i vladala od uvijek u Crkvi Božjoj? Kako dakle da ne osjeti srce, koje je obuhvata, kako se podiglo u vjeri?

Časni Toma Kempenac pripovijeda, da je jednoga od njegove redovničke braće, kada je čitao sv. misu na oltaru sv. Agnete, kojoj bijaše taj samostan posvećen, iznenada napastovao gjavao u vjeri u presveti Sakramenat, i to tako, da si je nevoljnik jedva znao više pomoći. U toj nevolji obrati se proseći k Isusu i odmah začuje unutrašnji glas, koji mu govori: „Vjeruj kao sv. Agneta, sveta Cecilija, sveta Barbara i druge svete djevice, koje su za Krista trpjele i nijesu posumnjale ni o kojoj njegovoj riječi.“ I gle jedva, što je sjedinio svoju vjeru, s vjerom tih mučenica za vjeru, nestalo je već svake sumnje i cijele gjavolske napasti. Tim jednostavnim sredstvom poplašio je taj pobožni redovnik i drugi put lako takove napasti protiv vjere. Možda bi moglo i tebi ovdje, ondje pomoći to sredstvo, da ti ojača vjera.

Na sličan način možeš se kod poklona pridružiti svetim anđelima, kod vršenja poniznosti

tolikim svecima, koji su se kod primanja svete pričesti osjećajući svoje ništa i svoju grješnost priznavali kao najnevredniji od svih ljudi i opet kod zahvaljivanja pozvati sva stvorenja na nebu i na zemlji na hvaljenje. Nešto slično vrijedi, razumije se, i za ostale čine pobožnosti.

3. S velikom koristi priključit ćeš se kod svete pričesti osobito činima pobožnosti, kojima je Marija, blažena Djevica, prvi put primila Spasitelja u svoje prečisto krilo i dala mu ono tijelo i krv, što ih mi primamo u presvetom Sakramentu kao hranu duši našoj. Tko može shvatiti puninu vjere, koja je tada prosvjetljivala dušu njezinu, tko izmjeriti poniznost, kojom se ta najčistija i najsvetija megju stvorenjima ponizivala i priznala se kao nevrijedna službenica, tko razumjeti čežnju, kojom je više nego svi proroci uzdisala za Spasiteljem, tko istražiti ljubav, kojom ga je u krilu svojem obuhvatala, tko opisati zahvalnost, kojom je slavila Gospoda za neizmjerno veliku milost, koju je dobila u onom času, tko će shvatiti napokon potpunu žrtvu, kojom se posvetila teškom djelu spasenja i prikazala za sve boli, što ih je od nje tražila služba majke Spasiteljeve.

To su ponori pobožnosti i kreposti, u koje se možeš uroniti, po kojima možeš napuniti svoje od pobožnosti prazno srce blagom svete pobožnosti, da nadopuniš, što tebi u tom manjka. Jer Marija je Posuda duhovna, Posuda poštovana, Posuda uzorna pobožnosti; iz koje imamo mi svi crpsti svu revnost, toplinu i srdačnost pobožnosti, da u tom ne osiromašimo. Pri tom ti je slobodno biti uvjeren, da će se dragome Spasitelju osobito svidjeti ta pobožnost kod svete pričesti, jer ga sjeća

*

na onu nebesku pobožnost, kojom ga je po prvi put primila njegova sveta Majka. A i Marija će milo gledati na tebe, kadgod se sjetiš kod svete pričesti onoga časa njezine najveće milosti, časti i radosti i zamoliš je, da ti udijeli malen dio one pobožnosti, koja je tada napunjala cijelo njezino srce. Stoga je pravo odgovorio časni mučenik Ivan Gabrijel Perboar, koji je g. 1839. u Kini prolio svoju krv za vjeru, nekome svojem bratu, koji je hotio radi suhoće duha propustiti sv. misu: „Učinite kao oni, koji pritisnuti od svojih vjerovnika ne mogu platiti. Posugjuju, zar ne? No dobro, posudite i vi od blažene Djevice, što vam treba. U nje nalazite vjeru, poniznost, ljubav, riječju sve, što mislite da vama manjka i imat ćete razlog, da budete zadovoljni: jer ćete primiti Isusa Krista ne sa svojom pripravom, nego s pripravom blažene Djevice."

4. A osobitim načinom možemo i valja nam našu pobožnost kod svete pričesti priključiti svetoj misi, da, po sebi bila bi to pače najizvrsnija pobožnost. Ta, sveta je pričest sudjelovanje u nekrvnoj žrtvi novoga zavjeta, ona pripada svetoj misi, ona je kao članak njezin. Po tom ne možemo sa sobom ponesti bolje pobožnosti za svetu pričest nego ako pobožno sudjelujemo kod svete žrtve kao što se i svetoj žrtvi ne možemo ničim tako tijesno priključiti kao blagovanjem žrtvenih darova u svetoj pričesti. Što se dakle tko više prislanja uz svetu žrtvu, to će se moći srdačnije sjediniti s Isusom u svetoj pričesti i što se on više sjedini sa žrtvovanim Spasiteljem u svetoj pričesti, to će biti savršenije združen sa svetom žrtvom i sam postati duhovnom žrtvom pred Bogom. Osim toga

su oni čini pobožnosti, koji se imadu probugjivati kod svete mise, gotovo isti, koji su i za pričest: stoga je kod onoga, koji se s pobožnošću priključi svetoj žrtvi, kada se približi čas pričesti, već cijelo srce pripravno, da primi Gospoda na pravi način. Za ovu pričesnu pobožnost svakako valja dobro razumijevati svetu misu, potrebna je dakako zato zgodna pouka, na koji se način ima čovjek priključiti žrtvi svete mise.*)

II. Pobožnost prije i poslije sv. pričesti ima osobito na to smjerati, da se s Kristom najtjesnije sjedinimo.

Već smo prije** pokazali, da kod svete pričesti valja osobito ići za tim, da se duša s Kristom najtjesnije sjedini i po tom sjedinjenju preobrati u njega. No budući da djelovanje svetih sakramenata to više raste, što čovjek više u tom sudjeluje, moraš dakle ti svoje učiniti, da se u tebi obilno izvrši sjedinjenje s Kristom i preobraćenje u Krista po svetoj pričesti. Ta mi se točka čini osobito važnom, te mislim, da će biti dobro, ako ti ukratko dadem naputak, kako možeš u tom najbolje ispuniti namjere dragoga Spasitelja.

*) Ovdje ne možemo sada te stvari pobliže raspravljati, nego upućujemo na lijepu knjižicu, što ju je izdalo društvo sv. Jeronima u Zagrebu, pod naslovom: Sveta Misa a sastavio ju je pokojni dr. Valentin Čebušnik po istom piscu, koji je i ovu knjigu napisao (dr. Josip Walter).

** Vidi: Glava četvrta, II. 3, 4.

1. Što nam je činiti, da se kod svete pričesti veoma tijesno sjedinimo s Kristom.

1. Da se kod svete pričesti veoma tijesno sjedinimo s Kristom, valja nam prije svega zatvoriti sva izvanjska ćutila, sve duševne sile svratiti unutra, gdje je dragi Spasitelj s nama i tako, koliko to može biti, otrgnuti se od cijeloga svijeta. Kao što magnet privlači sve, što mu je blizu i što se dade privlačiti, tako valja da Isus Krist, kada prebiva u srcu, privuče k sebi sve misli i osjećaje, sve sposobnosti i sile njegove. Ta, srce i sve, što je u njemu, za njega je učinjeno i pripada njemu kao željezo magnetu. Nije li sam Krist uvjeravao: *A ja kada budem podignut od zemlje, sve ću privući k sebi* (Iv. 12, 32)? Valja dakle da u onom času, kada u sebi nosiš svojega Spasitelja, budeš kao nenazočan i mrtav za svijet i za sve, što te okružuje, i da se jedino u nutrinju svraćaš k onom, s onim baviš, njemu jedinome živiš, koji je više nego sav svijet, pred kojim iščezava cijeli svijet kao kapljica u moru. To je sv. Magdalena Pacis osobito na srce stavljala svojim novakinjama, kada je nekoga dana megju nje kleknula i sklopljenim rukama puna žarke pobožnosti kliknula: „O kada bismo dobro razumjele, da božanska Riječ (Isus) dokle ostaju u nama prilike, na isti način djeluje kao u krilu Očevu i kao što je Riječ u Ocu i Duh Sveti nerazdijelivo u obojici, tako da i mi kod svete pričesti nosimo u sebi cijelo presveto Trojstvo."

K tomu je još presveti Sakramenat, kako smo već primijetili, kao kvasac za dušu, koji je ima

proniknuti i na taj način promijeniti. No dobro znadeš, da se tijesto mora lijepo pokriti, da kvas djeluje. Tako valja i tebi, da iskusiš učinke toga nebeskoga kvasa u svojoj duši, posvema je tako reći zatvoriti i zaklopiti. Riječju, valja ti zajedno sa svojim dragim Spasiteljem unići u sobicu svojega srca i tada je dobro zatvoriti, da uzmogneš tu posve nesmetan s njim biti sam, sam govoriti, sam se s njim zabavljati. Jer tko toga ne učini, ostavlja tako reći Isusa samoga u srcu. Takav ne će nikada pravo Isusa upoznati, osjetiti i kušati, i ako je još tako blizu srcu. Takvima mogao bi svakako Isus reći, što je jednom rekao apostolima: *Toliko sam vrijeme s vama, pa me ne poznate* (Iv. 14, 9)? Tako često dolazim k tebi, i još me ne poznaš?

2. To je svraćenje u nutrinju srca kod svete pričesti lako moguće svima, pače i djeci, samo ako se odazovu milosti u tom presvetom Sakramentu, jer nas sam Gospod privlači k sebi. Tko mu se dakle dade, da ga k sebi povuče, bit će odijeljen od svijeta i u njega će uroniti. To je osobito iskusila Agneta Steiner iz Taistena u Tirolu, koja je nedavno umrla u samostanu franciskanki u Noceri na glasu svetosti. Kada je bila još malena učenica i jedva šta čula o takim stvarima, Isus ju je kod prve svete pričesti tako k sebi privukao, da je nepomično klečala kroz više sati kao oteta svijetu, zatvorenim očima i ušima i mrtvim sjetilima za sve, što se okolo nje zbivalo. Ona je bila pri tom u dragoga Spasitelja tako uronjena, da je jedva dolazila k svijesti i tek se malo pomalo kao iz duboka sna budila za izvanjske stvari.

3. Kada si se dakle posvema unutra svratio i s Isusom u svojem srcu sastao, valja ti nastojati,

da se s njim sjediniš tako tijesno, kako je samo moguće. Valja ti dakle svojega Spasitelja tako reći u svoju dušu uvući i njoj ga utisnuti, dok ne bude posve njime proniknuta i napunjena, i opet tvoja duša posve udubljena i uronjena u bezdno milosti i kreposti njegova presvetog Srca. „On u tebi i ti u njemu, on sav tvoj i ti sav njegov“ — to je sveta pričest. Ta, sam je rekao: *Tko jede tijelo moje i pije krv moju, ostaje u meni i ja u njemu.*

Možda ćeš me ovdje zapitati, što mi je činiti, da se kod svete pričesti tako tijesno sjedinim s Kristom? Odgovaram ti, kako je jednom sv. Terezija govorila svojim duhovnim kćerima: „Nastojte duše svoje (poslije sv. pričesti) ostaviti kod Gospoda, jer je on vaš učitelj, pa će vas sigurno poučiti, ako vi toga i ne razumijete.“ Ili tko je poučio tvoje tijelo, da se s hranom, što si je potrošio, tako tijesno spoji, preradi je i pretvori u meso i krv? Nitko ga nije u tom poučavao, Bog mu je tako dao i tako to dolazi samo po sebi. I na sličan će način kršćanska duša, pobožna ćud, čisto srce, naći već put i način, da se s tom nebeskom hranom sjedini. Milost, koja u tom Sakramentu onamo smjera, samo će onamo upravljati dušu, koja joj se prepusti. Stoga sam tvrdo uvjeren, da će srdačno pobožna duša, ako i nije nikada ništa čula o sjedinjenju s Kristom, za kojim valja težiti kod svete pričesti, nastojati oko toga i to postignuti i bez daljne pouke.

4. Hoćeš li još da pobliže znadeš, čim se osobito dolazi do tako tijesna sjedinjenja, odgovaram ti, da se to osobito polučuje ljubavlju i srdačnom željom za Kristom, koja proizlazi iz ljubavi. Jer se ljubavlju duša uronjuje u Krista i tako reći s njim stapa; a sa željom vuče tako u sebe Gospoda

s njegovim milostima, s njegovom svetošću, s njegovim duhom, da on tako reći postaje duša duše, srce njezina srca, život njezina života.

Pri tom dakako najjače pomažu čistoća i poniznost, kako sam ti već kazao. Jer ove osobito Isusa privlače, one ga nukaju, da dušu ljubavlju zagrli i s njom se sjedini. Kako se to zbiva, neka ti kaže sv. Gertruda, koja pripovijeda, da je ona na svetkovinu Očišćavanja Marijina osjetila poslije svete pričesti, da joj se duša od nebeske vatre, što je u sebi nosila, rastopila poput voska, a k tome opaža još ovo: „Znala sam, da su ti osjećaji došli iz Srca Isusova, koji se meni privinuo i poput pečata meni utisnuo.“

5. Već sam ti razjasnio, da srdačno sjedinjenje s Kristom proizvodi duhovnu pretvorbu duše u sliku kreposti Gospodovih; ovdje je dakle još samo dodati, da ti kod svete pričesti valja pažnju osobito svraćati na tu točku. Valja ti dakle kod primanja toga presvetog Sakramenta velikim čeznućem težiti i nastojati, da te Isus Krist, s kojim si tako tijesno sjedinjen, pravo posveti i obrati u boljega čovjeka. Moraš nastojati, da te oživljava njegov duh, da te napunja njegova krotkost i poniznost, njegova poslušnost i strpljivost i ostale kreposti njegova presvetoga Srca. Valja ti nastojati svim silama duše tvoje, da se na tebi obistini riječ Apostolova: *Živim, no ne ja, nego Krist živi u meni.*

No budući da novi čovjek, koji ima biti slika Kristova, ne može se u tebi prije pojaviti negoli ostaviš staroga čovjeka, koji prianja uz grješnoga Adama, valja ti ovdje osobito na to misliti, da za žrtvu prineseš Gospodu svoja nagnuća, svoju volju, svoje sebeljublje, samoga sebe. Jer što više pre-

staješ biti svoj, sebi živjeti sebi se militi, to će više počinjati Krist u tebi živjeti, u tebi vladati, u tebi se odražavati. To je božanski Spasitelj natuknuo svetoj Koleti osobitim slučajem, koji se dogodio, kadagod nije svetica hotjela svoje volje posvema podvrgnuti njegovoj svetoj volji. Jer kada god je primila u tom stanju svetu pričest, nije mogla tako dugo progutnuti svete hostije, dokle nije posvema odustala od svoje volje. Gospod joj nije dopustio prije blagovati sveti Sakramenat, dok nije sve od sebe odstranila, što bi moglo smetati srdačnome sjedinjenju s njim i potpunoj pretvorbi u njega.

6. No budući da na svetu pričest još uvijek sa sobom donosimo dobar komad staroga čovjeka i naproti milosti Gospodovoj, koja smjera na tako svetu pretvorbu, stavljamo pretvrdo srce, to se na žalost dogagja, da i nakon više pričesti u sebi zadržimo još mnogo od staroga kvasa grijeha i pokvarene naravi. Stoga valja da kod svake svete pričesti iznova dademo tome svetom kvasu na nas djelovati i da nasljedujemo ženu u evangjelju, koja je tako dugo kvas miješala s brašnom i grijala ga, dok nije proniknuo sve brašno. Prije svega zato je potrebno, da poslije svete pričesti neko vrijeme, najmanje dobra četvrt sata, ustrajemo u toploj pobožnosti, da nebeski kvas može dovoljno proniknuti srce. Jer za kisanje treba kako topline tako vremena.

Uostalom ne misli, da takovi čini, kojima duša nastoji da izvrši svoje srdačno sjedinjenje s Kristom i svoje duhovno preobraženje, previše otežu pričesnu pobožnost. Ta, sve se to zbiva onim činima pobožnosti, što sam ti ih prije rastumačio samo s tom razlikom, da ih dobro u nutrinju svra-

timo i da se po njima dobro u Krista uronimo. To dakle ne će prječiti tih čina, nego će ih pače još više unapregjivati i još srdačnije buditi.

Da ti pak ovo, što sam ti sad na razlagao o sjedinjenju duše s Kristom kod svete pričesti, učinim još shvatljivijim i da ti olakšam tu vježbu, rastumačit ću ti još molitvicu, koja se čini baš kao stvorena za to.

2. Molitvica: „Dušo Kristova“ veoma je zgodna, da se unaprijedi srdačno sjedinjenje s Kristom u svetoj pričesti.

1. Ova molitvica, koju sv. Ignacij često upotrebljava u svojoj zlatnoj knjižici o duhovnim vježbama, sastavljena je iz više srdačnih molitvenih uzdaha ili strjelovitih molitvica, a glasi ovako:

Dušo Kristova, posveti me;
Tijelo Kristovo, spasi me;
Krvi Kristova, napoj me;
Vodo iz prsa Kristovih, operi me;
Muko Kristova, potkrijepi me;
O dobri Isuse, usliši me;
Megju rane svoje sakrij me;
Ne dopusti da se odijelim od tebe;
Od neprijatelja pakosnoga brani me;
Na čas smrti moje zovni me;
I zapovjedi mi, da dogjem k tebi,
Da te sa svecima tvojim hvalim
U vijeke vijekova. Amen!

Ovu predivnu molitvicu imadeš kod sv. pričesti, dok još nosiš u srcu dragoga Spasitelja

svoga, govoriti riječ po riječ, redak po redak, veoma polagano i promišljeno i to više srcem, nego ustima. Možeš takogjer ovdje, ondje stati, te jednu ili drugu riječ ponoviti dva i tri puta, jer one daju prilike za mnoga i raznovrsna čuvstva, da ih nije moguće na dušak izraziti. Na ova različita čuvstva hoću da te upozorim, dok ti ukratko istumačim ovu molitvicu.

2. Dušo Kristova, posveti me! Kod ovoga retka imadeš si pomišljati dušu Kristovu, kako je napunjena morem milosti, kreposti i svetosti, i pri tom uvažiti, kako je ova blagoslovljena presveta duša sada tako blizu tvojoj bijednoj, grješnoj duši, kako su došle jedna drugoj tako blizu, da jedna drugu dotiče i obuhvata. Po tom imadeš velikim čeznućem željeti, da božanska duša Kristova posvema pronikne tvoju dušu i da je napuni sa svojim milostima i krepostima. Ovim blaženim čeznućem imadeš govoriti riječi: Dušo Kristova, posveti me!

Možeš pri tom misliti i na božanstvo Gospodovo, koje je zajedno s njegovom svetom čovječjom naravi nazočno u presvetom Sakramentu, te imadeš posve u nj uroniti. Ta, ono je zaista neizmjerno more, iz kojega proistječe svako dobro, i iz kojega ćeš ti jednom crpsti slast i radost kroz svu vječnost. No za ovo vrijeme sadašnjosti najugodnije je sakriti se u bezdno milosrgja, što ga u svom krilu krije.

3. Tijelo Kristovo, spasi me! Ovdje se imadeš spomenuti, da sada obujmaš presveto tijelo Gospodovo, ono isto, koje je od prečiste Djevice primilo meso i krv. Baci pri tom jedan pogled na svoje tijelo, koje je opakim željama obeščašćeno i možda

već okaljano mnogim grijesima. Ova opreka mora te tada ponukati na žarku prošnju, da Gospod ipak svojim svetim, prečistim, djevičanskim tijelom udostoji se tvoje tijelo očistiti, posvetiti, oprati i sačuvati od kala putenosti. Proniknut ovim čuvstvom reci tada: Tijelo Kristovo, spasi me! izbavi me od svega, što bi moglo nauditi čistoći.

Možeš si ovdje tijelo Gospodovo i na drugi način predočiti, naime kao uskrsnulo, preobraženo i napunjeno slavom i nebeskim miljem. Ovo tijelo okružuju sada tvoji udovi, koji su krhki i smrtni, koje čeka trulost i pretvorba u prah. Ali tijelo Kristovo, koje oni obuhvataju, njima je najsigurniji zalog, da će jednom slavno uskrsnuti; ono im daje najčvršće jamstvo, da će i oni biti jednom zaodjenuti istom ovom slavom i napunjeni istom ovom blaženom neumrlošću, što je on već sada na sebi nosi.

S utjehom očekujući jednom ovo preobraženje našega tijela moli stoga opet: Tijelo Kristovo spasi me! izbavi me iz groba trulosti i probudi jednom ova uda na vječni i blaženi život.

4. Krvi Kristova, napoj me! Krv, što ju je Krist prolio, da kupi i očisti tvoju dušu, krv, koja je na križu iz tolikih rana tekla na spasenje svih, donosi dragi Spasitelj i u presvetom Sakramentu sa sobom, da napoji njom svaku dušu. Svima je pristupačna, i onima, koji je ne piju iz kaleža pod prilikama vina; jer mogu piti dragocjenu krv Gospodovu u svom srcu ustima svoje duše iz uvijek otvorenih rana, i ujedno sa svetom krvlju napajati svoju dušu različitim milostima. Stoga opominje sv. Ivan Zlatousti vjernike, kadgod se približuju k stolu Gospodnjemu, da pomišljaju

kao da svoja usta stavljaju na ranu Gospodovu na prsima i odatle piju krv Gospodnju.

No što je sada duši piti zajedno s krvlju Gospodovom, osobito iz otvorenih prsiju? Što drugo nego njegovu ljubav, od koje je krv njegova srca tako topla. Nju neka s velikom žegjom siše i pije, dok se posve njome ne opoji.

Megjutim možeš zajedno s krvlju Gospodovom piti iz presvetoga Srca njegova i njegov duh, njegovu poniznost i krotkost i sve milosti i kreposti, da tim ispuniš svoje srce, u kojem nema kreposti. Odatle pije svaki, što samo želi i hoće, i napojit će se onim, za čim žegja. Stoga je i rekao Gospod: *Tko je žedan, neka dogje k meni i pije.*

5. Vodo iz prsi Kristovih, operi me! Na križu je zajedno sa zadnjim kapljicama krvi potekla i voda iz otvorenih prsiju Isusovih. Gospod sad hoće i nju da upotrijebi u presvetom Sakramentu za tvoje posvećenje. A zašto? Zašto drugo, nego da tvoju dušu još očisti od onih malih mrlja, koje se drže nje i koje bi priječile savršeno sjedinjenje s njim! U toj nakani moli sada, kada ti je pri ruci ta voda, koja čisti, veoma srdačno i ponovno *Sve me više operi od nepravde moje!* Vodo iz prsi Kristovih, operi me!

6. Muko Kristova, potkrijepi me! Kod ovih riječi sjeti se ukratko muke Isusove i razmisli, kako je blizu tvojoj duši ona duša, koja je tako reći umirala od tjeskobe, koju je žalost sasma skršila, i koja se u neizmjernoj zapuštenosti s ovoga svijeta odijelila. Promišli, kako je blizu tvoga srca ono Božansko Srce, koje je nekoć nezahvalnost tako ranila, a poruga i preziranje tako vrijegjalo. Promišli, kako je blizu tvome razmaženom, mekušnom tijelu tijelo Gospodovo, koje je puno boli i rana visjelo na križu, i tu si isprosi snagu za mrtvenje i odvažnost, da za nj nešto pretrpiš. Ponavljaj s obzirom na mnogu bol, koja ti pritište dušu i tijelo: Muko Kristova, potkrijepi me!

7. O dobri Isuse, usliši me! Ovoga ti retka i ne treba dalje razjašnjivati, ponovi ga samo veoma često i srdačno s obzirom na mnoge potrebe duše i tijela, koje te pritištu, pa ćeš već sam naći razjašnjenje.

Iza te tako jednostavne i srdačne prošnje, koja je zgodna za sve moguće prilike, dolaze dvije osobite prošnje u slijedeća dva retka, koji glase:

8. Megju rane svoje sakrij me; od neprijatelja pakosnoga brani me! To su veoma važne prošnje: jer se tiču spasenja duše iz tolikih pogibli, što joj ih pripravlja svijet i gjavao. Siromašnoj, slaboj duši nužno treba sigurno mjesto utočišta proti svim navalama napasti i zasjedama njezinih neprijatelja. Takovo joj utočište pruža sada Isus u svetoj pričesti. Tu su joj otvorene rane Gospodove, što više i njegovo božansko Srce. Tu se može sakriti i zatvoriti; u tom mjestu utočišta ne može je svijet dalje uznemirivati; pa ni gjavao ne može je odatle oteti. Ta, sam je Gospod uvjeravao, da on pozna svoje ovce i nitko mu ih ne može oteti iz njegovih ruku. A koje će ovčice bolje poznati nego one, koje se u svetoj pričesti približuju svome dobrom pastiru i kod njega traže obranu i pomoć! Tko će ikada takovu ovčicu ugrabiti iz njegova svetog srca!

Posljednji stihovi smjeraju na blaženi prijelaz u drugi život, čemu je sveta pričest kao popudbina

najutješljivija okrepa i najsigurniji zalog. Ne treba ih šire tumačiti, a pružat će ti mnogo utjehe osobito u posljednjim časovima, ako ih za života kod svete pričesti veoma često i srdačno moliš.

III. Najbolja zahvala poslije sv. pričesti jest živjeti za Krista.

Govoreći o pripravi za sv. pričest primijetili smo, da je najbolja priprava za svetu pričest pobožni kršćanski život, a ne toliko pobožnost od pol sata. To isto vrijedi i za zahvaljivanje. Jer kao što nam valja mukama, borbama i naporima, što ih danomice sa sobom donosi kršćanski život, zaslužiti si tako reći tu nebesku hranu prema riječima Apostolovima: *Tko ne će da radi, neka i ne jede* (II. Sol. 3. 10), tako je i svakome, koji se nahrani kod toga stola, dužnost, da živi i muči se za onoga, koji ga je tako milostivo nahranio. Tko jede, valja da i radi!

I zaista, ako se služinčad za ono malo kruha, što im ga daju gospodari, mora mučiti dan i noć, ako vojnik za crni kruh, što mu ga daje vladar, mora za njega dati krv i život, kako li će tek kršćanin, kojega Gospod tako odličnim hljebom hrani, pružajući mu tako često svoje tijelo i svoju krv, morati posvema za njega živjeti, naprezati se, trpjeti i umrijeti? Stoga nije Gospod previše zahtijevao, veleći: *Tko jede mene, živjet će poradi mene* (Iv. 6, 58). A tko hoće da za Gospoda živi i njemu vjerno služi, ne smije činiti ništa, što je protiv volje i zapovijedi Gospodnje, i stoga mu valja dušu i tijelo, koje tako jako posvećuje blagovanje te nebeske hrane, brižno čuvati od svega, što je grješno.

1. Prva dužnost kršćanina, koji je svetom pričesti posvećen, jest, da čuva dušu i tijelo od svega, što je grješno.

1. Tko ne uvidja, kako se veoma posvećuje i oplemenjuje duša i tijelo kršćanina, kada dolaze u tijesni doticaj s tijelom i krvlju našega Gospoda i u srdačno sjedinjenje s Kristom! No kada Crkva neke stvari blagoslovenom vodom ili svetim uljem blagoslivlje i sveti, a svaki ih tad smatra tako svetima, da se ne usuđuje upotrijebiti ih za obične stvari, kako bi tek morao da je blagosloven i posvećen kršćanin svetom pričesti! Što je blagoslovena voda ili sveto ulje prema tijelu i krvi Kristovoj! I ti da se usudiš tijelo svoje i njegova sjetila, dušu svoju i njezine moći tijelom i krvlju Kristovom tako posvećene upotrijebiti za nešto, što nije samo sveto nego pače grješno?!

2. Pazi stoga poslije svete pričesti osobitom pomnjom na svoja sjetila, da ti kroz njih ne prodre neprijatelj u srce i da ti odatle ne ugrabi tvojega Isusa. Već sam jednom primijetio, da se prvim kršćanima kod svete pričesti stavljalo tijelo Gospodovo u ruke, a po tom im se davalo piti iz kaleža. Pri tom su oni osobito nastojali, da posvete svoja sjetila i sačuvaju ih od svakoga zla. Stoga su običavali, kako je zabilježeno u katekezama sv. Cirila Jerusalemskoga, očima se taknuti tijela Gospodova prije, negoli su ga blagovali. Time je bila naznačena slijepa i vjera, kojom su svoj razum podvrgavali toj velikoj tajni; no tim se imao zajedno staviti na oči kao neki sveti pečat, da će ostati zatvorene svemu, što je grješno i nepošteno.

Još su više upotrebljavali krv Gospodnju, da sačuvaju svoja sjetila. Jer dok su još usnice bile od nje mokre, doticali bi ih se rukom i tim bi mazali oči, čelo iostala sjetila. Možda ti je za čudo takovo upotrebljavanje tako prsvetoga Sakramenta, kojega se dandanas nije dopušteno kršćanima doticati, nego se samo još stavlja na jezik. Ali kada bi vidio, kako su to prvi kršćani činili svetim poštovanjem i brižljivošću i kako su sveto i nevino pazili i čuvali sjetila krvlju Kristovom pomazana, sigurno bi im rado priuštio tako povjerljivo upotrebljavanje presvetih tajna. Megjutim su i crkveni poglavari pazili, da se pri tom ne dogodi ni najmanje oskvrnjenje. Stoga i spomenuti sveti crkveni učitelj Ćiril strogo nalaže najsvetiju brigu svojim vjernicima u Jerusalemu pišući u onim katehezama: „Kada ste se pobrinuli, da oči svoje posvetite dotikom tako svetoga i časnoga Tijela, tada ga poblagujte; ali dobro pazite, da od toga ništa ne pane na tla, jer što izgubite, upravo je tako, kao da biste izgubili nešto od svojih udova. Kad bi vam tko dao zlatan prašak, kako biste brižno čuvali, da ništa od njega ne izgubite! Koliko više imate biti oprezni, da se ne izgubi ni najmanji dijelak od stvari, koja je kud i kamo dragocjenija i vrednija od zlata i dragulja!“ Ako sada Crkva i ne dopušta više svojim vjernicima, da na takav način posvećuju svoja sjetila kod svete pričesti, dotičući se presvetoga tijela i krvi Kristove, ta se sjetila ipak dovoljno posvećuju svetom pričesti u svojem sjedištu u duši, u kojoj im je korijen. Možeš dakle kod svete pričesti unutra izvršiti ono, što su prvi kršćani činili izvana na svojim sjetilima, te ih se tako

reći u njihovu izvoru, u dubini duše dotaknuti tijelom Gospodovim i pomazati ih krvlju njegovom. O, kada bi ih samo poput tih pobožnih kršćana u Jerusalemu s obzirom na posvećenje primljeno u svetoj pričesti i sačuvao veoma čista i sveta!

3. No osobito valja kršćaninu poslije svete pričesti paziti na svoj jezik, koji pri tom dolazi u najbliži doticaj s presvetim Sakramentom: ta, na nj je svećenik postavio svetu hostiju kao pečat. Kršćanin valja da bdije nad ustima svojima, kroz koja je Gospod kao kroz vrata uveden u nutrinju. Stoga pravo piše sv. Jakob, biskup u Nisibu: „Zaista, čovječe, nije pravo i nikako se ne dolikuje, da dopuštaš, te na vrata, kroz koja je unišao tvoj kralj, izlazi besramnost i druga nečistoća.“ Ovdje sam se upravo sjetio prispodobe, koju je upotrijebila sv. Gertruda, da pokaže, kako zlo postupaju s Gospodom one duše, koje ne čuvaju svojih usta od taštih, lažljivih, grdih riječi i ogovora i pravo se ne kajući za te pogrješke primaju svetu pričest. Ona naime veli za takove, da primaju Isusa isto tako kao onaj, koji svojega gosta, kada stupi u njegov stan, dočeka kamenjem. A ja mislim, da takovi, koji poslije svete pričesti ne čuvaju svojih ustiju od nečistih i neljubeznih govora, Isusa, koga su primili, blatom i kamenjem opet tjeraju na vrata van. Kako ti dakle valja čuvati vrata, na koja si u sebe primio Gospoda i ne otvarati ih više nikada za šta grješna, da sramotno ne istjeraš na njih svojega Gospoda, pošto si ga u svetoj pričesti uveo sa čašću!

No kako je Gospodu osobito do toga, da se naročito oni, koji ga češće primaju u svetoj pričesti, čuvaju i od najmanjih grijeha jezikom, vidi

se iz onoga, što je sv. Margareti Kortonskoj bilo objavljeno za nekoga pobožnoga redovnika, koji je u nje tražio savjeta glede češćega primanja svete pričesti. Jer kada se ona u toj stvari utekla Gospodu, dao joj je za redovnika ovaj naputak: „Reci bratu, kojega sam primio u broj odabranika i kojega ljubim kao svoje dijete, da ću mu se radi njegove nevinosti i čistoće danomice dati, ali ne tako radi upotrebljavanja njegova jezika. Neka dakle zauzda svoj jezik, ma bila i kakova velika revnost, kojom govori, i neka me prima s mojim blagoslovom, kako često hoće."

4. Kakovom li tek brižljivošću valja ti tada čuvati tijelo svoje od svega, što je nečisto i nepošteno! Ili reci, nije li tvoje tijelo po svetoj pričesti postalo sveta posuda tijela Kristova i krvi njegove? A smije li se sveta posuda zamazati i napuniti smećem? Nije li tvoje tijelo u svetoj pričesti postalo sveti hram, oltar i tabernakul? A znadeš li, kako se prijeti Apostol onima, koji sramote hram Božji? *A tko oskvrni,* veli on, *hram Božji, uništit će ga Bog* (I. Kor. 3, 17). Napokon po svetoj pričesti cijeli čovjek s dušom i tijelom postaje na osobiti način ud duhovnoga tijela Isusa Krista, tako reći kost od njegove kosti, meso od njegova mesa. I pošto je Gospod tvoje tijelo tako neizrecivo posvetio svojim tijelom, zar ga smiješ okaljati najsramotnijim od svih grijeha. Sv. Pavao, da prvim kršćanima ulije gnjušanje i strah od nečistoće, napisao je ove riječi: *Izbjegavajte bludnost. Svaki grijeh, što ga čovjek učini, izvan tijela je, a tko bludno griješi, griješi protiv svojega tijela* (I. Kor. 6, 18). No ako je to tijelo postalo ud Kristov, ne će li se tada takov nečistoćom ogriješiti pače o tijelo Kristovo. *Zar ću dakle,* piše isti sveti Apostol, *uzeti uda Kristova i učiniti ih udima bludnice?* Jao, tako daleko dosiže opačina takova grijeha kod onih, koji su posvećeni tijelom i krvlju Kristovom! Tko još dakle da ima žalosnu odvažnost, da poslije svete pričesti okalja dušu i tijelo takvom opačinom?

5. Megjutim ne mora nas sveta pričest spasonosno plašiti samo od velikih grijeha, nego i zadržavati od malih i najmanjih pogrješaka. Stoga veoma silno opominje sv. Ivan Zlatousti: „Pazite, ljubazni, pošto ste postali dijelnici tolikih dobara (naime tijela i krvi Kristove u svetoj pričesti), i opomenite se, kadagod vam dogje na jezik nedolična riječ, ili vas hoće zavesti srdžba, kakovih ste stvari udostojani, i ta će misao poput uzde zauzdati takve neuredne pokretaje. Tkogod dakle hoće, da bude dijelnik toga svetoga tijela, tkogod kuša tu svetu krv, neka dobro promisli, da je blagovao onoga, koji gore na nebu stanuje, kojemu se angjeli klanjaju i koji je tako blizu neprolaznoj moći."

Iza toga se taj crkveni učitelj tuži bolno priznavajući, da se kršćani ne dadu od pada u grijeh zadržati ni tako nebeskim i božanskim stvarima, te nastavlja: „Jao meni, kolika su nam sredstva spasenja dana! Nas je učinio kao (duhovno) tijelo svojim vlasništvom, svoje tijelo nam je (po svetoj pričesti) uzvratio, i to nas još ne uzdržava od zla!" Dragi kršćanine, deder si utisni duboko u srce tu žalosnu tužbu toga velikoga crkvenoga učitelja, da sveta pričest ostavi uvijek u tebi sveti strah od svakoga grijeha.

2. Sveta pričest traži od nas, da živimo s Kristom, za Krista i po primjeru Kristovu.

1. Kao što Krist, kada se potroše prilike kod sv. pričesti, ne ostavlja posve duše, nego po svojem božanstvu ostaje još dalje s njom sjedinjen na veoma milostiv način, ne smiješ se ni ti, kada si okrijepio svoje srce tijelom i krvlju Gospodovom, nipošto posve rastati sa svojim Spasiteljem na crkvenim vratima. Valja da ostaneš s njim sjedinjen, od sada treba da kod njega zadržavaš svoje misli, da se s njim češće porazgovoriš, da kod svojega posla i pokoja, u radosti i žalosti prebivaš blizu njega.

To prije svega vrijedi za pričesni dan, na koji bi ti valjalo neprestano paziti, njegovati i tako reći osjećati milostivu nazočnost Isusovu u tvojem srcu. Jednom sam čitao nešto takova o nekom pobožnom biskupu augsburškom. On je naime u dane, kada su mu ratne i svjetovne stvari, kojima su u ono vrijeme bili biskupi prenatrpani, dopustile da čita sv. misu, običavao po cijeli dan nositi roketu, da se tako na dan svoje pričesti lakše sjeti primljene milosti i blizine Isusove. Nije dakako potrebno, da se kroz cijeli dan tako očitim znakom sjećaš na gosta srca svojega, kojega si rano u jutro primio; isto će to učiniti sličica na stolu, križić na prsima ili kratka molitvica na jeziku.

Hoćeš li se uzdržati u sabranosti na takove dane, valja ti prije svega čuvati se radoznalosti očiju i brbljavosti jezika, da se s toplinom pobožnosti, koja je po svetoj pričesti došla u tvoje srce, ne dogodi kao s toplinom u sobi, kojoj su u zimsko doba otvoreni prozori i vrata. Kako se veoma valja

čuvati na pričesni dan osobito lakoumnoga otvaranja vrata duše, nepromišljena govora, možeš razabrati iz toga, što je Gospod svojoj pobožnoj službenici, sv. Margariti Kortonskoj, jednom pače strogo naložio, da u predvečerje sv. pričesti kao i na sam pričesni dan „ne govori ništa sa svjetskim ljudima, da ja," dodao je „ostanem posebnom milosti s tobom sjedinjen."

Da se ipak još bolje zadržiš u blizini svojega Spasitelja kroz cijeli dan, valja ti ga, ako je ikako moguće, poslije podne još jednom pohoditi u crkvi i često se preko dana duhovno pričestiti.

Ali nesamo pričesni dan nego i slijedeće dane sve do druge pričesti valja ti provesti u veoma tijesnom sjedinjenju s Isusom i u tom se ugledati u njegovu svetu Majku. Kako ga je ona po Duhu Svetom začela, uvijek je k njemu obraćala ci elo svoje srce. Da si je samo mogao vidjeti, kako čedno, sabrano, posve u Isusa uronjena putuje preko gora i dolina k svojoj tetki Elizabeti, da se naučiš od nje, kako možeš i moraš u izvanjskim poslovima i u svijetu imati uvijek srce svoje kod onoga, koji je kao kralj srca uveden u nj. To bi bio život s Isusom.

2. No taj život s Isusom mora takogjer, kako već spomenusmo, biti život za Isusa. Što si dakle kod zahvale poslije svete pričesti prikazujući sama sebe Gospodu ponudio, valja ti i ispuniti, kada se vratiš iz crkve kući, od pobožnosti k zvaničnim poslovima; valja ti od sada posvema živjeti, raditi i trpjeti za tvojega dragoga Spasitelja. Pri tom neka ti je sam božanski Spasitelj uzor. Ta, on je rekao: *Kao što me posla živi Otac, i ja živim poradi Oca, i tko jede mene, i on će živjeti poradi mene*

(Iv. 6, 58). Kao što se Isus Krist istrošio za čast svojega Oca, kao što je on u svemu tražio, samo da omili svojem nebeskom Ocu, kao što je on volju njegovu najtočnije ispunio i što više tako pripravno uzeo na sebe gorku muku, jer je tako vječni Otac htio, tako valja da i onaj, koji njega blaguje, posve za njega živi. *Tko jede mene, i živjet će poradi mene.*

3. Napokon takav mora nastojati, da takogjer živi po Isusu, po njegovu duhu, po njegovim krepostima, po njegovu uzoru. Cijeli život valja da bude nasljedovanje, izričaj života i kreposti Isusovih.

K tomu naginje već i osobita milost svete pričesti, dok hrana u njoj primljena nastoji u se preobraziti unutrašnjega čovjeka. Ali toj milosti valja da budeš i vjeran i da nastojiš nesamo kod svete pričesti primiti u sebe duh i biće Kristovo, nego da i poslije to u sebi čuvaš i sve više na sebi pokazuješ. Valja da malo pomalo u sebi osjećaš, da drugi duh i drugo biće u tebi nadvladava, a i drugi moraju na tebi opaziti, da je u tebi počeo živjeti Isus Krist. Dakako, to ne će moći biti bez mnogih i velikih svladavanja sebe, ali kada je jednom najteže svladano, mnogo se blaže i lakše zbiva to preobraženje duše, to pretopljenje srca, taj život u duhu Isusa Krista. Tako se tada dolazi k pravom kršćanskom životu, koji je u tom, da Krist živi u nama, da se Krist tako reći u svakoga kršćanina odrazuje.

Čitamo u životu svete Magdalene Pacis, da se kao malena djevojčica, kadgod joj se pobožna majka vratila od sv. pričesti kući, nije više dala od nje. Na njezino pitanje odgovori: „Kako da se odijelim od vas, ta vi mirišite po Isusu.“ Eto to bi valjalo reći za svakoga, koji se poslije svete

pričesti vrati kući. Svaki bi imao, proniknut duhom i krepostima Isusovima, vratiti se kući od svete pričesti i svijetu pokazati, da sada Krist u njemu živi; svi u kući i u općini morali bi na njima opaziti, da nose Krista u svojem srcu. Tako čovjek postaje, kako veli Apostol, *miomiris Kristov*, tako miriši po Kristu.

Za sv. Katarinu Sienski pripovijeda se, da je jednom primila mjesto svojega srca Srce Isusovo i odmah joj je lice postalo tako slično slici Isusovoj, da se okolina u čudu pitala: „Je li to Isus ili Katarina?“ Takova zamjena srdaca dogagja se na neki način kod svake pričesti, jer se Isus pritom sprema, da srce tvoje promijeni u svoje. No to unutrašnje preobraćenje valja da se pokaže i u tvojoj vanjštini, u tvojem vladanju, u tvojem govoru, u tvojem općenju i u čitavom tvojem životu. Posvuda valja da se pomalja Krist, u svemu valja ti izražavati Krista, slika Kristova ima odsijevati u cijelom tvojem življenju. To je najbolja pobožnost poslije svete pričesti, to je najbolja zahvala za nju, to je najbolje izrabljivanje te velike milosti, to je i najsigurniji znak, da smo primili svetu pričest s plodom i korišću.

Kako se dakle veoma varaju one osobe, koje poslije svete pričesti istina dugo vremena proborave u crkvi, ali uza sve to ništa od Isusa ne ponesu sa sobom kući, pače jedva da su unišli na vrata svoje kuće, ako ne već kada su izašli na crkvena vrata, već priregjuju svoj stari ujedljivi jezik, svoju neljubeznost, svoju srdžbu itd. O takovoj jednoj osobi pripovijeda sv. Terezija ovo: Priučila se na to, da često prima svete Sakramente, a ne misleći na to da popravi svoje pogrješke, te se i u tom

dala više voditi od svoje vlastite volje, negoli da posluša savjet drugih. Kada je postala bolježljiva i nije više mogla u crkvu, udesila je tako, da se često u njezinu stanu služila sveta misa, kod koje se obično i pričestila. Kada je jednoga dana opet pozvala svećenika, da joj služi svetu misu, a on je propustio pričestiti je, zapala je u takvu srdžbu protiv njega, da je naglo u tom uzbugjenju umrla. Zar ne, žalostan konac, tako umrijeti? Neka ta žalosna zgoda bude opomena onima, koji misle, da su nekim stanovitim činima pobožnosti sve obavili, ali se pri tom veoma malo brinu, da poprave svoje pogrješke; neka se takove duše, obuzete krivom pobožnosti, napokon uvjere, da je najbolja pobožnost poslije svete pričesti živjeti s Isusom, za Isusa i po Isusu. *Tko govori,* piše sv. Ivan, *da u njem ostaje, valja da i sam živi, kako je on živio* (I. Iv. 2, 6).

GLAVA DEVETA.

O čestoj pričesti.

Život u Kristu, što smo u posljednjoj glavi predočili kao izvrstan plod pričesti i kao svetu dužnost pričesnikovu, obično se već ne postizava jednom ili drugom pričesti, nego je više posljedica čestoga primanja te duševne hrane. Ili hoće li možda rijetko uživanje tjelesne hrane biti dosta da ulije tijelu krepak, zdrav, svjež život? Nipošto. Takav život može tijelu pribaviti samo češće uživanje hrane.

Isto tako je s hranom duše, koja nam se daje u svetoj pričesti. Ona će nam vidljivo i trajno uliti

svrhunaravski život u Kristu, ako je veoma često primamo. Stoga je potrebno, da još nešto progovorimo o čestom i rijetkom primanju svete pričesti.

1. Veoma je hvale vrijedno često, da, svaki dan se pričešćivati.

1. Kako ne će biti hvalevrijedno djelo, što ga sam božanski Spasitelj tako žarko želi, što su ga prvi kršćani tako revno vršili, što ga Crkva tako silno preporučuje? Ta, božanski je Spasitelj naredio presveti oltarski Sakramenat, da bude našoj duši ono, što je hrana našem tijelu. No hrana je nešto, što čovjek troši nesamo rijetko, nego često, da, svaki dan. Kako dakle da ne bi smjela sveta pričest biti nešto, što je često, što je svakidašnje?

A to to više, što se ovdje ne radi o izvanrednoj hrani, koja možda rijetko dolazi na stol, nego se tu radi o hljebu duše, dakle o hrani, koja se svaki dan uzima, koja je svaki dan na stolu. Stoga su i prvi kršćani u svetoj pričesti gledali svakidašnji kruh i svaki dan ga takogjer uzimali vesela i radosna srca.

U tom ih nijesu priječili apostoli ni njihovi sveti nasljednici, nego su ih pače na to poticali i sokolili.

A što je Crkva onda odobravala, nije u kasnijim stoljećima nikada osudila. Što više ponovno je, osobito na saboru Tridentskom pozivajući se na svjedočanstva svih stoljeća jasno izrazila želju, — „da bi vjernici, kod svake svete mise nesamo duhovno već i sakramentalno primali svetu euharistiju“ (Sess. XXII. c. 6). Da, na drugom mjestu (Sess. XII. c. 8), „opominje, moli i zaklinje pače

taj sveti sabor, da svi vjernici vrše te svete tajne tijela i krvi Kristove onom jakošću i postojanošću vjere, onom pobožnosti srca, onim štovanjem, te bi mogli često uživati taj svrhunaravski hljeb."

2. Ti ćeš dakako prigovoriti: Vjernici današnji ne žive više u onoj čistoći savjesti, koja je prvim kršćanima dopuštala svaki dan pristupati k toj svetoj gozbi. Toga općenito ne ću nijekati, ali megjutim pitam, a kako su se prvi kršćani uzvinuli do tako sveta života? Nijesu li to možda postigli svakidašnjom sv. pričesti? Primanje svete pričesti ne traži, da baš čovjek mora biti već svet: nasuprot svetost je nešto, što se ima tek postignuti čestim primanjem te hrane svetosti. Ili možda ćeš odgagjajući svetu pričest biti dostojniji nje? „Ako nijesi," veli sv. Ambrozij, „dostojan svaki dan pričešćati se, hoćeš li tada biti nakon godine dana dostojniji?" Osim toga traži Crkva samo što je potrebno, naime da je čovjek u posvećujućoj milosti, što se kod iole dobrih kršćana pretpostavlja. Tako, kako vidiš, sveta pričest nije tako daleko od pobožna kršćanina.

3. Dakako, ne može se zanijekati, da je za često primanje svete pričesti poželjno neko savršenije duševno stanje.

Pitat ćeš me možda, koliko bi imao napredovati u kreposti i savršenosti, da s korišću uzmogneš često primati svetu pričest? Možda očekuješ nešto, što si jedva ikada kadar postići. Varaš se. Bilo je istina, učenih bogoslovaca, koji su čestom a osobito svakidanjem pričešćivanju stavljali uže ili šire granice. No na to se više ne treba obazirati, jer je Crkva u dekretu sv. kongregacije sabora 20. prosinca 1905. sama u toj važnoj stvari jasno i otvoreno rekla

svoju. Kakovo dakle uregjenje duše zahtijeva Crkva, da se može pristupati često, da, svaki dan k svetoj pričesti? Ona zahtijeva prije svega, da duša, koja je u stanju milosti, pristupa k stolu Gospodnjem pravom, pobožnom nakanom. Tu pravu nakanu razjasnila je Crkva tako, da onaj, koji pristupa k stolu Gospodnjemu, ne čini to iz navade ili iz taštine ili iz ljudskih obzira, već stoga, što hoće, da zadovolji volju Božju, da se s Bogom u ljubavi što uže sjedini i da tim božanskim lijekom pomogne svojoj slaboći i nemoći. Premda vrlo dolikuje, uči Crkva dalje, da oni, koji se često i svaki dan pričešćuju, budu prosti od lakih grijeha — barem od posve promišljenih — i od sklonosti na njih, ipak je dosta da su bez teškoga grijeha i da imaju odluku, da u napredak ne će više griješiti. Duša dakle treba da se oslobodi veriga teškoga grijeha, i da ima čvrstu odluku uopće više ne griješiti. Ako tko tu iskrenu odluku ima u duši veli dalje spomenuti dekret, nije moguće, da se primajući svaki dan svetu pričest malo pomalo ne bi oslobodio i lakih grijeha i sklonosti na njih.

Osim toga traži se tu, da se oni, koji često pristupaju k svetoj pričesti, pomno priprave za svetu pričest i dolično zahvale iza svete pričesti, svaki prema silama, staležu i službi. — Ti negdje misliš, tu se tako malo traži, da se svaki pravi kršćanin može svaki dan pričestiti. Pa tako i jest. No sveta Crkva, kako je već gore rečeno, očekuje takogjer, da se svakidašnja pričest, kako je ona shvaća, prima takovim plodom, da duša tako čestim i tijesnim sjedinjenjem s Kristom poluči onu čistoću, koja je čuva od svojevoljnih lakih grijeha i malo pomalo ušutka sklonost na njih. Crkva

dakle ne traži za početak svakidašnje pričesti ono stanje duše, što su ga prije bogoslovci propisivali, ali očekuje, da će onaj, koji prima svaki dan svetu pričest, ako je prima prema njezinu propisu, po milosti presvetoga Sakramenta polučiti takovo sretno, od grijeha čisto duševno stanje i u njemu se takogjer sačuvati. No da li duša prima svetu pričest po naputku Crkve i prema tom, da li se na njoj pokazaju plodovi njezini ili možda se toga naputka ne drži kod primanja svete pričesti, suditi je razboritu ispovjedniku, koji jedino može procijeniti duševni život svojega pokornika. Zato i Crkva veli: Da vjernici usprimaju čestu i svakidašnju pričest s većom razboritosti i s obiljnijom zaslugom, od potrebe je savjet ispovjednikov. No ipak opominje Crkva i ispovjednike, neka ne brane česte ili svakidašnje pričesti nikome, ko je u milosti Božjoj, te pristupa k pričesti s pravom nakanom.

Tim je Crkva, imajući pred očima potrebe našega vremena, otvorila širom vrata k čestom primanju svete pričesti i za šire krugove. Ujedno je dala i posve jasne naputke, koji su kadri, budu li se vršili, umnožati broj onih, koji često, da, svaki dan pristupaju k stolu Gospodnjemu a potom sazvati veliki blagoslov na kršćanstvo. Kako smo dakle veoma dužni biti zahvalni Crkvi, kojoj je Gospod predao dijeljenje svojih tajna, što je u tako važnoj stvari tako odregjeno i jasno rekla svoju, i što pruža kruh života svima, koji za njim čeznu pobožna srca.

Što ti se čini, misliš li, da će ih se i u naše vrijeme naći mnogo u svakoj katoličkoj župi, koji svaki dan pristupaju k svetoj pričesti? Jesi li i ti možda megju njima?

4. No kako ću tako često preko nedjelje ili pače svaki dan smoći onu pobožnost, koja se dolikuje primanju takova Sakramenta? čujem, gdje pitaš. Ta, zar se ne će čovjek malo pomalo priučiti na tako veliku milost pa tad ne će više pristupati onim žarom i onom srdačnošću, koju nastoji da probudi kod manje čestoga primanja sv. pričesti? Neka ti na to mjesto mene odgovori veliki svetac i isto tako veliki duhovni učitelj, sv. Alfonzo Liguori. „Ne daj se prevariti," piše on, „mislima, da ćeš imati više pobožnosti, ako se manje često pričešćuješ. Svakako onaj, koji rijetko jede, jede s više teka, ali uza to nije ni izdaleka tako jak kao onaj, koji redovno uživa hranu. Ako se dakle rijetko pričešćuješ, imat ćeš možda malo više osjetljive pobožnosti, ali će ti pričest manje koristiti, jer duša ne će imati sila, da izbjegava pogrješke." Učinimo prispodobu. Ljudi, koji su se priviknuli na zdrav, oštar šumski zrak, ne osjećaju više njegove svježosti i mirisa, no ljudi iz grada, koji su se priučili posve drukčijem zraku, kada dogju u mirisavu šumu crnogorice, ne mogu se dosta da nasite okrjepnoga zraka i pritom osjećaju osobitu voljkost. No što misliš, komu je bolje pogledom na zdravlje, onima, koji uvijek udišu taj zrak, ako pri tom i ne osjećaju osobite okrepe, ili ljudima iz grada, koji ga samo rijetko udišu ali ga to jače osjećaju? Očito stanovnicima šume, premda više ne osjećaju dobroga šumskog zraka.

Znadeš takogjer i to, da kod svete pričesti nije glavna stvar osjetna pobožnost, pače da ona može često biti samo varka. A prava se pobožnost ne umanjuje čestim primanjem svete pričesti, nego se pače povećava; jer ona stoji u probugjivanju

različitih čina kreposti. No ti će čini kreposti, što se budu češće probugjivali, to savršeniji izlaziti iz srca. Tako će u tebi, što budeš češće probugjivao čine vjere i poniznosti, porasti krepčina i spremnost ponoviti takove čine; stoga se osobito ovamo može primijeniti riječ svetoga Franje Saleskoga: „Dobro činimo samo ono, što često činimo, i najbolji su radnici oni, koji imadu najviše vježbe.“ Što se dakle češće vježbaš u pričešćivanju to ćeš to djelo malo pomalo sve savršenije vršiti. Na takav je način jedna pričest najbolja priprava za slijedeću.

No, odgovorit ćeš, svaki dan nijesmo raspoloženi za pobožnost. No nijesmo takogjer svaki dan jednako raspoloženi za jelo. Hoćeš li dakle radi toga danas ili sutra propustiti objed? Nipošto. Prema tomu nije to takogjer razlog da propustiš nebesku gozbu za svoju dušu, osobito kada se mogu potrebni čini pobožnosti lako probuditi u svako vrijeme i kada je takogjer za primanje sv. pričesti dosta dobra volja primiti Gospoda pobožno i prepustiti se utjecaju milosti. Stoga se ne treba onome, koji teži za pravom krepošću, radi pomanjkanja pobožnosti bojati češće pristupiti k stolu Gospodnjemu.

5. Megjutim mogu stanovite okolnosti ipak kojiput biti razlog, da tko odustane od svakidašnjega i čestoga pričešćivanja, premda bi mu inače to primanje bilo od koristi. Takove su okolnosti: kućne prilike, zvanični poslovi, udaljenost od crkve. No budući da u takim stvarima nije nitko sam svoj savjetnik, vogja i sudac, valja da svaki u tom posluša savjet pobožnoga i razboritoga ispovjednika, koji može najbolje prosuditi kako vanjske prilike tako i unutrašnje stanje duše i prema tomu odrediti, što je najzgodnije.

Zahvali stoga Gospodu, što te nije u toj tako važnoj stvari prepustio samome sebi, nego te upućuje na poslušnost ispovjedniku kao svojem zamjeniku. Budi posve uvjeren, da će te Gospod, kadagod se približiš k stolu njegovu iz poslušnosti prema ispovjedniku, primiti milostivo i već samu poslušnost smatrati kao veoma dobru pripravu za svetu pričest. No budi i uvjeren, da će Gospod s onim, koji protiv poslušnosti dogje k sv. pričesti, postupati kao s nepozvanikom.

Ako bi ti poslušnost u toj stvari bila teška, ostaj ipak stalan i pouzdavaj se u Gospoda, da će već u pravo vrijeme mišljenje tvojega ispovjednika tako udesiti, da drukčije s tobom postupa. Neka ti u toj točki bude uzor blažena Marija od svetih angjela. Kada je jednom iz poslušnosti htjela pristupiti k svetoj pričesti, zaprijetio joj angjeo istrgnutim mačem, da će je ubiti, ako se ne povrati. Ali je ona više pazila na poslušnost nego na angjelov mač, i Gospod je radi toga bio s njom veoma zadovoljan. Na posve protivan način bila je kušana bogoljubna djevica Armela. Ako je za nju i bila prava smrtna muka ostati bez sv. pričesti, ipak je potpuno poslušala svojega ispovjednika, kada joj je rekao, da ne ide na sv. pričest. Tada je govorila, da voli umrijeti negoli se protiv njegove volje pričestiti ili samo i jednu riječ reći, da on promijeni svoju odluku pogledom na to. Ali ju je upravo ta bezuvjetna poslušnost pripravljala za svakidašnju pričest, koju joj je poslije ispovjednik dopustio.

2. Svakome kršćaninu bit će korisno često se pričešćivati.

1. Kako da ne koristi ono, što Isus tako vruće želi, Crkva preporučuje, a svakidašnje iskustvo potvrgjuje? Ovdje ćemo još samo ukratko navesti razloge, radi kojih se česta sveta pričest preporučuje raznim slojevima kršćana i to baš radi njihovih posebnih okolnosti, u kojima se nalaze.

2. Kršćanske majke neka idu često na svetu pričest. Ta, srce materino odregjeno je, da djetetu u srce usadi klicu pobožnosti, prvu iskru, prvu vatru bogoljubnosti. No kako bi mogla mati zapaliti tu svetu vatru u srcu djeteta, ako njezino srce ne bi bilo puno pobožnosti? Tko stoga ne vidi, kako mati mora nastojati, da svoje vlastito srce veoma često zapali na božanskom Srcu Isusovu kod svete pričesti, da tako uvijek za sebe dobije novi žar pobožnosti i kući ga ponese za svoju djecu, svojega muža i cijelu obitelj.

Ta, tko ne zna za mnoge žrtve, što ih domaćica ima prinositi, za velike križeve, što ih često ima nositi, za teške dužnosti, što ih ima ispunjivati; a pri tom neka se nikada ne tuži, neka nikada ne izgubi vedra pogleda. A gdje da uzima za to snagu, odvažnost, utjehu, da ostane postojana? Naći će to samo u sjedinjenju s Kristom, u svetoj pričesti; izvor njezina blagoslovena rada imat ćemo tražiti u čestoj svetoj pričesti. Primjera ima dosta; ne treba nam ih ovdje tek nabrajati, najbolje ih vidimo u životu.

3. Još više treba djevojčicama i djevojkama česte svete pričesti, da sretno umaknu pogiblima svoga doba i svojega staleža. Ta, tko ne bi znao,

kolikim je pogiblima, napastima, varkama i mamilima izvrgnuto mlado djevojče ili djevojka u cvijetu mladosti? Tko ne pozna takogjer neiskusnost, lakoumnost, nepostojanost toga doba? Kako li je svijet mami svojom taštinom, svojim zabavama i užicima, kojima je većinom primiješan otrov grijeha? Koliko zamka zlih prilika, sumnjivih prijateljstva, pogibeljnih poznanstva stavlja gjavao tako mladim dušama? Na kolike već vreba zavodnik?

Mogli bismo zaista pitati, kako je uopće moguće, da se u tolikim pogiblima iznutra i izvana, u tolikim olujama i ne razbije nevinost? Ta, nevinost je često kao janješce megju vukovima! Ali to janješce ima i božanskoga pastira, i ako se čestom svetom pričešću tijesno uz njega priljubi, ne će mu moći nauditi svi neprijatelji nevinosti. Jer će on paziti na njegova sjetila, on će mu čuvati srce svetim strahom i ljubavlju, on će ga danju i noću držati pod svojom zaštitom. Tom vatrom pobožnosti, što je podržava u srcu česta sveta pričest, slabit će se žar zle požude, ako se i ne će učiniti posve neosjetnim; utjeha i slast pobožnosti, što je Gospod obično ulijeva takovim dušama osobito u mladosti, čini, da im postanu mrske taštine i naslade svijeta, a po ljubavi ka kreposti, koja u njima sve više raste, umnaža se u njima od dana u dan i odurnost i odvratnost prema svemu, što je lakoumno, raspušteno i pogibeljno nevinosti. Tako živu u pokvarenu svijetu kao ljiljani megju trnjem; i tko ih promatra, mora, hoćeš, ne ćeš, pristati, uz riječ Svetoga Pisma i govoriti: *O kako je lijep čist naraštaj sa sjajnošću* (Mudr. 4, 1)! Takove su djevice tada ures općine, radost svojim roditeljima; kao prijateljice pravi su angjeli čuvari ženske mladeži

kao sluškinje blago u kući, a pri tom i same posjedujući nevinost uživaju neizrecivu sreću, koja napunja čitavo im srce. I za sve to pomaže im često primanje svetih sakramenata, o kojem sam baš sada govorio. Ti ćeš me možda začuđeno pitati, da li je zbilja tomu tako, da li je zbilja dosta to jednostavno sredstvo, da se sačuva nevinost i krepost u pogibeljnim godinama mladosti. Odgovaram odlučno: da. Pokušaj de samo veoma revno i vjerno pristupati k svetim sakramentima svaka dva tjedna i na veće svetkovine Gospoda i njegove blažene Majke ili još bolje svake nedjelje i svetkovine, — a najbolje svaki dan — pa ćeš sigurno i jamačno spasiti svoju nevinost. Ili možda ti je to previše? Zar da se bojiš truda, da osiguraš tako veliko blago, da sačuvaš tako veliko dobro? No kada jednom pokušaš, ne ćeš se više tužiti na napor, nego ćeš u takovim stvarima nalaziti samo svoju najslagju utjehu. O, da bi dakle ipak upoznao, kakav li te blagoslov čeka u čestoj svetoj pričesti! O, da bi roditelji i poglavari dobro upoznali, što je najveća sreća za njihovu djecu i podloženike a za njih same neprocjeniva korist, — ne bi im bilo više ništa tako na srcu kao to, da ih postojano nukaju na često primanje svete pričesti.

4. Što sam ovdje rekao o djevojčicama i djevojkama pogledom na pogibli mladosti i sredstva protiv njih u češćem primanju svete pričesti, vrijedi uopće i za mladiće. Lakoumnost, razuzdanost, uzburkane strasti, zle požude, koje se pomalo bude, druženje sa zlim drugovima pripravljaju mladim ljudima takove pogibli, da bez posebne milosti ne mogu izbjegnuti propasti. No te posebne milosti valja odanle uzeti, gdje se nalaze. A dragi ih je Spasitelj upravo u tu svrhu postavio u presveti Sakramenat i stoga valja ih odatle i uzimati.

K tomu kod muške mladeži, čim je nešto izvan doba djetinjstva, prečesto preuzima mah hladnoća srca i zanemarivanje molitve, ako se iskra pobožnosti, koja tinja pod pepelom, često iznova ne potpiruje kod ognjišta pobožnosti, kod svete pričesti. No kamo će prebrzo dotjerati mlad čovjek, koji je već izgubio svu toplinu pobožnosti, svako veselje za molitvu a pri tom je ugrožen pogiblima sa svih strana! — Stoga velim: mladića, koji ne prima često svetih sakramenata, zamalo će se prihvatiti općenita pokvarenost. A što je to — biti pokvaren mlad čovjek! Može li biti što žalosnije?

Nasuprot često će primanje presvetoga Sakramenta spasiti, izliječiti i privesti k nedužnom životu mladića, koji je već duboko ugrezao u opačinu. Vi već poznate tu opačinu, koja tako vreba na mladost; ne treba da vam je imenujem. Mjesto toga imenujem vam lijek protiv nje, a to je česta sv. pričest. Poslušajte samo o tome sv. Laurencija Justinijana: „Ako tko osjeća, da ga je ranila ta kuga, neka nastoji sa svom srdačnošću često primati božanski Sakramenat“ (De cast. con. c. 7.). Isto piše sv. Ćiril: „Ako te napastuje grijeh nečistoće, primaj taj sveti Sakramenat, pa će te prečisto tijelo Kristovo učiniti posve čista“.

No možda će mi tko odgovoriti: Ja sam već predaleko zabasao, ne osjećam više snage da raskinem okove svojih zlih navada; ja više ne mogu da rastrgam te željezne lance! Nemoj tako, prijatelju, ne očajavaj, nego poslušaj samo moj savjet; idi od sada svakih četrnaest dana ili još češće k svetim sakramentima, pa ćeš vidjeti, da će ti se za

kratko vrijeme činiti nesamo više nemogućim nego pače i ne više teškim, nadvladati zlu strast, koja je tako dugo vladala tobom. Nemoj dakle, dragi mladiću, tako dugo puštati svoju dušu, da bude bez tako velika dobra i tako izvrsna lijeka, kako je česta sveta pričest, jer joj ga možda i te kako treba. Razmisli malo! Nemoj se od toga dati odvratiti strahom od ljudi! Svoju ćeš dušu izgubiti, a tko će ti naknaditi toliku štetu! Učini sada odluku, koja se dolikuje spasenju tvoje neumrle duše — odluku, radi koje se ne ćeš kajati u posljednjem času.

5. Što mi je napokon u toj točki kazati ocima obitelji, koji u naše dane nemarnošću u primanju presvetoga Sakramenta gotovo pokazuju, kao da za njih primanje svete pričesti ne bi bilo tako važno i potrebno. No je li tomu tako? Ili nemaju li upravo oci obitelji osobita uzroka, da često i revno pristupaju k stolu Gospodnjemu.

Koliko su upravo oci obitelji u svojem trudu i naporu za svakidašnji kruh, kod svojih briga za uzdržavanje obitelji, kod rada u gospodarstvu izvrgnuti pogibli, da se izgube u vremenitim stvarima, da urone u zemaljštinu, te da još samo imadu pred očima rad, posao, novac! Kako li pri tom može srce postati hladno, ravnodušno, bešćutno za nebeske stvari! Kako tu malo pomalo nestaje kršćanskoga mišljenja, dok napokon ne ostane samo još svjetski čovjek! Ima još istina, ime kršćanina, ali je u srcu već mrtav kršćanski život. Takovi čute na sebi prijetnju Gospodovu: *Ako ne budete jeli tijela Sina čovječjega i pili njegove krvi, ne ćete imati života u sebi.* Stoga pravom primjećuje sv. Franjo Saleski, da svaki, kojemu je stalo do spasenja svoje duše, valja da barem svaki mjesec prima svete sakramente. Ovdje mi se čini zgodno, da muževima predočim primjer, koji ih je kadar potaknuti na češće primanje sv. pričesti. Primjer je iz najnovijega doba, a pripovijedao mi ga prijatelj svećenik. On je naime u svojoj župi poznavao nekoga seljaka, koji je svakoga mjeseca išao pješke u gradić dva sata odaljen, da se tu pričesti. Kod kuće, gdje muškarci nijesu išli više od dva puta na godinu na svetu pričest, nije hotio svraćati na sebe pozornost. U 47. godini života pala mu kap, ali je ostao pri svijesti, te je bio tako sretan, da je mogao biti provigjen svetim sakramentima za umiruće. Jamačno osobita milost! Osim toga se na licu umirućega odražavao duševni mir, iz kojega se moglo zaključiti, da osjeća utjehu obećanja Gospodova: *Tko jede tijelo moje i pije krv moju, ima život vječni.* Zar nije bilo vrijedno napose svaki mjesec pričešćivati se, da se polući tako sretna smrtna ura!

6. No budući da se u kasnije doba ne može čovjek u nešto uživjeti, što nije kao dijete nikada činio, valja se dakle već u djetinje doba upoznati sa češćom pričešću. Jer ako dijete nema još razumijevanja kao odrasli, imade djetinje srce ipak mnoge druge vrline, koje nadomještaju zrelije razumijevanje, a i Gospod ne traži od djece to, što očekuje od odraslih. S ovim je upravo tako kao i s molitvom djece, koja uza sve malo razumijevanje često mnogo više opravi nego molitva odraslih. Jer kao što kod molitve više dolazi u račun srce nego glava, to vrijedi i za svetu pričest, koja nije tu kao jelo za razum, nego kao hrana za onaj život milosti, koji ima svoje sijelo u srcu. No jer djeca imadu pre-

malo razuma, da upoznadu veliku korist češće svete pričesti, valja da ih roditelji veoma brižno na to potiču, da se njihovo mekano djetinje srce na to priuči, da se na tom sve više ugrije i tada se ponovnim pobožnim primanjem nauči sve više upoznavati i cijeniti tu veliku tajnu.

3. Tko se samo rijetko pričešćuje, upropašćuje dušu svoju.

1. Iz onoga, što smo do sada rekli, dosta se jasno vidi, što nam je misliti o rijetkom primanju svete pričesti, što čeka one kršćane, koji samo jedamput ili najviše dva ili tri puta na godinu pristupaju k stolu Gospodnjemu. Takovi kršćani, istina, zadovoljuju strogu zapovijed Crkve, koja u IV. Lateranskom saboru nalaže, da svaki vjernik ima ići barem jedamput na godinu na svetu pričest i to u uskrsno vrijeme, no Crkva tim nalaže najmanje, što kršćanin katolik imade učiniti, ako hoće da se smije i dalje tako zvati, a nije tim izjavila, da je to dosta za spasenje duše. I zaista, kako da ne oslabi i malo pomalo ne skapa ona duša, koja samo jedamput ili dvaput na godinu dobije kruh života!

K tomu će od ovo nekoliko puta, što se u svojem životu pričestila, jedva dobiti potrebnu snagu i krepčinu; ne će toga hljeba, ako ga i uživa, moći dobro probaviti; jer se taj hljeb probavlja toplinom pobožnosti. No što znade takav hladni kršćanin još o toplini pobožnosti? Već se odučio od pobožnih vježbi, sveti su mu sakramenti postali već tugji, više ne zna, kako bi se pri tom vladao. Takovu se dogagja kao i onome, koji poslije svršene škole

samo jedamput ili dva puta kroz godinu pogleda u knjigu ili primi pero u ruku. Čitanje postaje sve teže i gore, a pisanje mu već pomalo i ne polazi za rukom, dok napokon jedva pozna slova i ime može potpisati. Tako je i s pričešćivanjem sve gore, što ga rjegje vrši; duša postaje pri tom sve površnija, jedva znade, što pri tom prima, te napokon od svete pričesti čini još samo izvanjsku ceremoniju. No što kod takove pričesti još može dobiti srce, sam si možeš misliti!

Stoga velim, kako je česta pričest život duše, tako rijetko primanje zadaje duši smrt; ne zato, što je opet nešto okusila od hljeba života, nego zato, što ga samo tako rijetko i zlo blaguje, pa na takav način od gladi umire.

2. Na to gjavao i smjera; on hoće da na svaki način odvrati duše od češće pričesti, da malo pomalo izgladne. Izlika i tobožnjih razloga, koje predočuje duši, ne manjkaju mu nikada, i nažalost dadu se premnogi od njega zaluditi i tako prevariti za hljeb života. Obično su ova dva tobožnja razloga, što ih taj opaki zavidnik mnogima nadahnjuje, da se drže daleko od stola Gospodnjega: naime pomanjkanje vremena i strah pred ljudima. Prije svega stavlja im na jezik izgovor: „Nemamo vremena“. To je upravo isti izgovor, što su ga iznesli uzovnici u evangjelju, kad su bili pozvani na kraljevsku svadbu. No što misliš, da li bi ti uzovnici našli vremena, da dogju na svadbu svojega kralja, kada bi mu bili odani u ljubavi i štovanju? Jamačno bi. Oni bi tada radije odgodili svaki drugi posao i dali prednost kraljevskoj gozbi pred svakim drugim, makar i još tako unosnim poslom. Tako je eto i u našem slučaju. Tko nema ljubavi k Isusu,

komu je malo stalo do hrane njegove duše, koji malo cijeni onu tako uzvišenu gozbu, na koju su pozvani svi kršćani, taj dakako nema za to vremena, jer svakoj drugoj stvari daje prednost. Tko Bogu i stvarima nebeskima, svojoj duši i njezinim potrebama ostavlja uvijek zadnje mjesto, taj ne će ni onda imati vremena, kad ništa ne radi; jer dosadi nije nijedno vrijeme zgodno, a ljubav i revnost nalaze uvijek vremena.

A što se tiče straha pred ljudima, koji mnoge odvraća od toga svetog stola, želio bih takima dati na promišljanje, da li se ikada smatralo za sramotu ići k stolu svojega kralja, i da li je pametno dati se u tako važnoj stvari ravnati sudom zlih i ludih ljudi.

Kakve bi izgovore mnogi tek onda pronašli, kada bi se taj hljeb za dušu morao platiti i kupiti. Ali taj je izgovor izbio Gospod svima. Toga kruha ne treba plaćati, dobiva se badava. Pa tko bi na zemlji bio tako bogat, da bi mogao samo i mrvicu toga hljeba kupiti? Dobiva ga stoga bogataš i siromah badava. Pri tom ipak valja da svakoga nešto stoji, no ne novca, nego nešto truda, nešto naprezanja, nešto zime ili vrućine, nešto sna ili udobnosti, a možda nešto poruga i ukora. Takove stvari valja pretrpjeti, hoće li tko blagovati taj nebeski hljeb. A zar da ti to bude previše?

3. Ovdje, ondje čini se kao da su pobožni razlozi, koje gjavao navagja duši, da je udalji od stola Gospodova, prišapčujući joj, da nije dostojno tako često se pričešćati, ili da nema za to dosta pobožnosti, ili da poslije pričesti nije ništa bolja nego prije itd. Tako je radio, kako nam pripovijeda sv. Vinko Paulski, s jednom osobom, koja je

s početka išla na svetu pričest dvaput na tjedan. No pomoću zloga savjetnika, što joj ga dao neprijatelj duše, pošlo mu je za rukom, da je malo pomalo pod takim izlikama odvrati najprije od češće pričesti na tjedan, zatim od nedjeljne pričesti, tako da je napokon samo još jedva svaki mjesec pristupala k stolu Gospodnjemu. Nakon osam mjeseci otvore se napokon oči toj osobi te upozna, u kakovo je bijedno stanje time zapala njena duša, te uplašena opazi, kako je na tom putu bila već blizu propasti. Na svoju sreću odmah otkrije svoje stanje nekom pobožnom ispovjedniku, koji ju je opet vratio k čestom primanju svete pričesti i tako dalje vodio na putu kreposti i mira. Kakovom srdžbom progoni gjavao češću pričest, dade se dobro vidjeti iz onoga, što nam se pripovijeda u životu časne djevice Marine. Nije se samo tim zadovoljio, što joj se zaprijetio, da će je, kadgod bude išla k stolu Gospodnjemu, mučiti svakovrsnim napastima i tjeskobama savjesti, nego ju je neko jutro, da je odvrati od svete pričesti, pograbio pače za grkljan, i bio bi je ugušio, da to nije Bog zapriječio. Kada je napokon vidio, da ne može ništa opraviti, reče pun žestokoga jada: „Da bih mogao, ugušio bih te — jer se tako često pričešćuješ".

4. No kako je gjavlu česta pričest tako mrska, tako su je svi sveti uvijek smatrali svojim najvećim blagom, ljubili su je i revno se njom služili, i to tako, da ne bi ni samo jedne pričesti propustili za sve blago na svijetu. Tako čitamo o svetoj Magdaleni Pacis, da je nekoga dana čekajući uzalud dugo na svećenika, koji je imao pričestiti nju i ostale redovnice, pošla na zajutrak na nagovor neke sestre radi njezine prevelike slaboće, misleći

da svećenik toga dana uopće ne će ni doći. No jedva što je svetica nešto založila, dogje svećenik, da redovnicama podijeli svetu pričest. Tada je počela Magdalena tako plakati i jecati, kao da ju je snašla najveća nesreća na svijetu, i kada ju je sestra, koja ju je nagovorila na zajutrak, hotjela utješiti radi izgubljene pričesti, odgovori joj: „Draga sestro, vi ne znate, kakó ste me velikoga dobra lišili!“ Bogoljubna Armela smatrala je isto tako svetu pričest kao takovo dobro, da je obično govorila, da bi bila pripravna za svaku pričest krv svoju dati. Kako su ove mislile i govorile o svetoj pričesti i njezinu čestom primanju, tako su mislili i govorili i svi sveti.

No čemu sam ti, dragi kršćanine, ovdje nekako upored stavio naprezanje gjavlovo i nastojanje svetaca glede česte svete pričesti, nego da odatle vidiš, što vodi u pakao, a što u nebo, što vôdi k spasenju, a što u propast, da jasno uvidiš, kako kršćanin, što se više udaljuje od češće pričesti, to se više izvrgava pogibli spasenja i približava putu propasti, a nasuprot što češće pristupa k stolu Gospodnjemu, to više osigurava svoje spasenje.

5. Zaključujem stoga riječima sv. Franje Saleskoga u Filoteji: „Božanski Spasitelj naredio je svetu pričest, u kojoj je njegovo tijelo i krv, da svaki, koji ga blaguje, na vijeke živi. Tko se dakle češte dostojno i pobožno pričešćuje, jači si duševno zdravlje i život, te mu tako reći upravo ne može nauditi nikakova strast.“ „Kršćani,“ nastavlja, „koji će jednoć biti prokleti, ne će se moći ničim ispričati ili obraniti; pravedni bo će im sudac pokazati, da su sami krivi vječnoj smrti, kada nijesu htjeli

spasiti duševnoga života i zdravlja blagujući njegovo tijelo i krv. Nesretnici, reći će im, ta imadoste pri ruci plod i hranu života, zašto ste dakle umrli?“ (Filoteja II. 20).

Sada dakle, dragi kršćanine, odaberi za sebe, hoćeš li često ili rijetko primati svetu pričest; no odaberi za svoje spasenje i ostani tome vjeran do smrti.

4. O prvoj svetoj pričesti.

1. Možda će se komu činiti čudno, da se u ovoj knjizi govori i o prvoj pričesti, kad će je jedva koji od prvopričesnika upotrijebiti. Pa ovo i nije napisano za same prvopričesnike, nego više za one, koji imadu brigu s djecom, koja polaze prvi puta k stolu Gospodnjemu.

2. Iz onoga, što smo već govorili o svetoj pričesti, svakomu je jasno, kako je važan čin prvi put primiti sv. pričest, prvi put se tijesno sjediniti s onim, koji hrani duše za život vječni. Ako i nije cijeli budući svrhunaravski život čovjeka zavisan od prve svete pričesti, ali se svakako s njom polažu oni prvi temelji. Uz to i iskustvo uči, da je mnoge, koji su poslije u životu zašli krivim putem, na pravi put dovelo sjećanje na one prve radosne časove, što ih je duša uživala, kad se prvi put u nevinom djetinjstvu sjedinila s Bogom svojim u svetoj pričesti.

3. Svakako je u ovoj stvari najvažnije pitanje, kada treba da dijete primi prvu svetu pričest. S odgovorom na to pitanje stoje u savezu i odgovori na pitanja, kako treba pripraviti dijete na prvu sv.

pričest i čija je dužnost povesti ga prvi put k stolu Gospodnjemu.

4. Po odredbi sabora Lateranskoga IV., koju je ponovio i pooštrio sabor Tridentski, valja da svaki kršćanin ide na sv. pričest barem jedamput na godinu i to oko Uskrsa. Ta zapovijed veže, kad čovjek dogje k razumu. Sabor Tridentski veli: „Ako tko kaže, da svi i pojedini vjernici Kristovi obojega spola, kada dogju k razumu, nijesu dužni svake godine, barem na Uskrs pričestiti se prema zapovijedi svete Matere Crkve, da je izopćen“. Prema tomu će dakle biti i djeca, čim dogju k razumu, dužna primiti presveto tijelo našega Gospoda.

5. Kod mnogih katoličkih naroda nekako se tečajem vremena, kako uopće glede česte i svakidašnje pričesti tako i glede doba, kada imadu djeca ići na prvu svetu pričest, smetnula s uma želja našega Gospoda i odredbe njegove Crkve. Tako su počeli u nekim krajevima čekati dugo s prvom svetom pričesti, tobože jer je to tako uzvišen Sakramenat, da ga djeca ne bi dobro razumjela i ne bi se mogla za nj dostojno pripraviti. Tako se dogodilo, da su u nekim krajevima djecu puštali tek u 14. godini prvi put na sv. pričest. Na taj način polučio se istina izvanjski sjaj, ali je mnogoput djetinje srce dobilo malo. A dobilo je malo, jer je bilo već svega drugoga puno. Kod takih kasnih pričesti, koje su se dakako obavljale velikom svečanosti, u mnogo slučajeva već nijesu bili ti prvopričesnici onakovi maleni, za koje govor Božanski Spasitelj: *Pustite malene, da dogju k meni, jer je takovih kraljevstvo nebesko.* (Mk. 10, 14).

6. Kako je Papa Pijo X. dekretom od 20. XII. 1905. uklonio zloporabu glede česte i svakidašnje pričesti, tako je i dekretom od 8. kolovoza 1910. odredio, kojega se pravila valja držati, kad se vode djeca na prvu sv. pričest. Cijeli dekret nalazi se na koncu ove knjige, a ovdje neka budu nekoje točke, koje baš ovamo spadaju.

a) Doba raspoznavanja (t. j. kad se dogje k razumu) kako za ispovijed tako i za pričest jest ona, u kojoj dijete počne razmišljati, to jest oko sedme godine, bilo iznad bilo ispod te godine. Od toga doba počinje dužnost zadovoljiti jednoj i drugoj zapovijedi ispovjedanja i pričesti.

b) Za prvu ispovijed i pričest nije potrebno potpuno i savršeno poznavanje kršćanskoga nauka. Dijete će pak morati poslije postepeno naučiti cijeli katekizam prema mjeri svoje inteligencije.

c) Znanje vjere, koje se zahtijeva za dijete, da se dolično pripravi za prvu pričest jest ono, kad prema svojem dohvatu shvaća ona otajstva vjere, koja se moraju vjerovati, i kad razlikuje hljeb euharistički od običnoga i tjelesnoga tako, da pristupa k svetoj Euharistiji onom pobožnosti, koja je prema njegovoj dobi.

d) Obveza zapovijedi ispovijedi i pričesti, koja tereti dijete, pada osobito na one, koji se moraju za nj brinuti, to jest na roditelje, na ispovjednika, na odgojitelje i na župnika. Ali očeva je dužnost, ili onih, koji oca zamjenjuju, i ispovjednikova prema Rimskom katekizmu, da pripuste dijete k prvoj pričesti.

e) Onima, koji imadu brigu za djecu, svom je pomnjom nastojati, da poslije prve pričesti ista djeca češće pristupaju k svetom Stolu, i ako je moguće takogjer svaki dan, kako to želi Isus Krist i mati Crkva, i da to čine onom pobožnosti duše,

kakova je prema njihovoj dobi. Osim toga neka se sjete, koji imadu tu brigu, da im je teška dužnost, koja ih obvezuje brinuti se, da ta djeca polaze katehizaciju, ako ne, da drugim načinom nadomjeste njihovu pouku u vjeri.

7. A zašto tako odredjuje sv. Otac? Zato, kako se veli u dekretu, „da djeca već od nježnih godina prionu uz Isusa Krista, žive njegovim životom i nagju zaštitu protiv pogibli pokvarenosti.“

8. Kako se vidi iz riječi dekreta uz svećenika, ispovjednika i župnika imadu najviše brige roditelji, otac i mati, da im dijete ide za vremena na svetu pričest. Tu brigu imadu osobito onda, kad im djeca bilo s kojega razloga ne polaze škole. U takom slučaju ostaje dugo sva vjerska pouka na roditeljima, napose na materi.

9. Dakle, roditelji, imajte brigu, da vam malena djeca, kad dogju k razumu, nauče vjerske istine, koje su potrebne za spasenje, i gledajte ih što ranije u sporazumu sa svojim župnikom ili ispovjednikom dovoditi k onomu, koji ih tako ljubi, koji ih željno iščekuje, da ih nahrani svojim tijelom i napoji svojom krvlju. Požurite se, dok još nije neprijatelj posijao zla sjemena u srce djetinje.

II. O mlakoj pričesti.

1. Što je mlaka pričest.

1. Česta sveta pričest, kako smo prije pokazali, pribavlja duši veliku korist i neopisiv blagoslov. No da to bude, svakako se zahtijeva, da duša prima taj presveti Sakramenat velikim poštovanjem i pobožnošću. Stoga gjavao kod onih, koje ne može da

odvrati od česte svete pričesti, nastoji barem to polučiti, da kod primanja toga presvetog Sakramenta njima zavlada lijenost i ravnodušnost, te tako izgube prekrasne joj plodove. Kako su naime najslagji i najplemenitiji plodovi često pristupačni tajnome crvu, koji im oduzima svu ljepotu, svježost i slatkoću, tako i svetoj pričesti prijeti zao crv, koji kvari sav njezin plod. A taj crv, što ga gjavao nastoji unesti u čestu svetu pričest, jest mlakost kod svete pričesti. On nastoji, da čestu pričest pretvori u mlaku, i tako je učini sebi neškodljivom, duši beskorisnom a Isusu gorkom. Dodajemo stoga k nauci o čestoj sv. pričesti nešto i o mlakoj pričesti.

2. Prije svega valja nam ovdje rastumačiti, što je mlaka pričest. Mnogi bo često zamjenjuju nestajanje čuvstvene pobožnosti, suhoću i bezutješnost srca kod pobožnih čina s mlakošću, premda one nemaju ništa zajedničko s tom bolešću duše. Nerijetko se čuje, kako se tuže i pobožne duše, da u svojim starijim danima više ne osjećaju pobožnosti mladosti. No oni ne misle na to, da je mlado srce više sklono na čuvstvenu pobožnost i da pobožnost nije prestala u ostarjelom srcu, ako i nije više tako žarka kao u mladim godinama. Cvijeta je nestalo, ali je zato tu zreli plod, koji ne miriše tako, ne privlači svojom krasotom, ali zato ima veću vrijednost. Valja nam stoga nešto pobliže istražiti bit mlake pričesti. No budući da se mlakost pomalo uvlači, prije svega ćemo pogledati, kako počinje.

3. Mlaka pričest počinje obično tako, da duša više ne postupa s presvetim Sakramentom onim velikim štovanjem, kojim je to činila prije, kada je bila još revna. Istina, ona vjeruje još posve isto, što

je prije vjerovala, još je uvijek čvrsto uvjerena, da je Isus Krist u njemu nazočan sa svom svojom svetom čovječjom naravi i presvetom naravi Božjom, da nas hrani svojim tijelom i svojom krvi za život vječni — ali više ne misli na to, više ne pazi na to, sve to više gubi s vida i prima malo pomalo Spasitelja pod prilikama kruha tako bez misli i površno, kao da bi imala pred sobom samo obični kruh. Mnogoj se tu duši dogagja kao nekim crkvenim poslužnicima, koji, budući da ne vrše svojih posala u crkvi u duhu pobožnosti, malo pomalo izgube svako poštovanje prema svetinji te se u najsvetijem mjestu osjećaju kao na otvorenoj ulici. Pravom se tuži na to bogoljubni Toma Kempenac: „O slijepa li i tvrda srca ljudskoga, što više ne cijenimo dar, koji se nikako ne da izreći, te i nemarni postajemo, što ga svaki dan primamo.“ (Naslj. Krista IV. 1. 12.)

4. Ako se jednom umanjilo štovanje, koje proizlazi iz žive vjere, u istoj se mjeri umanjuje i sveti strah. A iz toga slijedi, da se više ne uzima tako ozbiljno čistoća srca i bliža priprava na svetu pričest. Ne će se, istina, kršćanin ni uz kakvu cijenu usuditi na svetu pričest sa smrtnim grijehom na duši, ali više toliko ne mari, ako pristupi k stolu Gospodnjemu u lakim grijesima, te mu je veoma malo stalo, da ih prije izbriše dobrom ispovijegju ili srdačnim pokajanjem.

Takav skraćuje vrijeme priprave i zahvale, a i ono što je još preostalo, sve gore, upotrebljuje ne brineći se više za sabranost duha i kod tako svetog djela dosta se ravnodušno prepušta drugim mislima. Pa već i vanjsko vladanje ne pokazuje onoga strahopočitanja, koje bi valjalo vidjeti na kršćaninu, kada

prima tijelo i krv Isusovu. O jao, ako je već tako daleko došlo! Jer gdje više ne vlada sveti strah, tu je blizu pogibao, da će čovjek postati ravnodušan. A ako se ravnodušnost posve uvukla u srce, tada čovjek nesamo da ne upotrebljava mara i brige, da svetu pričest primi pobožno, nego pače više nema ni želje za pobožnošću. Duša je pritom prelijena, da taj nebeski hljeb probavi u srcu, prepospana je, da se uzdigne do sjedinjenja s Isusom; slična je djetetu, koje hljeb, a da ga nije ni dobro skosalo, baca opet od dosade iz ustiju. Ukratko, tu se obavlja sve tako mlako, tako brzo i nemarno, kako je samo moguće, kao da čovjek ne zna, pošto je došao i što prima.

To su neki potezi, po kojima ti ne će biti teško raspoznati mlaku pričest. No što sada misliš? Ne nalaziš li možda tih biljega u svojim pričestima? Nijesi li možda u njima otkrio jedan ili drugi od tih biljega? Da li se već kod tebe uvukla mlakost? Potjeraj je brzo opet napolje; jer je mlaka pričest veoma zla stvar, koja i prebrzo može unići u srce, ali se ne da tako brzo iz njega istjerati, ako je u njem pustila korijenje.

2. Kako je mlaka pričest škodljiva bolest i kako je valja liječiti.

1. Pitat ćeš me možda, zašto je mlaka pričest tako škodljiva bolest?

Odgovaram ti: Prvo, jer se kod mlake pričesti najsvetije djelo, koje se na zemlji može ovršiti, vrši nemarno i zlo, a Gospod se prijeti svojom kletvom onome, koji njegovo djelo vrši nemarno.

Drugo, jer se mlakošću kod svete pričesti ogrješuješ o ljubav i dobrotu svojega Božanskog Spasitelja i napunjaš njegovo srce dosadom i zlovoljom. Ili reci sam, kakovu li bi zlovolju morao osjećati dragi Spasitelj, kada te opazi ravnodušna i hladna kod gozbe svoje ljubavi? Kakovim li bi negodovanjem morao unići u tvoje srce, ako je mlako? Ne znaš li, da mlake baca iz ustiju svojih? A ti ga siliš, da kroz tvoja usta ugje u mlako srce! Ne bi li morao tajinstvenim glasom progovoriti tvojoj duši: *Znam tvoja djela, da nijesi ni hladan ni vruć. O da si hladan ili vruć! Tako buduć mlak, i nijesi ni hladan ni vruć, izbljuvat ću te iz usta svojih* (Apok. 3, 15. 16).

Treće mlaka je pričest uistinu nesretna, jer pri tom čovjek lišava svoju vlastitu dušu tolikih milosti, a srce postaje sve neosjetljivije za utjecaj milosti. Tako se dogagja, da dušu, koju revna pričest neobično jača i hrani, mlaka pričest sve više slabi i tako reći suši. Posljedica mlake pričesti jest sušica duše — bolest, koja se veoma teško liječi, pače je smrtonosna. Iza nedostojne pričesti imade stoga jedva što pogibeljnije za dušu od mlake pričesti, jer ova malo pomalo uvlači dušu u ponor nedostojne pričesti.

Koliko dakle imade razloga svatko, da se boji zla mlake pričesti.

2. No što još tada preostaje onima, koji su već dospjeli u to žalosno stanje?

Hoće li možda u tom ugledati svoj lijek, da puste češću pričest i samo se rijetko nagju kod stola Gospodnjega? Jamačno ne! ili bi možda ti nekome, koji je postao veoma mlak u molitvi, savjetovao, da od sada samo rijetko moli? Da li bi

on na taj način možda bolje molio, ili bi možda tim polučio revniju molitvu? Sigurno baš protivno. Takav bi odvikavši se moliti još gore vršio molitvu, kao što i oni kršćani, koji se rijetko kada križaju, obično se najgore križaju.

Pravi lijek za onoga, koji se mlako pričešćuje, nije dakle u tom, da češću pričest zamijeni s rjegjom, nego nasuprot u tom, da mlaku pričest izmijeni s revnom. Valja da se digne iz svoje mlakosti, valja da svoju pospanu dušu dobro potrese, valja da na pripravu za svetu pričest upotrijebi svu marljivost, svu brigu, svu revnost i na taki način svoje hladno, mlako srce opet pretvori u vruće, pobožno.

3. Pri tom se mora i može pouzdati u milost Božju; ta, Bog može nesamo mlake opet učiniti vrućima, nesamo pospane probuditi nego i mrtve opet uskrisiti. Dosta je jedna jedina zraka njegove milosti, da ugašenu vatru pobožnosti opet usplamti. To nam se posve zgodno predočuje onom zgodom, koja se u vrijeme pobožnoga Nehemije dogodila sa svetom vatrom u hramu, koja je bila pred više godina sakrivena u nekoj špilji (II. Mak. 1). Kada su naime Židovi bili odvedeni u sužanjstvo babilonsko, uzeše svećenici, koji su služili tada u hramu, svetu vatru, koja se imala postojano čuvati na oltaru, i sakriše je u dolini, u kojoj bijaše dubok zdenac bez vode, i tu je spremiše prije rastanka s domovinom. Sad nakon mnogo godina, kada se Nehemija s unucima onih svećenika vratio u domovinu, odredi, da se opet potraži sveta vatra i njom zapali prva žrtva. Ali što je megjutim postalo od svete vatre? Što nagjoše? Ne nagjoše je samo ugašenu nego mjesto nje gustu tekućinu, hladan mulj. Zar ne, zgodna slika mlakoga srca, koje je dopustilo,

da se pomalo ugasi sveta vatra pobožnosti, jer ju je prestalo njegovati, i koje na koncu mjesto žara pobožnosti krije još samo mulj mlakosti?

No što se dalje dogodilo? Nehemija, pun pouzdanja u Boga, da Gospod može i iz te mutne vode iskresati čistu svetu vatru, zapovjedi, da tu kalnu vodu crpaju i njom poškrope drva pripravljena na oltaru zajedno sa žrtvom. Jedva to izvršiše, kad se pomoli sunce iza oblaka i zapali svojom prvom zrakom kalnu vodu, kojom su poškropili žrtvu, a sjajna vatra, koja je od toga nastala, odmah spali drva i žrtvu, pače prihvati se i hladnoga kamenja. Što misliš, ne bi li Gospod mogao i u nutrašnjosti tvojega srca izvesti slično čudo, kada po svetoj pričesti poput sunca ulazi u nj? Ne će li biti dosta jedna zraka njegove milosti, da opet ugrije srce ogrezlo u mlakosti, da, da ga posve zapali vatrom svoje ljubavi? Kada bi mu se samo predalo kao žrtva, sigurno bi ga napunio novim žarom pobožnosti i sažgao.

4. Neka dakle oni, koji već možda duže vremena leže u mlakosti, ali i oni, kojima suhoća duha zadaje bol, dobro to upamte za svoju utjehu i za to, da se ohrabre! Ruka Gospodnja nije prikraćena, da ne bi mogla pomoći i izbaviti i iz te nužde i iz te nevolje. Neka ih i još toliko leži u tvrdoći duha i u suhoći srca poput onih posve ukočenih i suhih kostiju, što ih je u nekom vigjenju gledao prorok Ezekijel, Gospod ih može opet oživjeti, može u nje unesti soka i topline. Jer tako reče Bog onim kostima: *Eto unest ću u vas duh, da oživite* (Ez. 37, 5). I nastade šum i gibanje, te meso i koža zaodjenuše ih i ugje, u njih duh i oživješe. A tako postupa Gospod s okorjelim, osušenim i zamrlim

srcima. Unosi u njih život i duh i ona osjećaju, kako se odmrznu i postaju topla i dišu novim životom. No taj im duh udahnjiva osobito kod svete pričesti, kadagod je primaju revno i marljivo, jer tu prelazi njegova bit i njegov duh na nas kao na njegova uda. Od tada nijesmo više suhe kosti.

I reče mi, veli dalje isti prorok, *prorokuj tim kostima i reci im: Kosti suhe, čujte riječ Gospodnju* (Ez. 37, 4). A kakova je to riječ Gospodnja, koja je upravljena ukočenim, suhim i bolesnim srcima, da ih opet oživi? To je poziv Gospodov svima, koji se muče i opterećeni su, da dogju k njemu, da ih okrijepi — to je poziv, da se revnom pričešću približe k onomu, koji može pače u mrtvačke kosti unesti život. Jer kao što je dostojna pričest pravi lijek proti nedostojnoj, tako je revna pričest pravi lijek proti mlakoj pričesti i mlakom životu. Ah, Bože, kako li je ugodno ruci, ako se od studeni ukočena opet ugrije na vrućoj peći, još je ugodnije mlakom i hladnom srcu, kada se opet ugrije. Idi dakle k peći srdaca, idi k Isusu u presvetom Sakramentu, pritisni njegovo presveto Srce veoma često i srdačno na svoje srce revnom svetom pričesti, pa će ti ono biti opet toplo, bit će mu opet ugodno.

GLAVA DESETA.

O duhovnoj pričesti te o pohagjanin i praćenju presvetoga Sakramenta.

Do sada smo promatrali prekrasne plodove, što ih iz sv. pričesti crpe oni, koji je dostojno i često primaju. No svima nije dano, da tako često

pristupaju k stolu Gospodnjem, kako bi željeli. Ne mogu svaki čas primiti Gospoda u srce svoje, da tu potraže u njega milost, utjehu i pomoć. Stoga mi je još nešto reći o duhovnoj pričesti, koja donekle naknagjuje pravu pričest; k tomu i još dodati nekoliko riječi o pohagjanju i praćenju presvetoga Sakramenta.

I. Duhovna pričest.

1. Što je duhovna pričest?

1. Pitaš li me, što je duhovna pričest, ne mogu ti na to dati boljega odgovora, nego je onaj, kojim je sabor tridentski još pred više od 300 godina rastumačio svim vjernicima duhovnu pričest. Ovaj naime sabor razlikuje tri vrste primanja presv. oltarskoga Sakramenta. Jedni, tako uči sveti crkveni sabor (Sess. XIII. c. 8) primaju ga samo sakramentalno (t. j. samo sakramenat, bez koristi i ploda) kao grješnici; drugi ga primaju samo duhovnim načinom, oni naime, koji ovaj nebeski kruh, koji nam je ponugjen, uživaju u svetoj želji i u živoj vjeri, koja radi po ljubavi, pa osjećaju njegove plodove i učinke; treći su napokon oni, koji ga primaju sakramentalno i duhovno (t. j. sam Sakramenat s njegovim plodovima).

Po tom duhovna pričest obuhvata tri osobita čina: živu vjeru u ovaj nebeski hljeb, u kojem nam se daje tijelo i krv Isusa Krista; onda svetu želju primiti ga i uživati: napokon ljubav, koja se s Isusom tako tijesno združuje, kao da bi ga sada u srcu obuhvatala onako, kako je nazočan u presvetom Sakramentu.

2. Pri tom možeš, hoćeš li da ove čine još srdačnije i življe probudiš, pomišljati, kao da ti angjel donosi s oltara koju mrvicu ovoga angjelskog kruha i da te tim hrani; ili kao da sam Isus Krist probija vratašca tabernakula, da ti se stavi na usta kao hrana duše. Jesi li ovako primio svoga dragoga Isusa u svoje srce, zagrli ga srdačnom ljubavlju, povuci ga svom željom u nutrinju svoje duše i pritisni ga na nju kao pečat. Iznova moli Gospoda, da u tebi izvrši ono, što ti ne možeš svojim silama i prosi ga, da i on pruži ruku za ovo tijesno sjedinjenje, da pronikne posvema tvoje srce, da ga napuni svojim krepostima i da te cijeloga obrati u svoju sliku i svoje biće.

Na koncu možeš dragoga Spasitelja, kao kod prave pričesti, još žarko zamoliti, da nikada ne odstupi od tebe, da te uvijek čuva u milosti i ljubavi i da te u svemu prati svojom zaštitom i svojim blagoslovom. Osobito je zgodna za duhovnu pričest molitvica: „Dušo Kristova, posveti me“; samo je treba izgovarati velikom željom, da budemo po svemu, što je sa dragim Isusom sakriveno i zatvoreno u presvetom Sakramentu, pravo posvećeni, očišćeni, okrijepljeni i utješeni.

3. Pitaš li me za plod, što ga imaš očekivati od ove svete vježbe, odgovaram ti, da je sličan onome plodu, što ga obično proizvodi prava pričest. Kao što naime sunce, ako ga gledamo u zrcalu, sjaje isto onako, kao onda kada neposredno k njemu uzdignemo oči, tako su i učinci milosti duhovne pričesti slični onima, što ih prava pričest donosi sa sobom. Ipak su ovi posljednji još uvijek obilniji i snažniji, kao što i sunce na nebu nadilazi sjajem svoju sliku u zrcalu. Stoga je vrijedno za-

pamtiti riječi angjelskog učitelja (sv. Tome Akvinskoga): „Učinak sakramenta“, piše on, „može netko i tada polučiti, kad ima želju za njim, premda ga uistinu ne prima. Stoga i postaju neki željom krsta dijelnici plodova krsta, prije nego prime krst vode. A tako uživaju takogjer mnogi presveti oltarski Sakramenat duhovnim načinom, prije nego su ga zaista primili.“ No uživati presveti Sakramenat ovdje toliko znači kao okusiti njegove plodove.

Ovime je dosta razjašnjeno, što je duhovna pričest i kako se može obaviti.

2. Sv. misa najzgodnije je vrijeme za duhovnu pričest.

1. Svakako najzgodnije možemo obaviti duhovnu pričest slušajući sv. misu. Jer kako vjernici kod sv. mise zajedno sa svećenikom prikazuju tijelo i krv Isusovu kao žrtvu, treba takogjer da nekako budu dijelnici uživanja žrtvenih darova. Ta, ovdje se radi o tom, da se obavi slavna žrtva pomirnica novoga zavjeta, koja se ima tim završiti, da dijelnici žrtve u znak svoga mira i izmirenja s Bogom tako reći kušaju s Bogom žrtvu s njegova oltara, kao da su zajedno s Bogom kod stola. Uz to ne može se duhovno žrtvovanje samoga sebe, koje imade uvijek biti sjedinjeno s prikazivanjem ove presvete žrtve, bolje završiti, nego ako se čovjek uživanjem žrtvenih darova posvema sa žrtvom sjedini, s njom tako reći stopi u jedan žrtveni dar. Stoga su i u prva vremena Crkve vjernici sabrani oko oltara kod sv. mise obično primali sa svećenikom tijelo i krv Gospodovu.

2. Crkva i sada jako želi, da se ova revnost prvih kršćana opet probudi, da se i danas oni, koji prisustvuju sv. misi, pravim uživanjem tijela i krvi Kristove na oltaru žrtvovane tijesno sjedine sa svetom žrtvom, no u pomanjkanju prave pričesti pruža im neku naknadu u duhovnoj pričesti. Stoga treba da vjernici prema namjeri Crkve, kadgod svećenik kod sv. pričesti uzme u ruke tijelo Gospodovo, njime se prekriži i govori: „Tijelo Gospoda našega Isusa Krista čuvalo dušu moju za život vječni“, upravo to tako smatraju, kao da bi ove riječi bile za njih rečene, kao da bi od svete hostije, koju prima svećenik, dobio svaki od nazočnih jednu česticu. Na isti način, kad svećenik stavlja kalež na svoja usta, treba da željno čeznu za kapljicom one predragocjene krvi, kojom svaka duša, ta, na to je pozvana, može ugasiti svoju žegju. Tako bi se mogle i trebale prema želji Crkve sve duše, koje okružuju oltar, povratiti kućama svojima okrijepljene i nahranjene za život vječni.

Pa zaista, ako se nijedan komadić svete hostije i ne odijeli iz ruke svećenikove i ne postavi na jezik nazočnima, kako se to jednom dogodilo sv. Katarini Sienskoj, kad je slušala svetu misu, i i ako angjel ne uzme od svećenika kalež, da svakome od nazočnih dade napitak spasenja, kako je to češće iskusila sveta Marija Franciska od svetih rana: ipak će jedan dijelak onih milosti i blagoslova, što ih u sebi ima takova čestica, jedan dijelak one utjehe i one jakosti, što je takova kapljica iz kaleža sakriva u sebi, zapasti one, koji željnim srcem teže za takovom svetom mrvicom oltara, za takovom svetom kapljicom kaleža.

3. Stoga je svetoj Tereziji, toj velikoj učiteljici duhovnoga života, bilo veoma stalo do toga, da njezine kćeri ne propuste nikada kod svete mise ove pobožne vježbe. Čujmo njezine riječi: „Kada vi, kćeri moje“, piše ona, „ne smijete ići k svetoj pričesti, nego samo slušate svetu misu, ipak možete, što je veoma korisno, duhovnim se načinom pričestiti i tada se isto tako unutri sabrati kao kod prave svete pričesti, jer se na taj način ljubav Gospodova duboko u srce usagjuje. Kako se često pripravljamo, da ga primimo (što se upravo kod duhovne pričesti zbiva), tako nam često daje nešto na način, koji mi dakako ne razumijemo. Tu se dogagja kao kad se približimo vatri. Ako je vatra i dosta velika, a vi sjedite daleko od nje i ne držite ruke prema njoj, ne ćete se dobro ugrijati; ipak se osjeća ovdje više topline, nego kad bi tko bio na mjestu, gdje nema nikakove vatre; ali je posve drukčije, dogjemo li posve blizu vatre. Isto se tako ovdje zbiva duši; jer spremi li se, da ostavi svoju hladnoću i ustraje li ovdje neko vrijeme, kroz mnogo će sati ostati od toga topla i jedna jedina iskrica, koja bi možda skočila, mogla bi je ća i zapaliti.“ A ovo se približenje k vatri, koje zagrijava srca, ovo približenje k Isusu i njegovu božanskom Srcu zbiva, prema opomeni ove svetice, osobito duhovnom pričesti.

4. Ovakove je blagoslovne učinke duhovne pričesti na sebi iskusio na posve čudnovat način blaženi Nikola od Flüe. Duhovna ga je pričest, koju je on danomice obavljao kod svete mise, tako krijepila, da i njegovo tijelo napunjeno neobičnom snagom nije trebalo više zemaljske hrane. Zapitan jednom o tom odgovori: „Kad klečim uz svećenika, koji žrtvuje, i gledam, kako uživa nebesku gozbu, moja se duša napuni takovom nebeskom slašću i snagom, da više ne osjećam glada za nikakvu zemaljsku hranu.“ Što misliš sada? Ne bi li i tvoja duša na sličan način kod svete mise bila okrijepljena i ojačana duhovnom pričesti, kad bi živom vjerom i ljubavnim čeznućem blaženoga Nikole od Flüe pogledao na oltar, kadgod svećenik uživa nebesku gozbu? Ne bi li i ti kao on mogao na ovaj način poput prvih kršćana obavljati svoju svakidašnju pričest i na sebi iskusiti krasne plodove česte pričesti? Eto, u pustinji je bilo dosta, da oni, koje je ugrizla otrovna zmija, s vjerom pogledaju u mjedenu zmiju, pa da odmah ozdrave, a tvoja bolesna duša da ne ozdravi, samo ako pogleda s vjerom i pouzdanjem, sa željom i gladom na ovaj Sakramenat i pri tom zajedno sa svećenikom moli: „Gospode, nijesam dostojan, da dogješ pod krov moj, nego samo reci riječ i ozdravit će duša moja?“ Kad je pogled na mjedenu zmiju bio već tako spasonosan, jer je predočivala Spasitelja na križu žrtvovana, mora još kud i kamo spasonosnija biti želja za ovim nebeskim kruhom, koji nesamo da bolje predočuje Spasitelja, nego je on to upravo sam.

3. Blizina presvetoga oltarskoga Sakramenta ima nas poticati na vršenje duhovne pričesti.

1. Duhovnu pričest možemo a i treba da obavljamo nesamo slušajući svetu misu, nego kadgod smo u blizini presvetoga oltarskoga Sakramenta. Kao što se gladnome i izvan običnoga vremena za

jelo, kadgod opazi kaki komadić kruha, ili osjeti njegov okus, odmah diže želja za njim, tako treba da i kršćanska duša, koja je puna glada za pravdom, gdjegod dogje u doticaj s kruhom života, velikim čeznućem želi za njim. I to to više, što i Isus u presvetom Sakramentu, čim mu se koja duša približi, teži za sjedinjenjem s njom kao gladni za hranom. On se osjeća u ovom Sakramentu kao kruh duša, koji ni na što drugo ne misli, ništa drugo ne želi i ni za čim ne čezne, nego da ga one uživaju za život vječni.

2. Stoga su i sveti osjećali, kako su u blizini presvetoga Sakramenta osobitim načinom bili privlačeni k duhovnoj pričesti. Tako čitamo za svetoga Franju Saleskoga, da je jednom poslije tijelovske procesije, zapitan od svojih pratioca, da li se na njoj jako utrudio, odgovorio ovako: „Tjelesno sam bio malo umoran, ali kako bih to mogao biti duhom, kad sam na grudima, posve blizu moga srca, imao tako božanstveni lijek. „Ah, da bi moje srce", nastavi tada dalje, „poniznošću i preziranjem bilo posve prazno i poruženo, sigurno bi ovaj zalog prodro u mene, jer Bog ljubi ovu krepost tako silno, da se osjeća posvuda k njoj privlačen, gdje je god nagje." Iz ovih riječi slijedi, da je ovaj svetac za cijele procesije bio uduben u duhovnu pričest i da ga je ova pobožna vježba duševno osobito krijepila i jačila.

Drugi put je opet slične osjećaje, što ih je takogjer kod ovakove procesije gojio u svom srcu otkrio svetoj Ivani Franciski Chantal (Šantal) pišući joj: „Držao sam ovaj božanski Sakramenat veoma čvrsto na prsima i kako bih želio, da bi mi se srce otvorilo i ovoga u Sakramentu sakri-

venoga Spasitelja u sebe primilo! Ali, ah, nijesam imao za to potrebna noža, da ga otvorim, jer ga samo ljubav otvara. Ipak sam imao veliku želju za tom ljubavlju." Tko ne osjeća iz ovih riječi, da mu onaj nož, koji srce otvara — čeznuće i ljubav — nije nipošto manjkav! O kad bismo ga samo imali tako pri ruci, da bismo, kadgod se nalazimo u blizini presvetoga Sakramenta, ovim milim čeznućem otvarali svoje srce i tako duhovnom pričesti mogli postati dijelnici obilnih milosti, što su ih sveti dobivali iz ovoga pobožnoga vježbanja.

4. Duhovna pričest nije vezana ni na mjesto ni na vrijeme.

1. Megjutim za obavljanje duhovne pričesti nije potrebno, da smo tako blizu presvetom oltarskom Sakramentu kao sv. Franjo Saleski, kad ga je nosio u svojim rukama, ili da klečimo pred svetohraništem. Jer ovdje nije glavno blizina tjelesna, nego blizina srca, blizina ljubavi, ona blizina, o kojoj je rekao Gospod: *Gdje je blago tvoje, ondje je i srce tvoje* (Mt. 6, 21).

2. Stoga možemo duhovnu pričest obaviti nesamo pred oltarom, nego i izvan crkve, kod rada i kućnih poslova. Kod duhovne pričesti nema nikakovih zapreka, ne treba ni duge priprave, ni mnogovrsnih molitava, nego je zato dosta i pobožna misao, sveta želja, jedan jedini Bogu mili pogled. Za ovo se od tebe ne traži, da budeš natašte, nego je dosta, ako je srce čisto od grijeha. Uz to nije nikome zabranjeno, da je primi češće nego jednom na dan, već je može svatko obaviti u svaki čas dana, pače i u svaki čas noći.

Napokon ti kod ovoga načina pričešćivanja nije ustegnuto, staviti usta srca na kalež, da iz njega okusiš krv Gospodnju i piješ iz otvorene rane njegova Srca.

3. Potom su s duhovnom pričesti pače skopčane mnoge izvršnosti, što nam ih ne može dati prava pričest. Kako daklè da svaki pobožni kršćanin revno ne nastoji oko ove tako spasonosne i lake vježbe? Jer što je jednom Gospod stavio pred oči i ponudio nekoj pobožnoj duši pod slikom zlatna i srebrna kaleža, nije vrijedilo samo za nju nego i za sve nas. Zlatni kalež u ovom nebeskom prikazanju nije značio ništa drugo nego prave pričesti, a srebrni duhovne pričesti njezine, da nam se pokaže, kako nam je crpsti hranu za našu dušu iz jednoga i iz drugoga kaleža: iz zlatnoga pravom pričesti, a iz srebrenoga duhovnom.

Ujedno nam je ovom slikom najzgodnije predočena velika vrijednost duhovne pričesti. Jer kao što je među plemenitim kovinama srebro po vrijednosti najbliže zlatu, tako i onaj srebrni kalež, koji se uz zlatni pokazao onoj bogoljubnoj djevici, znači, da je duhovna pričest po vrijednosti i koristi bliža prave. Da, kao što mnogi komadi srebra mogu pače vrijednošću nadmašiti jedan komad zlata, tako može i češće obavljanje duhovne pričesti imati više koristi od jedne prave. I kao što veoma veliki srebrni novac svojom vrijednošću nadilazi jako maleni zlatni, to može i netko, koji obavlja velikom revnošću i srdačnom pobožnošću samo i jednu duhovnu pričest, primiti više milosti nego drugi, koji prima pravu s malo pobožnosti i s neznatnom revnošću, premda ova po sebi i za sebe sadržaje obilnijih plodova milosti.

Ovim sam ti, dragi kršćanine, otkrio blago duhovne pričesti. Hoćeš li da ga još bolje upoznaš, okoristi se njim što bolje i ne propusti dana, a da ne bi iz toga blaga crpao češće. Na ovaj ćeš se način takogjer naučiti sve više crpati iz velikoga blaga prave pričesti, jer duhovna pričest, obavljena revno i pobožno, najbolja je škola i priprava za pravu pričest.

II. O pohađanju presvetoga Sakramenta.

1. Krist Gospodin iskazao nam je neizrecivu milost postojanom nazočnošću u presvetom Sakramentu.

1. Naregjujući božanski Spasitelj presveti Sakramenat mogao je odrediti, da samo tako duge ostane na našim oltarima i bude vjernicima pristupačan, dok traje sveta žrtva. Mogao je odrediti, da se njegovo sveto tijelo i krv kod svake svete mise odmah i posve potroši, kao što je to bivalo s vazmenim janjetom, gdje je bilo strogo zapovjegjeno, da se ima sve pojesti, a spaliti ono, što se ne može potrošiti. (II. Mojs. 12, 9. 10).

I zaista, gdje bi se na svijetu našla posuda, koja bi bila dostojna primiti tijelo i krv Sina Božjega? Gdje tabernakul, koji bi bio vrijedan, da se u nj zatvore tako nebeske stvari, gdje kuća koja bi mogla biti kao stan samome Bogu?

2. Što sve ne upotrijebiše u starom zavjetu, da načine kovčeg zavjetni, u kojem se čuvala mana! Bio je izrađen iz najdragocjenijega drva i iznutra obložen čistim zlatom; i svetinja nad svetinjama u hramu, gdje stajaše kovčeg zavjetni, bijaše iznutra pozlaćena suhim zlatom. A kako bijaše

i prekrasan taj hram, u kojem je sve to bilo! A ipak mišljaše kralj Salamon, da se gotovo ne može ni pomisliti, te bi onaj, koji stanuje na nebu nad nebesima, očitovao svoju nazočnost u takovu zemaljskom stanu. No jedva se dade porediti mana u kovčegu zavjetnom s našim hljebom nebeskim, kao što i nazočnost, što ju je Bog očitovao u hramu židovskom, s njegovom tjelesnom nazočnosti u presvetom Sakramentu. Gdje bi ga dakle na zemlji mogli čuvati na dostojan način?

3. Osim toga i tim bi se učinilo tek samo malo, ako bi se i sagradio hram od zlata i dragoga kamenja. Jer gdje Bog stoluje, ondje mu se valja klanjati, ondje ga valja hvaliti i slaviti. A kako bi ljudi mogli na zemlji Kralju neba dati i samo nešto od onoga čašćenja, koje mu se prikazuje bez kraja i konca ondje gore? I ako bi ostao samo na jednom mjestu na zemlji nazočan, i ako bi kršćani cijeloga svijeta sve upotrijebili, da ga tamo časte, što bi to bilo prema vječnome klanjanju, što ga prima u nebu? A kako li bi se tek to čašćenje umanjilo, kad je Gospod htio da bude nesamo na jednom mjestu na zemlji kao nekada u hramu jerusolimskom, nego na svim mjestima na zemlji, gdje se nalazi i samo malo stado njegovih ovčica? Kako li bi se morao ondje zadovoljiti i s malom crkvicom, pače i s drvenom kolibicom, i dati se zatvoriti u tabernakul, koji mjesto zlata i srebra imade gole daske.

4. A kako li bi morao biti pripravan da ondje ostane sâm nesamo po čitave noći nego i kroz veći dio dana, a da ga nitko ne pohodi, da mu se nitko na koljenima ne pokloni i zahvalno ga slavi za neizrecivu milost i ljubav, što prebiva među

nama? Kako li bi morao nasuprot to trpjeti, da većina ljudi na njega zaboravlja pa ga zapušta, pače i biti pripravan, da će mnogi pogrditi njegovu presvetu nazočnost nedostojnim vladanjem? — Ali onoga, koji je iz ljubavi k nama sišao s neba, onoga, koji se iz ljubavi k nama htio roditi u siromašnoj štali i biti položen u siromašne jasle, onoga, koji je iz ljubavi k nama poružen i pogrgjen htio umrijeti na križu, nije sve to moglo odvratiti, da ne ostane među nama u presvetom Sakramentu, da ne prebiva u svakom i još tako udaljenom seocu kao brižan otac među svojom djecom, kao dobar pastir kod svojih ovčica, kao zaručnik duša u njihovoj blizini. O, kolika milost, kolika ljubav, koliko sniženje k nama ljudima!

2. Kakav život provodi Isus u tabernakulu.

1. No kakav je to život, što ga provodi Gospod sakriven u presvetom Sakramentu, zatvoren u tabernakulu?

Život je to pun poniznosti. Tu Gospod nepromjenljivo i tako reći bojažljivo sakriva svoju nebesku ljepotu, svoje božansko veličanstvo, sav sjaj i svu slavu. Ne dopušta, da se i najmanje šta od toga opazi, ne će, da se izvana drukčije pokazuje nego kao običan kruh, premda radi toga mora mnogoput trpjeti, da ga mnogi i ne cijene više nego kao običan kruh, a tako s njime i postupaju.

2. To je ujedno život najsavršenijega siromaštva. Jer u tom presvetom Sakramentu Spasitelj je svakako još siromašniji nego najveći siromah na

svijetu. Ta, i najveći siromah na svijetu ipak nešto imade od toga svijeta, barem odijelo ili komadić kruha ili ležaj, ma bio on još i kako siromašan; no dragi Spasitelj u Sakramentu svega je lišen. Tu su sve njegovo zemaljsko bogatstvo prilike kruha, a to je tako nešto maleno, da se jedva može pomisliti što neznatnije. A za pravo i one nijesu njegove, nego su posugjene. Tako je hotio božanski Spasitelj, da se u tom Sakramentu učini najsiromašnijim prosjakom, te bude hrana nama, prenevoljnim prosjacima.

3. A što da tek kažem za život poslušnosti, što ga živi Isus u tom presvetom Sakramentu? Nije mu dosta, što na riječ svećenikovu silazi na oltar, nego mu se od toga časa predaje posvema i u svemu, što s njim odredi. Daje se dizati i polagati, kako se svećenika svidi. Ako ga zatvori u tabernakul, ostaje tamo; ako ga dijeli vjernicima, spušta se iz ruke svećenikove na svaki jezik; ako ga nosi k bolesniku, svuda ide s njim. I to, što se s njim izvana dogagja, prati u svojoj nutrinji s preradosnom pripravnosti.

4. Pri tom dragi Spasitelj u presvetom Sakramentu provodi život postojanoga mrtvenja. Jer način, kako je nazočan u tom Sakramentu, brani mu svaku kretnju udima, te je tako udešen, da bi po sebi bio pače lišen uporabe sjetila, kada mu to ne bi bilo omogućeno osobitim djelovanjem Božje svemogućnosti. No svakako mu ostaje posve teško mrtvenje sjetila radi toga, što mu je u tom Sakramentu posve zakraćena upotreba jezika. Sama je sebe u tom presvetom Sakramentu osudio na postojanu, neopozovivu šutnju. U svemu onom, što mu se u njemu nanosi, ne da, da se čuje ikakova

želja, ikakova riječ nezadovoljstva ili glas kakove tužbe. Jer je Sakramentom, u koji se zatvorio, zatvorio takogjer svoja sveta usta kao neslomivim pečatom. Pokušaj šutjeti nekoliko dana, pa ćeš razumjeti, kakav ti je to lanac mrtvenja. Tako je dakle dragi Spasitelj u tom presvetom Sakramentu kao sužanj, koji je sa svih strana stegnut, koji je sa svih strana sprečavan, te mu se ne daje ni prigoda, da s kim progovori koju riječ ili se komu za što potuži. Stoga se obično i dragom Spasitelju u presvetom Sakramentu primjenjuju riječi Pjesme nad pjesmama (2, 9): *Gle on* (dragi moj) *stoji iza zida našega nagledavajući se kroz prozor, gledajući kroz rešetku.*

5. Ali prije svega život je ljubavi, što ga božanski Spasitelj provodi u tom Sakramentu. Njegov život u tom Sakramentu postojani je nastavak one ljubavi, koja ga ponukala, da ga je naredio. Pa kako bi inače i mogao dopustiti sve to, čemu je izvrgnuto njegovo stanje u presvetom Sakramentu? Kako bi inače mogao dopustiti, da ga čuvaju u tako jadnim tabernakulima dan i noć; kako bi inače mogao ne gledajući na sve nemarnosti i zapostavljanja, koja ga snalaze u tom Sakramentu, ustrajati kod nas kroz godine i godine, kako bi inače morao, rastužen tolikim nepoštovanjem i uvredama, davno već zabraniti svećenicima još ga i dalje čuvati u crkvama, izlagati ga za klanjanje i nositi ga kroz ulice bolesnicima? Ali ljubav . . . sve snosi (I. Kor. 13, 7). Ljubav posve zaboravlja na sebe, ne mari za zlo, koje joj se nanosi, nego gleda samo na dobro, koje može drugima učiniti. Isus dakle prebiva u presvetom Sakramentu pun te nebeske, božanske ljubavi k lju-

dima, te ljubavi, koja sve nadilazi. Tom ljubavlju posve proniknut čeka, zatvoren u tabernakulu, sate i dane, ne će li napokon tko doći, da ga pohodi, da se s njim porazgovori, da mu kaže koju riječ ljubavi, zahvalnosti, požrtvovne odanosti. Ljubav njegova božanskoga Srca, koje je puno milosrgja, ne da se utruditi, da dane provodi u samoći i zapuštenosti uz titraj vječnoga svijetla, ako mu se samo kada, tada koja duša približi, da zatraži u njega oproštenje i milost, utjehu i jakost, obranu i blagoslov. Da, njemu je dosta i to, da iza duga vremena opet netko koji čas pobožno i s poštovanjem prebiva blizu njega, ma bilo to i samo dijete, koje znade tek sklopiti ručice, jer milina mu je biti megju djecom ljudskom (Posl. 3, 31).

6. Jedva se može opisati, kakovu promjenu čuvstava pri tom ćuti to božansko Srce u tabernakulu. Sada je čežnja, koja se ne da izreći, da sve ljude k sebi privuče, i sve duše, što ih je svojom krvlju otkupilo, obogati onim nebeskim blagom, što ih ovdje ima u pripremi. Sada je bolna tuga, jer vidi, kako njegova dobra preziru i sami sebe zanemaruju. Sada je duboka žalost, što megju onima, koji k njemu dolaze, nailazi na takove, koji u crkvi prebivaju bez vjere, bez ljubavi, bez zahvalnosti, bez prošnje, bez kajanja, bez nebeskoga mišljenja, i opet je ostavljaju tako bijedni i siromašni na duši, kako su i došli. Sada je sveta srdžba radi drzovita i nepoštena vladanja, kako se to nekoji usugjuju u njegovoj svetoj nazočnosti: ta, on sve vidi i čuje, što se zbiva u njegovoj kući! A šta on tu često vidi i čuje? Da si nije u presvetom Sakramentu sam svezao ruke, jedva

bi se mogao uzdržati, te kršćane, koji počinjaju takove nepodopštine, istjera na sličan način iz hrama, kao nekoć kupce i trgovce. No pri tom kuša Spasitelj i mnogu srdačnu radost, kada ga pohode nevine i revne duše i pred njim izliju svoje srce, koje ga ljubi.

Tako od prilike može da bude život božanskoga Spasitelja u presvetom Sakramentu. Misli malo o tom! Ne pregji ravnodušno preko toga! Učini pri tom nekoje pobožne odluke, a megju njima svakako tu, da ćeš svojega božanskog Spasitelja često pohagjati u ovom presvetom Sakramentu.

Takova i slična razmišljanja povodom su, da su nastali redovi, muški i ženski, kojima je glavna svrha, da provagjaju vječno klanjanje Isusu u presv. Sakramentu. U njihovim crkvama izložen je presveti Sakramenat dan i noć. No imade i drugih društava i bratovština, koje idu zatim, da promiču štovanje Isusa u presvetom Sakramentu. Tako na pr. kod nas u Zagrebu (u crkvi sv. Vinka Paul.) društvo je klanjanja i za podupiranje siromašnih crkava. Ima opet jedno društvo vječnoga i svakidašnjeg klanjanja, gdje se članovi obvezuju, da će svaki dan, makar samo za nekoliko časaka, pohoditi dragoga Spasitelja u crkvi. U zagrebačkoj nadbiskupiji postoji od godine 1913. neprekidno klanjanje i to tako, da bude svaki dan u drugoj crkvi. Ako ljubimo Spasitelja, dolazit ćemo rado k njemu.

3. Sveti preporučuju nam pohagjanje presv. Sakramenta riječima i primjerom.

1. Tko je o onom, što smo dosada rekli, samo malo promišljao, lako je mogao vidjeti, da je svaki

kršćanin dužan iz zahvalnosti i ljubavi češće pohagjati Isusa u presvetom Sakramentu. A svaki može lako odatle i zaključiti, da je ta pobožnost osobito spasonosna za našu dušu. Stoga nas i uvjerava sv. Alfonzo Liguori, da je poslije primanja svetih sakramenata upravo ova pobožnost prva megju svim pobožnostima. Stoga nam preporučuje pohagjanje presvetoga Sakramenta kao hodočašće, koje najviše obiluje milostima, na koje možemo uvijek polaziti. „Mnogi", piše on, „poduzimaju teška putovanja, da pohode svetu kućicu u Loretu ili svetu zemlju, megjutim, kako časni O. Avila pravo veli, nema pobožnijega svetišta od crkve, u kojoj se čuva presveti Sakramenat" i „tu", kako piše opet drugi učitelj u duhovnom životu, „ne treba tek prelaziti brdine i mora. Svakome je otvoreno, nema straže na vratima, da brani unići, Bog čezne za nama; on nas čeka i izgleda, da se s nama sastane".

2. No što su pobožni i sveti muževi učili o češćem pohagjanju presvetoga Sakramenta, to su prije svega i sami činili. Stoga nas opet uvjerava sv. Alfonzo Liguori, „da sveti nijesu znali za veću slast, negoli biti pred presvetim Sakramentom". I zaista, jedva ćeš prolistati povijest kojega sveca, u kojoj se uz srdačno štovanje Marije ne bi spomenulo štogod i o osobitim pobožnostima k presvetom Sakramentu. Što više, za mnoge nam se pripovijedaju upravo čudesne stvari, kao na primjer za sv. Franju Borgiju, koji je često mnoge sate na dan proveo klečeći pred tabernakulom i već izdaleka osobitim čudesnim unutrašnjim čuvstvom čutio nazočnost presvetoga Sakramenta u kojoj crkvi. Slično se pripovijeda za sv.

Franju Regis, koji je osim toga veoma često proveo veliki dio zimskih noći prostrt na snijegu pred zatvorenim crkvenim vratima klanjajući se presvetome Sakramentu.

3. No što da još dulje nabrajam takove primjere iz života svetaca, kad nešto slično možemo na svoje oči gledati svaki dan! Ili gdje je kršćanska općina, u kojoj se ne bi ova ili ona osoba dan na dan i često kroz dulje vremena zadržavala u crkvi pred tabernakulom? Vidiš ih ljeti i zimi većinom poslije podne ili na večer, gdje nepomično kleče, sad zaklanjaju lice rukama, sad upravljaju oči na tabernakul, sad uzimaju iskre pobožnosti iz kakve dobre knjige. Oko njih je samoća, tišina, često već i mrak, te je mnogi, koji ih je promatrao u toj skrovitoj pobožnosti, pitao sama sebe: „Ta, što ti ljudi rade tako dugo u crkvi? Nije li im predugo vrijeme? Ma, što misle, što govore, što mole pol sata, cijeli sat i još više pred tabernakulom?" Ako zbilja želiš znati, što takovi zadubljeni u molitvu pred presvetim Sakramentom govore i mole, i ako ti je s voljom, da pobliže upoznaš to tako sveto djelo, prozborit ću ti o tom nešto i malo te poučiti.

4. Kako ti je općiti s Isusom, kada ga pohodiš.

1. Žene, koje su išle da pohode grob Isusov, nijesu ni na što drugo mislile, nego na Isusa i kako bi mogle njegovo presveto tijelo počastiti i pomazati balzamom i mirisima. Tako valja i tebi, kada se spremiš da pohodiš Isusa u presv. oltar,

Sakramentu baviti se mislima o njem već na putu u crkvu. Kada stupiš u crkvu, neka sveti strah pronikne tvoje srce i neka te povuče na koljena, da se pokloniš svojemu Spasitelju i Bogu, koji je ovdje zbilja nazočan pa da njega pozdraviš. Tada pogji na svoje mjesto, gdje možeš posve nesmetano razgovarati se s njim. Kleči, ako ti je ikako moguće, no ako si slab ili umoran, te bi bio prisiljen sjesti, više se postaraj, da se inače vladaš čedno, pobožno i pun svetoga spasonosnoga straha i štovanja.

2. Tada probudi veoma živo vjeru*. *Onaj, koji dolazi k Bogu, valja da vjeruje,* piše Apostol (Hebr. 11, 6). Vjera otvara vrata tabernakulu, odstranjuje koprenu prilika, vjera te vodi u nutrinju iza zavjesa (Hebr. 6, 19). Kada si tako daleko došao k svojem dragom Isusu, da možeš govoriti sa zaručnicom u Pjesmi nad pjesmama (3, 1): *Nagjoh, koga ljubi duša moja,* tada počni s njim razgovarati se. Što budeš poniznije, jednostavnije, srdačnije govorio s njim, to ćeš mu se više militi i to će radije privoljeti, da ti kaže koju riječ. Jer *sa bezazlenima govori* (Posl. 3, 32). A kakove su to riječi! Kako prosvjetljuju, kako tješe, kako krijepe! Jedna jedina dosta je, da dušu nasiti, srce okrijepi i da raspršì svaku malodušnost. Jedna jedina dosta je, da utiša sve oluje u srcu, da povrati unutrašnji mir i za dugo ulije duši novu snagu. Stoga Gospod obično i ne govori mnogo riječi, nego tu i tamo koju; jer je dosta ta jedna. Kada se jednom sveta Terezija u krutoj stisci potužila pred presvetim Sakramentom na svoju nuždu, čula

*) Vidi: Glava osma 3. a.

je u svojoj nutrinji ove riječi: „Ja sam kod tebe", ali je osjetila, da se s malo tih riječi u njezino srce navratila tolika snaga, toliko pouzdanje, toliki mir, te nije tražila više ništa. Slušaj samo u tajinstvenoj tišini glas njegov, prosi ga ponizno za samo jednu riječ iz njegovih ustiju, govori mu sa Samuelom: *Govori, Gospode, sluga te tvoj sluša.* Pa kao što je Mojsij, kadgod je u svojim sumnjama i teškoćama došao pred kovčeg zavjetni i tu pitao Gospoda, primio nebeski odgovor, tako ne ćeš ostati ni ti bez odgovora, ako pun vjere i pobožna srca klečiš pred tabernakulom i razgovaraš se s Isusom.

3. Ali, odgovaraš mi, ja nijesam dosta razuman, da bih govorio s Gospodom. Što da mu kažem, o čem s njim da govorim? No znaj, da se ne može ni s kim lakše govoriti nego s Gospodom, jer on razumije nesamo svaki govor, nego i suze i uzdisaje, a takogjer misli, želje i čuvstva srca. Stoga i kod njega ne treba puno riječi — vjera i ljubav — to su dvije velike riječi, u kojima je sve drugo.

Stoga, kada si dobro probudio vjeru, daj da ti se ljubav pravo zapali. Jer, kao što vječno svijetlo pred tabernakulom svijetli i goreći se troši, tako treba da se i duša pred presvetim Sakramentom u svjetlosti vjere zasvijetli i da u vatri ljubavi tako reći izgori. No da u svojem srcu pravo zapališ ljubav, nemaš što zgodnijega nego da promatraš onu ljubav, koja sve nadilazi, onu ljubav, kojom je Isus ljubio nas i kojom se još uvijek žari njegovo božansko Srce u presvetom Sakramentu. Koliko je tu toga, što bi se dalo promišljavati! A kako li će biti ugodno Spasitelju, ako

se veoma često pred njim opominjemo njegove ljubavi, kojom je htio da se kao dijete rodi u štali — da nas tolike godine poučava riječju i primjerom u svakoj kreposti — da za nas trpi — da za nas umre — da za nas dade svu svoju krv — da za nas bude s desne Bogu kao posrednik — i da za nas u presvetom Sakramentu bude naša osobita utjeha! Tko da na sebi razmatrajući to ne iskusi riječ Apostolovu: *Ljubav Božja nas sili* (II. Kor. 5, 14)? Tko da ne bi mogao, potaknut tom ljubavi, naći nekoliko riječi ljubavi, koje se izlijevaju iz dubine srca.

A da ti se tajna ljubavi još srdačnije kosne srca, možeš si dragoga Spasitelja u Sakramentu predočiti kao da bi sada ležao pred tobom u jaslima ili da visi sada na križu umirući za tebe itd.: pri tom možeš općiti i govoriti s njim kao da bi bio u štalici betlehemskoj ili kao da bi stajao pod križem. Dragi Spasitelj rado to dopušta i pripravnije će u ovom Sakramentu ispuniti želje tvoje bezazlenosti negoli želje Židova u mani, za koju veli Sveto Pismo, da je mijenjala svoj tek prema želji onoga, koji ju je blagovao (Mudr. 16, 21).

4. Pri tom ne smiješ zaboraviti na zahvalnost, što je duguješ takovoj ljubavi; jer Isus sluša veoma rado, kada mu se kaže koja riječ zahvale za njegovu neizmjernu ljubav, za njegovu bolnu žrtvu, za njegova nebrojena dobročinstva. Što srdačnije, što češće, što postojanije to činiš, to ćeš mu više omiljeti. Kada si mu zahvalio za ona dobročinstva, koja je tebi a i drugima iskazao mukom i krvlju otkupljenja, ne smiješ zaboraviti ni na ona, što si ih posebice primio iz njegove ruke. A gdje je tko,

koji ne bi imao nabrajati i takovih? Možda bi ih još mnogo otkrio, kada bi malo pogledao natrag u svoj život. Možda si već u svojem djetinjstvu koju osobitu milost primio od Gospoda! Kako li te tada Gospod čuvao kroz pogibeljne godine mladosti! Kako je brižno pazio na tvoju nevinost i odvraćao te od grješnih pogibli! Kako li te milostivo natrag pozvao, kadagod si zalutao, kako te milosrdno primio! U kolikim je napastima bio uza te, u kolikim te brigama tješio, iz kolikih ti pogibli pomogao, u kolikim te potrebama uslišio! Možda si već danas iskusio koju osobitu milost, osobitu naklonost, osobitu pomoć, za koju si dužan da najsrdačnije zahvališ?

Kada je prorok Natan javio kralju Davidu, da Gospod Bog hoće osigurati njegovim potomcima prijestolje u Jeruzalemu, pogje ovaj u svetinju pred kovčeg zavjetni i poče se ovako moliti Gospodu: „*Ko sam ja, Gospode Bože, i šta je dom moj, da si mi to udijelio. Ali i to ti se učini malo, i zato si govorio za dom sluge svojega i za unapredak, i učinio si me uglednijim od sviju ljudi, Gospode Bože. Šta može još David k tome da doda, kad ti tako proslavljuješ slugu svojega i znaš ga... Zato se sluga tvoj usudi da se pomoli pred tobom. Sada dakle, Gospode, ti si Bog, i obrekao si sluzi svojemu toliko dobra, i počeo si blagosiljati dom sluge svojega, da bude vazda pred tobom; jer ako ga ti, Gospode, blagosloviš, bit će blagosloven do vijeka.*“

Eto ti dakle uzorka, kako ti je pred tabernakulom zahvaljivati djetinjski, jednostavno, srdačno i puno vjere.

5. Pred tabernakulom nije dosta, da samo pokazuješ ljubav i zahvalnost, nego ti valja i mo-

liti za oproštenje. A kako mnogo uzroka imamo za to! Pomišljaš li na prijašnji svoj život, koliko grijeha opažaš, i to grijeha, od kojih bi najradije odvratio oko svoje! Kako imadeš puno razloga da govoriš: *Gledaj, Gospode, i promotri, kako postadoh prezrenac* (Thren. 1, 11). A ispitaš li svoj sadašnji život, za kolike li će te grijehe koriti tvoja savjest, te ćeš i opet imati mnogo razloga da govoriš: *Bože moj, smeten sam i stidim se dići lice svoje k tebi* (I. Ezdr. 9, 6). Baciš li pogled na tolike grijehe, kojima se danomice vrijegja Bog na cijelom svijetu, i ako pri tom živo pomisliš, da ti je danas dati Gospodu zadovoljštinu za svu tu zlobu i bezbožnost, kako li ćeš se tek tada morati pred njim poniziti, kako li ćeš još smoći riječi, da izmoliš milost i milosrgje!

Kada je prorok Daniel radi grijeha svojega naroda uzdisao k Bogu za milosti, i kako on sam piše, obraćao stoga svoje lice ka Gospodu, moljaše se: *Sagriješismo, nepravdu učinismo, bezbožno radismo i odstupismo od zapovijedi tvojih . . . Gospode, nama se stidjeti . . . a tvoje je, Gospode, smilovati se i oprostiti . . . Sada dakle usliši, Bože naš, molitvu sluge svojega i prošnje njegove. Prikloni, Bože moj, uho svoje i slušaj; otvori oči svoje i gledaj opustošenje naše . . . jer ne radi pravde naše polažemo molitve svoje pred lice tvoje, nego radi velikoga milosrgja tvojega. Usliši, Gospode, smiluj se, Gospode, pogledaj i učini: ne oklijevaj radi sebe, Bože moj* (Dan. 9). A ta je molitva za oproštenje grijeha naroda bila tako mila Gospodu, da je još Daniel nije ni dovršio i već mu je anđeo objavio, da će se narod židovski naskoro osloboditi iz sužanjstva, pače još više, da će se

ljudi osloboditi od grijeha djelom otkupljenja. Svakako će i Gospodu u tabernakulu biti takova molitva osobito mila, i što je nevinija duša, koja tako uzdiše radi grijeha drugih pred onim, koji je trpio za grijehe svih, to će biti dragocjenija pred licem njegovim.

A osobito se preporučuje, da se pred oltarom daje zadovoljština božanskome Spasitelju za one uvrede, koje mu se nanose u presvetom oltarskom Sakramentu. Tu se može iskazati srce, koje ljubi, tako da ponudi kakovu naknadu onome zaboravljenom i zapostavljenom, onome probodenom i trnjem okrunjenom božanskom Srcu Isusovu, koje je nazočno u tabernakulu. Tu je mjesto, da mu za hladnoću ljudi iskaže žarku ljubav, za obeščašćenja zlih kršćana duboko poštovanje, za uvrede srdačnu sućut, za nehajnost nježnu pažnju.

6. Ne misli megjutim, da za ovo možeš upotrijebiti samo čine žarke pobožnosti, koji se i ne dadu svaki dan jednako probuditi; kao žrtva zadovoljštine dadu se kud i kamo bolje upotrijebiti još neki čini kreposti ili djela pokore ili svakojaki križevi i križići, što ih dan donosi sa sobom.

Promisli stoga, ne bi li možda mogao svojemu dragom Spasitelju nešto takovo prinesti kao žrtvu. Možda ti je tko danas zadao kakovu bol, rastužio kojom uvredljivom riječi, što zla za tebe rekao. Boljelo te veoma — sada prikaži svoje ranjeno srce probodenome Srcu Isusovu te oprosti i zaboravi! Možda si bio zapostavljen, možda ti nešto nije pošlo za rukom, stiglo te nešto veoma bolno

prikaži to trnje trujem obavitu Srcu Isusovu i primi ga strpljivo, šuti i ne tuži se!

Promisli, ne bi li mogao prikazati Gospodu kakovu žrtvu za budućnost. Možda kakovo mrtvenje, svladavanje sebe, zatajivanje vlastite volje u ovoj ili onoj stvari, na koje si pače obvezan, ali ti je teško, možda veoma teško; na primjer da izbjegavaš onu priliku, da izostaneš od one zabave, da napustiš onaj savez, prijateljstvo, povjerljivost, da se izmiriš s ovom ili onom osobom, s kojom već dulje ne govoriš ili ne općiš, kako to zapovijeda ljubav kršćanska. Promisli samo nešto, ne će li ti se više takovih prilika pružiti, koje se dadu veoma dobro upotrijebiti za dragocjenu žrtvu pred Gospodom! To su mirhe i mirisi, kojima možeš počastiti presveto tijelo Isusovo u presvetom Sakramentu. O, kako će ugodan biti dragom Spasitelju takov pohod, kako spasonosan za dušu tvoju! Kakovom li milošću napunjen, kakovom li silom kreposti oboružan, kakovim li blagoslovom praćen vratit ćeš se kući od takova pohoda presvetoga Sakramenta.

7. Ovdje vidiš, kako se s pohodom presvetoga Sakramenta može veoma zgodno spojiti i pobožnost k božanskom Srcu Isusovu, da kako se jedna od druge ne da razdijeliti. Možeš stoga s velikom koristi kod takovih pohoda moliti litanije o presv. Srcu Isusovu polagano i razmišljajući. Ako si ih kroz mjesec dana svaki dan pozorno molio, znat ćeš ih gotovo napamet, a tada kao da su izlivene iz tvojega srca, još ćeš ih pobožnije moliti. Pri tom možeš ovaj ili onaj zaziv ponavljati dva i tri puta, te se kraće ili dulje promišljavajući zadržati, kako te već pobožnost nuka. Zgodna je

za takove pohode i pobožnost križnoga*) puta a i sveta krunica, osobito žalosna, jer nam ovo oboje osobito pred oči stavlja Isusa i njegovu ljubav, a dušu prenosi u srdačno općenje s njim.

Razumiješ li sada, što mnogi, koji dugo, dugo kleče pred tabernakulom, pri tom misle i rade, govore i mole? To ipak nije ni izdaleka sve, što se kod takovih pohoda može raspravljati i razgovarati s Isusom. Jer ako se u prvom redu moramo obazirati na dragoga Spasitelja u presvetom Sakramentu, ne moramo i ne smijemo pri tom zaboraviti na sebe i na svoje nužde i potrebe.

5. Kako ćeš pohađanje Isusa u presvetome oltarskom Sakrametu upotrijebiti za svoju dušu.

1. Riječi: *Dođite k meni svi, koji ste umorni i opterećeni i ja ću vas okrijepiti,* ne mogu se nigdje tako zgodno primijeniti kao pred vratašcima tabernakula. Ta, Spasitelj se nije dao u nj zatvoriti radi toga, da mi njega zabavljamo, tješimo i razveseljujemo, nego više radi toga, da on nas tješi, nama pomaže, da nas obasipa svojim milostima i svojim blagoslovom. On je tu, da prima naše potrebe i prošnje, naše tužbe i uzdisaje. Gospod uvjerava o hramu Jerusalemskom: *Izabrah i posvetih ovo mjesto, da bude ime moje tu do vijeka; i da ostanu oči moje i srce moje tu vazda* (II. Dnev. 7, 16). Te se riječi sada još više

*) Samo, kad je presv. Sakramenat izložen, ne smije se vršiti pobožnost križnoga puta tako, da se ide od postaje do postaje, jer to smeta u klanjanju pred Presvetim. Prevodilac.

ispunjavaju u našim crkvama, gdje tjelesno prebiva srce Božje, otvoreno Srce Isusovo.

Ako je tome tako, što ti se čini, zar da tada na ovo mjesto ne hrle ljudi hrpimice? Jer tko ne bi imao kakove želje na srcu, kakove brige na duši, tko se ne bi imao potužiti radi kakove nužde, tko ne bi imao štogod zamoliti? I da svi ti ljudi upravo onuda mimo progju, da se klone onih vrata, da se uklanjaju onome mjestu, gdje najbolje mogu otkriti potrebe! Čitam, da je pobožni kralj Ezekija, kruto stisnut od vojske Senaheribove u Jerusalemu, uzeo listove, u kojima mu se prijeti, sa sobom u hram, otvorio ih tu pred svetinjom, pred kovčegom zavjetnim, pred Gospodom, moleći se ovako: *Prikloni, Gospode, uho svoje, i čuj; otvori, Gospode, oči svoje, i gledaj . . . Gospode Bože naš, izbavi nas iz ruku njegovih, da poznadu sva kraljevstva zemlje, da si ti jedini Gospod* (Is. 37, 17. 20). Zašto dakle da i mi na sličan način ne rasprostremo pred licem Gospodnjim sve svoje nevolje i brige, sve svoje želje i potrebe, zašto da pred njim ne istresemo svoje srce puno tjeskobe, zašto da mu svega ne kažemo, što nas osobito obuzima, bilo maleno ili veliko, osobito, kada ga tim nikad ne utrugjujemo, nikad mu ne postajemo dosadni, nikad ga ne ozlovoljujemo? Jer ljubav u svem najsrdačnije sučuvstvuje, ljubavi se ne čini ništa maleno od onoga, što srce drugoga pokreće, bila žalost ili radost, stoga možeš posve dobro i svoje radosno srce otkriti svome dragom Spasitelju, da mu tako dadeš, te sudjeluje u svemu, što giblje tvojim srcem.

2. Ne misli ni to, da bi u svetištu Gospodnjem i klečeći pred Presvetim morao suzdržati

i kao pridušiti svoje vremenite potrebe. Nipošto; jer ako kršćansko srce i mora ponajprije imati na umu kraljevstvo Božje i pravdu njegovu, ipak znade Gospod, da imade posla sa čovječjim srcem, koje veoma često tište vremenite brige. Stoga i ne zamjera tome srcu, ako dogje k njemu, da ga moli i prosi za svakidašnji kruh, za stan, koji mu je otkazan, da mu se potuži radi dugova, koji ga tište, radi zadnjih već podrapanih cipela, radi slaba zdravlja i drugih sličnih prilika. No to sve mora čovjek učiniti s krotkom tužbom i velikom odanošću Božjemu odregjenju, kao što i s bezuvjetnim pouzdanjem u moć i dobrotu onoga, pred kojim sada kleči. Tako je i pravo. Ili reci, nije li tvojem dragom Spasitelju dana sva moć na nebu i na zemlji? Zar ti on ne može dati, što hoće? Kruh, odijelo, novac, blago, zdravlje? A zar ti možda ne bi htio dati sve, što je zaista za tvoje spasenje, za tvoje dobro? Budi uvjeren, u tom slučaju ne bi ti uskratio ni kraljevstva. A što si tada tako malovjeran i malodušan? Ne vjeruješ li, da je on gospodar svih srdaca, da ih sva može upravljati i svijati, kako mu se svidi, da on može učiniti, te ti budu na službu pače i srca tvojih neprijatelja, da, svako čovječje srce na zemlji? A tko ti može bez njegove volje iščupati samo i jednu vlas?

Ili sumnjaš li možda o njegovoj dobroti? Misliš li možda, da će te ostaviti, u tvojoj potrebi na tebe zaboraviti? A ne znaš li, da si ća i zapisan u njegovu srcu? I da on onda ne osjeća sa sućuti brigu tvojega srca? Ta, poslušaj, kako ti govori: I ako bi mati zaboravila na dijete svoje, ja ne ću na tebe zaboraviti (Is. 49, 15). Gledaj dakle, s kakovim

pouzdanjem možeš očitovati svoje vremenite potrebe, gledaj, kako umirena srca možeš od njega otići, kada si izlijao sve svoje brige u njegovo srce! Kako li ćeš ovdje često i posve očito iskusiti riječ Apostolovu: *On se brine za nas* (I. Petr. 5, 7).

No pri tom ipak ne valja zaboraviti, da je Gospod ovdje nazočan ponajprije i prije svega za dobro i spasenje tvoje duše, pa stoga valja i tebi kod takovih pohoda upravljati pažnju ponajprije za nužde i potrebe svoje duše.

3. No najveća potreba duše bila bi očito ta, kad bi bila u stanju grijeha, možda pače opkoljena grješnom prilikom, sapeta zlom navikom. O, kako bi to bilo nesretno i pogibeljno stanje! Kada bi se dakle takova izgubljena ovčica na svoju sreću zaletjela u crkvu, pa kad bi blizinom dobroga Pastira, potaknuta glasom njegove milosti, zašla u sebe, upoznala svoje zablude, gorko ih okajala — kakova li bi to bila radost za dobroga Pastira! Kako bi joj on rado oprostio, iz trnja je oslobodio, udijelio joj hrabrost i jakost, da rastrga sve veze grijeha, i privukao je na svoje milostivo srce! Kako bi on tada rado podnosio, što ostaje zapušten 99 dana, jer je opet došao jedan dan, kada je našao koju izgubljenu ovčicu! O kada bi sve izgubljene ovčice znale, kako ih ovdje Spasitelj željno čeka, kako ih milostivo prima, kako ih utješene otpušta, još bi danas potražile najbližu crkvu, da u njoj nagju dobroga Pastira!

4. Nadamo se, da tvoja duša ipak nije mrtva, ali možda je bolesna? Imadeš dakle i ti dobar razlog, da potražiš dragoga Spasitelja u tabernakulu, ta, on je nebeski liječnik duša. No da te izliječi od bolesti i slaboća duše, prije svega je

potrebno, da dogješ pred njega kao bolestan i slab, kao bijedan i kukavan, jer on je tu radi bolesnih, a ne radi zdravih.

Učini se stoga samo jako bolesnim pred njim, to jest priznaj se pred njim tako bolesnim, kao što i jesi, i reci mu potanko, što te boli, od česa ti srce najviše boluje, gdje ti je najgore; sve mu otkrij, ništa mu ne taji. Imaj ujedno veliko pouzdanje u toga duševnoga liječnika, jer je on još uvijek onaj, za kojega se veli u Evangjelju: *Iz njega izlažaše sila i isceljivaše sve* (Lk. 6, 19). Ali i vjerno poslušaj odredbe njegove i upotrebljavaj marljivo sredstva, što ti ih propisuje, jer, ako sam ne budeš radio, ne ćeš ozdraviti. Potraži takogjer veoma često toga nebeskoga liječnika; jer duševne bolesti treba obično liječiti dulje. Eto, ništa te ne stoji, liječnika i lijek dobivaš badava. Ako još dulje obilaziš svijetom bolestan, svakako si sam tomu kriv.

5. Nesamo onima, koji duhovno boluju, treba Spasitelja nego i onima, koji su napastovani. A koliko ih je, koji mučeni svakojakim napastima danomice moraju podnijeti krute borbe, koji su slijeva i zdesna okruženi svakovrsnim grješnim pogiblima! O, kako bi takovi dobro učinili, kada bi svaki dan kod dragoga Spasitelja potražili novu jakost i novu srčanost za žestoku borbu. Kako bi bili sretni u pogiblima, koje ih pritištu, kada bi svaki dan pribjegli k tabernakulu, da se tu zatvore u svete rane i božansko Srce Isusovo!

6. Napokon bi te imala i želja da bi porasla tvoja duša u kreposti i milosti, veoma često dovoditi k podnožju tabernakula, jer je tu nazočan onaj, koji

govoraše: *Ja sam došao, da imadu život, i obilnije imadu* (Iv. 10, 10). On je ovdje pripravan da ti dade svaki dan novih milosti bez mjere i broja; jer on ne će nikad osiromašiti, i ruka, koja ti je sad nasula u srce preobilje milosti, odmah je opet puna, da ti ih nanovo dade. On je ovdje pripravan, da te nesamo pouči u svim krepostima, nego i osim toga da kreposti svojega presvetoga Srca presadi u tvoje srce.

7. No da sve to bolje polučiš, dobro će biti, da s pohodom presvetoga Sakramenta spojiš i duhovnu pričest. Bogoljubna Margareta Ebner, duvna dominikanka u Marija — Medingenu, koja je na zapovijed Gospodnju veoma često pohagjala sveto tijelo njegovo, koje se čuvalo u koru redovnica, običavala je kod te pobožnosti zagrliti i poljubiti tabernakul, koji su tu nazvali „sveti lijes". To je očito činila zato, da se na taj način najtjesnije sjedini sa zaručnikom svoje duše; s tim je spajala duhovnu pričest. Dobro znadem, da tebi nije dopušteno, da se u crkvi popneš na oltar, da rukama svojima zagriš tabernakul: ali ti je svakako dopušteno duhom poći još dalje, prodrijeti kroz vrata tabernakula i zatvoreni kalež (ciborij), pa zagrliti samoga Isusa u presvetom Sakramentu, na svoje srce ga pritisnuti i po duhovnoj se pričesti s njim najtjesnije sjediniti. — Ovdje se ne ćemo sada dulje zadržavati kod duhovne pričesti nego samo sjećamo na to, da nikada ne propustiš duhovne pričesti, kada pohodiš presveti Sakramenat. Najzgodnije bi vrijeme za to bilo na koncu pohoda, kad se rastaješ s Gospodom, premda možeš katkad cijelo vrijeme pohoda upotrijebiti za duhovnu pričest.

8. Sveti Alfonzo Liguori u svojoj izvrsnoj knjižici „Pohodi Isusu Kristu u presv. olt. Sakramentu" dodao je na koncu svakoga pohoda srdačnu preporuku blaženoj Djevici i tim nam pokazao, da i mi, prije nego ćemo se rastati s Isusom u tabernakulu, ne smijemo zaboraviti na onu, u koje je krilu najprije počivao, da nam se valja preporučiti onoj, koja nam je darovala dragoga Spasitelja, da nam valja umoliti za materinski blagoslov onu, koja je nas sve pod križem hotjela primiti za djecu mjesto Isusa. Ne propusti dakle toga pobožnoga dodatka k pohodu presvetoga Sakramenta, da se tako blagosloven od Isusa i Marije, praćen njihovom zaštitom možeš povratiti kući k poslovima i naporima.

9. A sada kušaj prema ovoj uputi revno i marljivo pohagjati presveti Sakramenat, pa ćeš na sebi iskusiti, da iz te pobožnosti možeš dobiti obilnih plodova. Kako je mnogi posve drukčije izašao na crkvena vrata nego je unišao! Unutra je možda došao potišten, očajan, bez odvažnosti i utjehe, a izišao napolje utješen, okrijepljen, podignut. Unutra je možda došao pun dosade, zlovolje i nestrpljivosti, a van je ponesao drugo srce, umireno, strpljivo, krotko srce; pače možda i drugo lice, s kojega možeš čitati mir i posve nešto nebesko. Pa kako da i bude drukčije nego da se na nekomu, koji se općeći s Isusom premetnuo u boljega čovjeka, dade to i izvana vidjeti. Tako čitamo za Mojsija, kadgod je izlazio iz svetoga šatora, da je općeći s Bogom pred kovčegom zavjeta, pokazivao tako preobraženo lice, da mu sinovi Izraelovi nijesu mogli podnositi sjaja. Kadgod se dakle vraćamo s razgovora s Isusom, valja

da na sličan način bude tako reći preobraženo cijelo naše biće, naše vladanje, naši poslovi krotkošću, poniznošću, poslušnošću, čistoćom, stidljivošću i ostalim krepostima. To će biti dobar primjer za djecu toga svijeta, koji će biti prisiljeni, da priznaju, da smo zaista bili kod Isusa i da u presvetom Sakramentu doista megju nama prebiva, da posveti sve i u dobru utvrdi sve, koji se k njemu uteku.

10. Sada vidiš, dragi čitatelju, na koliko se načina možeš pred tabernakulom zabaviti s Isusom u presvetom Sakramentu; sada razumiješ, kako su pobožne duše mogle cijele satove provesti pred Presvetim, a da im vrijeme nije bilo dugo. Pa i ti bi imao dobru uru posla, ako bi hotio i samo letimice promisliti i izvršiti sve točke, što sam ih za takove pohode predložio. Megjutim ne mislim, da ti što takovo nametnem. Mnoge i raznovrsne točke, što su navedene za pohagjanje presvetoga Sakramenta, dane su za izbor i promjenu, da se možeš već prema potrebama svoje duše ili želji svojega srca sad na ovaj sad na onaj način zabaviti sa svojim dragim Spasiteljem.

No svakako će biti dobro, da odmah u početku upoznaš te točke i da ih redom možeš proći kod svojih pohoda, dok se ne privikneš na njih. Na takav ćeš način sabrati veliku zalihu, obilato i živo blago čuvstava za svoje srce, te tako ne ćeš nikada biti nijem ili malorijek drug u razgovoru, kadgod dogješ k svojem Gospodu, nego ćeš biti više sličan onome u evangjelju, koji neiscrpljivo vadi iz blaga svojega srca staro i novo. Dakako da sam ti u toj točki metnuo više misli

i čuvstava u srce nego riječi na jezik; ali nije ni to samo onako, jer dragome je Spasitelju mnogo milije, ako mu s djetinjom prostodušnošću kažeš nekoliko svojih riječi, nego da iz knjige pročitaš moje riječi. Megjutim ne će ti uzmanjkati zgodnih riječi, ako dadeš, da te ovo, što sam ti podao za razmišljanje, pronikne i raspali.

No ako bi ti se onda pričinilo tvoje srce tako suho i tvrdo, kao osušena spužva, iz kojega se ne da više istisnuti nijedna kapljica pobožnosti, ili ako ti manjka potrebna sabranost duha, možeš posegnuti i za kojom zgodnom knjigom, na pr. „Pohodi Isusu Kristu u presv. oltarskom Sakramentu“ od sv. Alfonza Liguria.* Možeš upotrijebiti i ovu knjigu po naputku, koji se nalazi u „Dodatku“ pod naslovom: Pohagjanje presvetoga Sakramenta.

III. Pobožno praćenje presvetoga Sakramenta.

Da se lijepo završi ovo djelo, što je posvećeno presv. Sakramentu, ne smijem ga završiti a da se još jedne stvari ne dotaknem, a to je praćenje presv. oltarskog Sakramenta bilo kad se nosi u svečanoj procesiji sa sjajem i slavom bilo bez sjaja i slave, kad se nosi kao popudbina u kuću bolesnika.

1. Valja nam sve upotrijebiti, da presv. Sakramentu priredimo sveto slavlje, kad se nosi u svečanoj procesiji.

1. Svečana procesija s presv. Sakramentom ima se smatrati kao dodatak tijelovskoj svetko-

* Izdao Zbor duhovne mladeži zagrebačke. Cijena K 5·—; naručuje se ovako: Narodna knjižara, Zagreb, Ribnjak 8.

vini.[1]) Sam dragi Spasitelj hotio je, da se ta svetkovina slavi u cijeloj crkvi kao svetkovina zahvale i štovanja njemu, koji je nazočan u presv. Sakramentu. Da se svetkovina uvede, upotrijebio je slabu djevicu, sv. Julijanu, u samostanu u Kornijonu kod Liježa (Liège, Lüttich), koju je najprije napunio neopisivom pobožnosti i ljubavi k presv. Sakramentu a onda ju je mnogim čudesnim prikazanjima potaknuo, da poradi oko toga, da se uvede ta svetkovina, koja je tako zgodna, da u srcima svih vjernika upali i umnoži istu pobožnost i ljubav. Kako se kod svih djela Božjih dižu zapreke, tako je bilo ovdje, ali napokon su bili osujećeni svi naprezaji pakla, te je ta svetkovina uvedena po cijelom svijetu pa se još i sada vrši tolikom revnosti, pobožnosti i sjajem, da je valja ubrojiti megju najljepše i najsjajnije svetkovine u cijeloj godini.

2. Kod te procesije i sličnih svečanih procesija s presv. oltarskim Sakramentom neka se pobožni štovatelji njegovi osobito istaknu i sve upotrijebe, da se te procesije razviju u pravo slavlje Božanskoga Spasitelja. Kao uzor za to mogu nam biti one pobožne čete, koje su kod svečanoga ulaza Božanskoga Spasitelja u Jerusalim upotrijebile sve, da ga što svečanije primu, kroz ulice jerusalemske prate sve do hrama, pred njim prostiru svoje haljine, domahuju mu palmovim grančicama i svim ga glasom slave. Tu nije ništa previše; jer radi nas tako ponižena slava i prezrena visina mora

[1]) Svečana procesija s Presvetim vodi se još uoči Uskrsa za proslavu uskrsnuća, zatim se na nekim mjestima završuje klanjanje sa svečanom procesijom, a bit će još koja zgoda. Svakako je najsvečanija na Tijelovo, i ono, što se govori za tijelovsku procesiju vrijedi i za druge. Prevodilac.

barem jedamput u godini slaviti sjajno slavlje i primati čast i poklon, što joj se inače ne daje.

Stoga nije previše, ako vjernici pri tom kite kuće, i ulice, kojima će se nositi presv. Sakramenat, posipaju cvijećem. Nije previše, ako djeca pristojno i čedno nakićena, a ostali s upaljenim svijećama prate presv. Sakramenat kao počasna straža. Nije previše, ako vjernici upravo na taj dan pokazuju što veću sabranost i pobožnost, nastoje oko najvećeg poštovanja prema presv. Sakramentu te se ne plaše pred cijelim svijetom pasti na koljena pred gospodarom svijeta.

3. Treba da se ugledaju u kralja Davida (II. Kralj 6, 14 sl.), kada je kovčeg zavjetni svečanim načinom dao prenijeti iz kuće Obededomove u sveti šator. Taj se kralj pobjeditelj nije plašio, da tom zgodom obučen u svećeničko odijelo s pobožnim pjevanjem i udaranjem u harfu, pače sa svetim i radosnim plesanjem stupa pred kovčegom zavjeta i tako pred svim narodom pokaže svoje sveto poštovanje i srdačnu radost. To se previše činilo njegovoj ženi Miholi, kćeri Saulovoj, koja ne bijaše tako pobožna kao on. Poslije svečanosti mu se radi toga i narugala. Ali joj David odgovori: *Pred Gospodom, koji me odabrao preko oca tvojega i preko svega doma njegova, te mi zapovjedio da budem knez nad narodom Gospodnjim u Izraelu igrat ću i ponizit ću se većma, negoli što se jesam, i malen ću biti pred sobom, i sa sluškinjama što si ih spomenula, još ću se slavniji pokazati* (II. Kralj. 6, 21, 22). Bog je zato Miholu kaznio tako, da je ostala bez djece, što je u starom zavjetu bila sramota. Tako se obistinila riječ Gospodnja: *Koji*

mene poštuje, poštovat ću i ja njega, a koji mene preziru, bit će prezreni (I. Kralj. 2, 30), i ona Spasiteljeva: *Ko se postidi mene i mojih riječi, njega će se Sin čovječji postidjeti, kad dogje u slavi svojoj i Očinoj i svetih angjela* (Lk. 9, 26). Misli na te riječi, kad bi te rado kukavni strah od ljudi zadržao, da ne dogješ na takovu procesiju. Toj je kušnji neki odvažni vojnik, pukovnik Vogt u Minhenu, sjajno odolio. Došao je naime godine 1871. po starom običaju u potpunoj paradnoj opremi s raznim redovima na prsima na Tijelovo u katedralu, da bude kod svečane procesije. Ali zamalo je opazio, da je on sam i da svi dostojanstvenici i viši časnici taj put nijesu došli. Kada je dakle bila svečana misa gotova i imala bi započeti procesija, poče se pitati, ne bi li bilo bolje, da pogje kući, negoli da sam u svojoj uniformi na čudo cijeloga grada, na ruglo mnogima, a možda i uz pogibao zlih posljedica s obzirom na svoje mjesto ide u procesiji. Ali tada mu dogje na pamet ova misao: Vogte, ti ćeš se jednom sa svojom dušom sam sastati sa svojim Gospodom — zašto da ga i sada sam ne pratiš. Tim je odlučio, da će prkositi svim svjetskim obzirima i cijelim gradom pratiti presveti Sakramenat. I učinio je tako — no za nekoliko dana iza toga tolerantni ga je svijet umirovio. — Dragi Spasitelj sigurno mu toga nije zaboravio, kad je poslije nekoliko godina, što je proveo vršeći djela ljubavi k bližnjemu, blaženo preminuo. Negdje mu je Gospod rekao: Vogte, ti se nijesi mene stidio nego si me priznao pred ljudima; sada ja priznajem tebe kao svojega i pratim te u kraljevstvo mojega Oca. Našlo se Vogtu mnogo nasljedovača!

2. Treba da presveti Sakramenat pratimo s poštovanjem i onda, kada se bez sjaja nosi k bolesnicima.

1. Ne smiješ manje revnosti za čast presv. Sakramamenta pokazivati, kada se u svoj tišini nosi k bolesnicima. Da, tu te mora još više poticati tvoja vjera i tvoja pobožnost k presvetom Sakramentu, da mu iskažeš poštovanje. Jer u tom bi slučaju morao možda dragi Spasitelj ostati posve sam i zapušten, ako ne bi ti, ili ko drugi, koji ima za to priliku, te prilike požrtvovno prihvatio. Budi megjutim uvjeren, da Božanski Spasitelj na takovom osamljenom putu daje veoma dragocjene milosti onima, koji ga kleknuvši pozdravljaju ili pobožno moleći prate.

2. One, koji Isusu iskazuju štovanje prateći ga u presv. Sakramentu blagoslivlje on vremenitim blagoslovom, kako se to već mnogoput dogodilo, ali ih još više nagragjuje nebeskim darovima. O tom nije bio nitko više uvjeren od sv. Franje Borgias, kad je još bio vojvoda od Gandije i potkralj Katalonije, jer gdjegod je čuo, da se presv. Sakramenat nosi k bolesniku, bio je uvijek pripravan pratiti ga. Nikakav ga posao, bio on kako važan, nije mogao od toga zadržati, pače je prekinuo lov, kadgod je izdaleka čuo iz grada znak, da se polazi k bolesniku, te se brzo povratio kući da Kralju neba i zemlje poda dužno poštovanje. Opazili su, da je on tako zvano zvono za provizije*) čuo izvan grada, gdje se inače nije mogao čuti glas zvona, pa ga njegova pratnja i nije čula. Ali on se nije

*) Koje zvoni, kad se ide k bolesniku.

nikad prevario, stoga je njegova pratnja upoznala u tom nešto čudesnoga te je i držala, da Gospod sam dajući mu čudesno čuti glas zvona zove ga u svoju pratnju. Odatle može svaki zaključiti, kako je ta služba dragom Spasitelju osobito mila i draga, kad sam na čudesni način pribavlja sebi pratioce. Gospod megjutim tome vjernom kneževskom pratiocu nije ostao ništa dužan za tu službu, nego ga je na zemlji obasuo osobitim milostima i nebeskim darovima a poslije smrti slavom svojih svetih. Neka taj svetac nagje u tom mnogo nasljedovača, da budu i oni obasuti sličnim milostima!

3. A koliko ih je sada u naše doba, koji iz straha pred ljudima ili jer im je vjera ohladnjela, jedva da se otkriju, kad susretnu presveti Sakramenat u procesiji ili na putu k bolesniku. Ali takovi katolici osugjuju sami sebe, jer ko pred najsvetijim ne pokazuje više nikakova poštovanja, nevrijedan je čovjek, koji sam zaslužuje svako preziranje. I zaista ako bi se ko sramio pozdraviti svoju majku na ulici, jer je siromašno obučena, cijeli bi ga svijet smatrao nevrijednim čovjekom, a kako tek zaslužuje, da nebo i zemlja smatra nevrijednim kršćaninom onoga, koji se srami svomu Bogu i Spasitelju na ulici pokazati dužno poštovanje, jer se u presvetom Sakramentu iz ljubavi k nama zavio u tako neugledne prilike.

No ti, dragi kršćanine, nemoj se nikad stidjeti svojega dragoga Spasitelja, nego se radije nastoj što više isticati u revnosti i štovanju toga presv. Sakramenta a osobito tamo, gdje opaziš, da se ga drugi stide ili mu ne iskazujn dužnoga štovanja. Gdjegod ti sreo svojega dragog Spasitelja bilo to na samotnoj stazi bilo na ulici punoj ljudi, već

izdaleka otkrij glavu svoju, a kad se približi svećenik s presv. Sakramentom, bez straha klekni i ako je moguće malo ga poprati. A tada se oprosti od njega tako, da mu se opet na koljenima pokloniš. Budi uvjeren, da ćeš za to dobiti obilnu nagradu i koju osobitu milost. Na selu, gdje se presveti Sakramenat često nosi po više sati daleko izmegju udaljenih kuća i osamljenih zaselaka k bolesniku, sigurno nije previše, ako svi, kojima je to moguće, prate presveti Sakramenat barem do bližnje kuće ili bližnjeg zaselka, a ovi pak dalje. Tako ne će dragi Spasitelj biti nikad sam, te će imati prilike, da mnogoga, koji je na duši bolestan izliječi, kako je na putu ka kćeri Jairovoj ozdravio ženu, koja je bolovala od krvotoka. Neka vam to ne bude previše za ljubav i čast, što vam je iskazuje božanski Spasitelj, kad se daje nositi preko vaših polja i livada i svraća u vaše kuće, i brinite se, da po bregovima i dolinama kod pratnje presvetoga Sakramenta uvijek glasno odzvanja pohvala: „Vele hvaljen i slavljen bio presveti oltarski Sakramenat. Amen.“

Dodatak.

Misna pobožnost.

1. Pristupna molitva.

Gospode moj i Spasitelju, bacam se na koljena pred oltarom onim poštovanjem i pobožnosti, kao da bih bio kod tvoje krvne žrtve na križu. Jer se ista žrtva, što si je tamo tako krvavo i bolno prinesao, ponavlja za mene nekrvnim načinom.

Ali kako da se usudim približiti tako svetoj žrtvi! Toliko sam i tako teško sagriješio mislima, riječima i djelima. Ali gle, ja se od srca kajem za sve svoje grijehe, ispovijedam ih pred tobom i pred cijelim nebom, udaram se javno u prsi svoje govoreći: Velika, da, prevelika je grjehota moja.

Primi me stoga milostivo, daj da po toj žrtvi nagjem kod tebe milost, pomirenje i milosrgje!

Gospode, smiluj nam se! Kriste smiluj nam se! Gospode, smiluj nam se!

2. *Gloria.*

Slava na visini Bogu, i na zemlji mir ljudima dobre volje. Hvalimo te. Blagoslivljamo te. Klanjamo ti se. Slavimo te. Zahvaljujemo ti poradi velike slave tvoje, Gospode Bože, Kralju nebeski, Bože Oče svemogući. Gospode, Sine jedinorogjeni Isuse Kriste, Gospode Bože, Jaganjče Božji, Sine Očev. Koji uzimaš grijehe svijeta, smiluj nam se! Koji uzimaš grijehe svijeta, primi moljenje naše! Koji sjediš s desne Ocu, smiluj nam se! Jer si ti sam svet, ti sam Gospod, ti sam Višnji, Isuse Kriste, sa svetim Duhom u slavi Boga Oca. Amen.

3. *Molitva.*

Božanski Spasitelju, ti nas tako silno opominješ na molitvu, kad kažeš: „Molite i primit ćete, tražite i naći ćete, kucajte i otvorit će vam se“. Evo ja dolazim danas k tebi i molim te, da me uslišiš. U tebe tražim pomoć u svojoj potrebi, kod tebe kucam, da mi otvoriš blago svojih milosti i smilovanja. Ne pusti kući siromašnog prosjaka prazna i bez utjehe, nego pokaži na meni i na svima, koji se k tebi utječu, da si ti naš posrednik i zagovornik kod Oca, i da će nam biti sve dano, štogod zamolimo u ime tvoje. Amen.

4. *Epistola (poslanica).*

Bože moj, kako milostivo postupaš s nama, kad tako ljubezno priklanjaš uho svoje prošnjama našim i na molitve naše tako nam milostivo otvaraš srce svoje. A mi? Zatvaramo uši svoje zapovijedima tvojim, otvrgjujemo srce svoje opomenama tvojim, jedva se osvrćemo na prijetnje tvoje! Uzmi nam ovo tvrdo srce i daj nam srce, koje će čuti glas tvoj, poslušati, kad nas opominješ na pokoru, i volju tvoju vršiti rado i veselo. Gle, Gospode, srce je moje pripravno: „Govori, Gospode, jer sluga tvoj sluša“.

5. *Evangjelje.*

Nebeski Oče, zahvaljujem ti, što si nam s neba na zemlju poslao svojega jedinorogjenog Sina, da nam pokažeš put spasenja njegovim naukom i primjerom njegovim. Što je Isus učio, tvrdo ću vjerovati, za njegovim primjerima se vjerno povagjati, svoju vjeru javno ispovijedati; hoću da kao pravi kršćanin živim; hoću da kao pravi kršćanin i umrem!

6. *Kredo (Vjerujem).*

Ako svećenik moli kod sv. mise Kredo, moli vjerovanje apostolsko: Vjerujem u Boga.

7. Prikazanje.

Prinošenje hostije.

Primi, svemogući Oče, ovaj neugledan dar, koji se zamalo imade pretvoriti u presveto tijelo tvojega Božanskoga Sina. Mi već sada prinosimo taj dar kao svetu žrtvu. S tim žrtvenim darom polažem na oltar i srce svoje sa svim željama i potrebama. Primi me, učini sa mnom, što te volja, ja samo želim, da budem sav tvoj i da sav tvoj ostanem u vijeke. Amen.

Prinošenje kaleža.

Prikazujem ti, Oče nebeski, taj kalež s vinom, koje će se zamalo pretvoriti u dragocjenu krv Gospoda našega. U taj kalež stavljam sav znoj od posla, sve gorke kapljice od trpljenja, sve suze, što će ih današnji dan donesti. Primi milostivo sve moje poslove i trpljenja pomiješana s krvavim znojem i gorkom mukom ljubeznoga Sina svojega, da se ništa od onoga, što ću danas raditi i trpjeti, ne izgubi za vječni život. Amen.

8. Prefacija.

K vama se sada obraćam, nebeske vojske, pozivam vas ovamo; dogjite i naučite nas, kako imademo dolično častiti vašega Kralja, koji će se za čas pojaviti kao žrtva na oltaru. Dopustite nam, da se s vama njemu klanjamo, dopustite, da ga s vama slavimo, s vama pjevamo: „Svet, svet, svet Gospod Bog nad vojskama. Blagosloven, koji dolazi u ime Gospodnje!“

9. Prije pretvorbe.

A sada, predobri Oče, primi tu žrtvu, što ti je prinosimo pouzdavajući se u zagovor Marije, Majke Božje, i svih svetih, da se poklonimo tvojem višnjem veličanstvu, da zadovoljimo za grijehe svoje, da zahvalimo za nebrojena dobročinstva tvoja. Primi po njoj premilostivo takogjer pouzdane prošnje, što ih izlijevamo pred tobom za našega vrhovnoga pastira Papu N., za sve biskupe i svećenike, za sve kršćanske vladare i narode, a osobito za naše roditelje, srodnike i dobrotvore. Usliši ih u njihovim potrebama, pomozi im u njihovim tegobama i daj da svi iskusimo, kako ne ostane ni koja prošnja neuslišena, koja se s ovom žrtvom k tebi diže.

10. Pretvorba.

Podizanje sv. hostije.

Isuse, u te vjerujem!
Isuse, u te se ufam!
Isuse, tebe ljubim nada sve! Amen.

Podizanje sv. Krvi.

Isuse, tebi živim!
Isuse, tebi umirem!
Isuse, tvoj sam u životu i smrti! Amen.

Ili možeš kod obojega podizanja najprije pogledati sv. hostiju i kalež, a onda skrušena srca zavapiti:

Gospod moj i Bog moj!

11. Poslije pretvorbe.

Vječni Oče, pogledaj sada milostivo na svojega jedinorogjenog Sina, koji sada kao žrtva na oltaru

počiva. On je ovdje kao i na križu naš veliki svećenik i naša sveta žrtva. Ne gledaj na grijehe naše nego na njegovu krv i na zasluge njegove i daruj nam radi imena njegova milost i milosrgje.

12. Spomen pokojnih.

Ali ne molimo samo za sebe milosrgje nego i za duše naših, koje još čame u čistilištu. Daj da dragocjena krv te pomirne žrtve k njima poteče, da im ublaži muke, ugasi plamen i otvori im ulaz u vječni pokoj! Ali dopusti i nama nevoljnim grješnicima, da s njima jednom dospijemo u društvo sviju svetih. Amen.

13. Oče naš.

Božanski Spasitelju, tebi nije dosta, što žrtvuješ svoje tijelo i krv za nas, ti hoćeš još da oboje dadeš našim dušama za hranu za život vječni. Od oltara praviš sveti stol, kojemu može pristupiti svaki, koji gladuje tvojega svetoga tijela i žegja dragocjene krvi tvoje. Uči dakle nas, koji smo se sabrali oko toga nebeskoga stola, koji smo pripravni za tu nebesku gozbu, pobožnoj molitvi prije stola; moli s nama i za nas: Oče naš itd.

14. Agnus Dei (Jaganjče Božji).

Kako bismo se usudili kao nevoljni grješnici blagovati tvoje presveto tijelo i krv, ako ti kao Jaganjac Božji prije ne uzmeš od nas sve grijehe! Stoga vapijem skrušena srca: Jaganjče Božji, koji uzimaš grijehe svijeta, smiluj mi se!

15. Pričest.

A sada, Gospode, dogji k meni, i ako nijesam dostojan, da te primim, dogji k meni i ozdravit će moja slaba, bolesna duša. Dogji k meni, da srce moje s tobom sjedinjeno, tvojim krepostima proniknuto, pretvori se u tebe i da tako na sebi iskusim, kako je istina, što si rekao: „Ko jede tijelo moje i pije krv moju, ostaje u meni i ja u njemu“. Da, Gospode, ostani kod mene i daj mi milost, da se grijehom nikad ne odijelim od tebe.

16. Posljednji blagoslov.

Gospode, sada me otpuštaš od sebe, da se vratim kući k svojim dnevnim poslovima i naporima. Ne otpusti me bez svojega blagoslova! Blagoslovi mene i moje, blagoslovi moja djela i poslove i daj da se danas kod svega sjećam, da me ovdje ruka tvoja rukom svećenikovom blagoslivlje u ime Oca i Sina i Duha Svetoga. Amen.

Ispovjedna pobožnost.

Prije ispovijedi.

Zazivanje Duha Svetoga.

Dogji, Duše Sveti, rasvijetli moj razum i takni srce moje, da grijehe svoje dobro upoznam, za njih se pravo pokajem i iskreno ih ispovjedim te se sasma popravim. Amen.

Ispitivanje savjesti.

Ispitaj si savjest o deset zapovijedi Božjih, pet crkvenih i o glavnim grijesima. Ideš li češće k ispovijedi, možeš to i kraće obaviti, da se na pr. ispitaš o svojim dužnostima prema Bogu, bližnjem i prema samom sebi.

Na neke te stvari ipak želim ukratko upozoriti, jer se lako dogodi, da čovjek kod ispitivanja savjesti ne svrati na njih svoje pozornosti.

Ovamo idu ponajprije **staleške dužnosti**. Roditelji i domaćini dužni su bdjeti nad vladanjem svoje djece i ukućana; sluga i radnik dužan je svoj posao savjesno izvršiti itd.; ipak se dogagja, da se mnogi na to ne obaziru niti se u ispovijedi ne tuže. — Nešto je slična s **kućnim prilikama**, u kojima čovjek živi, sa svakidašnjim **poslovima**, što ih ima vršiti; kolikoput se tu čovjek ponese nekršćanski i grješno i ne mari za to! Ovamo ide koješta protiv **ljubavi k bližnjemu**, mržnja, zavist, zloradost, neprijateljstvo, ocrnjivanje. Ako je ko finije **prevario**, lako i preko toga progje, premda se i tu lako dogodi i kakova znatnija stvar. Veoma se često pregledaju **tugji grijesi**, osobito šutnja na tugji grijeh, gdje bi inače bila dužnost kazati onomu, na koga spada. Pače i u **šestoj zapovijedi** dadu se mnogi zavarati od gjavla, da ovo ili ono nije grijeh. Pogledaj malo, nije li možda ono, što čitaš, ili što smatraš kao svoje načelo, protiv vjere i Crkve itd.

Na koncu ispitivanja savjesti bit će dobro, da se upitaš, da li ti je što osobito na srcu, imadeš li kakovu sumnju, pa ako je tako, otkrij i to ispovjedniku.

Pokajanje i odluka.

Da se lakše pokaješ i napraviš odluku, možeš ovako postupati (no nije potrebno, da baš sve ovo progješ, kojiput će ti biti i jedno samo dosta):

Pogji najprije u duhu k **Bogu Ocu** i tu učini kao izgubljeni sin, koji je pao pred oca svojega i gorko plačući mu rekao: „Oče sagriješih nebu i tebi, nijesam dostojan, da se zovem tvojim sinom!“ Što ćeš više biti sličan izgubljenom sinu u poniznosti i pokajanju, to će te milostivije primiti nebeski Otac.

Tada si predoči, kako Sin Božji za tebe i za grijehe tvoje na križu visi, trpi, krvari i eto hoće da umre. Tada pogleda na tebe tužeći se: Dušo moja, što sam ti učinio; u čemu te ražalostio? odgovori mi! — Samo sam ti uvijek dobro činio, a ti si mi za to srce probo. — Tu nema drugoga odgovora nego gorko kajanje s Magdalenom pod križem: Isuse moj, milosrgje!

Napokon pogji k **Duhu Svetom**, koji te posvetio i milostima obasuo, jedino zato, da te učini svetim i pravo sretnim. Kolika radost za njega, kad mu se dade duša voditi i blaženom

učiniti — a tvoja duša! Obećaj mu, da ćeš od sada slušati glas milosti njegove.

Poslije takovih i sličnih razmišljanja, čuvstava i uzdisaja srca moli polagano i srdačno ovo pokajanje:

Bože moj, za sve svoje grijehe kajem se od srca, jer sam njima uvrijedio tebe, svojega Gospoda i Boga, svojega Stvoritelja i Otkupitelja, svojega najvećega dobrotvora, svoje najveće i najmilije dobro. Ozbiljno odlučujem, da te ne ću više uvrijediti nikakovim grijehom i da ću brižno izbjegavati svaku bližnju grješnu prigodu. Budi mi milostiv i milosrdan, oprosti mi grijehe moje i ojači me, da držim odluku svoju. Amen.

Poslije ispovijedi.

Nebeski Oče, kakovu li si mi neizrecivu milost iskazao! Radi zasluga svojega ljubljenoga Sina Isusa oprostio si mi grijehe i otpustio kazne. Opet se smijem zvati djetetom tvojim; kolika je to sreća za mene! Tisuć puta ti zahvala, hvala i slava za to! O, da uvijek ostanem tvoje poslušno dijete! Odlučujem i obećajem ti od srca još jednom, da ću dobro paziti, da ne sagriješim više. No ti poznaješ moju slaboću i moju kukavštinu, stoga te plačući molim, predobri Oče, daj mi jakost, da nadvladam svako zlo i da uvijek živim u djetinjem strahu pred tobom.

Blažena Djevice Marijo, predraga majko moja! Dragocjena krv tvojega božanskoga Sina oprala me je od grijeha mojih, budi mi u pomoć svojim moćnim zagovorom, da duše svoje više ne okaljam! Pod plašt tvoj se utječem, zatvaram se u tvoje ljubezno materinsko srce, čuvaj me u svakoj napasti i ne daj, da padnem u kakav grijeh!

Sveti angjele čuvaru, tebi je nebeski Otac povjerio dušu moju, čuvaj je od napadaja opakoga neprijatelja, drži je daleko od puta propasti, da ne padne u bezdan grijeha i ne propadne za navijek. Amen.

Sada izvrši pokoru, što ti je svećenik zadao.

Sveta pričest.

Priprava.

Božanski Spasitelju! Ti si tako ljubio nas ljude, da si hotio radi našega spasenja sići s neba i umrijeti, da nam vratiš vječni život. No to nije bilo dosta tvojoj ljubavi. Ti si hotio i poslije svoje smrti uvijek ostati s nama, da kao dobri pastir hraniš duše naše za vječni život. Stoga si, prije nego si se rastao s ovim svijetom, naredio Sakramenat, u kojem si doista sav nazočan i ostaješ do konca svijeta. Ti si nam ga sam obećao, ti si nas svečano uvjeravao: „Kruh, što ću ga vam ja dati, tijelo je moje za život svijeta“. Što si onda obećao, ispunio si na posljednjoj večeri i ponavljaš još danomice na oltaru.

Stoga tvrdo i sigurno vjerujem tvojoj riječi, tvojoj božanskoj, neprevarljivoj riječi, da si ti zaista u presvetom oltarskom Sakramentu nazočan pod prilikama kruha i vina. To vjerujem mnogo tvrgje, nego da te vlastitim očima gledam, mnogo sigurnije, nego da se tičem tvojih svetih rana: jer me sjetila moja mogu prevariti, ali me nikad ne može prevariti riječ tvoja, što si je rekao: „To je tijelo moje“.

Stoga se tebi, sakrivenu pod prilikama kruha, klanjam onom srdačnom pobožnosti, kojom su ti se klanjali pastiri povijenu u pelenice. Klanjam ti se onom živom vjerom, kojom ti je Toma pred noge pao govoreći: „Gospod moj i Bog moj!“ Klanjam ti se onim svetim strahopočitanjem, kojim sada pred tobom kleče nebrojeni angjeli. Da, ti si ovdje preda mnom, kako u nebu vladaš, a ja klečim pred tobom kao nevoljno stvorenje, kao grješan čovjek.

Ali nesamo da ti se smijem pokloniti, moram te pače blagovati, u svoje srce primiti i s tobom se najtjesnije sjediniti! Kolika milost za mene, primiti u srce moje Boga mojega! Kolika sreća obuhvatiti svojega Spasitelja, koji je za mene toliko trpio, koji je za mene svu svoju krv prolio, koji je za mene na križu umro!

Ali kako da se to usudim, kako smijem pristupiti k tome svetom stolu i Isusa u sebe primiti, kad sam pun grijeha. Gospode i Bože, kako sam te često vrijegjao, kako sam često dušu svoju grijesima okaljao, kako često ljubav tvoju ožalostio! Nijesam dostojan, da se zovem dijete tvoje, nijesam dostojan, da k tebi pogledam, a sada te imadem pače primiti, s tobom se tako tijesno sjediniti! Gospode, nijesam dostojan, da ugješ pod krov moj!

Ali kamo ću ići negoli k tebi? Kamo ću se ja, izgubljena ovca uteći nego k tebi, dobrom pastiru? Kamo da se obrati moja bolesna duša nego k tebi, svojem nebeskom liječniku? Pa za koga si i naredio taj presveti Sakramenat nego za mene? Koga si tako prijazno k sebi pozvao, kad si rekao: „Dogjite k meni svi, koji ste umorni i optere-

ćeni“, negoli mene, negoli moju siromašnu, bolesnu dušu? Jer si ti to, koji me tako prijazno zoveš k sebi, dolazim pun poniznosti, kajanja i pouzdanja; samo te molim, da ti prije svojom milosti očistiš moje grješno srce, ugriješ moje hladno srce, napuniš svojim krepostima moje siromašno srce, da bude stan po tvojoj volji. Reci samo riječ i ozdravit će duša moja!

A ti, blažena Djevice Marijo, koja si Sinu Božjemu u svojem srcu pripravila tako dostojan stan, pomozi mi sada, pomiri me sa svojim Sinom, preporuči me svojem Sinu, prikaži me svojem Sinu, da po tebi nagjem milost u njega. Amen.

Zahvala.

Božanski Spasitelju moj, sada si doista u mojem srcu, sada nosim u srcu tebe, koga je blažena Djevica Marija tako živom vjerom, tako dubokom poniznosti, tako žarkom pobožnosti primila u svoje prečisto krilo. Isto presveto tijelo imadem kod sebe, koje je nekoć puno boli i rana visjelo za mene na križu, istu krv obuhvata moje srce, koja je tamo iz tvojih svetih rana tekla, ista duša počiva na mojoj duši, koja je na Maslinskoj gori trpjela tako veliku tjeskobu i žalost, ista duša, što si je ti, Spasitelju moj, iz ljubavi za mene dao. No ako si ti iz neshvatljive ljubavi k meni umro, opet si vlastitom moći uskrsnuo a sada sjediš slavan i preobražen o desnu svojega nebeskog Oca, ali si zajedno i u mojem srcu pun sniženja i ljubavi. Da, tebe, kralju neba, pred kojim se prigiblju sva koljena, tebe, mojega Gospoda i Boga, nosim sada u sebi! Ali, Gospode moj, što mi je

sada činiti, kako ću da ja nevoljno stvorenje govorim s tobom, kako te mogu ja grješni čovjek dostojno častiti! Ako se pred tobom bacim u prah, premalo je to, jer sam i sâm pred tobom prah i pepeo. Dogjite dakle vi, nebeski angjeli i poklonite se Bogu svojemu u mojem srcu mjesto mene! Pjevajte: „Svet, svet, svet“, a ja pri tom veoma ponizno govorim: „Bože, budi milostiv meni nevoljnu grješniku!“

No što sam ja manje dostojan tebe, Gospoda svojega i Boga, primiti u sebe, to je veća tvoja milost i sniženje k meni, to sam više ja dužan, da ti zahvalim za takovo uistinu neizmjerno dobročinstvo. Ili kako si mi mogao dati veći dokaz svoje ljubavi nego tako, što si sišao s najvišega neba, da se svratiš u moje bijedno srce! Kakav si veći dar mogao mi dati nego sama sebe, gospodara neba i zemlje, neizmjernoga Boga! Kako si mi mogao veće dobročinstvo iskazati, negoli tako, da sam pohodiš moje srce, pa da ga kao dobri pastir nahraniš svojim vlastitim tijelom, da ga kao nebeski liječnik liječiš svojom vlastitom krvi, da ga kao predobri Otac obogatiš nebeskim darovima.

Gospode, ko sam ja, da mi to činiš, da sa mnom tako milostivo postupaš? Što sam ja ikad dobra učinio, čim bi to zaslužio? Što ti mogu vratiti za toliko dobročinstvo, kad nijesam ni kadar, da ti za to dolično zahvalim? Zato ću ti barem zahvaliti, koliko samo mogu. Da, dušo moja, hvali Gospoda, i sve što je u meni, hvali njegovo sveto ime i svi angjeli nebeski i svi pravednici na zemlji, hvalite Gospoda i zahvaljujte mu mjesto mene, jer mi učini velike stvari!

No budući da si mi toliko dao, da, sve, što imadeš i što jesi, meni si darovao, moram i ja nešto tebi za to uzvratiti. Tebi dakako ne treba nikakove stvari, a najmanje mene. Ali jer me ti neizmjerno ljubiš, hoćeš takogjer da imadeš nešto od mene, i to ništa drugo nego sama mene. Primi me dakle sa svim, što jesam i što imadem, dušu moju i tijelo moje, srce moje i ljubav moju, sve misli i želje moje, sve poslove i patnje moje. Ništa ti ne ću uskratiti, sve ti hoću da dadem, kako si se i ti sav za mene na križu dao, i danas mi se sav darovao u presvetom Sakramentu. Tebi hoću da živim, tebi hoću da umrem.

Ali da za tebe živim, treba mi i previše tvoje milosti i pomoći. Posveti me dakle danas svojim božanskim tijelom i krvlju, pronikni dušu i tijelo svojom presvetom nazočnosti i pretvori me posve u sebe. Daj da se od krotkosti i poniznosti tvojega presvetoga Srca barem jedna kapljica izlije u moje srce i bit će od sada krotko i ponizno! Daj da od ljubavi tvojega užarenog srca skoči samo jedna iskrica na moje hladno srce, i moje će hladno srce postati opet toplo! Utisni sve božanske kreposti svojega božanskoga Srca mojemu srcu, da bude sve više tvojemu slično! Sačuvaj me od svakoga grijeha, budi uza me u svakoj napasti, štiti me protiv pogibli nevinosti! A usliši me takogjer u tolikim potrebama duše i tijela, s kojima dolazim danas k tebi. Ali ne molim samo za sebe nego i za roditelje svoje, braću i dobrotvore, za sve ljude, za nevine i pobožne, da ti uvijek ostanu vjerni, za grješnike, da se k tebi obrate, za one, koji su sada na umoru, da umru sretnom smrti. A molim te takogjer veoma srdačno, da i dušama

naših pokojnika ubrzo dadeš pokoj vječni. Ne daj da danas otidem od tebe neuslišen, ne odbij danas nijedne prošnje srca mojega! No budući mi se od tebe odijeliti, molim te još za jedno, da sa svojom milosti ostaneš uvijek sa mnom, da blagosloviš dušu moju i ispuniš na meni onu riječ, što si je nekoć rekao: „Tko jede tijelo moje i pije krv moju, ostaje u meni i ja u njemu". Amen.

Hvaljen i slavljen bio presveti oltarski Sakramenat!

Pohagjanje presvetoga oltarskoga Sakramenta.

Na strani 327. rastumačio sam ti, što je to pohagjanje presv. Sakramenta, kako je Isusu milo i kako ga lako možeš izvršiti. Ovdje ti donosim neke pobliže upute i molitve, koje možeš pri tom korisno upotrijebiti. Ako je kratak pohod, ne će ti trebati baš kakove osobite molitve, dosta je, da srce kaže koju dragom Spasitelju nazočnom u presv. Sakramentu. Ako imadeš vremena dulje ostati ili si baš zato i došao u crkvu, da se malo dulje porazgovoriš sa svojim Bogom i Spasiteljem, tada bi, ako sam ne možeš da obaviš poklon, mogao upotrijebiti ovu knjigu i to ovako: Najprije izmoli „Molitvu prije poklona", onda možeš otvoriti gdjegod sprijeda u ovoj knjizi koji odlomak te ga polako čitati, da ti i srce pri tom nešto osjeti. Na koncu možeš izmoliti koje od litanija, koje se ovdje nalaze, ili sve, a prije nego ćeš otići još se duhovno pričesti; pri tom će ti pomoći molitva „Duhovna pričest".

Molitva prije poklona.

Gospode Isuse Kriste, koji evo iz ljubavi k ljudima dan i noć boraviš u ovom Sakramentu te pun milosrgja i ljubavi čekaš, zoveš i primaš sve one, koji te pohagjaju: ja tvrdo vjerujem, da si ti u presvetom oltarskom Sakramentu u istinu na-

zočan. Klanjam ti se svom smjernosti i zahvaljujem ti za tolike milosti, što si mi ih iskazao, a osobito što si mi sama sebe dao u ovom Sakramentu; zahvaljujem ti, što si mi svoju Majku Mariju dao za moju zagovornicu i što si me pozvao, da te pohodim u ovoj crkvi. Sada pak pozdravljam tvoje premilo Srce, a s trostrukoga razloga hoću da ga pozdravim i to: prvo, da ti zahvalim za tako veliki dar, drugo, da zadovoljim za sve uvrede, što ti u ovom Sakramentu tvoji neprijatelji nanose, treće, kanim ovim pohodom, da se poklonim tebi na svim mjestima na zemlji, gdje te u presvetom Sakramentu najmanje štuju i najviše te zaboravljaju.

Isuse moj, ljubim te iz svega srca! Kajem se, što sam toliko puta do sada uvrijedio neizmjernu dobrotu tvoju. Odlučujem, da te odsele uz milost tvoju ne ću više vrijegjati, a sada se evo sav, kako već jesam bijedan i nevoljan, tebi posvećujem i darujem ti svu svoju volju, sva čuvstva i sve želje i svih se stvari svojih odričem i tebi ih prikazujem. U buduće učini sa mnom i s mojim stvarima sve, što te volja. Samo te molim i želim, da te ljubim, da u dobru ustrajem do smrti, da tvoju volju potpuno izvršujem. Preporučujem ti duše u čistilištu osobito one, koje su štovale presveti oltarski Sakramenat i blaženu Djevicu Mariju, a preporučujem ti i sve nevoljne grješnike. Sjedinjujem napokon, ljubezni moj Spasitelju, sva čuvstva svoja s čuvstvima premiloga Srca tvojega i tako sjedinjena prikazujem ih vječnom Ocu tvojem moleći ga u ime tvoje, da ih tebi za ljubav primi i usliši.

Litanije sviju svetih.

Gospode, smiluj se.
Kriste, smiluj se.
Gospode, smiluj se.
Kriste, čuj nas.
Kriste, usliši nas.
Oče nebeski Bože, smiluj nam se.
Sine, Otkupitelju svijeta, Bože, smiluj nam se.
Duše Sveti, Bože, smiluj nam se.
Sveto Trojstvo, jedan Bože, smiluj nam se.
Sveta Marija, moli za nas.
Sveta Bogorodice, moli za nas.
Sveta Djevo djevica, moli za nas.
Sveti Mihaele, moli za nas.
Sveti Gabrijele, moli za nas.
Sveti Rafaele, moli za nas.
Svi sveti angjeli i arhangjeli, molite za nas.
Svi sveti redovi blaženih duhova, molite za nas.
Sveti Ivane Krstitelju, moli za nas.
Sveti Josipe, moli za nas.
Svi sveti patrijarsi i proroci, molite za nas.
Sveti Petre, moli za nas.
Sveti Pavle, moli za nas.
Sveti Andrija, moli za nas.
Sveti Jakobe, moli za nas.
Sveti Ivane, moli za nas:
Sveti Toma, moli za nas.
Sveti Filipe, moli za nas.
Sveti Bartolomeju, moli za nas.
Sveti Mateju, moli za nas.
Sveti Simone, moli za nas.
Sveti Tadeju, moli za nas.
Sveti Matija, moli za nas.

Sveti Barnaba, moli za nas.
Sveti Luka, moli za nas.
Sveti Marko, moli za nas.
Svi sveti apostoli i evangjelisti, molite za nas.
Svi sveti učenici Gospodnji, molite za nas.
Svi sveti mladijenci, molite za nas.
Sveti Stjepane, moli za nas.
Sveti Laurencije, moli za nas.
Sveti Vincencije, moli za nas.
Sveti Fabijane i Sebastijane, molite za nas.
Sveti Ivane i Pavle, molite za nas.
Sveti Kozma i Damijane, molite za nas.
Sveti Gervazije i Protazije, molite za nas.
Svi sveti mučenici, molite za nas.
Sveti Silvestre, moli za nas.
Sveti Gregorije, moli za nas.
Sveti Ambrozije, moli za nas.
Sveti Augustine, moli za nas.
Sveti Jeronime, moli za nas.
Sveti Martine, moli za nas.
Sveti Nikola, moli za nas.
Svi sveti biskupi i ispovjednici, molite za nas.
Svi sveti učitelji, molite za nas.
Sveti Antonije, moli za nas.
Sveti Benedikto, moli za nas.
Sveti Bernardo, moli za nas.
Sveti Dominiče, moli za nas.
Sveti Francisko, moli za nas.
Svi sveti svećenici i leviti, molite za nas.
Svi sveti redovnici i pustinjaci, molite za nas.
Sveta Marija Magdalena, moli za nas.
Sveta Agata, moli za nas.
Sveta Lucija, moli za nas.
Sveta Agneta, moli za nas.

Sveta Cecilija, moli za nas.
Sveta Katarina, moli za nas.
Sveta Anastazija, moli za nas.
Sve svete djevice i udovice, molite za nas.
Svi sveci i svetice Božje, odvjetujte za nas.
Milostiv budi, oprosti nam Gospode.
Milostiv budi, usliši nas, Gospode.
Od svakoga zla, oslobodi nas, Gospode.
Od svakoga grijeha, oslobodi nas, Gospode.
Od srdžbe svoje, oslobodi nas, Gospode.
Od pogibli, koje prijete, oslobodi nas, Gospode.
Od biča potresa, oslobodi nas, Gospode.
Od kuge, glada i rata, oslobodi nas, Gospode.
Od nagle i nepripravne smrti, oslobodi nas, Gospode.
Od zasjeda gjavolovih, oslobodi nas, Gospode.
Od srdžbe i mržnje i svake zle volje, oslobodi nas, Gospode.
Od duha bludnosti, oslobodi nas, Gospode.
Od munje i zla vremena, oslobodi nas, Gospode.
Od smrti vječne, oslobodi nas, Gospode.
Po otajstvu svetoga utjelovljenja svojega, oslobodi nas, Gospode.
Po došašću svojem, oslobodi nas, Gospode.
Po rogjenju svojem, oslobodi nas, Gospode.
Po krštenju i svetom postu svojem, oslobodi nas, Gospode.
Po križu i muci svojoj, oslobodi nas, Gospode.
Po smrti i ukopu svojem, oslobodi nas, Gospode.
Po svetom uskrsnuću svojem, oslobodi nas, Gospode.
Po čudesnom uzašašću svojem, oslobodi nas, Gospode.
Po dolasku Duha Svetoga Utješitelja, oslobodi nas, Gospode.

Na dan sudnji, oslobodi nas, Gospode.
Mi grješnici, tebe molimo, usliši nas.
Da nam otpustiš, tebe molimo, usliši nas.
Da nam oprostiš, tebe molimo, usliši nas.
Da nas na pravu pokoru privesti dostojiš se, tebe molimo, usliši nas.
Da Crkvu svoju svetu vladati i uzdržati dostojiš se, tebe molimo, usliši nas.
Da poglavicu apostolskoga i sve crkvene redove u svetoj vjeri uzdržati dostojiš se, tebe molimo, usliši nas.
Da neprijatelje svete Crkve poniziti dostojiš se, tebe molimo, usliši nas.
Da kraljevima i poglavicama kršćanskim mir i pravu slogu darovati dostojiš se, tebe molimo, usliši nas.
Da svemu puku kršćanskomu mir i jedinstvo udijeliti dostojiš se, tebe molimo, usliši nas.
Da nas same u svojoj svetoj službi potkrijepiti i uzdržati dostojiš se, tebe molimo, usliši nas.
Da pameti naše k nebeskim željama uzdigneš, tebe molimo, usliši nas.
Da svim dobrotvorima našim vječna dobra vratiš, tebe molimo, usliši nas.
Da duše naše braće, srodnika i dobrotvora naših od vječnoga osugjenja izbaviš, tebe molimo, usliši nas.
Da plodove zemlji dati i uzdržati dostojiš se, tebe molimo, usliši nas.
Da svim vjernim mrtvima pokoj vječni darovati dostojiš se, tebe molimo, usliši nas.
Da nas uslišiti dostojiš se, tebe molimo, usliši nas.
Sine Božji, tebe molimo, usliši nas.

Jaganjče Božji, koji uzimaš grijehe svijeta, oprosti nam, Gospode.
Jaganjče Božji, koji uzimaš grijehe svijeta, usliši nas, Gospode.
Jaganjče Božji, koji uzimaš grijehe svijeta, smiluj nam se.
Kriste, čuj nas.
Kriste, usliši nas.
Gospode, smiluj se.
Kriste, smiluj se.
Gospode, smiluj se.
Oče naš (tiho).
℣. I ne uvedi nas u napast.
℟. Nego izbavi nas oda zla.

Psalam 69.

Bože, na pomoć moju priteci*; Gospode, da mi pomogneš, pohitaj.
Nek se smetu i postide,* koji traže dušu moju.
Nek se odvrate odmah natrag i nek se posrame,* koji mi hoće zla.
Nek se odvrate odmah stideći se,* koji mi govore: pravo, pravo!
Nek se raduju i vesele o tebi svi, koji traže tebe;* i neka govore jednako: „Veličao se Gospod“, koji ljube spasenje tvoje.
A ja sam potrebit i ubog;* Bože, pomozi mi.
Pomoćnik moj i izbavitelj moj ti si;* Gospode, ne kasni.
Slava Ocu i Sinu* i Duhu Svetomu.
Kako bijaše u početku takoi sada i uvijek*, i u vijeke vijekova. Amen.

*) To govori samo svećenik, drugi treba da ispusti taj redak.

V. Spasi sluge svoje.
R. Bože moj, koji se u te ufaju.
V. Budi nam, Gospode, toranj jakosti.
R. Od lica neprijateljeva.
V. Ništa ne napredovao neprijatelj suprot nama.
R. I sin bezakonja ne naudio nam više.
V. Gospode, ne učini nam po grijesima našim.
R. Niti nam vrati po bezakonjima našim.
V. Molimo za Papu našega N.
R. Gospod ga sačuvao, i poživio ga, i blaženoga učinio na zemlji, i ne dao ga na volju neprijateljima njegovim.
V. Molimo za dobrotvore svoje.
R. Vratiti dostoj se, Gospode, svima, koji nam dobro čine radi imena tvojega, život vječni. Amen.
V. Molimo za vjerne mrtve.
R. Pokoj vječni daruj im, Gospode, i svjetlost vječna svijetlila im.
V. Počivali u miru.
R. Amen.
V. Za braću našu nenazočnu.
R. Spasi sluge svoje. Bože moj, koji se u te ufaju.
V. Pošlji im, Gospode, pomoć iz svetinje.
R. I brani ih sa Siona.
V. Gospode, usliši molitvu moju.
R. I vapaj moj k tebi neka dogje.
V. Gospod s vama.*)
R. I s duhom tvojim.

Pomolimo se.

Bože, koji si nama pod čudesnim Sakramentom muke svoje spomen ostavio: udijeli, molimo, da tako svete tajne tijela i krvi tvoje častimo; te u sebi plod otkupljenja tvojega postojano osjećamo.

*) To govori samo svećenik, drugi treba da ispusti taj redak

Od Adventa do Božića.

Bože, koji si hotio, da od utrobe blažene Marije Djevice Riječ tvoja po angjelovu navještenju tijelo uzme: udijeli poniznima prosiocima svojim; da, koji nju u istinu Roditeljku Božju vjerujemo, njeziuim u tebe zagovorima pomagani budemo.

Od Božića do Svijećnice.

Bože, koji si nagrade vječnoga spasenja po plodnom djevičanstvu blažene Marije ljudskomc rodu podao: udijeli molimo; da posredovanje za nas osjećamo one, po kojoj zaslužismo primiti početnika života Gospoda našega Isusa Krista Sina tvojega.

Od Svijećnice do Adventa i u uskrsno vrijeme.

Dopusti nama slugama svojim, molimo, Gospode Bože, vazdašnjim zdravljem duše i tijela veseliti se i po slavnom odvjetovanju blažene Marije vazda Djevice od sadašnje žalosti osloboditi se i vječnu radost uživati.

Svemogući vječni Bože, smiluj se sluzi svome Papi našemu N., i upravi ga po svojoj milostivosti na put spasenja vječnoga: da po tvojem darivanju ono, što je tebi ugodno, želi i svom kreposti izvrši.

Bože, utočište naše i krepost: budi uz pobožne molitve Crkve tvoje, sam početnik pobožnosti, i daj; da što pouzdano molimo, uspješno polučimo.

Svemogući, vječni Bože, koji živima zajedno i mrtvima gospoduješ, i svima se smiluješ, za koje naprijed znaš, da će vjerom i djelom biti tvoji: tebe priklonito molimo; da oni, za koje odlučismo izlijevati molitve, i koje ili sadašnji vijek jošte drži u tijelu, ili je već svučene iz tijela došasti primio, po odvjetovanju sviju Svetih tvojih, milošću dobrostivosti tvoje, sviju prijestupa svojih oproštenje zadobiju. Po Gospodu našem Isusu Kristu Sinu tvojemu, koji s tobom živi i kraljuje u jedinstvu Duha Svetoga Bog po sve vijeke vijekova. Amen.

V. Gospode, usliši molitvu moju.

R. I vapaj moj k tebi neka dogje.

V. Uslišio nas svemogući i milosrdni Gospod.

R. I čuvao nas uvijek. Amen.

V. Vjernih duše po milosrgju Božjem počivale u miru.

R. Amen.

Litanije o presvetom Imenu Isusovu.

Gospode, smiluj se.
Kriste, smiluj se.
Gospode, smiluj se.
Isuse, čuj nas.
Isuse, usliši nas.
Oče nebeski Bože, smiluj nam se.
Sine, Otkupitelju svijeta, Bože, smiluj nam se.
Duše Sveti, Bože, smiluj nam se.
Sveto Trojstvo, jedan Bože, smiluj nam se.
Isuse, Sine Boga živoga, smiluj nam se.
Isuse, sjajnosti Očeva, smiluj nam se.
Isuse, jasnoćo svjetlosti vječne, smiluj nam se.
Isuse, kralju slave, smiluj nam se.

Isuse, sunce pravde, smiluj nam se.
Isuse, Sine Marije Djevice, smiluj nam se.
Isuse ljubežljivi, smiluj nam se.
Isuse divni, smiluj nam se.
Isuse, Bože jaki, smiluj nam se.
Isuse, oče budućega vijeka, smiluj nam se.
Isuse, angjele velikoga savjeta, smiluj nam se.
Isuse premogući, smiluj nam se.
Isuse prestrpljivi, smiluj nam se.
Isuse preposlušni, smiluj nam se.
Isuse krotki i ponizni srcem, smiluj nam se.
Isuse, ljubitelju čistoće, smiluj nam se.
Isuse, Bože mira, smiluj nam se.
Isuse, početniče života, smiluj nam se.
Isuse, uzore kreposti, smiluj nam se.
Isuse, revnitelju duša, smiluj nam se.
Isuse, Bože naš, smiluj nam se.
Isuse, utočište naše, smiluj nam se.
Isuse, oče ubogih, smiluj nam se.
Isuse, blago vjernika, smiluj nam se.
Isuse, dobri pastiru, smiluj nam se.
Isuse, svjetlosti istinita, smiluj nam se.
Isuse, mudrosti vječna, smiluj nam se.
Isuse, dobroto beskrajna, smiluj nam se.
Isuse, pute i živote naš, smiluj nam se.
Isuse, radosti angjela, smiluj nam se.
Isuse, kralju patrijarka, smiluj nam se.
Isuse, učitelju apostola, smiluj nam se.
Isuse, naučitelju evangjelista, smiluj nam se.
Isuse, jakosti mučenika, smiluj nam se.
Isuse, svijetlo ispovjednika, smiluj nam se.
Isuse, čistoćo djevica, smiluj nam se.
Isuse, kruno sviju svetih, smiluj nam se.
Milostiv budi, oprosti nam, Isuse.

Milostiv budi, usliši nas, Isuse.
Od svakoga zla, oslobodi nas, Isuse.
Od svakoga grijeha, oslobodi nas, Isuse.
Od srdžbe svoje, oslobodi nas, Isuse.
Od zasjeda vražjih, oslobodi nas, Isuse.
Od duha bludnosti, oslobodi nas, Isuse.
Od smrti vječne, oslobodi nas, Isuse.
Od nemara za nadahnuća tvoja, oslobodi nas, Isuse.
Po otajstvu svetoga utjelovljenja svoga, oslobodi nas, Isuse.
Po rogjenju svojem, oslobodi nas, Isuse.
Po djetinjstvu svojem, oslobodi nas, Isuse.
Po prebožanstvenom življenju svojem oslobodi nas, Isuse.
Po trudovima svojim, oslobodi nas naš, Isuse.
Po smrtnoj borbi i muci svojoj, oslobodi nas, Isuse.
Po križu i zapuštenosti svojoj, oslobodi nas, Isuse.
Po smrtnoj slaboći svojoj, oslobodi nas, Isuse.
Po smrti i ukopu svojem, oslobodi nas, Isuse.
Po uskrsnuću svojem, oslobodi nas, Isuse.
Po uzašašću svojem, oslobodi nas, Isuse.
Po svojem naregjenju presvete Euharistije, oslobodi nas, Isuse.
Po radostima svojim, oslobodi nas, Isuse.
Po slavi svojoj, oslobodi nas, Isuse.
Jaganjče Božji, koji uzimaš grijehe svijeta, oprosti nam Isuse.
Jaganjče Božji, koji uzimaš grijehe svijeta, usliši nas, Isuse.
Jaganjče Božji, koji uzimaš grijehe svijeta, smiluj nam se, Isuse.
Isuse, čuj nas.
Isuse, usliši nas.

Pomolimo se:

Gospode Isuse Kriste, koji si kazao: ištite i primit ćete; tražite i naći ćete; kucajte i otvorit će vam se: daj nam, molimo, božansku svoju ljubav, da te svim srcem, ustima i djelom ljubimo i nikad te hvaliti ne prestanemo.

Daj nam, Gospode, da se svetoga imena tvojega bojimo i ujedno ga uvijek ljubimo, jer nikad one ravnati ne prestaješ, koje u svojoj ljubavi utvrgjuješ. Koji živiš i kraljuješ u vijeke vijekova. Amen.